

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫНЫН

ЧЕНЕМДИК АКТЫЛАРЫ

№ 13/2017

НОРМАТИВНЫЕ АКТЫ

НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары

Редакциялык коллегия:

Төрага: Сыдыков А. К.
Коллегия мүчөлөрү: Темиров К. А.
Жаныбекова Ч. А.
Солтобаева Р. Т.
Жооптуу катчы: Куанбек кызы Н.

Басылманын мазмунуна тиешелүү маселелер боюнча маалымат алуу үчүн:
Бишкек шаары, Чүй проспекти, 168, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
Юридикалык башкармалыгына:
телефон: (996 312) 61 10 38 телефону
факс: (996 312) 61 10 59 факсы боюнча кайрылсаңыздар болот
<http://www.nbkr.kg>

Басылманы таркатуу маселеси боюнча:

Бишкек шаары, Чүй проспекти, 168, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
басылмалары бөлүмүнө:
телефон: (996 312) 61 08 59 телефону
факс: (996 312) 61 09 92 факсы боюнча кайрылсаңыздар болот
<http://www.nbkr.kg>

Республиканын коммерциялык банктарын жана коомчулукту Улуттук банктын ченемдик документтери жана банктын иши жөнүндөгү расмий маалыматтар менен камсыз кылуу, ошондой эле Кыргыз Республикасынын бантык мыйзамдарын кеңири жайылтуу үчүн Улуттук банктын ченемдик актыларын расмий жарыялоо бул басылманын негизги максаты болуп саналат.

Басылма айына бир жолу кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланып турат.

Уюштуруучусу – Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы.

Басылма Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде каттоодон өткөн жана 1998-жылдын 5-октябрында 321-номердеги күбөлүктү алган.

Жоопкерчилиги чектелген коом «М-Махита» тарабынан даярдалган жана басылып чыгарылган.

Бишкек шаары, Горький көчөсү, 48/1-6.

2018-жылдын 10-декабрында басууга кол коюлган.

2018-жылдын 15-декабрында басылган.

100 нускада чыгарылат.

© Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, 2018-жыл.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксатысыз басылманы кайсы формада, кайсы каражаттар менен болбосун көчүрүп басууга жана таркатууга жол берилбейт. Кайра басууда жана андан шилтеме келтирүүдө «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары» басылмасына таянуу зарыл.

Нормативные акты Национального банка Кыргызской Республики

Редакционная коллегия:

Председатель: Сыдыков А. К.
Члены коллегии: Темиров К. А.
Жаныбекова Ч. А.
Солтобаева Р. Т.
Ответственный секретарь: Куанбек кызы Н.

По вопросам, связанным с содержанием публикаций, обращайтесь по адресу:

г. Бишкек, пр. Чуй, 168, Национальный банк Кыргызской Республики,
Юридическое управление:
телефон: (996 312) 61 10 38
факс: (996 312) 61 10 59
<http://www.nbkr.kg>

По вопросам, связанным с распространением публикаций Национального банка Кыргызской Республики, обращайтесь по адресу:

г. Бишкек, пр. Чуй, 168, Национальный банк Кыргызской Республики,
Отдел публикаций Национального банка:
телефон: (996 312) 61 08 59
факс: (996 312) 61 09 92
<http://www.nbkr.kg>

Целью издания журнала является официальная публикация нормативных актов Национального банка для обеспечения коммерческих банков и общественности нормативными документами Национального банка и официальной информацией о деятельности Национального банка, а также проведение пропаганды банковского законодательства Кыргызской Республики.

Предположительная периодичность издания журнала – один раз в месяц на кыргызском и русском языках.

Учредитель: Национальный банк Кыргызской Республики.

Издание зарегистрировано Министерством юстиции Кыргызской Республики, свидетельство о регистрации СМИ № 321 от 5.10.1998 года.

Подготовлено к печати и отпечатано ОсОО «Махима».

г. Бишкек, ул. Горького, 48/1-6

Подписано в печать 10 декабря 2018 года.

Отпечатано 15 декабря 2018 года.

Тираж 100 экз.

© Национальный банк Кыргызской Республики, 2018 год.

Настоящее издание не подлежит воспроизведению и распространению в любой форме и любыми средствами без разрешения Национального банка Кыргызской Республики. При перепечатке и переводе выдержек ссылка на издание «Нормативные акты Национального банка Кыргызской Республики» обязательна.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын башка басылмалары

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчету

Басылма Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (Улуттук банктын) өткөн жыл үчүн отчету болуп саналат. Ал өзүндө республиканын экономикалык өнүгүшү жана акча-кредит саясаты, финансылык отчеттуулук, Улуттук банк жөнүндө жалпы маалыматтарды, статистикалык тиркемелерди камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени

Бул ай сайын чыгарылуучу маалыматтык басылма Кыргыз Республикасынын негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрү, экономика секторлору боюнча статистикалык маалыматтарды камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми

Басылмада тышкы секторду өнүктүрүү тенденциялары жана төлөм балансы, тышкы соода, эл аралык камдар, тышкы карыз жана Кыргыз Республикасынын инвестициялык позициялары боюнча маалыматтар чагылдырылат. Чейрек сайын – январь, май, июль, октябрь айларында кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланып турат.

Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчет

Бул отчет финансылык туруктуулукка таасир этүүчү тышкы жана ички экономикалык факторлор боюнча Улуттук банктын жалпы баа берүүсүн, банктардын жана башка финансылык ортомчулук институттарынын абалын, ошондой эле Кыргызстандын финансы рынокторунун күндөлүк абалын жана финансы секторунун туруктуулугун талдап-иликтөөнү чагылдырат. Жарым жылдык негизде кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.

Другие издания Национального банка Кыргызской Республики

Годовой отчет Национального банка Кыргызской Республики

Данная публикация является отчетом Национального банка Кыргызской Республики (НБКР) за прошедший год. Содержит краткую информацию об экономическом развитии республики и денежно-кредитной политике, финансовую отчетность НБКР, общие сведения о НБКР, статистические приложения. Выпускается на трех языках: кыргызском, русском и английском.

Бюллетень Национального банка Кыргызской Республики

Это ежемесячное информационное издание содержит статистические сведения по основным макроэкономическим показателям и секторам экономики Кыргызской Республики. Выпускается на трех языках: кыргызском, русском и английском.

Платежный баланс Кыргызской Республики

«Платежный баланс Кыргызской Республики» отражает тенденции развития внешнего сектора и данные по платежному балансу, внешней торговле, международным резервам, внешнему долгу и международной инвестиционной позиции Кыргызской Республики. Публикуется ежеквартально в январе, мае, июле, октябре на кыргызском, русском и английском языках.

Отчет о стабильности финансового сектора Кыргызской Республики

Отчет о стабильности финансового сектора Кыргызской Республики отражает общую оценку Национального банка относительно внешнеэкономических и внутриэкономических факторов, влияющих на финансовую стабильность, состояния банков, других институтов финансового посредничества, а также анализ текущего состояния финансовых рынков и устойчивости финансового сектора Кыргызстана. Публикуется два раза в год, на кыргызском, русском и английском языках.

МАЗМУНУ:

1. Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 25-октябрындагы № 2017-П-07/45–4-(ДКП) «Милдеттүү камдык талаптарды сактабагандыгы үчүн айыптык төлөм өлчөмү тууралуу» токтому (Улуттук банктын расмий интернет-сайтында 2017-жылдын 31-октябрында жарыяланган)..... 10
2. Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 25-октябрындагы № 2017-П-07/45–5-(ДКП) «Аманаттарды кабыл алууну жүзөгө ашырган микрофинансылык компанияларга карата милдеттүү камдык талаптар жөнүндө» токтому (Улуттук банктын расмий интернет-сайтында 2017-жылдын 31-октябрында жарыяланган) 12
3. Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 25-октябрындагы № 2017-П-09/45–9-(НПА) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» токтому (2017-жылдын 2-ноябрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган) 14
4. Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 16-ноябрындагы № 2017-П-14/48–3-(ПС) «Төлөм системасында келип чыгышы ыктымал болгон өзгөчө кырдаалдар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтому (2017-жылдын 29-ноябрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган) 23
5. Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 27-ноябрындагы № 2017-П-07/49–2-(ДКП) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө» токтому (2017-жылдын 29-ноябрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган) 49
6. Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 13-декабрындагы № 2017-П-07/51–2-(ДКП) «Улуттук банк Башкармасынын эсептик чен өлчөмү маселесине арналган отурумдарынын 2018-жылга каралган графиги жөнүндө» токтому (2017-жылдын 18-декабрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 50
7. Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 13-декабрындагы № 2017-П-11/51–4-(НФКУ) «Кыргыз Республикасынын 2018–2021-жылдарга микрокаржылоо секторунун өнүгүсүүнүн негизги багыттары жөнүндө» токтому (2017-жылдын 27-декабрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 52

8. Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 13-декабрындагы № 2017-П-14/51–7-(ПС) «Кыргыз Республикасынын төлөм системасын өнүктүрүүнүн 2018–2022 жылга каралган негизги багыттары жөнүндө» токтому (2017-жылдын 22-декабрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган) 95

9. Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 13-декабрындагы № 2017-П-09/51–19-(НПА) «Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 27-ноябрындагы № 45/13 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан кайра каржылоо жана ликвиддүүлүктү колдоо максатында кредиттик аукциондорду өткөрүү тартиби жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» токтому (2017-жылдын 21-декабрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 137

СОДЕРЖАНИЕ:

1. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 25 октября 2017 года № 2017-П-07/45–4-(ДКП) «О размере штрафа за несоблюдение обязательных резервных требований» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 31 октября 2017 года)..... 148
2. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 25 октября 2017 года № 2017-П-07/45–5-(ДКП) «Об обязательных резервных требованиях к микрофинансовым компаниям, осуществляющим прием вкладов» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 31 октября 2017 года)..... 150
3. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 25 октября 2017 года № 2017-П-09\45–9-(НПА) «О внесении изменений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 2 ноября 2017 года) 152
4. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 16 ноября 2017 года № 2017-П-14/48–3-(ПС) «Об утверждении Положения “О нештатных ситуациях в платежной системе» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 29 ноября 2017 года)..... 161
5. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 27 ноября 2017 года № 2017-П-07/49–2-(ДКП) «О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 29 ноября 2017 года)..... 186
6. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 13 декабря 2017 года № 2017-П-07/51–2-(ДКП) «О графике заседаний Правления Национального банка на 2018 год по вопросу о размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 18 декабря 2017 года)..... 187

7. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 13 декабря 2017 года № 2017-П-11/51–4-(НФКУ) «Об основных направлениях развития сектора микрофинансирования в Кыргызской Республике» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 27 декабря 2017 года) 189
8. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 13 декабря 2017 года № 2017-П-14/51–7-(ПС) «Об основных направлениях развития платежной системы Кыргызской Республики на 2018–2022 годы» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 22 декабря 2017 года) 227
9. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 13 декабря 2017 года № 2017-П-09/51–19-(НПА) «О внесении изменений и дополнений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики кредитных аукционов для целей рефинансирования и поддержания ликвидности» от 27 ноября 2013 года № 45/13» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 21 декабря 2018 года) 266

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2017-жылдын 25-октябрындагы
№ 2017-П-07\45-4-(ДКП)

Милдеттүү камдык талаптарды сактабагандыгы үчүн айыптык төлөм өлчөмү тууралуу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20, 27 жана 68-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Милдеттүү камдык талаптар сакталбагандыгы үчүн коммерциялык банкка Улуттук банктын базалык мезгил ичиндеги эсептик ченинин орточо үч эселенген өлчөмүндө айыптык төлөм белгиленсин.

2. Улуттук банк Башкармасынын 2010-жылдын 19-мартындагы № 8/2 «Милдеттүү камдар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомунун 3-пункту күчүн жоготкон катары таанылсын.

3. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

4. Экономика башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды тааныштырсын.

5. Токтом расмий жарыяланган күндөн тартып күчүнө кирет.

6. Токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары Н. Жениш мырзага жүктөлсүн.

Төрага

К. Кулматов

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2017-жылдын 25-октябрындагы
№ 2017-П-07/45-5-(ДКП)

Аманаттарды кабыл алууну жүзөгө ашырган микрофинансылык компанияларга карата милдеттүү камдык талаптар жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20, 27 жана 68-беренелерине таянуу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Аманаттарды кабыл алууну жүзөгө ашырган микрофинансылык компаниялар үчүн милдеттүү камдарды эсептөө базасында камтылган милдеттенмелер боюнча милдеттүү камдардын төмөнкүдөй өлчөмдөрү белгиленсин:

а) улуттук валютадагы милдеттенмелер боюнча — улуттук валютадагы милдеттенмелерди эсептөө базасында камтылган сумманын 4,0 пайызы деңгээлинде;

б) армян драмы, белорусь рубли, казак теңгеси, кытай Жэньминьби юани жана орус рублиндеги милдеттенмелер боюнча — армян драмындагы, белорусь рублиндеги, казак тенгесиндеги, кытай Жэньминьби юанисиндеги жана орус рублиндеги милдеттенмелерди эсептөө базасында камтылган сумманын 4,0 пайызы деңгээлинде;

в) ушул пункттун (б) пунктчасында көрсөтүлгөндөрдү эске албаганда, чет өлкө валютасындагы милдеттенмелер боюнча — ошол чет өлкө валюталарындагы милдеттенмелерди эсептөө базасында камтылган сумманын 12,0 пайызы деңгээлинде.

2. Милдеттүү камдар өлчөмүн, улуттук валютадагы милдеттенмелер боюнча камдардын жана чет өлкө валютасындагы милдеттенмелер боюнча камдардын суммасы катары эсептөө зарыл.

3. Аманаттарды кабыл алууну жүзөгө ашырган микрофинансылык компаниялар Улуттук банкта милдеттүү камдарды депондоштурушу үчүн төлөм өлчөмү ноль пайыз деңгээлинде белгиленсин.

4. Аманаттарды кабыл алууну жүзөгө ашырган микрофинансылык компаниялар тарабынан милдеттүү камдык талаптардын сакталбагандыгы үчүн айыптык төлөм өлчөмү Улуттук банктын базалык мезгил ичиндеги үч эселенген орточо эсептик чени өлчөмүндө белгиленсин.

5. Улуттук банктын лицензиясынын негизинде иш алып барган микрофинансылык компаниялар кабыл алган аманаттардын (депозиттердин) бардык категориялары да аманаттарды кабыл алууну жүзөгө ашырган микрофинансылык компаниялар үчүн милдеттүү камдарды эсептөө базасынын курамына кирген милдеттенмелер тизмегине кирет.

6. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышы камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

7. Экономика башкармалыгы ушул токтом менен микрофинансылык компанияларды тааныштырсын.

8. Токтом расмий жарыяланган күндөн тартып күчүнө кирет.

9. Токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары Н. Жениш мырзага жүктөлсүн.

Төрага

К. Кулматов

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2017-жылдын 25-октябрындагы
№ 2017-П-09\45-9-(НПА)

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине таянуу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банкынын төмөнкү ченемдик укуктук актыларына сунушталган өзгөртүүлөр бекитилсин:

– Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/6 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ноталарын чыгаруу, жайгаштыруу, жүгүртүү жана төлөө жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна;

– Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/8 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бир күндүк кредити жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна;

– Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/7 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын «Овернайт» кредити жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна;

– Улуттук банк Башкармасынын 2014-жылдын 29-январындагы № 2/5 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жети күндүк кредити жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна;

– Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 27-ноябрындагы № 45/13 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан кайра каржылоо жана ликвиддүүлүктү колдоо максатында кредиттик

аукциондорду өткөрүү тартиби жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна;

– Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 3-сентябрындагы № 50/1 «Ликвиддүүлүктү колдоого кредит берүү жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна;

– Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 14-июнундагы № 2017-П-09/24–6-(НПА) «Акыркы инстанция кредити жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна;

– Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/18 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын автоматташтырылган тоорук системасынын иши жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна;

– Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/17 « Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу экинчилик рыногунда мамлекеттик баалуу кагаздарды сатуу эрежелерин бекитүү тууралуу» токтомуна;

– Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/10 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан Кыргыз Республикасынын мамлекеттик баалуу кагаздары менен репо-операцияларын жүргүзүү тартиби жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна;

– Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/14 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын экинчилик рыногунда аутрайт шарттарында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик баалуу кагаздарын сатып алуу боюнча операцияларды жүргүзүү тартиби жөнүндө (редисконттук операция)» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна.

2. Токтом расмий жарыялангандан 15 күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

3. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде

чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

4. Акча-кредиттик операциялар башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды, Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрүн тааныштырсын.

5. Токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары Н. Жениш мырзага жүктөлсүн.

Төрага

К. Кулматов

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2017-жылдын 25-октябрындагы
№ 2017-П-09\45-9-(НПА)
токтомуна тиркеме

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөр

1. Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/6 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ноталарын чыгаруу, жайгаштыруу, жүгүртүү жана төлөө жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ноталарын чыгаруу, жайгаштыруу, жүгүртүү жана төлөө жөнүндө» жобонун:

- 3 пункту күчүн жоготкон катары таанылсын;
- 10 пунктунда «мамлекеттик баалуу кагаздарды» деген сөздөр «Улуттук банктын ноталарын» дегенге алмаштырылсын;

2. Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/8 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бир күндүк кредити жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бир күндүк кредити жөнүндө» жобонун:

- 5-пунктунун экинчи сүйлөмү төмөнкү редакцияда берилсин:
«Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн мамлекеттик баалуу кагаздары жана Улуттук банктын ноталары (мындан ары – баалуу кагаздар) күрөө предмети болуп саналат.»;
- жобонун жана ага карата тиркеменин (Бир күндүк кредит жөнүндө башкы келишим), Бир күндүк кредит жөнүндө башкы келишимге карата 1-тиркемесинин бүтүндөй тексти боюнча «мамлекеттик баалуу кагаздар» жана/же кыскартылган түрдө берилген «МБК» деген сөздөр, тиешелүү жөндөмөдөгү «баалуу кагаздар» дегенге алмаштырылсын.

3. Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/7 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын «овернайт» кредити жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын «овернайт» кредити жөнүндө» жобонун:

– 5-пунктунун экинчи сүйлөмү төмөнкү редакцияда берилсин:

«Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн мамлекеттик баалуу кагаздары жана Улуттук банктын ноталары (мындан ары – баалуу кагаздар) күрөө предмети болуп саналат.»;

– жобонун жана ага карата тиркеменин («Овернайт» кредити жөнүндө башкы келишим), «Овернайт» кредити жөнүндө башкы келишимдин 1-тиркемесинин бүтүндөй тексти боюнча «мамлекеттик баалуу кагаздар» жана/же кыскартылган түрдө берилген «МБК» деген сөздөр, тиешелүү жөндөмөдөгү «баалуу кагаздар» дегенге алмаштырылсын.

4. Улуттук банк Башкармасынын 2014-жылдын 29-январындагы № 2/5 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жети күндүк кредити жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жети күндүк кредити жөнүндө» жобонун:

– 5-пунктунун экинчи сүйлөмү төмөнкү редакцияда берилсин:

«Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн мамлекеттик баалуу кагаздары жана Улуттук банктын ноталары (мындан ары – баалуу кагаздар) күрөө предмети болуп саналат.»;

– жобонун жана анын тиркемесинин (Жети күндүк кредит жөнүндө башкы келишим), Жети күндүк кредит жөнүндө башкы келишимдин 1-тиркемесинин бүтүндөй тексти боюнча «мамлекеттик баалуу кагаздар» жана/же кыскартылган түрдө берилген «МБК» деген сөздөр, тиешелүү жөндөмөдөгү «баалуу кагаздар» дегенге алмаштырылсын.

5. Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 27-ноябрындагы № 45/13 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын кайра

каржылоо жана ликвиддүүлүктү колдоо максатында кредиттик аукциондорду өткөрүү тартиби жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын кайра каржылоо жана ликвиддүүлүктү колдоо максатында кредиттик аукциондорду өткөрүү тартиби жөнүндө» жобонун:

- 29-пунктунун тогузунчу абзацында «мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

- 41-пунктунун 2-пунктчасы төмөнкү редакцияда берилсин:

«2) Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн мамлекеттик баалуу кагаздары жана Улуттук банктын ноталары (мындан ары баалуу кагаздар);»

- жобонун жана ага карата тиркеменин (Кредиттик аукцион жөнүндө башкы келишим), Кредиттик аукцион жөнүндө башкы келишимдин 2, 5-тиркемелеринин бүтүндөй тексти боюнча «мамлекеттик баалуу кагаздар» жана/же кыскартылган түрдө берилген «МБК» деген сөздөр, тиешелүү жөндөмөдөгү «баалуу кагаздар» дегенге алмаштырылсын.

6. Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 3-сентябрындагы № 50/1 «Ликвиддүүлүктү колдоого кредит берүү жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Ликвиддүүлүктү колдоого кредит берүү жөнүндө» жобонун:

- 14-пунктунун 1)-пунктчасы төмөнкү редакцияда берилсин:

«1) Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Мамлекеттик баалуу кагаздары жана Улуттук банктын ноталары (мындан ары баалуу кагаздар);»

- Кредит/транш сунуштоо жөнүндө кредиттик келишимге карата күрөө келишиминин (Мамлекеттик баалуу кагаздар) (3-тиркеме):

- аталышындагы «Мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

- 1.2 пунктунда «мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

- 2.1.5 пунктчадагы (МКВ жана/же МКО) деген сөздөр алынып салынсын;

– келишимдин бүтүндөй тексти боюнча кыскартылган түрдө берилген «МБК» деген сөздөр, тиешелүү жөндөмөдөгү «баалуу кагаздар» дегенге алмаштырылсын.

7. Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 14-июнундагы № 2017-П-09/24-6-(НПА) «Акыркы инстанция кредити жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Акыркы инстанция кредити жөнүндө» жобонун:

- 14-пунктундагы «мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын
- 19-пункттун 1)-пунктчасы төмөнкү редакцияда берилсин:

«1) Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн мамлекеттик баалуу кагаздары жана Улуттук банктын ноталары;».

8. Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/18 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Автоматташтырылган тоорук системасынын иши жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Автоматташтырылган тоорук системасынын иши жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

- 13-пунктундагы «Мамлекеттик баалуу кагаздар (мындан ары - МБК)» деген сөздөр «Баалуу кагаздар» дегенге алмаштырылсын;
- Жобонун бүтүндөй тексти боюнча кыскартылган түрдө берилген «МБК» деген сөздөр, тиешелүү жөндөмөдөгү «баалуу кагаздар» дегенге алмаштырылсын.

9. Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/17 «Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик баалуу кагаздарын экинчилик рынокто Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу сатуу жөнүндө» эрежелерин бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

- токтомдун аталышында, 1 жана 6-пункттарында кездешкен «Мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик баалуу кагаздарын экинчилик рынокто Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу сатуу жөнүндө» эрежелеринин:

- аталышындагы «Мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;
- 1-пунктундагы «Мамлекеттик», «(мындан ары – МБК)» деген сөздөр алынып салынсын;

- эрежелердин бүтүндөй тексти боюнча кыскартылган түрдө берилген «МБК» деген сөздөр, тиешелүү жөндөмөдөгү «баалуу кагаздар» дегенге алмаштырылсын;

эрежелердин 1-тиркемесинин:

- бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдө кездешкен «Мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

- бүтүндөй тексти боюнча кыскартылган түрдө берилген «МБК» деген сөздөр, тиешелүү жөндөмөдөгү «баалуу кагаздар» дегенге алмаштырылсын;

эрежелердин 2-тиркемесинин:

- бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдө кездешкен «Мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

- бүтүндөй тексти боюнча кыскартылган түрдө берилген «МБК» деген сөздөр, тиешелүү жөндөмөдөгү «баалуу кагаздар» дегенге алмаштырылсын;

эрежелердин 3-тиркемесинде:

- бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдө кездешкен «Мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

- бүтүндөй тексти боюнча кыскартылган түрдө берилген «МБК» деген сөздөр, тиешелүү жөндөмөдөгү «баалуу кагаздар» дегенге алмаштырылсын.

10. Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/10 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Кыргыз Республикасынын мамлекеттик баалуу кагаздары менен репо-операцияларын жүргүзүү тартиби жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

- токтомдун аталышында, 1 жана 6-пункттарында кездешкен «мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

– 2-пунктундагы «6-пунктуна ылайык» деген сөздөрдөн кийин «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Кыргыз Республикасынын мамлекеттик баалуу кагаздары менен репо-операцияларды жүргүзүү тартиби жөнүндө» деген сөздөр алынып салынсын;

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Кыргыз Республикасынын мамлекеттик баалуу кагаздары менен репо-операцияларын жүргүзүү тартиби жөнүндө» жобонун:

– аталышындагы «мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

– жобонун бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдө кездешкен «мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

жобонун 1-тиркемесинин:

– аталышында жана бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдө кездешкен «мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

жобонун 2-тиркемесинин:

– аталышында жана бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдө кездешкен «мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын.

11. Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 28-мартындагы № 10/14 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын экинчилик рыногунда аутрайт шарттарында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик баалуу кагаздарын сатып алуу боюнча операцияларды жүргүзүү тартиби жөнүндө (редисконттук операция)» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

– токтомдун аталышында, 1 жана 5-пункттарында кездешкен «мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын экинчилик рыногунда аутрайт шарттарында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик баалуу кагаздарын сатып алуу боюнча операцияларды жүргүзүү тартиби жөнүндө (редисконттук операция)» жобонун:

– аталышында жана анын бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдө кездешкен «мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын;

жобонун 1-тиркемесинин:

– аталышында жана бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдө кездешкен «мамлекеттик» деген сөз алынып салынсын.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2017-жылдын 16-ноябрындагы
№ 2017-П-14/48-3-(ПС)

«Төлөм системасында келип чыгышы ыктымал болгон өзгөчө кырдаалдар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине, «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзамдын 26-беренесине таянуу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. «Төлөм системасында келип чыгышы ыктымал болгон өзгөчө кырдаалдар жөнүндө» жобо (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. Төмөнкүлөр күчүн жоготкон катары таанылсын:

– Улуттук банк Башкармасынын 2009-жылдын 28-январындагы № 4/6 «Төлөм системасында өзгөчө кырдаалдардын келип чыгышы учурунда Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын ишине карата негизги талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтому;

– Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 8-июнундагы № 2017-П-14/23-11-(ПС) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жана айрым ченемдик укуктук актыларды күчүн жоготкон катары таануу жөнүндө» токтомунун:

- 1-пунктунун алтынчы абзацы;
- токтомго карата тиркеменин 5 пункту .

3. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

4. Токтом 2018-жылдын 1-январынан тартып күчүнө кирет.

5. Мамлекеттик тилди өнүктүрүү жана документ менен иш алып баруу бөлүмү ушул токтом менен тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрдү, областтык башкармалыктарды жана Баткен областындагы өкүлчүлүктү тааныштырсын.

6. Төлөм системалары башкармалыгы ушул токтом менен Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарын, төлөм системасынын операторлорун жана төлөм уюмдарын жана эл аралык төлөм системаларынын операторлорун тааныштырсын.

7. Токтомдун аткарылышына контролдукту жүзөгө ашыруу милдети Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары, айым Л. Дж. Орозбаевага ыйгарылсын.

Төрага

К. Кулматов

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2017-жылдын 16-ноябрындагы
№ 2017-П-14/48-3-(ПС)
токтомуна тиркеме

**Төлөм системасында келип чыгышы ыктымал
болгон өзгөчө кырдаалдар жөнүндө
ЖОБО**

1. Жалпы жоболор

1. «Төлөм системасында келип чыгышы ыктымал болгон өзгөчө кырдаалдар жөнүндө» жободо (мындан ары – жобо) негизги түшүнүктөр жана Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын ишине, ошондой эле төлөм системасында төмөнкүлөргө байланыштуу өзгөчө кырдаалдар келип чыккан учурда персоналдын чара көрүүсүнө карата талаптар аныкталган:

- ишенимдүүлүк жана үзгүлтүксүздүк;
- пайдалануу мүмкүнчүлүгү;
- системадан санкциясыз пайдалануу жана алдамчылыкка жол берүү;
- форс-мажордук жагдайлар.

2. Бул жобонун талаптары өз ишин Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө», «Кыргыз Республикасында лицензиялоо-уруксат берүү системасы жөнүндө», «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө», «Электрондук кол тамга жөнүндө», «Электрондук башкаруу жөнүндө» (мындан ары – Кыргыз Республикасынын мыйзамдары) мыйзамдарына жана Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик укуктук актыларына ылайык жүзөгө ашырган, Кыргыз Республикасынын резиденти болуп саналган төлөм системасынын катышуучуларына жана операторлоруна таркатылат.

3. Кыргыз Республикасынын төлөм системасы өзүндө төмөнкүлөрдү камтыйт:

- системалуу мааниге ээ төлөм системаларын;
- маанилүү төлөм системаларын;

– башка төлөм системаларын.

4. Белгиленген критерийлерге ылайык улуттук төлөм системалары өзүнчө бөлүп көрсөтүлөт.

5. Төлөм системасынын жана төлөм системасы инфраструктурасынын ишин уюштуруу процессинде системанын штаттык режимде иштөө жөндөмдүүлүгүн калыбына келтирүү жана өзгөчө кырдаалдар келип чыккан учурда иш жөндөмдүүлүгүнө карата терс таасирлерди кыскартуу каралууга тийиш.

6. Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын үзгүлтүксүз ишин колдоого алуу үчүн төмөнкү талаптар аткарылууга тийиш:

– эсептешүүлөрдүн мыйзамдарда белгиленген мөөнөттө ишке ашырылышын гарантиялоо;

– төлөм системасы тарабынан эсептешүүлөрдүн аткарылышын жана эсептешүүлөр аткарылбаган шартта, мыйзамдарда белгиленген суммадагы акча каражаттардын кайтарылышын гарантиялоо;

– бүтүндөй мезгил ичинде бардык пайдалануучулар үчүн чектөөлөрсүз талап кылынган төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу, бирок төлөм системасынын иш регламентинде буга чектөөлөр белгилениши мүмкүн;

7. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы (мындан ары – Улуттук банк) төмөнкү милдеттерди аткарат:

– Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын ишине көзөмөлдүктү (оверсайт);

– Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын техникалык инфраструктурасын байкоого алуу, анын ичинде аталган техникалык инфраструктуранын бир бөлүгү болуп саналган банктар аралык коммуникациялык түйүндүн (МКС) жана Улуттук банктын SWIFT жамааттык пайдалануу түйүнүнүн (ЖПТ SWIFT) ишине контролдукту жүргүзүү;

– төлөм системасынын операторлорунун жана катышуучуларынын, банктардын, төлөм уюмдарынын, ыкчам кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган провайдерлердин иши Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына ылайык келүүсүн текшерүү.

2. Аныктамалар

8. Ушул жобонун максаттарында «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө», «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзамдарда, Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен Улуттук банктын 2005-жылдын 9-сентябрындагы № 420/21/4 токтому менен бекитилген “Кыргыз Республикасында нак эмес эсептешүүлөр жөнүндө” жободо, Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 15-июлундагы № 38/4 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын төлөм системасына көзөмөлдүк (оверсайт) боюнча саясатта, ошондой эле Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 9-декабрындагы № 76/8 токтому менен бекитилген “Кыргыз Республикасында банктык төлөм карттар жөнүндө” жободо белгиленген терминдер жана аныктамалар, ошондой эле төмөнкү терминдер жана аныктамалар колдонулган:

Инцидент – бул, системанын штаттык ишинин бир бөлүгү болуп саналбаган жана төлөм системасында төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү жүргүзүүдө анын үзгүлтүксүз ишине же сапатына терс таасирин тийгизген же таасирин тийгизиши мүмкүн болгон кандай болбосун жагдай.

Өзгөчө кырдаалдар – төлөм системасынын/төлөм инфраструктурасынын иш эрежелеринин жана технологияларынын чегинен чыккан жана аны чечүү үчүн төлөм системасынын операторунун жана/же ыкчам кызмат көрсөтүү провайдеринин персоналынын атайы уюшулган иш алып баруусу талап кылынат. Өзгөчө кырдаалдарды жөнгө салуу эрежелери, персоналдын жоопкерчилиги жана өз ара иш алып баруусу төлөм системасынын операторунун жана/же ыкчам кызмат көрсөтүү провайдеринин ички жол-жоболорунда белгиленет.

Төлөм системасында алдамчылыкка жол берилиши – ушул жобонун чегинде бул, системанын операторунун/система катышуучусунун/ыкчам кызмат көрсөтүү провайдери персоналынын (ички алдамчылыкка жол берүү) же үчүнчү тараптын (тышкы алдамчылыкка жол берүү) санкциясыз пайдаланууга жана банктык сыр болуп саналган маалыматты системанын катышуучуларынын жана/же алардын кардарларынын банктык эсептеринен/электрондук капчыктарынан акча каражаттарын алуу үчүн пайдаланууга

багытталган укукка жатпаган, атайлап жасалган алдамчылык аракеттери (ишенимден кыянаттык менен пайдалануу).

Мындай аракеттерге төмөнкүлөр кирет:

- купуялуулукту камтыган ички маалыматтарды ачыкка чыгаруу;
- маалыматтардан, жабдуулардан пайдалануу укугун бузуу, маалыматтардын ачыкка чыгып кетишине жол берүү;
- оператор жана/же системанын катышуучусу өз кардарлары же үчүнчү жактар алдында милдеттенмелерин аткара албай калышына алып келиши мүмкүн болгон маалыматтарды атайылап жок кылуу;
- бурмаланган маалыматтарды же жасалма төлөм инструменттерин пайдалануу;
- товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу, ошондой эле акча каражаттарын алуу/которуу/уурдоо үчүн уурдалган/жоголгон төлөм инструменттери/төлөм инструменттериндеги маалыматтар менен операциялар;
- бир төлөө фактысы боюнча бир нече төлөм чектерин тариздөө аркылуу акча каражаттарын көп жолку чыгарып алуулар;
- соода-тейлөө ишканаларында белгилүү бир лимиттен ашпаган («floor limit») жана авторизациялоодон өтүү талап кылынбаган суммага көп жолку төлөөлөр;
- аралыкта орнотулган жабдуулардан жана төлөм инфраструктурасын санкциясыз пайдалануу жана башка адамдардын банктык эсептериндеги, электрондук капчыктарындагы акча каражаттарын ээлеп алуу, акча каражаттарын жөнөтүү жана берүү;
- башка электрондук жаздыруучу жабдуунун аралыкта орнотулган жабдууга/төлөм инфраструктурасына санкциясыз туташтырылышы;
- башка алдамчылык жолдор (банктык төлөм карттарын тейлөө, электрондук акчаларды кабыл алуу, акча каражаттарын жөнөтүү жана берүү сыяктуу жалган ишканаларды түзүү жана иштетүү).

Эс-тутум кызматы – бул, пайдалануу фактысы боюнча төлөө аркылуу маалымат базасы, тиркемелер жана башка маалыматтык-технологиялык ресурстар үчүн эсептөө кубаттуулугун, аларды сактоо мүмкүнчүлүгүн сунуштоо.

«Floor limit» – соода-тейлөө ишканасы авторизациялык талаптан өтүүсүз анын чегинде банктык төлөм карттары менен операцияларды

жүзөгө ашырышы мүмкүн болгон транзакциянын максималдуу суммасы.

Payment Card Industry Data Security Standard (PCI DSS) – эл аралык төлөм системалары («Visa» жана «MasterCard») тарабынан иштелип чыккан банктык төлөм карттарына тиешелүү маалыматтарды коргоо параметрлерин аныктаган стандарт.

3. Төлөм системасынын ишенимдүүлүгү жана үзгүлтүксүздүгү

§1. Ишенимдүүлүктү камсыз кылуу

9. Төлөм системасынын үзгүлтүксүз ишин жана анын иш регламентинин сакталышын камсыз кылуу жоопкерчилиги төлөм системасынын операторлоруна жана катышуучуларына жүктөлөт. Ыкчам кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган провайдерлер, төлөм системасынын алкагында билдирмелердин үзгүлтүксүз жана маршрут чегинде иштелип чыгышын камсыз кылуу үчүн жоопкерчилик тартат. Төлөмдөрдү/каторууларды жана эсептешүүлөрдү жүргүзүү процессинде өзгөчө кырдаал келип чыккан учурда тараптардын жоопкерчилигин бөлүштүрүү, маалымдоо тартиби жана убактысы операторлор, катышуучулар жана ыкчам кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган провайдерлер ортосунда түзүлгөн келишимдерде, ошондой эле төлөм системасынын жана төлөм инфраструктурасынын персоналынын иштөө жана өз ара иш алып баруу тартибин белгилеген ички жол-жоболордо аныкталат.

10. Маалыматтын купуя сакталышын, системанын коопсуздугун, ишенимдүүлүгүн жана калыбына келтирүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу төлөм системасынын операторунун/катышуучусунун/ыкчам кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган провайдерлердин тобокелдиктерди алдын алуу жана ички контролдукту уюштуруу ыкмаларында камтылууга тийиш. Тобокелдиктерди жөнгө салуу тартибин мезгил-мезгили менен жаңыртып туруу жана системадагы, эксплуатациялоо же тобокелдиктерге талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүгө таасирин тийизиши мүмкүн болгон шарттардагы өзгөрүүлөрдү кошо алганда, тобокелдиктерге баа берүү мониторинг каралууга тийиш.

11. Төлөм системасынын операторлорунун/катышуучуларынын/ыкчам кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган провайдерлердин ички жол-жоболорунда өзгөчө кырдаалдарды жөнгө салуу регламенти,

иш-аракеттерди көрүү жана персоналдын системанын ишин калыбына келтирүү боюнча өз ара иш алып баруу тартиби белгиленүүгө тийиш. Бул жол-жоболордо кеңири маалымат берилүүгө жана анда милдеттүү түрдө төмөнкүлөр каралууга тийиш:

- системанын жетекчилигине жана персоналына өзгөчө кырдаалдын келип чыккандыгы жөнүндө маалымдоо тартиби жана мөөнөтү;

- өзгөчө кырдаалдардын келип чыгуу фактысын атайын журналга каттоо (кайсыл күнү, убактысы, кыскача түшүндүрмө берүү);

- система персоналынын жоопкерчиликтүү аткаруучулары жол-жободо каралган убакытта келип чыккан проблемаларды жөнгө сала албаса, тиешелүү иш-аракеттерди көрүү тартиби;

- зарыл учурларда кеңири коомчулукка маалымдоону кошо алганда, анда коммуникация ыкмаларынын натыйжалуулугуна баа берүү эске алынууга тийиш болгон кайсыл болбосун ири кемчиликтер тууралуу кардарларга маалымдоо тартиби;

- системанын штаттык иши калыбына келтирилгендиги жөнүндө маалыматты каттоо тартибин кошо алганда (өзгөчө кырдаалдар келип чыккан күн, убактысы, себеби жана жоопкерчиликтүү адамдардын аны четтетүү боюнча көргөн чаралары кыскача көрсөтүлөт), өзгөчө кырдаалдар четтетилип, системанын иши калыбына келтирилгенден кийин жетекчиликке жана персоналга маалымдоо, түптөлгөн жагдай жөнүндө актыларды жана эксперттик корутундуларды даярдоо тартиби жана мөөнөтү.

12. Төлөм системасынын операторунун жана катышуучусунун, ыкчам кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган провайдерлердин персоналында негизги жана кайталап аткаруу курамы камтылууга тийиш. Негизги курамдын адистеринин бири жок учурда, анын милдетин кайталап аткаруу курамынын адиси аткарат.

13. Төлөм системасынын операторунун персоналы төмөнкүлөрдөн турат:

- төлөмдөрдү (каторууларды) жана билдирүүлөрдү топтоону, иштеп чыгууну жана жөнөтүүнү жөнгө салуу милдетин аткарган адистерден, ошондой эле келип түшкөн арыздарды жогору сапатта жана өз убагында иштеп чыгуу үчүн техникалык жана кардарларды колдоо кызматы болууга тийиш;

– төлөмдөргө (которууларга) жана билдирүүлөргө, төлөм кезектүүлүгүнө, ар кандай лимиттерге, катышуучулардын жана алардын кызматтарынан пайдалануучулардын биригүүсүнө жана иш-аракеттерине ж.б. мониторинг жүргүзүү милдетин аткарган адистерден;

– жыйынтыктап эсептөөлөрдү кошо алганда, эсептешүүлөрдү жүзөгө ашырууну тескөө милдетин аткарган адистерден;

– техникалык инфраструктуранын үзгүлтүксүз ишин жана системанын коопсуздугун камсыз кылган коштоп жүрүү ишин аткарган адистерден.

Жогоруда көрсөтүлгөн милдеттерди ошол эле бир кызматкерлерге жүктөөгө жол берилбейт, алар ар башка кызматкерлер тарабынан аткарылууга тийиш. Төлөм системасынын оператору тиешелүү квалификацияга ээ жетиштүү сандагы персонал менен камсыз кылууга милдеттүү. Персоналдын саны жана квалификациясы төлөм системасынын оператору тарабынан сунушталуучу кызматтардын көлөмүнө ылайык келүүгө тийиш.

14. Төлөм системасынын катышуучусунун персоналына төмөнкүлөр кирет:

– системанын чегинде төлөмдөрдү (которууларды) түзүү, жөнөтүү жана кабыл алуу милдеттерин, ошондой эле башка маалымат менен алмашуу милдетин аткарган адистер;

– системанын катышуучусунун техникалык инфраструктурасынын үзгүлтүксүз ишин жана коопсуздугун камсыз кылган, системаны коштоп жүрүү ишин аткарган адистер.

15. Ыкчам кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган провайдердин персоналынын курамында кеминде төлөм системасынын алкагында билдирүүлөр менен алмашуу боюнча техникалык инфраструктуранын коопсуз жана үзгүлтүксүз ишин камсыз кылган, системаны коштоп жүрүү ишин аткарган адистер болууга тийиш.

16. Төлөм системасынын техникалык инфраструктурасы төмөнкүлөрдү камтууга тийиш:

– негизги аппараттык-программалык комплексти (мындан ары - АПК), ага карата системанын кадимки ишин камсыз кылуу жана өзгөчө кырдаалдар келип чыккан учурда аларды калыбына келтирүү боюнча бир катар талаптар коюлат;

- негизги аппараттык-программалык комплекстин кайсыл бир компоненти иштен чыккан учурда, системанын штаттык ишин толук камсыз кылууга тийиш болгон резервдик АПКны;

- байланыш каналдарын жана маалыматтарды берүү коопсуздугун камсыз кылуучу каражаттарды.

17. Төлөм системасынын жана ыкчам инфраструктуранын иши ар бир системанын үзгүлтүксүз ишин камсыз кылган критерийлерге ылайык ишке ашырылууга жана анда төмөнкүлөр камтылууга тийиш:

- төлөмдөрдү иштеп чыгуу боюнча негизги жана резервдик борборлор, системанын ишин негизгиден резервдик АПКга автоматтык түрдө же кол күчү менен которуу жана системанын ишинде үзгүлтүктөр келип чыккан учурда, аларды кайра которуу. Системалуу мааниге ээ төлөм системаларынын, маанилүү төлөм системаларынын, улуттук төлөм системаларынын жана ыкчам кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган провайдерлердин ишинде үзгүлтүктөр келип чыккан учурда, негизгиден резервдик АПКга жана тескерисинче, резервдик АПКдан негизгиге которуу автоматтык түрдө ишке ашырылууга тийиш;

- санкциясыз пайдалануу тобокелдигин жокко чыгарган, маалыматтарды берүүдө коопсуздукту камсыз кылган каражаттар;

- системанын ишинде үзгүлтүктөр келип чыккан учурда, анын чектүү токтоп калуу убактысы. Системалуу мааниге ээ төлөм системаларынын, улуттук төлөм системаларынын жана ыкчам кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган провайдерлердин ишинде үзгүлтүктөр келип чыккан учурда токтоп калуу убактысы төрт сааттан ашпоого тийиш;

- системанын штаттык иши толук калыбына келтирилгенге чейин максималдуу жол берилген токтоп калуу убактысын көрсөтүү менен негизги жана резервдик АПК ортосунда автоматтык түрдө же колго которуу убактысынын максималдуу узактыгы;

- үзгүлтүк келип чыккан учурда маалымат базасын калыбына келтирүүдө чектүү убакыт;

- негизги жана резервдик АПКнын ишинде үзгүлтүк келип чыккан шартта, системанын ишин калыбына келтирүү үчүн каралган максималдуу жол берилген убакыт критерийи.

18. Системаны модернизациялоо, чара көрүү убактысы, шарттары жана үзгүлтүксүз иштөө критерийлеринин бузулушуна

алып келген өзгөчө кырдаал жагдайлары келип чыккан учурда, АПК сунуштоочулары жана/же төлөм системасын программалык камсыздоо кызматтарын сунуштаган компаниялар менен өз ара иш алып баруу тартиби жана аларды жөнгө салуу чаралары кызмат көрсөтүүлөр провайдерлери, төлөм системасынын АПК жана программалык камсыздоо сунуштоочулары менен түзүлгөн техникалык колдоо келишиминде аныкталууга тийиш.

19. Системаны жаңыртуу, анын жаңы версиясын жана колдонууга киргизилип жаткан жаңы системаны, ошондой эле пайдалануучуларга сунуштоого чейинки тиркемелер ар кандай жагдайлар жана калыбына келтирүү шарттарына жараша, милдеттүү түрдө тесттен өткөрүлүүгө тийиш.

20. Системанын операторлорунда бекитилген төмөнкүдөй жол-жоболор болушу зарыл:

- системанын АПКсынын үзгүлтүксүз ишин жана чейрек ичинде системанын токтоп туруусунун бир жолку жана суммардык убактысын көрсөтүү менен анын иштеп туруусу үчүн талап кылынган байланыш каналдары менен камсыз кылуу;

- системанын штаттык иши толук калыбына келтирилгенге чейин максималдуу жол берилген токтоп туруу убактысын көрсөтүү менен негизги жана резервдик АПК ортосунда которууну жүзөгө ашыруу;

- системанын операторунун персоналы тарабынан резервдик АПКнын, байланыш каналдарынын иш жөндөмдүүлүгүн мезгил-мезгили менен текшерүү жана системанын ишин негизги АПКдан резервдик АПКга жана тескерисинче, резервдик АПКдан негизги АПКга которууну тесттен өткөрүү;

- система операторунун персоналынын жумушчу станцияларынын иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу;

- маалыматтар өчүрүлгөн же бурмаланган учурларда, алардын белгиленген регламентке ылайык калыбына келтирилишин камсыз кылуу;

- Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык система аркылуу берилген жана алынган маалыматтардын купуялуулугун камсыз кылуу.

21. Төлөм системасынын катышуучуларында төмөнкү жол-жоболор болууга тийиш:

- коопсуздукту жана системанын катышуучусунун персоналынын жумушчу станцияларынын үзгүлтүксүз ишин камсыз кылуу;
- маалыматтарды берүү боюнча байланыш каналдарын резервге коюу;
- төлөм системасына берилүүчү жана андан алынган маалыматтардын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык купуя сакталышын камсыз кылуу.

22. Төлөм системасынын ишин колдоо чаралары эс-тутум кызматын колдонууда каралууга тийиш. Төлөм системаларынын оператору жана катышуучулары кызмат көрсөтүү провайдерлери менен контракт түзүүгө чейин кызмат көрсөтүү провайдерлери системаны ишенимдүү тейлөө жана сүйлөшүлгөн убакыт ичинде тышкы системаны жана кызмат көрсөтүүлөрдү калыбына келтирүү жөндөмдүүлүгүн текшерүүгө тийиш.

23. Катышуучулардын ишинде жумушчу станцияларына же байланыш каналдарына тиешелүү проблемалар келип чыккан учурда, системалуу мааниге ээ төлөм системасында, улуттук төлөм ситемасында жана SWIFT жамааттык пайдалануу түйүнүндө операциялык тобокелдиктерди кыскартуу үчүн системалуу мааниге ээ төлөм системаларынын, улуттук төлөм ситемасынын жана SWIFT жамааттык пайдалануу түйүнүнүн операторлору катышуучуларга системада төлөм документтерин жана башка билдирмелерди топтоо, жөнөтүү/кабыл алуу ишин камсыз кылуу ишин жүзөгө ашыруу үчүн Бирдиктүү сервистик борбордон пайдалануу мүмкүнчүлүгү менен камсыз кылууга тийиш.

§2. Энергия менен камсыз кылуудагы үзгүлтүктөр

24. Төлөм системасынын оператору/катышуучусу жана ыкчам кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган провайдерлер ал аркылуу системаны электр энергиясы менен камсыз кылган линия кубаттуулугунун жана башка жабдуулардын белгиленген талаптарга жооп берүүсүн камсыз кылууга тийиш.

25. Энергия менен камсыз кылууда үзгүлтүктөр келип чыккан учурда, төлөм системасынын оператору/катышуучусу аралыкта орнотулган электр энергиясы менен камсыз кылынышы зарыл.

26. Системанын оператору/катышуучусу жана ыкчам кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган провайдерлер системанын ишин аралыктан жөнгө салган, ошондой эле электр энергиясы менен камсыздоо токтотулган учурдан тартып системаны резервдик АПКга которууга чейинки убакыт ичинде аралыктан камсыздоо жол-жоболоруна ээ болууга тийиш.

27. Системалуу мааниге ээ төлөм системаларынын, маанилүү төлөм системаларынын, улуттук төлөм системаларынын жана ыкчам кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган провайдерлердин операторлору электр энергиясы менен камсыздоо үзгүлтүктөрүнөн улам системанын токтоп калышына жол бербөөгө тийиш.

28. Системалуу мааниге төлөм системасынын катышуучусу электр энергия менен камсыздоого тиешелүү үзгүлтүккө учураган шартта, төлөм документтерин Улуттук банк тарабынан белгиленген тартипке жана регламентке ылайык Бирдиктүү сервистик борбор аркылуу жөнөтүүнү/кабыл алууну камсыз кылууга тийиш.

29. Электр энергиясы менен камсыздоо үзгүлтүккө учураган шартта SWIFT жамааттык пайдалануу түйүнүн катышуучусу төлөм документтерин белгиленген тартипке жана регламентке ылайык Бирдиктүү тейлөө борборунун жумушчу станциялары аркылуу же болбосо системанын катышуучусу пайдаланган альтернативалуу каналдар аркылуу жөнөтүүнү/алууну ишке ашырышы мүмкүн.

30. Энергия менен камсыздоо калыбына келтирилгенден кийин негизги аппараттык-программалык комплекске ишти которуу, системанын катышуучусунун же операторунун ички жол-жоболоруна ылайык жүргүзүлөт.

§3. Системанын аппараттык жана/же программалык камсыздоосундагы үзгүлтүктөр

31. Аппараттык камсыздоодогу үзгүлтүктөр өзүндө системанын операторунун же катышуучусунун сервердик, түйүндүк, криптографикалык жабдууларынын, карттарды персонализациялоочу жабдуулардын жана жумушчу станцияларынын бузулуу же иштен чыгуу жагдайларын камтыйт.

32. Программалык камсыздоодогу үзгүлтүктөр өзүндө операциялык системанын ишиндеги, прикладдык программалык камсыздоодогу,

серверден пайдаланууну камсыз кылган программалык камсыздоодогу, РКІ инфраструктурасындагы жана системанын персоналынын жумушчу станцияларындагы кемчиликтерди камтыйт.

33. Төлөм системасынын операторлору өз аппараттык же программалык камсыздоосу үзгүлтүккө учураган шартта резервдик АПКга же оператордун резервдик жумушчу станцияларына которулууга тийиш. Резервдик АПКга/жумушчу станцияларга которуу мүмкүн эмес болгон учурда, оператор бул тууралуу өз катышуучуларына убагында маалымдалышын, ошондой эле өзгөчө кырдаалдарды чечүү чараларын көрүүгө жана мындай жагдайларга жол бербөөгө тийиш. Оператор тарабынан көрүлгөн чаралар системанын эрежелеринде, келишимдерде жана төлөм системасынын операторунун ички жол-жоболорунда чагылдырылууга тийиш.

34. Системанын катышуучулары аппараттык же программалык камсыздоолору иштен чыккан учурда, алар ички жол-жоболоруна ылайык альтернативалуу жана/же резервдик каражаттарды пайдаланууну камсыз кылуусу зарыл.

35. Системалуу мааниге ээ төлөм системаларынын аппараттык же программалык камсыздоолору же жумушчу станциялары иштен чыккан учурда, белгиленген тартипке ылайык автоматтык түрдө резервдик АПКга же оператордун резервдик жумушчу станцияларына которулат. Резервдик АПКга которуу мүмкүн эмес болгон шартта, системанын катышуучуларынын төлөмдөрүн иштеп чыгуу жана жыйынтыктап эсептешүү иши белгиленген тартипке ылайык оператор тарабынан жүргүзүлөт.

36. Системалуу мааниге ээ төлөм системасынын катышуучусу өз резервдик жабдуусунан ишти уланта албаган жагдайлар келип чыккан шартта, ал тиешелүү иштерди аткарууну белгиленген тартипке жана регламентке ылайык, Бирдиктүү тейлөө борборунун жумушчу станциясы аркылуу ишке ашырат.

37. SWIFT жамааттык пайдалануу түйүнүн катышуучусу өз резервдик жабдуусу аркылуу тиешелүү ишти уланта албаган жагдайда, тиешелүү иштер белгиленген тартипке жана регламентке ылайык, Бирдиктүү тейлөө борборунун жумушчу станциясы же системанын катышуучулары пайдаланган маалыматтарды берүүнүн альтернативалуу каналы аркылуу уланта алат.

38. Улуттук төлөм системаларында системанын аппараттык же программалык камсыздоолору же жумушчу станциялары иштен чыккан учурда, автоматтык түрдө резервдик АПКга же оператордун резервдик жумушчу станцияларына которулат. Улуттук төлөм системаларынын катышуучусу өз резервдик жабдуусунан ишти уланта албаган жагдайлар келип чыккан шартта, ал белгиленген тартипке жана регламентке ылайык, Бирдиктүү тейлөө борборунун жумушчу станциясы аркылуу ишке ашырылат.

§4. Системанын байланыш каналдарындагы үзгүлтүктөр

39. Негизги жана резервдик АПК ортосунда негизги байланыш каналы үзгүлтүккө учураган шартта, системанын оператору ички жол-жоболорго ылайык, резервдик байланыш каналына которуусу зарыл.

40. Системанын оператору менен катышуучу ортосунда негизги байланыш каналы үзгүлтүккө учураган шартта, системанын катышуучусу өз ички жол-жоболоруна ылайык, резервдик байланыш каналына которуусу зарыл.

41. Системалуу мааниге ээ төлөм системасынын, улуттук төлөм системасынын жана SWIFT жамааттык пайдалануу түйүнүн катышуучусунун байланыш каналдарынын экөөсү тең иштен чыккан учурда, системанын төлөм документтерин жана билдирүүлөрүн кабыл алуу/жөнөтүү иши Бирдиктүү тейлөө борбору аркылуу белгиленген иш тартибине жана регламентине ылайык жүзөгө ашырылат.

§5. Төлөм системасынын иш регламентин бузууга жол берүү

42. Иш регламентинин бузулушуна төмөнкү жагдайлардан улам операциялык күндүн узартылышы кирет:

- операциялык күн ичинде системанын операторунун ишинде өзгөчө кырдаал келип чыккан учурда, системанын штаттык ишин калыбына келтирүү;

- төлөм системасынын оператору билдирүүлөрдү жана отчетторду өз учурунда бербесе;

- төлөмдөр жана билдирүүлөр төлөм системасынын операторлору ортосунда өз учурунда берилбесе.

43. Системанын иш регламенти жана тартиби анын ишин жөнгө салган ченемдик укуктук актыларда, системанын иштөө эрежелеринде, ошондой эле төлөм системаларынын операторлорунун, оператор менен катышуучулар ортосундагы келишимдерде аныкталат. Тараптардын системанын иш регламентин жана тартибин сактоо жоопкерчилиги жана бузууга жол бергендиги үчүн санкциялар системанын операторлору ортосундагы, же оператор менен катышуучулары ортосундагы келишимдерде жана макулдашууларда белгиленет.

4. Төлөм системасынан санкциясыз пайдалануу жана алдамчылыкка жол берүү

§1. Коопсуздукту камсыз кылуу

44. Система оператору жана катышуучулары төлөм системаларын (анын ичинде системанын маалымат ресурстарын дагы) санкциясыз пайдалануудан, кара ниеттик менен колдонуудан же алдамчылык менен өзгөртүүдөн, керексиз маалыматтарды киргизүүдөн, өчүрүүдөн, алмаштыруудан, кыскартуудан же ачыкка чыгаруудан коргоо жагында так саясатты аныктоолору жана системанын маалымат коопсуздугун камсыз кыла труган ички саясатка ээ болуулары, анда төмөнкүлөр эске алынууга тийиш:

- маалыматтын купуялуулугун жана андан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн, ички контролдуктун шайкештигин камсыз кылуу боюнча так аныкталган милдеттер, негизги талаптар, ошондой эле контролдукту жүзөгө ашырууда тиешелүү адамдардын жоопкерчилигин чектөө критерийлери;

- шектүү операциялардын же санкциясыз пайдалануу аракеттеринин орун алышына өз убагында чара көрүүлөр жана Кыргыз Республикасынын укук коргоо органдары менен өз ара иш алып баруу тартиби;

- Улуттук банкка жана төлөм кызмат көрсөтүү рыногунун катышуучуларына башка катышуучуларга коркунуч жаратышы мүмкүн болгон, тышкы коркунучтардын, кылмыштын, алдамчылыктын орун алышы фактысы тууралуу дароо маалымдоо тартиби;

– алдамчылыкка каршы күрөшүүнүн жаңы ыкмаларын иштеп чыгуу;

– системанын коопсуздукту камсыз кылуу боюнча кызматкерлерин жана персоналын алдамчылыкка жана санкциясыз пайдаланууга жол бербөө механизмдери боюнча мезгил-мезгили менен окутуп туруу жөнүндө милдеттүү талапты да камтуу.

45. Системанын оператору жана катышуучусу мезгил-мезгили менен (зарылчылыкка жараша, бирок үч жылда кеминде бир жолу) системада алдамчылыкка жана санкциясыз пайдаланууга каршы күрөшүү ыкмаларын жаңылоо жана жаңы инновациялык ыкмаларды киргизүү максатында, системага өз алдынча баа берип, коопсуздук боюнча ички саясатты кайра карап чыгуулары тийиш.

46. Өз алдынча баа берүү натыйжалары Улуттук банктын суроо-талабы боюнча берилүүсү зарыл.

§2. Ички алдамчылык

47. Ички алдамчылыктын орун алышы тобокелдигин басаңдатуу үчүн системанын оператору жана катышуучулары аппараттык-программалык комплекс (паролдорду жана системага, криптографияга, шифровкалоого кирүү укугун пайдалануу ж.б.) деңгээлинде алдамчылыктардан коргоо системасына, системада иштөө үчүн квалификациялуу жана текшерүүдөн өткөн персоналга, ошондой эле персоналдын жоопкерчилиги, укуктары жана милдеттери аныкталган, кызматтык иш боюнча бекитилген нускоолорго ээ болууга тийиш.

48. Ички алдамчылыктын орун алышы тобокелдиги келип чыккан учурда талаш жараткан жагдайлардын чечилиши, тараптардын жоопкерчилиги жана системада иштөөнүн башка шарттары, системанын оператору менен катышуучусунун ортосунда келишилген макулдашууларда аныкталууга тийиш.

§3. Мобилдик төлөмдөр жана айкын убакыт ыргагында төлөмдөр

49. Системанын оператору жана катышуучулары өз кардарларына жана пайдалануучуларына интернет аркылуу веб-сайтта же тиркеме аркылуу аткарылуучу кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу

талаптагыдай коргоого алынып жана аутентификациялана тургандыгына (эсепке алынуучу маалыматтарды, паролдорду жана ПИН-коддорду шифрленген түрүндө берүү) гарантия берүүлөрү тийиш.

50. Системанын оператору жана катышуучулары жалпы кабыл алынган эл аралык стандарттарга дал келген, шифрлөө алгоритмдерин колдонуулары тийиш.

51. Системанын оператору жана катышуучулары системалардан ыйгарым укуктуу персоналдын гана пайдалануусуна уруксат берүү үчүн айкын жана логикалык коопсуздукту камсыз кылуулары зарыл. Жол-жоболордо системалардын жана маалыматтардын бүтүндүгүн коргоо максатында иштеп чыгуу жана берүү механизмдери каралуусу зарыл.

52. Системанын оператору жана катышуучулары системадагы адаттан тыш кайсы болбосун операциялар, маалыматтарды берүүдө жаңылыштыктар же адаттан тыш онлайн транзакциялар тууралуу эскертүү мониторингин, ошондой эле мындай операцияларга чара көрүү жол-жоболорунун болушун камсыз кылуулары тийиш.

53. Мобилдүү жана онлайн кызмат көрсөтүүлөр системасында транзакциялардын санынын жана көлөмүнүн өсүшү менен шектүү операцияларды же төлөмдөрдүн өзгөрүүсүн (динамикасын) дароо аныктай турган программалык камсыздоо ишке киргизилүүгө тийиш. Шектүү операцияларды аныктоо процессинде сандык жана сапаттык факторлор эске алынуусу зарыл.

Системанын оператору жана катышуучусу шектүү операциялар аныкталган шартта, көрүлчү аракеттер чагылдырылган ички жол-жоболорго жана алдамчылыкка каршы аракеттерди көрүү ыкмаларына ээ болуулары зарыл.

54. Системанын оператору жана катышуучулары онлайн системаларынын жана кошумча системалардын жогорку деңгээлде жеткиликтүү болушунун, ошондой эле системанын иштебей калышын шарттаган, тышкы алгылыксыз таасирлердин орун алышында калыбына келтирүү жол-жоболорун алдын ала караштыруулары тийиш.

55. Системанын оператору жана катышуучулары системага кирүүдө жана авторизациялоо (тастыктоо) максатында транзакцияларга кол

коюуда аутентификациянын көп факторлуу үлгүлөрүнүн болушун да күн мурун караштыруулары зарыл.

56. Системаларда орун алышы ыктымал болгон зыян тартууларды басаңдатуу үчүн операциялар боюнча лимиттерди тескөөнү да алдын ала караштыруу зарыл.

57. Операциялар пайдалануучу системада анык авторизациялангандан кийин гана жүргүзүлүүсү шарт.

58. Транспорттук деңгээлде сунуштоочу компаниялардын колдонулуучу түйүндүк жабдуулары жана инфраструктуралары менен камсыз болуучу коопсуздук, жашырын жана купуя маалыматтарга, көбүнчө ПИН-коддорго жана паролдорго карата (GSM, GPRS, 3G, Bluetooth, Wi-Fi 802.11b жана IrDA ж.б. ушундай инфраструктурага мисал боло алышат) ылайыктуу деп эсептөөгө болбойт. Берилүүчү жашырын маалыматтар төлөм системасы деңгээлиндеги каражаттарды пайдалануу менен коргоого алынууга тийиш.

59. Программалык камсыздоодо байланыш сеанстарынын кечиктирилишинен же ички сеанстын үзгүлтүккө учурашынан улам, келип чыккан транзакциялардын кайталанышына жол бербөөгө багытталган чаралар колдонулууга тийиш.

60. Кызмат көрсөтүүлөрдү сунушташкан провайдерлер менен келишимдерде система үзгүлтүккө учураган шартта жоопкерчиликти калыбына келтирүү жана бөлүштүрүү пландарынын болушу камтылууга тийиш.

61. Системанын оператору жана катышуучулары өз кардарларына мобилдик каражаттарды зыяндуу программалык камсыздоодон же колдонуу алгылыксыз натыйжаларга алып келиши мүмкүн болгон башка программалык камсыздоодон коргоо боюнча коопсуздук чаралар тууралуу маалымдоолору зарыл.

§4. Банктык төлөм карттары

62. Эл аралык төлөм системаларынын банктык карттары менен иштөөдө системанын операторуна жана катышуучусуна «Маалымат технологияларынын коопсуздугуна баа берүү үчүн жалпы критерийлерге (ISO/IES 15408)» жана PCI DSS таянуу менен иш алып барып, ушул талаптардын так сакталышын камсыз кылуу сунуш кылынат.

63. Системасынын оператору жана катышуучусу (эмитенттер), кеминде төмөнкүлөрдү көрсөтүү менен ички жол-жоболорду иштеп чыгууга тийиш:

- персоналдын системанын маалымат базасынан (карттардын номерлери, кодду түшүндүргөн сөздөрдү, карт ээсинин аты-жөнүн, кол тамга үлгүсүн ж.б.у.с.) пайдалануу мүмкүнчүлүгүн чектөөлөрдү;

- ушундай мүмкүнчүлүккө ээ персоналдын тизмесин; белгиленген чектөөлөрдү бузууга жол бергендиги үчүн жоопкерчиликти жана санкцияларды;

- төлөм карттарын эмиссиялоодо ички жана тышкы алдамчылыктан коргоо системасын;

- кардарды милдеттүү түрдө идентификациялоо жана текшерүүдөн өткөрүү боюнча талаптарды камтыган, кардарлардын өтүнүч каттарын иштеп чыгуу жана карттарды алуу тартибин;

- банкоматтарда калып калган карттарды кайтарып берүү тартибин.

64. Системанын катышуучулары (эквайерлер), кеминде төмөнкүлөр көрсөтүлгөн ички жол-жоболорду иштеп чыгууга тийиш:

- соода-тейлөө ишканаларынын өтүнүч каттарын иштеп чыгуу жана алар менен, берилүүчү документтер топтомуна (зарыл учурларда уюштуруу документтери менен Уставдын нотариалдык жактан күбөлөндүрүлгөн көчүрмөсү, салык органдарында каттоодон өткөндүгү боюнча документ, көрсөтүлгөн иштин түрлөрүн ишке ашырууга берилген уруксат берүүлөр/лицензиялар, жетекчилердин паспортторунун ксерокөчүрмөсү, салык органдарынын белгиси коюлган бухгалтердик баланс) карата коюлуучу талаптарды камтыган, келишимдерди түзүү;

- алар менен түзүлгөн келишимдердин аракетин токтотулган же берген өтүнүч каттарын, себептерин көрсөтүү менен канааттандыруудан баш тартылган, соода-тейлөө ишканалардын маалымат базасын жүргүзүү тартибин;

- соода-тейлөө ишканаларды контролдоо механизми, анда мындай ишканаларда алдамчылыктын орун алышына жараша алардын каттоодон өткөндүгү фактысын тастыктоо, төлөм карттарынын тейлөө сапатын текшерүү, терминалдарды күтүү шарттарын жана алардын

иштөө жөндөмдүүлүктөрүн, чектердин (слиптердин) сакталышын, «floor limit» маанисинин аныктамасы камтылган;

– аралыкта орнотулган жабдууларды сатып алуу, сактоо, орнотуу/ туташтыруу жана техникалык тейлөө тартиби.

65. Тышкы алдамчылыкка дуушар болуу тобокелдиктерин басаңдатуу үчүн системанын оператору, орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктерге мониторинг жана талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүгө, ошондой эле төлөм карттары аркылуу жүргүзүлгөн шектүү транзакцияларга жана авторизациялоого үзгүлтүксүз негизде көз салып турууга өбөлгө түзгөн программалык камсыздоого ээ болууга тийиш. Программалык камсыздоо эквайер түйүнүндө ишке ашырылган транзакцияларга (эквайердин соода-тейлөө ишканаларга тиешелүү тобокелдигине контролдук) сыяктуу эле, банк тарабынан эмитирленген карттар менен ишке ашырылган транзакцияларга (эмитенттин карт ээлери боюнча келип чыгышы мүмкүн болгон тобокелдиктерине контролдук) да контролдукту камсыз кылууга тийиш.

66. Системанын катышуучулары төлөм карттарын пайдалануу учурунда алдамчылыкка жол берилишинен улам келип чыгуучу жоготууларды азайтуу үчүн төлөм карттарынын эмиссиясына жана эквайрингине байланыштуу тобокелдиктерди тескөөгө алып, өз алдынча мониторинг жүргүзүүгө мүмкүндүк берген өздүк программалык камсыздоолорго ээ болушу же келишимдик шарттарда системанын операторунун мына ушундай кызмат көрсөтүүлөрүнөн пайдаланышы мүмкүн.

67. Системанын операторлору жана катышуучулары авторизацияларга/транзакцияларга мониторинг жүргүзүү параметрлерин белгилөөгө тийиш, белгиленген мааниден ашып кетсе шектүү авторизация/транзакция катары эсептелинген. Мониторингде минимум төмөнкү учурлар чагылдырылышы зарыл:

– айрым авторизациянын/транзакциянын суммасы (же жалпы сумма) көрсөтүлгөн мезгил ичиндеги белгиленген лимиттен ашып кеткен;

– карттарды авторизациялоо/транзакция эки же андан көп өлкөлөрдүн соода-тейлөө ишканаларында каралган мезгил аралыгында ишке ашырылса;

– конкреттүү бир өлкөдөгү тобокелдиктүү транзакциялардын жалпы суммасы каралган мезгил ичиндеги лимиттен ашып кеткен;

- бир соода-тейлөө ишканасындагы авторизациялардын жалпы саны каралган мезгил ичиндеги белгиленген лимиттен ашкан;
- банкоматтарда ПИН-кодду туура эмес киргизүүлөрдүн саны каралган мезгил ичинде белгиленген лимиттен ашып кеткен;
- айрым авторизациянын/транзакциянын суммасы тобокелдиги жогору болгон соода-тейлөө ишкананын конкреттүү тобу үчүн белгиленген лимиттен ашып кеткен.

Системанын оператору же катышуучусу банктык төлөм карттар жана аралыкта орнотулган жабдууларда ишке ашырылган шектүү транзакцияларга мониторинг жүргүзүүнүн кошумча эрежелерин жана параметрлерин белгилей алат.

68. Системанын операторунда жана катышуучусунда аралыкта орнотулган жабдуулардын ишине, транзакцияларга жана төлөм карттарын авторизациялоого контролдукту жүзөгө ашырган, алдамчылыктарга жол берилиши тобокелдигине анализдөөлөрдү жүргүзүүгө жөндөмдүү, даярдыктан өткөн персоналы болууга тийиш.

69. Системанын операторунун жана катышуучусунун жасалма карттарды жана карттарды пайдалануу менен аткарылган шектүү операцияларды аныктоо боюнча каражаттар жана инструменттер, карттардын/аралыкта орнотулган жабдуулардын алдамчылык менен пайдаланылышына каршы аракеттерди көрүү ыкмалары, ошондой эле ушундай шектүү операциялар аныкталган учурда персоналдын иш алып баруу тартиби кеңири чагылдырылган ички жол-жобосу болууга тийиш.

70. Келишимде системанын оператору менен катышуучусунун ортосунда кеминде төмөнкүлөр камтылууга тийиш:

- системанын катышуучулары карт ээлери жана соода-тейлөө ишканалар менен ички ченемдик документтерди, жол-жоболорду, типтүү келишимдерди түзүүдө колдонууга тийиш болгон, коопсуздукту сактоо боюнча негизги талаптар;
- алдамчылык операциялар аныкталган учурда, аларга ыкчам чара көрүү убактысы, ал тууралуу маалымдоо жана тараптардын өз ара иш алып баруулары тартиби жана мөөнөтү;
- системанын катышуучулары ортосунда келип чыккан талаш маселелери чечүү тартиби жана мөөнөтү;

- чардзбектерди иштеп чыгуу тартиби жана эрежелери;
- алдамчылык операциялары аныкталган учурда тараптардын жоопкерчилиги;
- алдамчылык маселелери боюнча укук коргоо органдары менен өз ара иштөө тартиби;
- шектүү операциялар боюнча отчетторду берүү тартиби жана мөөнөттөрү жана алардын формалары;
- системанын катышуучуларынын ортосунда алдамчылык операциялары боюнча маалымат алмашуу.

71. Системанын катышуучусу (эквайер) менен соода-тейлөө ишканасынын ортосунда түзүлгөн келишимде кеминде төмөнкүлөр чагылдырылууга тийиш:

- соода-тейлөө ишканада карт аркылуу төлөөгө кабыл алынган продукциялардын тизмеси;
- соода-тейлөө ишкананын иштөө убактысы жана графиги;
- системада соода-тейлөө ишкананы идентификациялоо үчүн сатылып жактан товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн түрлөрү жана иш багытын өзгөрткөндүгү тууралуу маалымдоо милдеттенмеси;
- эгерде анда «floor limit» колдонулса, соода-тейлөө ишканасы үчүн «floor limit» маанисинин аныктамасы;
- соода-тейлөө ишкана тарабынан коопсуздуктун сакталышы боюнча талаптар (төлөм картынын аныктыгын текшерүү, төлөм карттагы кол тамгаларды жана реквизиттерди карт ээсинин инсандыгын тастыктаган документ менен текшерүү жана башка талаптар), төлөм карттардын реквизиттерин сактоого тыюу салуу;
- соода-тейлөө ишкананын алар боюнча текшерүүлөр жүргүзүлүп жаткан шектүү транзакциялар боюнча каражаттарды токтотуп туруу (замораживание) мүмкүнчүлүгү;
- соода-тейлөө ишканасынын ишине карттарды тейлөө, сунушталып жаткан кызмат көрсөтүүлөрдүн сапаты, аралыкта орнотулган жабдууларды күтүү шарттары, бүтүндүүлүгү жана алардын ишке жөндөмдүүлүгү, чектердин (слиптердин) сакталышы көз карашынан текшерүүлөрдү жүргүзүү тартиби;
- карт ээсинин уурдалган/жоголгон/шектүү төлөм карттары менен операциялардын жүргүзүлгөндүгү же соода-тейлөө ишкананын өзү

алдамчылык транзакцияларды ишке ашыргандыгы аныкталган учурда өз ара аракеттенүү тартиби;

– алдамчылык операциялары аныкталган учурда тараптардын жоопкерчиликтери;

– кассирлерди карттарды кабыл алуу жана текшерүү эрежелерине, ошондой эле алдамчылык операцияларды аныктоо жана аларга каршы күрөшүү ыкмаларына милдеттүү түрдө окутуу шарттары.

72. Системанын катышуучусу (эмитенти) менен карт ээси ортосунда түзүлгөн келишимде төлөм карт ээсинин коопсуздукту сактоосуна карата негизги талаптар (ПИН-кодду, лимиттерди пайдалануу, карт ээси картты жоготуп койгон учурдагы аракети, каражаттардын эсептен санкциясыз алынып салынышын аныктоо), ошондой эле картты жоготуп/ уурдатып жиберген жана алдамчылык менен жүргүзүлгөн транзакциялар аныкталган учурларда келип чыгуучу тобокелдиктерди жана жоопкерчиликтерди тараптар ортосунда бөлүштүрүүлөр аныкталууга тийиш.

73. Системанын оператору катышуучулардан алынган маалыматтардын негизинде процессинг борборунун алдамчылык аракеттерден канчалык деңгээлде корголгондугун текшерип турууга, тобокелдиктерди аныктоого жана алдамчылыкка баруу деңгээлин басаңдатуу үчүн тишелүү чараларды көрүүгө тийиш.

5. Форс-мажордук жагдайлар

74. Төлөм системасынын кадимки иш ыргагынын бузулушуна алып келген өрттүн чыгышы, кырсыкка учуроо, бөөдө кырсыктын кесепеттери, согуш аракеттери ж.б. сыяктуу, тараптардын күч-аракетине көз каранды болбогон жагдайлар форс-мажордук жагдайларга кирет.

75. Төлөм системасынын операторлору жана катышуучулары форс-мажордук жагдайлар келип чыккан шартта, төлөм системасынын иш ыргагын тез арада калыбына келтирүүнү камсыз кылган өзүнчө жайгашкан резервдик борборду түзүүлөрү тийиш.

76. Өзүнчө жайгашкан резервдик борбор кеминде төмөнкү шарттарды канааттандырууга тийиш:

– резервдик борбор жайгаштырылган шарт Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларында белгиленген, коопсуздук талаптарына жооп берүү;

– негизги борбордун ишин толугу менен кайталоо мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу (тиешелүү АПК, катышуучулар менен байланыш каналдары, даярдыктан өткөн персонал жана энергия менен үзгүлтүксүз камсыз болууга).

77. Төлөм системасынын операторлору жана катышуучулары форс-мажордук жагдайлар келип чыккан шартта ишти резервдик борборго которуу жана системанын персоналынын өз ара иш алып баруу тартибин жөнгө салган жол-жоболорду иштеп чыгууга тийиш.

6. Отчеттуулук

78. Төлөм системасынын операторлору жана катышуучулары кемчиликтер жана штаттан тышкаркы жагдайлар тууралуу маалыматты штаттан тышкаркы жагдайларды каттоо журналына каттап, ушул Жобого карата 1-тиркемеге ылайык тиешелүү отчетторду түзүүгө тийиш. Отчет Улуттук банкка электрондук формада берилет:

– системалуу мааниге ээ төлөм системасынын операторлору тарабынан – күн сайын;

– маанилүү төлөм системаларынын операторлору жана башка төлөм системалары, төлөм системасынын катышуучулары тарабынан – ай сайын, отчеттук айдан кийинки айдын 10 нан кечиктирбестен.

79. Улуттук банк утурумдук негизде төлөм системасынын абалына тиешелүү, штаттан тышкаркы жагдайлар жана жол берилген алдамчылык операциялары боюнча маалыматтарды, алардын бүтүндөй төлөм системасына, ошондой эле системанын операторунун жана катышуучусунун ишине канчалык деңгээлде таасирин тийгизишине талдап иликтөөлөрдү жана баа берүүлөрдү жүргүзүү максатында топтойт жана иштеп чыгат. Булар төлөм системасынын ишине олуттуу таасирин тийгизе турган болсо, Улуттук банк орун алган тобокелдиктерди төмөндөтүү боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү иштеп чыгып, аларды системанын операторлоруна жана/же катышуучуларына жөнөтүп, алардын аткарылышына контролдукту жүргүзөт. Ал эми зарылчылык келип чыккан учурларда Улуттук банк Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык төлөм системасынын операторлоруна жана/же катышуучуларына карата тиешелүү таасир этүү чараларын колдонот.

Төлөм системасындагы штаттан тышкаркы жагдайлар боюнча жобого карата 1-тиркеме

Кемчиликтер жана штаттан тышкаркы жагдайлар тууралуу

Системанын аталышы: _____
 Төлөм системасынын операторунун аталышы: _____
 Отчеттук мезгил: _____

№ п/п		
Тобокелдүү жагдайлар катталган, ишке ашырылган/көпчүлүк чыккан күн жана убакыт		
орун алган жагдайлардан улам көпчүлүк чыккан тобокелдикти аныктоо күнү		
орун алган жагдайлардан улам көпчүлүк чыккан тобокелдикти четтетүү күнү жана убакыты		
ЕО / филиал / түзүмдүк бөлүмдүн аталышы / № АТМ / тейлөө пунктунун аталышы / СТИ		
окуя болгон бизнес-процесс / иштин түрү		
Окуянын түрү		
Окуянын кыскача сүжүмү		
Тобокелдиктин келип чыгуу себептери		
Тобокелдикке жол бербөө жана минималдаштыруу боюнча кабыл алынган чечимдер / сунуштар		
Контролдук чаралар / иш-чаралар		
Контролдук чаралардын аткарылыш статусу		
Операциялык тобокелдиктин төсөө ыкмасы (негиздүү кабыл алуу; минималдаштыруу, иштин түрүнөн баштап жүрүшү)		
Тобокелдик деңгээли (таасири / жоготуулар)	Ишке тийгизген таасири	
	Абсолюттук тийгизген таасири	
	Финансыга тийгизген таасири	
	Айкын чыгашалар	
	Орун алышы болгон чыгашалар	
Кошумча комментарийлер / сунуштар		

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2017-жылдын 27-ноябрындагы
№ 2017-П-07/49-2-(ДКП)

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 24, 28 жана 68-беренелерине таянуу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банктын эсептик чени жылдык 5,00 пайыз өлчөмүндө белгиленсин.
2. Токтом 2017-жылдын 28-ноябрынан тартып күчүнө кирет.
3. Экономика башкармалыгы эсептик чен өлчөмү жөнүндө маалыматтын Улуттук банктын расмий интернет-сайтында, токтом кабыл алынгандан кийинки жумуш күнү жарыяланышын камсыз кылсын.
4. Токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары Н.Жениш мырзага жүктөлсүн.

Төрага

К. Кулматов

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2017-жылдын 13-декабрындагы
№ 2017-П-07/51-2-(ДКП)

Улуттук банк Башкармасынын эсептик чен өлчөмү маселесине арналган отурумдарынын 2018-жылга каралган графиги жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө» мыйзамынын 68-беренесине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банк Башкармасынын эсептик чен өлчөмү маселесине арналган отурумдарынын 2018-жылга каралган графиги (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. Экономика башкармалыгы токтом кабыл алынгандан кийинки беш жумуш күнү ичинде:

– токтомду Кыргыз Республикасынын Президентинин Аппаратына, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешине, Кыргыз Республикасынын Өкмөт Аппаратына жөнөтсүн;

– токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жайгаштырылышын камсыз кылсын.

3. Токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын төрагасынын орун басары Н.Жениш мырзага жүктөлсүн.

Төраганын милдетин аткаруучу

Н. Жениш

**Улуттук банк Башкармасынын эсептик чен өлчөмү
маселесине арналган отурумдарынын 2018-жылга**

КАРАЛГАН ГРАФИГИ

Отурумдун өткөрүү датасы*	Маселенин аталышы
26-февраль	1. 2017-жылдын IV чейрегиндеги акча-кредит саясаты жөнүндө отчет 2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө
26-март	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө
28-май	1. 2018-жылдын I чейрегиндеги акча-кредит саясаты жөнүндө отчет 2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө
25-июнь	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө
27-август	1. 2018-жылдын II чейрегиндеги акча-кредит саясаты жөнүндө отчет 2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө
24-сентябрь	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө
26-ноябрь	1. 2018-жылдын III чейрегиндеги акча-кредит саясаты жөнүндө отчет 2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө
24-декабрь	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө

*Эгерде Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын отурум өткөрүлгөн күн Кыргыз Республикасында жумуш күн эмес болсо, отурум кийинки жумуш күнү өткөрүлөт.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2017-жылдын 13-декабрындагы
№ 2017-П-11/51-4-(НФКУ)

Кыргыз Республикасынын 2018-2021-жылдарга микрокаржылоо секторунун өнүгүүсүнүн негизги багыттары жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын 2018-2021-жылдарга микрокаржылоо секторунун өнүгүүсүнүн негизги багыттары (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомду Улуттук банктын расмий интернет-сайтына жайгаштырсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Токтом расмий жарыялангандан 15 (он беш) күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

4. Тышкы көзөмөл башкармалыгы ушул токтом менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын түзүмдүк бөлүмдөрдү, областтык башкармалыктарды, Баткен областындагы өкүлчүлүктү, “Кредиттик союздардын каржы компаниясы” ААКты, банктык эмес финансы-кредиттик уюмдарынын ассоциацияларын, Кыргыз

Республикасынын микрофинансылык уюмдарын жана кредиттик союздарын тааныштырсын.

5. Токтомдун аткарылышына контролдукту жүзөгө ашыруу милдети Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Башкармасынын мүчөсү, Т. Дж. Джусуповго жүктөлсүн.

Төраганын милдетин аткаруучу

Н. Жениш

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2017-жылдын
13-декабрындагы
№ 2017-П-11/51-4-(НФКУ)
токтомуна тиркеме

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттары

1-ГЛАВА.

Жалпы жоболор

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2013-жылдын 21-январындагы № 11 Жарлыгы менен бекитилген, Кыргыз Республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн 2013-2017-жылдарга каралган улуттук стратегиясында сапаттуу финансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү жана киреше деңгээли аз кардарлар үчүн финансылык жана социалдык ортомчулукту сунуштоо аркылуу калкты социалдык мобилизациялоого багытталган, финансылык системанын элементи катары микрокаржылоонун ролу белгиленген.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин 2017-жылдын 25-августундагы № 1836-VI токтому менен бекитилген, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн «Жаны доорго – кырк кадам» программасында кредит рыногун өнүктүрүүгө, финансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн керектөөчүлөрдүн потенциалын арттырууга, финансылык сабаттуулук жана жоопкерчиликтүү кредиттөө деңгээлин жогорулатууга багытталган, системалык иш каралган. Бул программада кредиттер боюнча пайыздык чендердин андан ары төмөндөөсүн, маалыматтык-санарип технологияларга негизденген кызмат көрсөтүүлөрдү жайылтуу, калайык-калкка банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн жайылтылышын арттыруу, кооперативдерди, ошондой эле ислам каржылоо принциптерин өнүктүрүү болжолдонгон. Мындан тышкары, программада чакан жана орто бизнес объектерин өнүктүрүү үчүн негизги параметр катары өз алдынча камсыздоо жана өз алдынча жөнгө салуу системасын киргизүү аныкталган.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттарында микрокаржылоо секторунун күндөлүк абалына жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен Улуттук банктын 2012-жылдын 28-февралындагы № 150/40/6 токтому менен бекитилген, Микрокаржылоону өнүктүрүүнүн 2011-2015-жылдарга каралган стратегиясынын ишке ашырылышына баа берүүнү камтыйт, ошондой эле Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттарын аныктайт.

Бул документте микрокаржылоо сектору дегенден улам, микрокаржылоо уюмдары түрүндөгү банктык эмес финансы-кредит уюмдарын, ошондой эле кредиттик союздарды кредиттөө менен алектенген, «Кредиттик союздардын финансы компаниясы» ААКсыны түшүнүүгө болот.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттарынын башкы максаты – чакан бизнести жана жеке ишкердикти өнүктүрүүнү каржылоонун маанилүү инструменти катары микрокаржылоонун туруктуу жана социалдык жактан жоопкерчиликтүү секторун өнүктүрүү жана калктын жумуш менен камсыз болуусун жана жыргалчылыгын жогорулатуу үчүн алгылыктуу экономикалык, мыйзам чыгаруу жана жөнгө салуу чөйрөсүн камсыз кылуу.

Аталган максатка жетүү үчүн төмөнкү маселелерди чечүү каралган:

- Банктык эмес финансы-кредит уюмдары үчүн жаңы финансылык продукттардын
- жана кызмат көрсөтүүлөрдүн жайылтылышына, ошондой эле каржылоо булактарын кеңейтүүгө өбөлгө түзгөн мыйзамдарын, ченемдик базаны өркүндөтүү;
- микрокаржылоо чөйрөсүндө жөнгө салуу жана көзөмөл системасын чыңдоо;
- туруктуулугун жана натыйжалуулугун камсыз кылуу, алар тарабынан
- сунушталуучу кызмат көрсөтүүлөр спектрин кеңейтүү, ошондой эле алардын баа жана георафиялык жеткиликтүүлүгүн жакшыртуу үчүн микрокаржылоо секторун институционалдык өнүктүрүү;

– микрокаржылоо рыногунун инфраструктуралык институттарын өнүктүрүү;

– микрокаржылоо рыногунун ачык-айкындуулугун жана микрокаржылоо кызмат көрсөтүүлөрүн керектөөчүлөрдүн укуктарынын коргоого алынышын камсыз кылуу.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2018-2021-жылдарда өнүктүрүүнүн негизги багыттарынын ийгиликтүү ишке ашырылышы Улуттук банкты, бизнес-ассоциацияларды жана БФКУларды кошо алганда, рыноктун бардык катышуучуларынын натыйжалуу, ырааттуу жана координацияланган ишине жараша болот.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттары аларды Ишке ашыруу боюнча иш-чаралар планына ылайык, кызыкдар тараптар менен биргеликте, Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттарына карата 1-тиркемеге ылайык конкреттүү чараларды жана аткаруу мөөнөтүн көрсөтүү менен жүзөгө ашырылат.

2-ГЛАВА.

Кыргыз Республикасынын банктык эмес финансы-кредит уюмдарынын күндөлүк абалы

§ 2.1. Жалпы макроэкономикалык жана социалдык-экономикалык чөйрө

Кыргыз Республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн 2013-2017-жылдарга каралган улуттук стратегиясында негизги максаттуу көрсөткүч катары макроэкономикалык туруктуулук аныкталат. Мында макроэкономикалык туруктуулукка төмөнкү негизги сандык параметрлерди сактоо менен жетишүүгө болот: реалдуу ИДӨнүн орточо жылдык өсүшүн кеминде 7 пайыз, инфляцияны 5-7 пайыз чегинде, бюджет тартыштыгын – ИДӨгө карата 5 пайыздан ашпаган өлчөмдө жана мамлекеттик тышкы карызды ИДӨгө карата 60 пайызга чейин¹. Кыргыз Республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн 2013-2017-жылдарга каралган улуттук стратегиясында камтылган

¹ Кыргыз Республикасын 2013-2017-жылдар аралыгында туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы

мөөнөттүн бүтүлүшүнө жаныдашы боюнча максаттуу параметрлер жетүүгө мүмкүн экендигин белгилөөгө болот.

Кыргызстан алгылыксыз тышкы экономикалык конъюнктурага, финансылык рыноктордогу дүйнөлүк экономикалык абалдын курчушуна байланыштуу экономикалык жагдайдын начарлоосу шартында, макроэкономикалык жагдайды турукташтырууга, улуттук валютанын өзгөрүлмөлүүлүгүн кыскартууга жана инфляциянын өсүшүн басаңдатууга жетишти.

Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит сасяаты экономиканын алгылыктуу өсүш арымын колдоого багытталган. Түпкү карыз алуучулар үчүн кредиттер боюнча пайыздык чендерди төмөндөтүү жана экономиканы кредиттөөнү кеңейтүү максатында Улуттук банк кайра каржылоо инструменттеринин алкагында кредиттик ресурстарды сунуштоосун улантууда.

Айрым экономикалык көрсөткүчтөрдүн да жакшыруусу байкалууда: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан эсептелген, жакырчылыктын жалпы деңгээли 2016-жылга салыштырганда 6,7 пайызга төмөндөтүү менен 2016-жылы 25,4 пайызды түзгөн. Мында жакыр жашаган калктын абсолюттук көпчүлүгү (74 пайызы) айыл жергесинде жашагандыгын белгилей кетүү зарыл.

2012-жылдан тартып, Улуттук банк банктар ортосунда атаандаштыкты күчөтүү, финансылык инфраструктураны бекемдөөгө, финансылык инструменттерин кеңейтүүгө, финансы кызмат көрсөтүүлөрүн керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо системасын колдонууга киргизүүгө жана финансылык сабаттуулук программасын өнүктүрүүгө багытталган, финансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү жана финансылык сектордун өнүгүүсүн колдоо боюнча масштабдуу реформаларды жүзөгө ашыра баштаган. 2015-2016 жылдары Улуттук банкта керектөөчүлөрдүн укугун коргоо бөлүмү жана финансылык сабаттуулук сектору ачылган.

Финансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн электрондук жана төлөм терминалдары, аралыктан тейлөө банкингин өнүктүрүү аркылуу жогорулатуу боюнча иштер жүргүзүлүүдө. Жыл сайын финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо инфраструктурасын өнүктүрүү боюнча көрсөткүчтөрдү жакшыртууда өсүш байкалууда (1-таблица).

1-таблица. Финансылык жеткиликтүүлүк индикаторлору

Көрсөткүчтөр	2012	2013	2014	2015	2016
1000 чарчы километрдеги банктардын бөлүмдөрүнүн саны	4,8	5,2	5,6	6,0	6,6
Банктардын бөлүмдөрүнүн 100 мин адамга карата саны	17,1	18,2	19,2	20,4	21,9
Банкоматтардын 1000 чарчы километрге карата саны	3,1	4,1	5,0	6,2	6,5
Банкоматтардын 100 мин адамга карата саны	11,0	14,4	17,3	21,0	21,6
Терминалдардын 1000 чарчы километрге карата саны	12,4	17,4	23,4	30,3	35,5
Терминалдардын миң адамга карата саны	44,8	61,5	80,9	102,7	118,0
Коммерциялык банктардагы депозиттер (ИДӨдөн %)	16,33	18,94	20,59	23,9	23,38
Коммерциялык банктардагы кредиттер (ИДӨдөн %)	12,92	15,19	19,67	21,84	20,41
БФКУ кредиттери	15,41	19,11	22,95	14,97	10,92
БФКУ кредиттери (ИДӨдөн %)	4,96	5,38	5,73	3,48	2,38

Ошондой болсо да, жалпысынан алганда, экономикалык өсүштү басандатуучу айрым факторлор сакталып калууда – региондор арасындагы жогорку деңгээлдеги теңсиздик, инфраструктуралардын жана институционалдык системанын жетишсиз өнүгүүсү, акча которуулардан жана геоэкономикалык факторлордон көз карандылык. Бир аз төмөндөөгө карабастан, жакырчылыктын жалпы деңгээли салыштыруу үчүн каралган өлкөлөргө караганда жогору бойдон калган.

Орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде акча-кредит саясатынын максаттуу көрсөткүчү болуп, инфляция деңгээлин 5-7 пайыз чегинде кармап туруу саналат. Макроэкономикалык туруктуулуктун сакталышы жана экономикалык өсүштүн тездеши орто мөөнөттү мезгил ичинде экономиканын диверсификацияланышын, тышкы карыздын андан ары өсүшүн токтотууну жана ишкердикти өнүктүрүү үчүн ишкер чөйрөнү заманбап технологиялардын жардамы менен жакшыртууну талап кылат. Экономикалык өсүштү 6-7-пайызга чейин тездетүү бүтүндөй өлкөнү өнүктүрүүнүн жана жакырчылык деңгээлин төмөндөтүүнүн зарыл шарты болуп саналат.

§2.2. Микрокаржылоо секторунун учурдагы абалы жана анын өлкөнүн экономикасына тийгизген таасири

Кыргыз Республикасынын микрокаржылоо сектору өзүнө микрокаржылоо компанияларды, микрокредиттик компанияларды, микрокредиттик агенттиктерди жана кредиттик союздарды камтыган микрокаржылоо уюмдарынан турат.

Микрокаржылоо секторунун активдеринин жана кредиттеринин үлүшү банк тутумунун жана банктык эмес финансы-кредит уюмдар тутумунун активдеринин жана кредиттеринин жалпы суммасында, тиешелүүлүгүнө жараша 7,3% жана 10,2% түзөт.

Микрокаржылоо уюмдары чакан жана орто бизнестин өнүгүшүнө жана аз кирешелүү калктын ишкер демилгесинин жогорулашына түрткү берүүгө олуттуу салым кошушту. Микрокаржылоо уюмдарынын негизги кардарлары болуп (56,2 пайызга жакыны) аялдар саналышат. МФУлардын кредиттик портфелинин 60 пайызы күрөөлүк камсыздоосуз берилген кредиттерден турат, алардын ичинен 34 пайыз топтук кепилдик менен берилген. Ошол эле учурда бул кредиттердин кайтарымдуулугу 95 пайыздан төмөн эмес деңгээлде турат.

2007-2011-жылдар ичинде микрокаржылоо сектору жогорку өсүш динамикасы жана ага жаңы катышуучулардын кошулуусу менен мүнөздөлсө, акыркы төрт жыл ичинде бул рынок өсүш арымынын басандоосу менен мүнөздөлгөн, ошол эле учурда иштин негизги сапаттык көрсөткүчтөрүнүн туруктуу денгээлде сакталышы белгиленет. Алсак, акыркы он жылда (2007-жылдан 2016-жылга чейин) активдүү карыз алуучулардын саны 163,2 минден 228,5 минге чейин өскөн, ал эми чогуу алгандагы кредит портфелинин көлөмү 4,8 млрд сомдон 10,9 млрд сомго жогорулаган, мында кредиттин бир карыз алуучуга карата орточо өлчөмү дээрлик өзгөргөн эмес: 2007 жана 2010-жылдары тиешелүүлүгүнө жараша, 45,6 мин сом жана 50 мин сом, ал эми 30 күндөн жогорку тобокелдиктеги портфелдин көрсөткүчү 7,7 пайыздан ашкан эмес.

Белгилей кетсек, 2010-жылы сектор катышуучуларынын санынын өсүшү токтогон (454 МФУ), жана 2011-жылдан тартып, МФУлардын саны байкаларлык кыскара баштаган: 2016-жылдын акырына карата

МФУлардын саны 162ни түзгөн². МФУлардын санынын кыскарышы кирешелүү иш жүргүзүү үчүн капиталдын жетишсиздигине, МФУларга карата жөнгө салуучу талаптардын күчөшүнө жана башка себептерге байланыштуу болгон.

2-таблица. БФКУлардын өнүгүүчүнүн негизги көрсөткүчтөрү

	2005		2010		2016	
	МФУ	КС	МФУ	КС	МФУ	КС
Саны	134	320	396	217	162	116
Кредит алуучулар, мин адам	52,1	22,4	371,9	19,6	218,6	9,4
Кредиттик портфель, млрд.с.	1,49	0,58	9,9	1,14	19,5	0,94
Кредиттин орточо өлчөмү, мин.с	28,5	25,9	26,7	58,2	89,2	100,1

МФУлардын санынын кыскаргандыгына карабастан, калктын микрокредиттер менен камсыз болуусу 1,4%дан 3,8%га өскөн (3-таблица). Бирок финансылык камтуу көрсөткүчү (3,9%дан (2005-жылы) 2,5%га чейин төмөндөгөн.

3-таблица. МФУлардын өнүгүүсүнүн негизги көрсөткүчтөрү

Негизги корсоткучтор	2005	2010	2015	2016
МФУлардын саны	134	396	172	162
Калктын микрокредиттер менен камтылышы, %	1.4	7.1	9.1	3.8
Финансылык камтуу көрсөткүчү, %	3,9	5.2	3	2,5
Жакырчылык денгээли, %	43.1	33.7	32,1	25,4
Калктын бир адамына карата ИДӨ (АКШ долл.)	478	888	1163,3	1133,6
Инфляция (жылдык орточо көрсөткүч), %	4,9	19,2	13,6	0,4

МФУлардын кредиттик портфелинин, активдеринин, ресурстук базасынын, финансылык камтуу көрсөткүчүнүн төмөндөөсү менен, ошол эле учурда, 3 ири МФУлардын коммерциялык банктарга: «Бай Түшүм», «Компаньон ФТ» микроаржылоо компаниялары «Бай Түшүм Банку» ЖАКка, «Компаньон Банку» ЖАКка, «ФИНКА» микрокредиттик компаниясы «Финка Банку» ЖАКка трансформацияланышы менен түшүндүрүлөт.

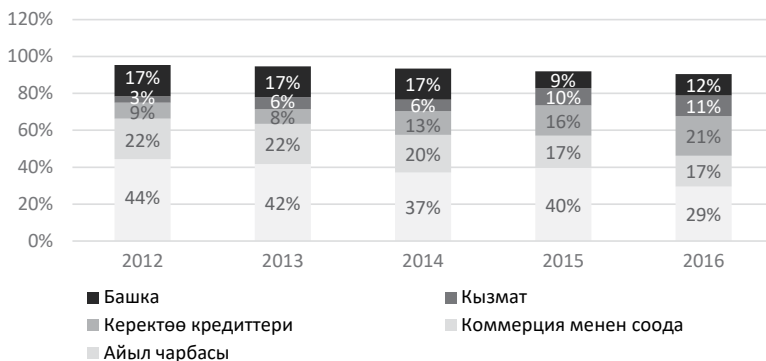
² 2017-жылдын III чейрегинин жыйынтыгы боюнча эсептик каттоодон өткөндүгү жөнүндө лицензияга/күбөлүккө 155 МФУ ээ болгон

2-график. БФКУдардын кредиттик портфелинин динамикасы

МФК «Компаньон Финансылык тобу» ЖАКтын коммерциялык банктар секторуна өткөндүгүнө байланыштуу, 2016-жылы БФКУ секторунун негизги көрсөткүчтөрүнүн, атап айтканда, активдер менен ресурстук базанын төмөндөөсү, ошондой эле кредиттик портфелдин 2015-жылдагы көрсөткүчкө салыштырганда 27,1 пайызга кыскаргандыгы байкалган, ал 10,9 млрд сомду түзгөн. МФК «Компаньон Финансылык тобу» ЖАКты эске албаганда, БФКУлардын кредиттик портфелинин өлчөмү 2015-жылга салыштырганда 3,3 пайыздык пунктка көбөйгөн.

3-график. БФКУлардын кредиттик портфелинин өзүнчө секторлорго бөлүштүрүлүшү

МФУлардын чогуу алгандагы кредиттик портфели 29,0 пайызга азаюу менен 2016-жылдын аягына карата 10,0 млрд сомду түзгөн. Негизинен, МФУлардын кредиттик портфели кыска жана орто

мөөнөттүү кредиттерден турат. 3-графикте көрсөтүлгөндөй, айыл чарбасы МФУлардын кредит берүүдөгү артыкчылыктуу тармагы болуп келген жана ошол бойдон сакталууда, айыл чарба микрокредиттөөнүн жалпы көлөмүндө 2012-жылдагы 44,2%дан 2016-жылы 27,7%га чейин төмөндөгөн. 2009-2015-жылдары айыл чарбанын үлүшү 36дан 45%га чейин өзгөрүп турган. Коммерция менен сооданын үлүшү бул мезгил ичинде төмөндөгөн: 2012-жылдагы 20,61%дан 2016-жылы 16,1%га чейин. Тескерисинче, керектөө кредиттеринин үлүшү 9,5%дан 23,5%га чейин өсүп, микрокредиттерди колдонуудагы экинчи секторго айланган.

МФУлардын ишин жүргүзүүнүн негизги булагы болуп, алардын өздүк капиталы (50%дан ашыгыраагы) саналат. МФУлардын милдеттенмелеринин тузүмүндө чет өлкөлүк уюмдар алдындагы милдеттенмелери 26,8 пайызды түзгөн. Ал эми, МФУлардын милдеттенмелеринин көлөмү 2015-жылдан тартып 2016-жылдын акырына чейин 55,6 пайыздан 4,4 млрд.сомго чейин азайгандыгына карабастан, МФУлардын чет өлкө валютасындагы милдеттенмелеринин көлөмү алардын жалпы көлөмүнүн 33,1%ын түзгөн.

Банктык эмес финансы-кредит уюмдарынын төлөнгөн уставдык капиталынын өлчөмү 2015-жылдан бери 17% азаюу менен, 2016-жылдын акырына карата 3,9 млрд сомду түзгөн. Ошону менен бирге БФКУлардын өздүк капиталы 6,9 млрд сом чегинде катталып, 8% же 0,6 млрд сомго азайган.

МФУлардын (МФК, МКК, МКА) БФКУлардын кредиттик портфелинин жалпы көлөмүндөгү үлүшү 91,4%ү түзөт. Калган кредиттик портфель кредиттик союздар тарабынан берилген.

2016-жылдын акырына карата Кыргыз Республикасынын аймагында 116 кредиттик союз иштеп турган. Алардын 16,4 миң катышуучусу болуп, анын ичинде 9,4 миңин карыз алуучулар түзөт. Орточо алганда ар бир кредиттик союзга 140 катышуучу туура келет. Бул көрсөткүч кредиттик союздар системасы үчүн, анын мүмкүнчүлүгүн жана жыйырма жылдык ишин эске алганда, абдан эле төмөн болуп эсептелет.

Кредиттик союздар системасынын кредиттик портфели 2013-жылдан тартып өсүшүн токтоткон жана 2016-жылдын акырына карата 940 млн сомду түзгөн. Кредиттердин активдердеги үлүшү

МФУ тутумундагы кредиттердин активдердеги үлүшүнө барабар: тиешелүүлүгүнө жараша 79,5% жана 80,4%. Кредиттик союздун кредитинин орточо өлчөмү 100 миң сомду түзөт (4-таблица).

4-таблица. Кредиттик союздардын 2013-2016-жж ишинин көрсөткүчтөрү

Көрсөткүчтөрү	2013	2014	2015	2016
Уюмдардын саны	153	135	125	116
Кредит алуучулардын саны (адамдар)	15 176	11 613	9 924	9 396
Активдер (млн. сом)	1 747,2	1 330,4	1 136,5	1 183,9
Кредиттик портфели (млн. сом)	1 456,5	1 152,6	933,5	940,6
Капиталдын орточо өлчөмү (мин сом)	96	99,3	94,1	100,1
Аманаттардын жалпы көлөмү (млн. сом)	80,8	14,2	8,5	8,6
Мүчөлөрдүн саны (адамдар)	24 541	20 047	17 488	16 353
Кредиттердин пайыздык чени (%)	27,31	25,63	27,88	27,77

Кредиттик союздардын негизги каржылоо булактары өздүк капиталы жана «Кредиттик союздардын финансы компаниясы» ААКсынын каражат эсебинен калыптанган. Айрым кредиттик союздар каражаттарды өлкөнүн башка финансы-кредит уюмдарынан жана башка булактардан тартышат.

2016-жылдын аягына карата депозиттик базасы анчалык көп эмес, 8 кредиттик союзда гана депозиттерди тартуу лицензиясы болгон. Кредиттик союздардын 42% айыл аймагында, 15% Бишкек жана Ош шаарларында жайгашкан, башкалары жакын жайгашкан аймактарды камтуу менен шаарчаларда ишин жүзөгө ашырышууда. Кредиттик союздардын ишин жүзөгө ашырып турган мезгилде филиалдарын жана тейлөө түйүндөрүн өнүктүрө алышкан жок, жана кредиттөө негизинен айыл чарбага жана соода-сатыкка берилген.

Кыргыз Республикасынын микрокаржылоо секторуна SWOT талдап-иликтөөлөр

ЧАБАЛ ЖАКТАРЫ:	АЛГЫЛЫКТУУ ЖАКТАРЫ:
<ul style="list-style-type: none">• БФКУларда тобокелдиктерди тескөө боюнча кесипкөй компетенттүүлүктүн жетишсиздиги;• корпоративдик маданияттын жана көптөгөн чакан жана орто БФКУларды тескөө денгээлинин төмөндүгү;• депозит рыногунун өнүкпөгөндүгү;• каржылоо булактарынан жана апекстик институттардан пайдалануу мүмкүнчүлүгүнүн чектелүүсүнөн улам жана тышкы каржылоо наркынын жогору болушунан улам, ресурстук камсыздоонун шайкеш эместиги;• БФКУлар тутумунда абройду жоготуу тобокелдиктин орун алышы, кредиттик маданияттын жана БФКУлар тутумуна болгон ишенимдин жетишсиздиги;• кардарлардын финансылык сабаттуулугунун жетишсиздиги;• микрокаржылоо сектору үчүн кадрларды даярдоочу жана алардын квалификациясын жогорулатуучу комплекстүү системанын жоктугу, региондордо жогорку квалификациялуу адистердин жоктугу;• мигранттардын кирешелерине, алардын акча которууларына, доллардын курсунун өзгөрүмөлүүлүгүнө көз карандылыктын жогору болушу;• кесиптик ассоциациялардын жана экинчи денгээлдеги уюмдардын институционалдык дареметинин чабалдыгы.• БФКУлардын кредиттик маалымат алмашуу системасына катышуу денгээлинин төмөндүгү.	<ul style="list-style-type: none">• шарттары калктын аз камсыз болгон катмарларынын талаптарына ылайык келүүчү продукттардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн болушу (билдирүүлөрдүн кыска мөөнөттө каралышы, күрөөсүз кредит берүү, ыңгайлуу төлөө графиги, кардарларды тарта билүүсү ж.б.);• элет калкын, айрыкча аялдарды кредит берүүдө тейлөө боюнча билими жана тажрыйбасы;• кредиттер көбүнчө улуттук валютада берилгендиктен, кардарлар үчүн валюталык тобокелдиктер төмөндөйт.

<p>КОРКУНУЧТАР:</p> <ul style="list-style-type: none">• мыйзамдардын улам өзгөрүп туруусуна байланыштуу орун алышы ыктымал болгон укуктук тобокелдиктер;• финансы рыногунда анын катышуучулары арасында сыяктуу эле, чакан жана орто бизнес субъекттеринде да көмүскө иш жүргүзүү (лицензиясыз иш жүргүзүү) масштабдары жөнүндө маалыматтын жоктугу;• коммерциялык банктардын микрокаржылоо секторуна активдүү кошулушу;• тышкы экономикалык жана геосаясий таасирлерге дуушарлануусу;• ЕАЭБке кирүүгө жана анын миграцияга, акча которууларга тийгизүүчү кесепеттерине байланыштуу аныксыздык;• жагымсыз ишкер жагдай (жумушсуздуктун өсүшү, жеке ишкердик жана чаканжана орто бизнес субъекттеринин төмөн арымда өсүшү);• экономикалык калыбына келүүнүн өзгөрүмөлүүлүгү жана чабал секторлорго – калктын жакыр катмарына жана айыл үй чарбаларына алгылыксыз таасир тийгизүүсү.	<p>МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨРҮ:</p> <ul style="list-style-type: none">• калктын ар башка катмарлары тарабынан микрокаржылоо кызмат көрсөтүүлөрүнө талаптын болушу;• микрокаржылоонун максаттуу топторунун ар кыл кызмат көрсөтүүлөргө жогорку деңгээлде муктаждыгы;• банктык кызмат көрсөтүүлөрдү кеңейтүү жана жаны технологияларды, продукттарды жана кызмат көрсөтүүлөрдү жайылтуу максатында тиешелүү маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу;• финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү санариптештируу жаатында мультипрофилдуу өнөктөштөр менен биргелешкен долбоорлорду интеграциялоо; финансылык жана финансылык эмес кызмат көрсөтүүлөрдү өнүктүрүү жана алардан пайдалануу мүмкүнчүлүктөрү боюнча мамлекеттик өнүктүрүү программалары менен иш алып баруу;• финансылык эмес кызмат көрсөтүүлөрдү кенири сунуштоо – кардарларга көмөк көрсөтүү (тар чөйрөдөгү адистердин консультациялары, кардарларды акысыз окутуу, продукттарды жана кызмат көрсөтүүлөрдү ж.б жайылтуу үчүн көрөзмөлөрдү жана жарманкелерди уюштуруу ж.б.);• микрокаржылоонун ийгиликтүү эл аралык тажрыйбаларын жайылтууга жана БФКУлардын ачык-айкын иш жүргүзүүсүн пропагандалоо.
---	---

§2.3. Микрокаржылоону өнүктүрүүнүн 2011-2015-жылдарга каралган стратегиясынын жүзөгө ашырылышына баа берүү

Микрокаржылоону өнүктүрүү 2011-2015-жылдарга каралган стратегиясы Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен Улуттук банктын

№ 150/40/6 биргелешкен токтому менен 2012-жылдын 28-февралында кабыл алынган.

БФКУ секторун андан ары өнүктүрүү, ченемдик базаны өркүндөтүү, МФУнун депозиттерин коргоо системасынын концепциясын иштеп чыгуу, керектөөчүлөр укугун коргоо принциптерин жайылтуу, финансылык апекстерди түзүү, агенттик банкингди жана акча которуулар боюнча операцияларды өнүктүрүү микрокаржылоону 2011-2015-жылдар аралыгында өнүктүрүү стратегиясынын негизги багытынан болуп саналат.

Микрокаржылоону өнүктүрүүнүн 2011-2015-жылдарга каралган стратегиясын жүзөгө ашыруунун алкагында ченемдик базаны өркүндөтүүгө багытталган иш-чаралар өткөрүлгөн. Атап айтканда, Стратегияны жүзөгө ашыруунун алкагында Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасында микрофинансылык уюмдар жөнүндө» жана «Кредиттик союздар жөнүндө» мыйзамдарына, Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилген. Сектордун өнүгүшүнө таасир эткен мыйзамдык жана жөнгө салуу чөйрөсүнө эң эле маанилүү өзгөртүүлөр киргизилген, атап айтканда:

- МФУ үчүн операциялар тизмегин кеңейтүү, МФУну ислам каржылоо принциптери боюнча түзүү жана иш алып баруусу үчүн мыйзам чыгаруу жана жөнгө салуу базасын өркүндөтүү;

- рыноктун жаңы катышуучулары үчүн лицензиялык талаптарды күчөтүү (МФУнун уставдык капиталынын минималдуу өлчөмүнө карата талаптарды көбөйтүү, МФУнун кызмат адамдарынын квалификациялык жана аброй талаптарын белгилөө, МФК жана МККнын уставдык капиталына жөнөтүлүүчү акча каражаттарынын келип чыгуу булактарына карата талаптарды, алардын келип чыгышынын легалдуулугун тастыктоо тартиби жана башка МФУнун институционалдык туруктуулугун камсыздоо инструменттери);

- БФКУну трансформациялоо тартибин жөнгө салган ченемдерди ишке киргизүү, РППУну үстү-үстүнөн алынган кредиттер боюнча түзүүгө кошумча талаптарды белгилөө аркылуу калкты үстү-үстүнөн кредиттөө деңгээлин төмөндөтүү боюнча чараларды жүзөгө ашыруу, кредиттик тобокелдикти тескөөгө карата талаптарды белгилөө;

– кардарлар менен өз ара мамилелерди юридикалык жактан тариздетүү боюнча жөнгө салуу талаптарын, микрокредиттин максималдуу өлчөмү боюнча чектөөлөрдү, үстөк айып (айыптык төлөмдөр, туумдар) өлчөмүн чектөө, эффективдүү пайыздык чен өлчөмү жана абсолюттук туюндурууда кредиттин толук наркы тууралуу маалыматты ачып көрсөтүү боюнча талаптарды камтыган керектөөчүлөрдүн укугун коргоо системасын түзүү.

2016-жылы Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2016-жылдын 15-июнундагы № 319 токтому менен Кыргыз Республикасынын калкынын финансылык сабаттуулугун 2016-2020-жылдар аралыгында жогорулатуу программасы бекитилген жана Кыргыз Республикасынын «Кредиттик маалымат алмашуу жөнүндө» мыйзамы күчүнө кирген.

БФКУ секторунун негизги жетишкендиктери:

– БФКУнун кредиттери боюнча пайыздык чендердин 2010-жылы 38,8 пайыздан 2016-жылы 31,4 пайызга чейин төмөндөтүү;

– чет өлкө донорлордон жана инвесторлордон секторго 1,5 млрд сомдон ашык суммага инвестицияларды тартуу;

– 2010-жылга салыштырганда БФКУну капиталдаштырууну 62 пайызга көбөйтүү;

– калктын кредиттөө кызмат көрсөтүүлөрү менен камтылышы, кредиттерден пайдалануу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү. БФКУ секторунун карыз алуучуларынын саны кредиттердин жалпы суммасы 10 млрд сомдо 222 миң адамды түзгөн кредиттердин; БФКУнун кредит портфелинин кайтарымдуулугу 95 пайызды түзөт;

– микрофинансы секторун өнүктүрүү: МКК үчүн уставдык капиталынын минималдуу өлчөмүн 5 млн сомго чейин жогорулатуу, майда БФКУларда кыйла ири БФКУларга трансформациялоо. 3 МФУну коммерциялык банктарга трансформациялоо, микрокредиттик компаниялардан жана кредиттик союздардан трансформациялоо аркылуу микрофинансылык компаниялардын санын арттырууга тенденция.

Кыргыз Республикасынын микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттарында ошондой эле Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2012-жылдын 28-февралындагы № 150/40/6 токтому менен бекитилген Микрокаржылоону

өнүктүрүүнүн 2011-2015-жылдарга каралган стратегиясында туруктуу негизде аткарууну талап кылган иш-чаралар камтылган: финансылык туруктуулукту камсыз кылуу менен бирге эле, финансылык пайдалануу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу жана микрокаржылоонун алгылыктуу жана туруктуу секторун калыптандыруу үчүн мүмкүнчүлүктөрдү түзгөн жөнгө салуу чөйрөсүн өркүндөтүү.

3-ГЛАВА.

Кыргыз Республикасынын микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн негизги багыттары

§ 3.1. Микрокаржылоо секторунун өлкөнүн социалдык-экономикалык өнүктүрүүдөгү ролу

Микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөргө суроо-талап социалдык-экономикалык өнүктүрүүнүн маанилүү көйгөйлөрүн чечүүдө анын өсүп жаткан маанисин шарттаган бир катар факторлордун натыйжасында калыптанат:

1. *Микрокаржылоо жакырчылык менен күрөшүүнүн таасир этүүчү инструменттердин бири болуп саналат.* Жакырчылык деңгээли 25,4 пайыз жогору бойдон калууда, 1,5 млн ашык адам жакырчылык чегинде турат, алардын көпчүлүгү (74 пайыз) айыл жергесинде жашайт. Калктын социалдык жактан аярлуу катмарынын МФУнун кызмат көрсөтүүлөрүнөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн өз алдынча иш менен камсыз кылуу жана материалдык абалын жакшыртууга өбөлгө түзүү максатында, МФУлардын кызматтарын аларга жеткирүү жана жайылтуу субсидия берүү, жумушсуздарга жөлөк пул берүү маселелерин алмаштыра алышы мүмкүн, андай адамдардын саны экономикалык активдүү калктын 2,2%ын түздү (бардыгы болуп 2 544,3 миң адам).

2. Микрокаржылоо экономикалык өсүштүн негизги факторлорунун бири болуп саналган *чакан жана орто бизнестин өнүктүрүүнүн таасирдүү механизми* катары эсептелет. Кыргыз Республикасынын экономикасында анча чоң эмес чарба жүргүзүүчү субъекттер басымдуулук кылат, алардын көпчүлүгү БФКУ үчүн потенциалдуу кардарлардан болуп саналган фермерлер, жеке ишкерлер жана чакан ишканалар болуп саналат.

2016-жыл жыйынтыгы боюнча ИДӨдөгү чакан бизнестин үлүшү 40,8 пайызды түзгөн, ишкердик иши менен алектенген адамдардын саны 463,6 миң адамды түзөт. 2016-жылы түзүлгөн жаңы жумуш орундарынын жалпы санынан 65 пайызга жакыны чакан бизнес чөйрөсүндө түзүлгөн. Микрокаржылоо айыл чарба тармагында өзгөчө ролду ойнойт, БФКУнун портфелинде олуттуу орунду (30%ды) ээлеп, айыл жеринде жашаган калктын иш менен камсыз болуусуна көмөк көрсөтүп келет.

3. *Микрокаржылоо жаштардын иш менен камсыз болуу маселесин чечүүгө өбөлгө түзөт.* ЮНИСЕФ уюмунун маалыматы боюнча, Кыргыз Республикасы жаштардын үлүшү боюнча эң чоң 20 ири өлкөлөрдүн катарына кирет (калктын жаштарынын тийиштүү топторунда). Калктын жаш курактык түзүмүндө 19 жашка чейинки курактагы калктын үлүшү 38,5%ды түзөт жана калктын санынын жогорку арымда өсүшү белгиленген. Жумушсуздардын жалпы санынын басымдуу көпчүлүгүн 18 жаштан 30 жашка чейинки адамдар түзөт. Аталган категория бизнестин баштоо учун чакан карыздарга муктаж, мисалы: үй шартында чакан чарба уюштуруу, жарандык-укуктук мүнөздөгү келишим менен кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо ж.б. Жогоруда белгилгендердин ишке ашуусунун натыйжасында жаштар арасында жумушсуздуктун төмөндөөсүнө алып келет.

4. *Микрокаржылоо шаарлардагы урбанизация процессинин башталышынан улам жогорулаган кредиттерге болгон талапты канааттандыра алышы мүмкүн.* Акыркы жылдары Бишкек жана Ош шаарларынын айланасында: экономикалык өсүш арымдарынын жана ички миграциянын өсүшү сыяктуу эки фактордун бир учурда тийгизген таасири катары урбанизация процесстеринин күчөшү байкалууда. Орто класстагы менен шаардык жаш курактагы калктын калыптануу процессинин чагылдыруусу катары *керектөө максатына берилген кредиттердин* кескин өсүшүн эсептесе болот, бул микрофинсылык кызмат көрсөтүүлөргө болгон суроо-талапты жогорулатат.

5. Микрокаржылоо гендердик тең укуктуулукту илгерилетүүнүн жана аялдар үчүн экономикалык мүмкүнчүлүктөрдү түзүүнүн натыйжалуу механизми катары өзүн көрсөтө алды. Кыргызстанда ишкер аялдардын саны көбөйүп, алардын экономикалык жигердүүлүгү да өсүүдө, мисалы ишкер аялдардын саны 2002-жылдагы 30 254

адамга салыштырганда 2015-жылы алардын саны 87 125 адамга жеткен³.

6. Кредиттик союздар аркылуу микрокаржылоо айыл жерлеринде кооперативдик кредиттөөнү өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт. Алардын болгону 15%ы Ош жана Бишкек шаарларында жайгашкан, айылдарда, чакан шаарларда жана аларга жакын жайгашкан аймактардагы кредиттик союздар аркылуу берилген кредиттердин дээрлик көпчүлүк бөлүгү айыл чарбасын өнүктүрүүгө жумшалат.

Микрокаржылоонун социалдык-экономикалык өнүктүрүүдөгү ролун жана азыркы мезгилге чейинки сектордун өнүгүү жыйынтыктарын кыскача айта кетсек, төмөнкү тыянактарды чыгарууга болот:

1. Социалдык жана экономикалык контекстте микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жогорулатуудан максималдуу пайданы алган эң эле маанилүү максаттуу топтордон болуп аз камсыз болгон үй-бүлөлөр, аялдар, айыл жергесинин тургундары, жаңыдан баштап жаткан ишкерлер жана жаштар саналат.

2. Микрофинансы сектору финансылык ортомчулук түзүмүндө салыштырмалуу бир аз эле үлүштү ээлейт, бирок анын ролунун жогорулашынын туруктуу динамикасы байкалууда, бул андан ары өнүгүүсү үчүн кыйла потенциалы бар экендигинен кабар берет.

3. Өлкөнүн социалдык-экономикалык өнүгүүсүнүн бир катар тышкы жана ички факторлору узак мөөнөттүү келечекте микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөргө болгон жогорку суроо-талапты түптөйт.

4. «Жаны доорго - кырк кадам» программасында айыл чарба секторун жана алыс жайгашкан аймактарда чакан жана орто бизнес тармактарын өнүктүрүүдөгү негизги параметрлерин бири микрокаржылоо секторунда кредиттик союздар адистешкен кооперативдик кредиттөөнү өнүктүрүүгө багытталган.

3.2. Микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн негизги багыттары

Финансылылык институттун түрүнө карабастан, финансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жогорулатуу маселеси узак мөөнөттүк келечекте Кыргызстанда финансы секторун өнүктүрүүнүн негизги милдетинен болуп саналат. Бул институттардын жана финансылык тейлөө технологияларынын көп түрдүүлүгүн

³ www.un.org/womenwatch/daw/Review/responses/KYRGYZSTAN-Russian.pdf

чагылдырган микрофинансылык рыноктун диверсификацияланган үлгүсүн (моделин) түзүүнү болжолдойт. Орто мөөнөттүк мезгил ичинде микрофинансылык институттардын интеграцияланышын арттыруу талап кылат, бул микрофинансылык иш көлөмдөрүн кескин жогорулатуу сыяктуу эле, калктын микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөр менен камсыз болуусун кыйла кеңейтүү зарылдыгын шарттайт.

Учурда калыптанган шарттарда, социалдык жоопкерчиликтуу институттардын рынокко багытталган өсүштүн, ошондой эле калктын, анын ичинде социалдык-аярлуу катмарынын микрокаржылоонун сапаттуу кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүнүн негизинде, микрокаржылоо секторун өнүктүрүүгө таянган жаңы стратегиялык ыкманы колдонуу зарыл.

Иш-аракеттер планында көрсөтүлгөн иш-чаралар комплексинде микрокаржылоо секторун жакырчылыкты төмөндөтүүнүн жана чакан бизнести каржылоо, калктын иш менен камсыз болуусунун жана жашоо деңгээлин жогорулатуунун маанилүү инструменти катары өнүктүрүүгө андан ары колдоо көрсөтүү каралган. БФКУнун географиялык жактан камтуусун кеңейтүүгө, алардын туруктуулугун жана натыйжалуулугун камсыз кылууга, кызмат көрсөтүүлөр спектрин кеңейтүүгө жана инфраструктураны чыңдоого өзгөчө көңүл бурулуп келет.

1. Жаңы финансылык продукттарды жана кызмат көрсөтүүлөрдү иштеп чыгууга жана жайылтууга, БФКУ үчүн каржылоо булактарын кеңейтүүгө өбөлгө түзгөн мыйзамдык жана ченемдик базаны өркүндөтүү

Улуттук экономикадагы БФКУнун ролун арттыруу, өлкөнүн алыс жайгашкан региондоруна микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо жана тарды олконун алыс жайгашкан аймактарына жеткируу; жана микрофинансылык иш өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен БФКУнун туруктуу өнүгүүсүн дем берүү максатында, БФКУнун мыйзамдык, ченемдик жана методологиялык базасын андан ары өркүндөтүү үчүн бир катар концептуалдык жоболорду аныктап алуу зарыл.

Орто мөөнөттүк келечекте микрокаржылоо секторунун сапаттуу өнүктүрүүгө өзгөчө көңүл бурулууга тийиш.

Бул багытта төмөнкүлөр сыяктуу чараларды ишке ашыруу зарыл:

- өлкө аймагынын географиялык камтуу боюнча сыяктуу эле, жаңы продукттарды жана кызмат көрсөтүүлөрдү жайылтуу боюнча да БФКУнун финансылык ортомчулук жана микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн кеңири жайылтуу денгээлин жогорулатууга таасир эткен мыйзам ченемдерине талдап-иликтөө жана корректировкалоо;
- БФКУнун ресурстук базасын кеңейтүү жана каржылоонун альтернативалуу булактарынан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу.

Кредиттик союздарды өнүктүрүүгө дем берүү максатында, кооперативдик башкаруу жагында мыйзамдык ченемдерди андан ары өркүндөтүү зарыл, ал үчүн кредиттик союздардын иш алып баруусунун эң мыкты эл аралык тажрыйбасын изилдөө жана аны ишке киргизүү талап кылынат. Баарыдан мурда, кооперативдик кредиттөө механизмдин толук түрдө колдонууга, атап айтканда, кредиттик союздардын катышуучуларынын жыйымдарын андан аркы керектөө жана ишкердик кредиттөө үчүн кооперативдик жалпылыкты жана кредиттик союзду башкаруу механизмдин натыйжалуулугун өнүктүрүүгө багытталууга тийиш. Ошону менен бирге кредиттик союздар системасынын көмөкчү жана апекстик институттарды өнүктүрүүгө, өзүн-өзү жөнгө салуу системасын ишке киргизүү мүмкүнчүлүгүнө өзгөчө көңүл буруу зарыл.

Кыргыз Республикасында ислам банк иши жана каржылоо принциптерин андан ары өнүктүрүү үчүн БФКУ системасында мыкты эл аралык тажрыйбалар менен таанышуу, ислам каржылоо принциптерине ылайык операциялар кеңейтүү бөлүгүндө колдонуудагы банк мыйзамдарын корректировкалоо жана жаңы мыйзам ченемдерин иштеп чыгуу жагында иштер улантылат.

2. Микрокаржылоо чөйрөсүндө жөнгө салуу жана көзөмөлдөө системаларын бекемдөө

БФКУнун ар башка түрлөрү үчүн жөнгө салуу стандарттарын ишке киргизүү аркылуу жөнгө салуу таасирин оптималдаштыруу жана микрофинансылык рынокту өнүктүрүү, жаңы продукттарды жана альтернативалуу технологияларды ишке киргизүү, ошондой эле санариптик технологияларды активдүү жайылтуу жана ИКТны ишке

киргизүү кыйла алгылыктуу шарттарды түзүүгө өбөлгө түзөт жана микрокаржылоо секторунун потенциалын тартууга мүмкүн кылат.

Сектордун андан аркы өнүгүүсү өзүн-өзү жөнгө салуу институтун түзүүнү жана ишке киргизилишин болжолдойт, бул жөнгө салуу жана көзөмөл жүргүзүүнүн натыйжалуулугун жогорулатууга, жөнгө салуу чыгымдарын азайтууга өбөлгө түзөт. 2021-жылга чейин өзүн-өзү жөнгө салуу институтун ишке киргизүү боюнча чаралар комплексин иштеп чыгуу пландаштырылууда, бул мыйзамдык жана ченемдик базаны түзүү үчүн эл аралык тажрыйба менен таанышууну, системанын өзүн-өзү жөнгө салуу концепциясын даярдоону талап кылат.

Жөнгө салуу чыгымдарын кыскартуу жана анын натыйжалуулугун камсыз кылуу максатында, тобокелдиктерди аныктоого багытталган көзөмөлдү ишке киргизүү, керектөөчүлөрдүн укугун коргоо механизмдеринин таасирин арттыруу жана тажрыйба алмашуу боюнча кесипкөй программаларга тартылган кызматкерлердин катышуусу, микрокаржылоо секторунун жөнгө салууда жаңы ыкмалар боюнча квалификацияны туруктуу негизде жогорулатуу аркылуу жөнгө салуучунун потенциалын чыңдоо жагында чараларды көрүү каралууда.

Эл аралык тажрыйбага ылайык, аялдардын каржылоодон⁴ кеңири пайдалануу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылынышына мониторинг жүргүзүү, ошондой эле аялдар ишкердигин андан ары өнүктүрүү максатында, Улуттук банкта гендердик статистиканы өнүктүрүүгө багытталган, финансылык пайдалануу мүмкүнчүлүгү саясатын иштеп чыгууда гендердик дезагрегацияланган мааалыматтарды чогултууну, талдап-иликтөө жүргүзүүнү жана аларды колдонууну камтыган иш-чаралар жүзөгө ашырылат.

Кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) жана террористтик же экстремисттик ишти каржылоого каршы аракеттенүүгө тийиштүү регулятивдик (жөнгө салуучу) базаны өркүндөтүү, Бантык көзөмөл боюнча Базель комитетинин жана ФАТФтын сунуш-көрсөтмөлөрүнө ылайык жаңы технологияларга пропорционалдуу жана тобокелдикти аныктоого багытталган жөнгө

салууну жана көзөмөлдүктү ишке киргизүү боюнча иш-чараларды өткөрүү зарыл.⁴

3. Микрокаржылоо секторун анын туруктуулугун жана натыйжалуулугун камсыз кылуу үчүн институционалдык өнүктүрүү, алар тарабынан сунушталган кызмат көрсөтүүлөрдүн спектрин кеңейтүү, ошондой эле алардын баа жана географиялык жактан жеткиликтүүлүгүн жакшыртуу

Микрофинансылык уюмдардын толук кандуу институционалдык өнүгүүсү жоопкерчиликтүү каржылоо принциптерин жана корпоративдик башкаруу стандарттарын ишке киргизүү сыяктуу иш алып баруунун кесипкөй стандарттарын ишке киргизүүсүз мүмкүн эмес.

Тилекке каршы, көпчүлүк БФКУларда иш стандарттарынын жана кадрлардын кесипкөй денгээлинин төмөндүгү микрокаржылоо секторуна ички жана чет өлкө инвестицияларын тартуу, БФКУну капиталдашуусун жогорулатуу боюнча басаңдатуучу фактор болуп саналат. Ушуга байланыштуу, БФКУнун потенциалын сектордун адистеринин квалификациясын жогорулатуу бөлүгүндө өнүктүрүү эң башкы милдети болуп саналат.

БФКУну алдыңкы эл аралык тажрыйбага таянып, талаптагыдай жетекчилик кылууну жана башкарууну камсыз кылуу максатында, БФКУнун персоналын милдеттүү түрдө жыл сайын окутуу, жогорку жетекчиликтин квалификациясын жогорулатуу, корпоративдик башкаруу принциптерин ишке киргизүү талаптарын киргизүү сунушталууда.

Финансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн баа жеткиликтүүлүгү БФКУнун баа саясатынын негизинде аныкталган микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн наркынан түздөн-түз көз каранды. Иш-аракеттер планында кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жогорулатууга багытталган, анын ичинде ислам каржылоо принциптерине ылайык келген, БФКУнун баа саясатын өркүндөтүү боюнча чаралар комплексин иштеп чыгуу каралган.

Калктын микрокаржылоодон пайдалануу мүмкүнчүлүгүн МФУнун узак мөөнөттүү жана арзан ресурс булактарынан пайдалануу

⁴ Кыргыз Республикасынын 2020-жылга чейин гендердик тең укуктуулукка жетишүү боюнча улуттук стратегия жана Кыргыз Республикасында 2012-2014-жылдарга карата гендердик тең укуктуулукка жетишүү боюнча иш-аракеттер планы жөнүндө

мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү аркылуу жогорулап турат. Бул контекстте кредиттик союздар тутумунун андан ары өнүгүүсүнө түрткү берүү аркылуу калктын жыйымдарын тартуу, аманаттарды кабыл алуу укугун колдонуу, финансылык туруктуу жана социалдык жоопкерчиликтүү МФУлар тарабынан инвестиция тартуу ж.б. багыт катары алынууга тийиш. Физикалык пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жогорулатуу, ошондой эле филиалдык түйүндөрдү ачууга, аларга колдоо көрсөтүү боюнча чыгымдарды кыскартуу максатында, операциялардын стандарттарын иштеп чыгууну жана МФУлардын снапариптик финансылык кызмат көрсөтүүлөр операторлору менен өз ара аракеттенуусу кошо алганда, аралыктан банкингди өнүктүрүү үчүн тийиштүү шарттарды түзүү зарыл.

Кыргыз Республикасынын калкынын финансылык сабаттуулугун жогорулатуунун 2016-2020-жылдарга каралган программасын жүзөгө ашыруунун алкагында калктын кеңири катмары үчүн МФУлар тарабынан микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдү аралыктан пайдалануу боюнча билим берүүчү программаларынын өткөрүү зарыл.

2016-жылы Symbiotics тарабынан жүргүзүлгөн микрофинансылык инвестициялар ортомчуларын (MIV)⁵ сурамжылоо инвесторлор микрокаржылоодо инвестиция кылуу боюнча чечим кабыл алууда экологиялык, социалдык жана башкаруучулук артыкчылыктарына (ESG) көбүрөөк көңүл бургандыгы тууралуу тастыктап турат^{5/}

95 MIV сурамжылоосунун жыйынтыктарында кредиттөөгө билдирмени кароого алуу процессинде алар курчап турган чөйрөнү коргоо боюнча бир катар индикаторлорду колдонот экендиги көрсөтүлгөн жана MIV 98%ы кардарларды коргоо принциптеринин системасын жана социалдык таасир этүүнүн денгээлине баа берууну колдошот. Мында, MIVдин 80%ы өз инвесторлорунун алдында экологиялык, социалдык жана башкаруучулук маселелери боюнча отчет берип турары маалым.

Ошентип, эл аралык инвесторлордун жана кредиторлордун каражаттарын тартуу үчүн микрокаржылоо сектору жоопкерчиликтуу каржылоонун талаптарына ылайык, кардарларды коргоонун

⁵ MIV инвестицияларды карыздык инструменттер, капиталга инвестициялар түрүндө сунуштап келет, ошондой эле кепил болуучу катары иш алып барат.

комплекттүү системасын түзүүнү кошо алганда, жогоруда белгиленген стандарттарды сактарын көрсөтө алууга тийиш.

4) Микрокаржылоо рыногунун инфраструктура институтун түзүү жана аны бекемдөө

Микрокаржылоо ишин колдоо боюнча иш алып барган кесипкөй түзүмдөр өркүндөп жаткан микрокаржылоо тармагынын негизги компоненти болуп саналат. Мезо-денгээли боюнча шайкеш жана эффективдүү инфраструктуранын иш алып барышы транзакциялык чыгымдарды төмөндөтүү, чөйрөнү кеңейтүү, потенциалды жогорулатуу жана сектордун ачык-айкындуулугун камсыз кылуу үчүн зарыл.

Учурда банктык эмес финансы-кредит уюмдарынын ресурстук базасын түптөө булактарынын тизмеги чектелген. Жыйымдарды тартуу жана аларды инвестициялык нукка буруунун маанилүүлүгүнө карабастан, макроэкономикалык контекстте, биринчиден, институттар депозиттик кызматтарды сунуштоо менен байланыштуу тобокелдиктерди тескөө үчүн тиешелүү потенциалга ээ болууга тийиш. Экинчиден, аларды коргоочу тиешелүү инфраструктура болушу зарыл. Мындан улам, депозиттерди кабыл алуучу банктык эмес финансы-кредит уюмдарына карата ишенимди арттыруу максатында депозиттерди коргоо институтун түзүү мүмкүнчүлүгүн кароо же болбосо өзүнчө механизмди иштеп чыгуу аркылуу колдонуудагы депозиттерди коргоо системасына киргизүү сунушталат.

Эл аралык жеке инвесторлордун жана донорлордун микрокаржылоо уюмдарына кредиттерди жана займдарды берүүсүнө олуттуу кызыкчылыгы болушуна карабастан, алар, эң оболу, финансылык туруктуу уюмдар менен көмөктөшүүгө кызыктар экенин эске алуу шарт. Банктык эмес финансы-кредит уюмунун бир аз капитал менен ресурстук базасын камсыз кылуу менен проблеманы чечүү үчүн апекстик уюмдардын ишин уюштуруу сунушталат. Эл аралык тажрыйбада апекстик институттар уюмдардан каражаттарды тартуу жана финансы-кредит уюмуна дүң кредиттерди берүү сыяктуу негизги функцияларынан тышкары, валюталык тобокелдиктерди камсыздандырат, консультативдик, техникалык жардамдарды көрсөтөт. Апекстик институттар аркылуу экономиканын айрым тармактарына түрткү берүүчү программалар ишке ашырылат, жаны ыкмалар ж.б. киргизилет.

Микрокаржылоо секторунун жаңы кошумча институттарын түзүүдөн тышкары, кесиптик ассоциациялардын потенциалын бекемдөөгө өзгөчө көңүл буруу талап кылынат. Азыркы учурда бизнес-ассоциациялар тармактын өнүгүүсү боюнча так маалымат бере албайт, анткени тармактын болгону 20% гана алардын мүчөсү болуп эсептелинет. Бизнес-ассоциацияларга тармактын өнүгүүсүндө негизги роль берилери божомолдонууда, анын ичинде банктык эмес финансы-кредит уюмдарынын потенциалын жогорулатуу, билим берүү программаларын өткөрүү жана банктык эмес финансы-кредит уюмдарынын ишинин бардык аспектилери боюнча консультацияларды берүү: салык алуу маселеси, юридикалык консультациялар жана коштоо, персоналды окутуу жана сертификациялоо ж.б.

Микрокаржылоо инфраструктурасынын өнүгүүсү менен бирге мындай чаралар микрофинансылык уюмдардын ишинде кошумча финансылык туруктуулукту жана ачык-айкындыкты камсыз кылат, ошондой эле сектордун олуттуу өсүшүнө, аны консолидациялоого жана шайкеш келтирүүгө өбөлгө түзөт.

5) Микрокаржылоо рыногунун ачык-айкындылуугун камсыз кылуу жана микрофинансылык кызматтардын керектөөчүлөрүнүн укугун коргоо

Микрокаржылоо секторунун ачык-айкындыгы кредиттик портфель, финансылык көрсөткүчтөр, кеңири коомчулукту камтуу жана аларга улуттук деңгээлде социалдык таасири этиши жөнүндө маалыматты топтоого жана аны жайылтууга көмөктөшөт.

Кесиптик ассоциациялар адистештирилген эл аралык маалымат аянтчаларында өздөрүнүн мүчөлөрү жөнүндө маалыматты жайылтуу аркылуу сектордун ачык-айкындуулугун камсыз кылууга жардам берет.

Финансылык чөйрөнүн кенейүүсү жана ачык-айкындыктын жогорулашы бир гана салттуу кредиттик кызматтарды пайдалануу менен ишке ашпайт, ал микрофинансылык кызматтарды пайдаланууда *калктын кенери катышуусун* көздөйт. Коомчулукту микрофинансылык кызматтарга тартуу максатында калктын банктык эмес финансы-кредит уюмдарына болгон ишенимин арттырууга, калктын жеке узак мөөнөттүү финансылык келечеги жөнүндө аң-сезимин өзгөртүүгө багытталган чараларды жүргүзүү зарыл, алар

финансылык сабаттуулуктун төмөн денгээлдеги шартында атайы программалардын жардамы менен калыптанышы зарыл.

Финансы системанын өнүгүүсү финансылык талаш-тартыш маселелердин санынын өсүшүн шарттайт. Финансылык сектордун туруктуулугун жана анын мындан ары өнүгүүсүн камсыз кылуу максатында финансылык омбудсмен институтун түзүү зарыл болууда.

Мындан улам, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2016-жылдын 19-июнундагы № 319 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын калкынын 2016-2020-жылдар ичинде финансылык сабаттуулугун жогорулатуу программасын ишке ашырууга, финансылык омбудсмен боюнча схеманы ишке киргизүү жагында системалык иш-аракеттерди жүргүзүүгө өзгөчө көңүл бурулат.

Кыргызстанда микрокаржылоо иши өтө чоң потенциалга ээ экендигин белгилей кетүү зарыл. Республикада чакан бизнести жана киреше алып келүүчү бизнести микрокаржылоого болгон алгылыксыз суроо-талап бар. Бирок микрокаржылоонун ийгиликтүү өнүгүшү үчүн калкка анын максаттары жана социалдык маанилүүлүгү жөнүндө өлкөнүн бардык денгээлинде ар түрдүү маалымат каражаттарын колдонуу аркылуу маалымдоо жана жайылтуу иштерин жигердүү алып баруу зарыл.

Эффективдүү жыйынтыктарга жетүү максатында микрокаржылоо секторунун өнүгүүсүнүн негизги багыттары үч деңгээлде ишке ашырылат. Бул эң башкысы макродеңгээл, анда банктык эмес финансы-кредит уюмдарынын эффективдүү ишин камсыз кылуу үчүн алгылыктуу мыйзамдык жана жөнгө салуучу чөйрөнү түзүү боюнча чараларды көрүү, жаны финансылык продукттарды, кызмат көрсөтүүлөрдү киргизүү жана алардын жеткиликтүүлүгү каралган. Экинчи деңгээл – бул мезодеңгээл, анда банктык эмес финансы-кредит уюмдарын колдоочу инфраструктуранын мындан ары өнүгүүсү, анын ичинде окутуу жана консультация берүү иши каралган. Үчүнчү деңгээл – микродеңгээл, ал банктык эмес финансы-кредит уюмдарын түзүүгө жана алардын туруктуу иш алып баруусуна багытталган. Мында, проблемалардын болгонуна карабастан, Кыргызстанда микрокаржылоо рыногу өнүгүү жолунда, анын бизнес-процесстери калктын кеңири катмарына, чакан бизнеске жана жеке ишкерлерге карыздык каражаттардан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жеңилдетүү менен бирге жакшырып жаткандыгын белгилей кетүү зарыл.

§3.3. Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттары

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттары Улуттук банк, «Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы» юридикалык жактар бирикмеси, «Кредиттик союздардын финансылык компаниясы» ААКсы, Кредиттик союздардын ассоциациялары жана банктык эмес финансы-кредит уюмдары тарабынан аталган багыттардын иш-чаралар планынын негизинде ишке ашырылат. Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттарын ишке ашырууга мониторинг жүргүзүү системасы отчет жана баа берүү процессин уюштуруунун негизинде камсыз кылынат. Негизги багыттар боюнча милдеттердин аткарылышына шайкеш баа берүү максатында Улуттук банктын, кесиптик ассоциациялардын, микрокаржылоо секторунун катышуучуларынын жана эксперттик коомчулуктун катышуусунда жыл сайын жолугушууларды өткөрүү сунушталууда, мындай жолугушуу Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттарынын алкагында жүзөгө ашырылуучу чаралардын жыйынтыгына баа берүү үчүн каралган. Бул жолугушуулардын алкагында жогоруда көрсөтүлгөн негизги багыттарды ишке ашыруу боюнча иш-чаралар планына өзгөртүүлөрдү/толуктоолорду киргизүү үчүн микрокаржылоо рыногун өнүктүрүү жөнүндө бардык таламдаш тараптардын ой-пикири эске алынат.

4-ГЛАВА.

Күтүлүүчү натыйжалар

Алдын ала каралган чараларды жүзөгө ашыруунун натыйжасында микрокаржылоо секторун кенейтүү бир гана экономикалык эмес оң социалдык натыйжаларга да алып келет. Чакан жана орто бизнести, айрыкча өндүрүш, соода жана кызмат көрсөтүү тармагындагы ишкердик ишине финансылык колдоо көрсөтүү аркылуу жакырчылыкты жана жумушсуздук деңгээлин жоюуга, аймактарды өнүктүрүүгө, гендердик тең укуктукту жайылтууга жана өлкөнүн социалдык-экономикалык өнүгүүсү жагында башка проблемаларды чечүүгө мүмкүн болот.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттарынын ишке ашырылышы жана алдын ала каралган артыкчылыктуу чаралардын колдонууга киргизилиши төмөнкүлөргө шарт түзөт:

– микрокаржылоо рыногунун социалдык жооптуу катышуучуларын жана микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөр керектөөчүлөрүнүн коргоого алынышын камсыз кылуучу финансылык жеткиликтүүлүк тармагында эффективдүү жөнгө салуучу чөйрөнү түзүү, ишенимсиз финансылык ортомчулардын санын кыскартуу, микрокаржылоо рыногунун натыйжалуу инфраструктурасын өнүктүрүү;

– биринчи кезекте жеке ишкердикти, чакан бизнес субъектерин, өз алдынча иш алып барууну жана (же) башка ишкердик демилгелерин өнүктүрүүгө микрокредит сунуштоочу микрофинансылык уюмдардын ресурстар жана инфраструктуралык потенциалын жогорулатуу;

– микрокаржылоо чөйрөсүнө узак мөөнөттүү негизде жеке адамдардын акча каражаттарын депозит жана сактык пай түрүндө тартуу үчүн шарттарды түзүү;

– микрокаржылоо рыногунда орун калышы мүмкүн болгон тобокелдиктерди кыскартуу;

– микрокаржылоо рыногунда ачык-айкындуулук деңгээлин, туруктуулукту жана ишенимдүүлүктү арттыруу, банктык эмес финансы-кредит уюмдары үчүн финансылык ресурстардын наркын төмөнтөтүү;

– микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн керектөөчүлөрүнүн укугун коргоо деңгээлин жогорулатуу, керектөөчүлөр үчүн кредиттер боюнча пайыздык ченди төмөндөтүү.

Күтүлүүчү натыйжалар төмөнкү жетишкендик көрсөткүчтөрүнүн негизинде бааланат:

1) Кыргызстан калкынын микрофинансылык кызматтардан пайдалануу деңгээли 2021-жылдын акырына карата 4,89% түзөт, кардарлардын жалпы саны – 313 мин адамга жетет, ал эми микрофинансылык кызматтардын географиялык деңгээли 60% жетет;

2) 2021-жылдын соңунда активдер суммасы 35,4 млрд сомду (2016-жылдын 31-декабрына карата 14 млрд сом) же ИДӨгө карата 5% түзөт;

3) өздүк жыйымдарды мобилизациялоо көрсөткүчү 14,7 млрд сомго жетет (2016-жылдын 31-декабрына карата – 8 млрд сом).

Жогорудагы келтирилген көрсөткүчтөр микрокаржылоо секторун өнүктүрүү тенденцияларынын жана өнүктүрүүнүн макроэкономикалык индикаторлорунун, ошондой эле регионалдык кызматташуунун алкагында болуп жаткан интеграциялык процесстердин негизинде аныкталган.

5-ГЛАВА. КОРУТУНДУ ЖОБОЛОР

Кыргызстанда микрокаржылоо иши миндеген адамдарга ишкердик ишин алып баруу менен бирге кирешеге ээ болушуна жана коомдун экономикалык жигердүү мучөсү болушуна шарт тузсө да, калктын дээрлик көпчүлүгүнө жеткиликсиз бойдон кала берүүдө. Чындыгында, микрокаржылоо кызмат көрсөтүүлөрүнүн таасири көбүнесе калктын аярлуу катмарларынын өкүлдөрү үчүн терең мааниге ээ.

Алгачкы институттардын жана программалардын пайда болгон учурунан тартып өткөн жылдар аралыгында микрокаржылоо иши өлкөнүн кредиттик союздар системасынын өнүгүүсүнө, ошондой эле тармактын ири катышуучуларынын банктарга трансформацияланышы аркылуу микрокаржылоо уюмдарынын өсүшүнө жана өнүгүүсүнө өбөлгө түзүү менен өлкөнүн финансылык системасында өз ордун бекемдеген. Ушул өзгөрүүлөрдүн бардыгы микрокаржылоо тармагынын укуктук, ченемдик, инфраструктуралык жана институционалдык калыптанышы үчүн алгылыктуу шарттарды түзүүдөн улам орун алган.

Азыркы учурда микрокаржылоо тармагынын сандык өнүгүү баскычы соңуна келип жетүүдө. Микрокаржылоону өнүктүрүү келечектери бул баскычта финансылык ортомчулук деңгээлин тереңдетүү жана микрофинансылык институттардын интеграциясын күчөтүү, анын ичинде институционалдык инвесторлордун микрофинансылык рыноктон пайдалануу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү, микрофинансылык продукттар менен кызмат көрсөтүүлөрдү кеңири жана ар тараптуу өнүктүрүү, тейлөө боюнча аралыктан орнотулган жана интерактивдик технологияларды колдонууга киргизүү аркылуу микрофинансылык уюмдардын финансылык потенциалын күчөтүү жана алардын

ресурстук базасын диверсификациялоо зарылчылыгы менен тыгыз байланышта.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттарынын ишке ашырылышы - Кыргызстан калкынын социалдык жана экономикалык бакубаттуу жашоосун камсыз кылуу максатында тармактын катышуучулары тарабынан сунушталган микрофинансылык кызматтардын чөйрөсүн жана көлөмүн кенейтүүгө багытталган атаандашууга жөндөмдүү жана социалдык жооптуу микрокаржылоо институттарын өнүктүрүү аркылуу секторду өнүктүрүүнүн сапаттуу баскычына каралган.

КЫСКАРТЫЛГАН СӨЗДӨРДҮН ТИЗМЕСИ

АЗД	КР финансы министрлигинин алдындагы депозиттерди коргоо агенствосу
АКСКК	Юридикалык жактардын биримдиги «Кыргызстан кредиттик союздар жана кооперативдер ассоциациясы»
АМФО	Юридикалык жактардын биримдиги «Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы»
АИФ	Юридикалык жактардын биримдиги «ислам финансыларынын ассоциациясы»
ЕАЭБ	Евразия экономикалык биримдиги
ИДӨ	Ички дүң өнүм
КМШ	Көз карандысыз мамлекеттер шериктештиги
РППУ	Потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга каралган кам
МФУ	Микрофинансылык уюмдар
МКК	микрокредиттик компаниялар

МФК	микрофинансылык компаниялар
МСБ	орто жана кичи бизнес
КРУБ	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
БФКУ	Банктык эмес финансы кредиттик уюмдар
НСКСКК	Юридикалык жактардын биримдиги «Кыргызстан кредиттик союздар жана кооперативдер улуттук ассоциациясы»
НСУР 2013-2017 ж.ж.	2013-2017 жылдарга Кыргыз Республикасынын туруктуу өнүгүүсүнүн улуттук стратегиясы
КС	кредиттик союз
ОНРСМ 2018-2021 ж.ж.	Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттары
ССРМ	2006-2010 жылдарга микрокаржылоону өнүктүрүүнүн кыска мөөнөттүү стратегиясы
СРМ 2011-2015 ж.ж.	2011-2015 жылдарга микро каржылоо стратегиясы.
СРО	Өзүн өзү жөнгө салуучу уюмдар
SWOT	Strength, weaknesses, opportunities and threats/ күчтүү тараптар, алсыз тараптар, мүмкүнчүлүктөр жана коркунучтар
КСКК ИКТ	ААК «кредиттик союздардын каржы компаниясы» Маалымат-коммуникациялык технологиялар

Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 13-декабрындагы № 2017-П-11/51-4-(НФКУ) токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн 2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттарына карата
№ 1 тиркеме

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн
2018-2021-жылдарга каралган негизги багыттарын жүзөгө ашыруу боюнча
ИШ-ЧАРАЛАР ПЛАНЫ

№ п/п	Иш-чаранын аталышы	Иш-чара/Иш-аракет	Күтүлүүчү натыйжалар	Аткаруу мөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар
1	Жаңы финансылык продуктуларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү жайылтууга жана БФКУ үчүн каржылоо булактарын кеңейтүүгө өбөлгө түзгөн мыйзамдык, ченемдик жана усулдук базаны өркүндөтүү			2018 – 2020-жылдар аралыгында.	1) Улуттук банк, КСКК. 2) КСКК, КС, КС ассоциациясы 3) Улуттук банк, КСКК, КС
1.1	Кредиттик союздарга жана «Кредиттик союздардын финансылык компаниясы» ААКсына тиешелүү мыйзамдарды, жөнгө салуу жана көзөмөлдөө системасын эл аралык тажрыйбаны эске алуу менен өркүндөтүү	1) Мыйзамдарды инвентаризациялоо жана эл аралык тажрыйбаны үйрөнүү. 2) Кредиттик союз тарабынан сунуштарды даярдоо. 3) Кредиттик союздар тутумунун андан ары саясаттуу жана туруктуу өнүгүүсүн камсыз кылуу үчүн мыйзамдарга жана ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду иштеп чыгуу	<ul style="list-style-type: none"> • Мыкты эл аралык тажрыйбаларды үйрөнүү жана мыйзамдарды жана жөнгө салууну өркүндөтүү боюнча концепцияны даярдоо. • Региондорду өнүктүрүү, инвестициялык нукка жыйымдарды мобилизациялоо үчүн кредиттик кооперациянын потенциалын натыйжалуу пайдалануу. • Кредиттик союздардын системасынын туруктуу иш алып баруусу. • Кредиттик союздардын инфраструктура системасын түзүү (ИКТ, аудит, камсыздандыруу). 		

№ п/п	Иш-чаранын аталышы	Иш-чара/Иш-аракет	Күтүлүүчү натыйжалар	Аткаруу мөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар
1.2	БФКУларга жаңы финансылык кызматтарды сунуштоо үчүн мыйзамдык негизин түптөө	<p>1) Микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоого багытталган жаңы финансылык кызматтарды жайылтуу зарылчылыгын изилдөө жана аларга талдап-иликтөө жүргүзүү.</p> <p>2) Банк жана микрофинансылык рыноктордо жаңы финансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу маселелери боюнча семинар өткөрүү.</p> <p>3) Ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жана/же БФКунун жаңы финансылык кызматтарды сунуштоо мүмкүнчүлүгүн караган Улуттук банктын жаңы ченемдик укуктук актыларын иштет чыгуу</p>	БФКУга жаңы микрофинансылык кызматтарды сунуштоого мүмкүн кылган ченемдик база	2018-2021-жылдар аралыгында	<p>1) Улуттук банк, АМФО, КСКК, КС ассоциациясы.</p> <p>2) АМФО, КСКК, КС ассоциациясы.</p> <p>3) Улуттук банк, АМФО, МФУ, КСКК, КС ассоциациясы;</p>

№ п/п	Иш-чаранын аталышы	Иш-чара/Иш-аракет	Күтүлүүчү натыйжалар	Аткаруу мөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар
1.3	БФКУга ислам каржылоо принциптери боюнча инвестицияларды тартуу жагында тиешелүү жакта тиешелүү инструменттерди жана механизмдерди сунуштоо максатында мыйзамдык базаны жана механизмдерди түзүү.	1) Ислам каржылоо принциптери боюнча инвестицияларды тартуу жагында эл аралык тажрыйбаны изилдөө. 2) Кыргыз Республикасынын «Баалуу кагаздарыногу жөнүндө» мыйзамына кабыл алынган өзгөртүүлөргө байланыштуу, БФКУнун ислам баалуу кагаздарын чыгарууну жана анын жүргүзүлүшүн камсыз кылуу үчүн ченемдик укуктук актыларды иштеп чыгуу.	Ислам каржылоо принциптери боюнча иш алып барган БФКУга инвестицияларды тартуу маселелери жөнгө салынып, ислам каржылоо принциптери боюнча инвестицияларды тартуу бөлүгүндө БФКУга карата тиешелүү жөнгө салуу жана көзөмөлдүк талаптар иштелип чыккан.	2018-2021-жылда аралыгында	1) жана 2) Улуттук банк, АМФО, МФУ, КСКК, КС ассоциациясы;
2	Микрокаржылоо чөйрөсүндө жөнгө салуу жана көзөмөл системасын бекемдөө				
2.1.	БФКУнун анын ичинде ислам каржылоо принциптери боюнча иш алып барган БФКУнун жөнгө салуу жана көзөмөл системасын өркүндөтүү	1) Мыкты эл аралык тажрыйбаларды үйрөнүү жана финансылык пайдалануу мүмкүнчүлүгүн камсыздоого карата таасирди оптималдаштыруу. 2) Микрокаржылоо сектору үчүн жөнгө салуу стандарттарына жана эл аралык тажрыйбага ылайык Улуттук банктын ченемдик актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү.	<ul style="list-style-type: none"> Микрокаржылоонун мыйзамдык жана жөнгө салуу чөйрөсү жакшырылган. БФКУнун жөнгө салуу жана көзөмөлдөө чөйрөсүндө БФКУнун иш өзгөчөлүгүн жана алар тарабынан тейлөөгө алынган максаттуу топторду эске алуу менен тобокелдикти аныктоого багытталган ыкма колдонулат. Системалуу тобокелдиктерди жөнгө салуу мониторинг жүргүзүү сапатын жогорулатуу жана аларды алдындай алуу 	2018-2021-жылдар аралыгында	1) Улуттук банк, АМФО, КСКК, КС ассоциациясы. 2) Улуттук банк, АМФО, КСКК, КС ассоциациясы.

№ п/п	Иш-чаранын аталышы	Иш-чара/Иш-аракет	Күтүлүүчү натыйжалар	Аткаруу меөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар
2.1.		<p>3) Жөнгө салуу, көзөмөлдүн жана гендердик каржылоо жагында статистиканы чогултуунун жаңы стандарттарына ылайык регулятивдик отчеттуулукту өркүндөтүү.</p> <p>4) Ислам микрокаржылоо сунуштоочуларына көзөмөл жүргүзүү үчүн механизмдерди иштеп чыгуу жана көзөмөл органын окутуу/өнүктүрүү.</p> <p>5) Улуттук банктын ислам каржылоо принциптерине ылайык ишке ашырылган операциялар тизмегин кеңейтүү боюнча ченемдик талаптарына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү.</p>	<p>● Ислам каржылоо принциптери боюнча микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдү, анын ичинде "Ислам терезесин" пайдалануу менен жөнгө салуу маселелери талаптагыдай жөнгө салынган, ислам каржылоо принциптери боюнча операциялардан туура салык алуу маселелери чечилген.</p>		<p>3) Улуттук банк, АМФО, КСКК, КС ассоциациясы;</p> <p>4) Улуттук банк</p> <p>5) Улуттук банк</p>

№ п/п	Иш-чаранын аталышы	Иш-чара/Иш-аракет	Күтүлүүчү натыйжалар	Аткаруу мөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар
2.2.	Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына жана БФКУ үчүн ФАТФ эл аралык стандарттарына ылайык, кылмыш жолу алынган кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) жана террористтик иш-аракеттерди каржылоого каршы аракеттенүүгө тиешелүү БФКУнун жөнгө салуу базасын өркүндөтүү	Иш-чара/Иш-аракет 1) Жөнгө салуу базасын инвентаризациялоо. 2) Улуттук банктын ченемдик актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү	БФКУ секторунда орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктерди төмөндөтүү	2018-2021-жылдар аралыгында	Жооптуу аткаруучулар 1) Улуттук банк, АМФО, КСКК, КС. 2) Улуттук банк
2.3.	Депозиттерди тартпаган МФУ үчүн өзүн-өзү жөнгө салуу институтун ишке киргизүү	Иш-чара/Иш-аракет 1) СРОну түзүү жана жөнгө салуу боюнча эл аралык тажрыйбаны үйрөнүү. 2) СРОнун рынокко тийгизген таасирине талдап-иликтөө. 3) СРО концепциясын даярдоо. СРОну ишке киргизүү боюнча чаралар комплексин иштел чыгуу	Өзүн-өзү жөнгө салуу схемасын түзүү жана ишке киргизүү боюнча мыйзамдык жана ченемдик базаны иштел чыгуу	2018-2021-жылдар аралыгында	Жооптуу аткаруучулар 1) Улуттук банк, АМФО. 2) Улуттук банк 3) Улуттук банк, АМФО, МФУ

№ п/п	Иш-чаранын аталышы	Иш-чара/Иш-аракет	Күтүлүүчү натыйжалар	Аткаруу мөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар
2.4.	Микрокаржылоо секторун жөнгө салуу жана көзөмөл жана кеземел органынын потенциалын бекемдөө	Микрокаржылоо секторун жөнгө салууда жаңы ыкмалар боюнча окутуу жана кесипкей алмашуу, СРОну, алекстик институттарды түзүү боюнча тажрыйба алмашуу, тобокелдиктерди хеджирлөө ж.б.у.с.	Жөнгө салуу жана мониторинг жүргүзүү сапатын жогорулатуу. Тобокелдиктерди алдын алуу системасы	2018-2021-жылдар аралыгында	Улуттук банк
3	Микрокаржылоо секторун анын туруктуулугун жана натыйжалуулугун камсыз кылуу үчүн институционалдык өнүктүрүү, алар тарабынан сунушталган кызмат көрсөтүүлөрдүн спектрин кеңейтүү, ошондой эле алардын баа жана географиялык жактан жеткиликтүүлүгүн жакшыртуу				
3.1.	Кыргыз Республикасынын региондорунда финансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жана алардын наркын төмөндөтүү.	БФКүнүн ресурстук базаны диверсификациялоо жана микрокаржылоо кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылууга багытталган ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөрдү толуктоолорду киргизүү.	МФУга Улуттук банк тарабынан белгиленген чектөөлөрдүн чегинде карыздык баалуу кагаздарды чыгарууга уруксат берилген, акционерлерден каражаттарды тартуу жана карыз алуулар боюнча чектөөлөр кайра кароого алынып, эмитенттерге карата жөнгө салуу талаптары иштелип чыккан. БФКүнүн ресурстук базасын диверсификациялоо, кызмат көрсөтүүлөр наркын төмөндөтүү жана узак мөөнөттүк келечекте сектордун иштөө жөндөмүн камсыз кылуу.	2018-2021-жылдар аралыгында	Улуттук банк, АМФО, МФУ, КСКК, КС ассоциациясы;

№ п/п	Иш-чаранын аталышы	Иш-чара/Иш-аракет	Күтүлүүчү натыйжалар	Аткаруу мөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар
3.2.	Микрокамсыздандыруу боюнча агенттик кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо боюнча мүмкүнчүлүктөрдү кароого алуу	<p>1) микрокамсыздандыруу кызмат көрсөтүүлөрүнө суроо-талапты жана сунушту изилдөө.</p> <p>2) Камсыздандыруу компаниясынын агенти катары иш алып барууга БФКУга уруксат берүү үчүн укуктук тоскоолдуктарга баа берүү жана ченемдик укуктук актыларга сунуштарды иштеп чыгуу.</p> <p>3) БФКУга микрокамсыздандыруу боюнча кызматтарды сунуштоого мүмкүн кылган мыйзамдарга өзгөртүүлөрдү киргизүү</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● БФКУнун ишин диверсификациялоо, алардын ишинде орун алган тобокелдиктерди азайтуу ● Финансылык жактан кеңири жайылтылышын арттыруу 	2018-2021-жылдар аралыгында	1), 2) жана 3) АМФО, Улуттук банк

№ п/п	Иш-чаранын аталышы	Иш-чара/Иш-аракет	Күтүлүүчү натыйжалар	Аткаруу мөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар
3.3.	Рационалдуу пайда алуусун камсыз кылышынын эске алуу менен, анын ичинде ислам каржылоо принципттери боюнча операцияларды ишке ашырган БФКунун боюнча кымат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу үчүн БФКунун баа саясатын өркүндөтүү	<p>1) Эл аралык тажрыйбага ылайык ар түрдүү типтеги, анын ичинде ислам каржылоо принциптери боюнча операцияларды ишке ашырган БФКунун кредиттик продукттарынын өздүк наркына жана баа түзүү системасына талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү.</p> <p>2) БФКунун ресурстук базасын кеңейтүү боюнча чектөөлөрдүн болушуна жөнгө салуу жоболоруна талдап-иликтөө</p> <p>3) Эффективдүү баа саясатын камсыз кылуу боюнча чаралар комплексин иштеп чыгуу</p> <p>4) Каржылоо булактарын диверсификациялашынын камсыз кылуу үчүн Улуттук банктын ченемдик документтерине тиешелүү өзгөртүүлөрдү киргизүү</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Чакан бизнестин жана ишкердиктин өнүгүүсүн камсыз кылуу үчүн кызмат көрсөтүүлөр наркын төмөндөтүү, өтө карызга батып кетүүгө жол бербөө • Ресурстук базаны диверсификациялоо жана тартылган ресурстардын наркын төмөндөтүү үчүн шарттарды түзүү 	2018-жыл	<p>1) Улуттук банк, АМФО, АИФ, КСКК, КС ассоциациясы.</p> <p>2) Улуттук банк.</p> <p>3) Улуттук банк, АМФО, АИФ, КСКК, КС ассоциациясы.</p> <p>4) Улуттук банк</p>

№ п/п	Иш-чаранын аталышы	Иш-чара/Иш-аракет	Күтүлүүчү натыйжалар	Аткаруу мөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар
3.4.	БФКУда корпоративдик башкаруу принциптерин жайылтылышын камсыз кылуу.	1) Корпоративдик башкаруунун колдонуудагы тажрыйбасына талдап-иликтөө. 2) Эл аралык тажрыйбага ылайык МФУ жана КС үчүн корпоративдик башкарууну жайылтуу. 3) Окутуучу семинарларды өткөрүү	Башкаруунун натыйжалуулугун жана ачык-айкындуулугун жогорулатуу	2018-2021-жылдар аралыгында	1), 2) жана 3) АМФО, КС ассоциациясы
3.5.	БФКУнун ишинде маалыматтык коммуникациялык технологияларды иштеп чыгуу	1) МФУда колдонулган IT продукттарына талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү. 2) Скорингдик карттарды ишке киргизүү, тобокелдиктерди тескөө жана планшеттик кредиттөөнү жайылтуу	БФКУнун натыйжалуулугун жогорулатуу	2018-2021-жылдар аралыгында	1) жана 2) АМФО, КС ассоциациясы
4	Микрокаржылоо рыногунун инфраструктура институтун өнүктүрүү				
4.1.	Ислам каржылоо принциптери боюнча да көмөкчү институттарын түзүү жана иш алып баруу	1) Чет өлкөлөрдүн МФУнун көмөкчү институттарынын ишин жөнгө салуу боюнча тажрыйбаларын үйрөнүү (апекстик институттар, хеджирлөө боюнча схемалар, депозиттерди коргоо/камсыздандыруу боюнча институттар ж.б.у.с.)	<ul style="list-style-type: none"> МФУнун көмөкчү институттарын өнүктүрүү үчүн мыйзамдык негизин түзүү зарылчылыгы тууралуу корутунду. МФУ ортосунда Тышкы жана ички ресурстарды топтоштуруу жана кайра бөлүштүрүү функциясы менен апекстик институт түзүлүп, иш алып барууда, апекстик МФУнун ишине кайра таллапталар иштелип чыккан. 	2018-2021-жылдар аралыгы	1), 2) жана 4) Улуттук банк, АМФО 3) АМФО, МФУ

№ п/п	Иш-чаранын аталышы	Иш-чара/Иш-аракет	Күтүлүүчү натыйжалар	Аткаруу мөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар
4.1		<p>2) Түптөлгөн чөйрөгө таалай-илектөө жана көмөкчү институттарды түзүү концепциясын иштеп чыгуу.</p> <p>3) Эл аралык финансылык институттарды же социалдык инвесторлордун атынан стратегиялык өнөктөштү тартуу үчүн аспекттик фондду түзүү боюнча концепцияны жана техникалык-экономикалык негиздемени даярдоо.</p> <p>4) Ченемдик укуктук актыларды иштеп чыгуу жана аспекттик институттарды түзүүгө, ишине жана ишин жөнгө салууга тиешелүү ченемдик укуктук документтерге өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду иштеп чыгуу.</p>		2018-2021-жылдар аралыгында	1) АМФО, КС ассоциациясы, БФКУ 2) Улуттук банк
4.2.	БФКунун потенциалын бекемдөө	<p>1) БФКунун потенциалын жогорулатуу ыкмаларын кароого алуу</p> <p>2) БФКунун персоналдын жылы сайын окутуу бөлүгүндө ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөрдү киргизүү.</p>	Эффективдүү жеткиликтүү кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган кесипкөй жана финансылык жактан туруктуу сектор.		

№ п/п	Иш-чаранын аталышы	Иш-чара/Иш-аракет	Күтүлүүчү натыйжалар	Аткаруу мөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар	
5	<p>Микрокаржылоо</p> <p>БФКУ тууралуу маалыматтарды эл аралык маалымат аянтчаларына жайгаштыруу, ар жылдык негизде Тышкы аудит жүргүзүү</p> <p>Финансылык акыйкатчынын схемасын ишке киргизүү үчүн шарттарды түзүү</p> <p>Микрофинансылык сектордун карыз алуучуларынын жана катышуучуларынын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу</p>	<p>Иш-чара/Иш-аракет</p> <p>нуулардын ачык-айкындуулугун жана таламдарын коргоого алынышы камсыз кылуу</p> <p>1) БФКУну эл аралык аянтчаларды пайдалануу боюнча окутуу.</p> <p>2) Сектордун катышуучуларынын арасында аудит жүргүзүү жана аудитрленген отчетту жарыялоо тууралуу түшүндүрмө иштерин өткөрүү.</p>	<p>Күтүлүүчү натыйжалар</p> <p>Сектордун ачык-айкындуулугун камсыз кылуу жана социалдык таасирди тастыктоо</p>	<p>Аткаруу мөөнөттөрү</p> <p>2018-2021-жылдар аралыгында</p>	<p>Жооптуу аткаруучулар</p> <p>1) жана 2) АМФО, КС ассоциациясы</p>	
5.1.						
5.2.			<p>Финансылык акыйкатчынын схемасын ишке киргизүү үчүн шарттарды түзүү</p>	<p>Финансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануучулардын укугун коргоону камсыз кылуу боюнча натыйжалуу механизм</p>	<p>2018-2021-жылдар аралыгында</p>	<p>1) жана 2) Улуттук банк, кызыкдар уюмдар</p>
5.3.		<p>Карыз алуучуларды, катышуучуларды финансылык башкаруу, карыздарды төшкөө, бизнес-процесстерди төшкөө ж.б.у.с. боюнча окутуудан өткөрүү жол-жобосун иштеп чыгуу.</p> <p>Сектордун карыз алуучуларына, катышуучуларына окутуучу семинарларды, курстарды өткөрүү</p>	<p>Калктын БФКУ секторуна болгон ишенимин жогорулатуу, калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу</p>	<p>2018-2021-жылдар аралыгы</p>	<p>1) жана 2) АМФО, КС ассоциациясы, БФКУ</p>	

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2017-жылдын 13-декабрындагы
№ 2017-П-14/51-7-(ПС)

Кыргыз Республикасынын төлөм системасын өнүктүрүүнүн 2018-2022-жылдарга каралган негизги багыттары жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 16 жана 20 жана 68-беренелерине таяну менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын төлөм системасын өнүктүрүүнүн 2018-2022-жылдарга каралган негизги багыттары (кошо тиркелет) жактырылсын.

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтына жайгаштырылышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Токтом расмий жарыялангандан 15 (он беш) күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

4. Төлөм системалары башкармалыгы ушул токтом менен Улуттук банктын түзүмдүк бөлүмдөрдү, областтык башкармалыктарды жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүн, республиканын коммерциялык банктарын, «Банктар аралык процессинг борбору» ЖАКты, «Кыргыз банктар бирлиги» юридикалык жактар бирикмесин, төлөм системасынын операторлорун жана төлөм уюмдарын тааныштырсын.

5. Токтомдун аткарылышына контролдукту жүзөгө ашыруу милдети Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары, айым Л. Дж. Орозбаевага ыйгарылсын.

Төраганын милдетин аткаруучу

Н. Жениш

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2017-жылдын 13-декабрындагы
№ 2017-П-14/51-7-(ПС)
токтомуна тиркеме

Кыргыз Республикасынын төлөм системасын өнүктүрүүнүн 2018-2022-жылдарга каралган негизги багыттары

1-ГЛАВА

Киришүү

§ 1. Жалпы жоболор

Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын натыйжалуулугун, коопсуздугун жана ишенимдүүлүгүн камсыз кылуу «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө» мыйзамында аныкталган маселелердин бири болуп саналат. Бул маселени аткаруу үчүн бардык аракеттер жаңы маалыматтык жана телекоммуникациялык технологияларды ишке киргизүү аркылуу төлөм системаларынын ишин жогору технологиялык деңгээлде колдоого багытталган.

Кыргыз Республикасынын төлөм системасын өнүктүрүүнүн 2018-2022-жылдарга каралган негизги багыттарында Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 31-майындагы № 21/19 токтому менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2018-2021-жылдарга каралган ишинин стратегиялык багыттары» документин, банк секторун өнүктүрүүнүн негизги багыттарын, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин 2017-жылдын 25-августундагы № 1836-VI токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн «Жаңы доорго кырк кадам» программасында каралган банк секторун өнүктүрүү жагында чараларды аткаруунун алкагында, төлөм системасын орто мөөнөттүк мезгилде өнүктүрүү максаты, милдеттери жана вектору аныкталган. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (мындан ары – Улуттук банк) орто мөөнөттүк мезгилге төлөм системасы чөйрөсүнө тиешелүү артыкчылык багыттарынан болуп нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу, мыйзам актыларын жана алдыңкы

дүйнөлүк тажрыйбаны пайдалануу менен финансы-кредит жана төлөм уюмдарынын, төлөм системасынын операторлорунун маалымат коопсуздугун жөнгө салуу жана өз ара иш алып баруу механизмдерин өркүндөтүү аркылуу төлөм системасынын коопсуздугун камсыз кылуу, ошондой эле Кыргыз Республикасында инновациялык продукттарды жана кызмат көрсөтүүлөрдү колдонууга киргизүүнү колдоого алуу жана көмөктөшүү саналат.

Документте төмөнкүлөр камтылган:

- төлөм системасын өнүктүрүүнүн 2015-2017-жылдарга каралган негизги багыттарын жүзөгө ашыруу жыйынтыгы;
- улуттук төлөм системасын өнүктүрүүнүн 2018-2022-жылдарга каралган максаттуу көрсөткүчтөрү жана жыйынтыктары;
- төлөм системасын өнүктүрүү максаттарына жетүү чаралары жана аларды ишке ашыруу механизмдери.

Документ төмөнкүдөй принциптерге негизденген:

- стратегиялык максаттардын жана милдеттердин банк ишин жөнгө салган негизги ченемдик актыларга ылайык келиши;
- орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктерге жана алардын Кыргыз Республикасынын рынок шарттарына ыңгайлашуусуна баа берүүнү эске алып, банктык инновациялык кызмат көрсөтүүлөрдүн ишке киргизүүнү кошо алганда, улуттук төлөм системасын өнүктүрүүдө тең салмактуу ыкмада иш жүргүзүү;
- Улуттук банктын, Кыргыз Республикасынын кызыкдар болгон мамлекеттик бийлик органдарынын, төлөм кызмат көрсөтүүлөр рыногунун катышуучуларынын өз ара иш алып баруусунун негизинде улуттук төлөм системасын өнүктүрүү процессинин ачык-айкындуулугу;
- мыйзам актыларында кетирилген калпыстыктарды четтетүүгө жана төлөм системасынын бардык элементтеринин укуктук жактан тең салмактуу жөнгө салынышын камсыз кылууга багытталган ченемдик укуктук актыларды өркүндөтүү;
- чет өлкөлөрдүн алдыңкы тажрыйбаларын колдонуу.

Кыргыз Республикасынын төлөм системасын өнүктүрүүнүн 2018-2022-жылдарга каралган негизги багыттары Улуттук банк тарабынан кызыкдар тараптар менен биргеликте белгиленген

чараларды жана аларды аткаруу мөөнөттөрүн так көрсөтүү менен Иш-чаралар планына ылайык аткарылат (1-тиркеме).

1.2. Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын жалпы түзүмү

Кыргыз Республикасынын аймагында төлөм системасынын компоненттери төмөнкүчө берилген:

1) Улуттук банктын ири төлөмдөр системасы – Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы (ГСРРВ);

2) чекене төлөмдөр системасы: Майда чекене жана утурумдук төлөмдөрдүн пакеттик клиринг системасы (ПКС), төлөм карттары менен эсептешүүлөр системасы, акча которуулар системасы, дароо ишке ашырылуучу төлөмдөр системасы, электрондук акча системасы;

3) финансылык билдирүүлөрдү багыттоо инфраструктурасы (SWIFT ЖПТ, Банктар аралык коммуникациялык түйүн).

Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын функционалдык түйүнү 2-тиркемеде көрсөтүлгөн:

2-ГЛАВА

Кыргыз Республикасынын төлөм системасында учурда түптөлгөн тенденциялар

§ 1. Төлөм системасын өнүктүрүүдөгү негизги тенденциялар

2015-2017-жылдарда Кыргыз Республикасынын экономикасы алгылыктуу өсүш динамикасы менен мүнөздөлгөн. Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматы боюнча 2015-жылы ИДӨнүн өсүшү (3,9 пайызга) кызмат көрсөтүү, курулуш жана айыл айыл чарба секторлору тарабынан колдоого алынган. «Кумтөр» алтын кен казып алуу ишканаларын эске албаганда өлкөнүн ИДӨсүнүн өсүшү 4,9 пайызды түзгөн. Номиналдык мааниде ИДӨ көлөмү 430,5 млрд сом чегинде түптөлгөн.

2016-жылы реалдуу мааниде алганда ИДӨ 3,8 пайызга көбөйгөн. Өлкөнүн экономикалык өсүшү экономиканын бардык негизги секторлору тарабынан колдоого алынган. «Кумтөр» алтын кен казып алуу ишканаларын эске албаганда, ИДӨнүн өсүшү 3,7 пайызды түзгөн. Номиналдык мааниде ИДӨ 458,0 млрд сом чегинде катталган.

2017-жылдын январь-сентябрь айларынын жыйынтыгы боюнча ИДӨ көлөмү күндөлүк бааларда 335,0 млрд сомду түзүп, 2016-жылдын ушул эле айларындагы көрсөткүчкө салыштырганда 5,0 пайызга көбөйгөн. «Маалымат жана байланыш» секторун кошпогондо, экономиканын өсүшүнө бардык секторлор алгылыктуу салым кошушкан. ИДӨнүн номиналдык өсүшү кароого алынган мезгил ичинде 6,2 пайызды түзгөн.

Кыргыз Республикасынын экономикасынын алгылыктуу өсүш динамикасы төлөм системасынын ишине да алгылыктуу таасирин тийгизген.

2015-2017-жылдар аралыгында банктар аралык төлөм системасында төлөмдөр көлөмүнүн көбөйүүсү байкалган, бул республиканын реалдуу экономикасында төлөм системасынын ролу жогорулоо тенденциясына ээ болгондугун тастыктайт.

Эгерде 2015-жылы банктар аралык төлөм системалары аркылуу жалпы 1848,7 млрд сом суммасына 3,6 млн төлөм өткөрүлсө, 2016-жылы ГСРРВ жана СПК аркылуу жалпы 5 206,7 млрд сом суммасына (өсүш 13,9 пайызды түзгөн жана тиешелүүлүгүнө жараша 2,8 эсеге) 4,1 млн төлөм өткөрүлгөн. ГСРРВ жана СПК төлөмдөрүнүн көлөмү, тиешелүүлүгүнө жараша, 2,9 эсеге жана 19,8 пайызга өскөн.

Банктар аралык төлөмдөр көлөмү негизинен, банк операциялары, анын ичинде Улуттук банктын Автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу жүргүзүлүүчү операциялар боюнча төлөмдөр көлөмүнүн көбөйүүсүнүн натыйжасында өскөн (баалуу кагаздар, чет өлкө валюталары менен операциялар, кредиттик операциялар).

Отчеттук жылдын сентябрь айынын акырына банктар аралык төлөм системасы аркылуу жалпы 4 056,7 млрд сом суммасына 6,5 млн төлөм ишке ашырылган.

Банктар аралык төлөмдөргө жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр 2017-жылдын январь-сентябрь айларынын жыйынтыгына ылайык региондор боюнча алып караганда алардын көлөмү (жалпы көлөмүнөн 99,0 пайыз) жана саны (жалпы санынан 62,8 пайыз) боюнча төлөмдөрдүн салыштырма салмагы, мурдагыдай эле Чүй областына жана Бишкек шаарына (олуттуу концентрация) туура келген. Ош областына банктар аралык төлөмдөр көлөмүнүн 0,3 пайызы жана санынын 13,5 пайызы туура келген. Калган областтар боюнча

салыштырма салмак саны боюнча төлөмдөрдүн жалпы санынын 2,4 пайызынан 8,1 пайызына чейин туура келсе, көлөмү боюнча 0,3 пайыздан ашкан эмес. Мындай концентрация, мурдагыдай эле, өлкө аймактарына банк жана төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнүн жетиштүү деңгээлде жайылтылбагандыгы менен түшүндүрүлөт.

Банктык төлөм карттар рыногунда да алгылыктуу тенденция байкалган.

Эгерде 2015-жылдын акырына карата чыгарылган банктык төлөм карттардын жалпы саны 1,2 млн даананы түзсө, 2016-жыл жыйынтыгы боюнча бул көрсөткүч 1,6 млн картты түзгөн, ал эми 2017-жылдын 30-сентябрына карата абал боюнча жүгүртүүгө чыгарылган банктык төлөм карттардын жалпы саны 1,8 млн. картты түзгөн. Мында «Элкарт» улуттук системасынын картынын саны 2015-жылы 307,3 миң даананы, 2016-жылы – 579,6 миң даананы, ал эми 2017-жылдын 30-сентябрына карата – 752,6 миң даананы түзгөн.

Банктык төлөм карттардын өсүшү, негизинен, эмгек акы долбоорлорунун алкагында берилген банктык төлөм карттардын санынын көбөйүүсү менен шартталган (эмгек акысын эл аралык карттар аркылуу алган бардык бюджеттик уюмдар «Элкарт» улуттук төлөм системасына которулган).

Банктык төлөм карттарды түрлөрү боюнча бөлүштүрүүдө 2017-жылдын III чейрегинин жыйынтыгы боюнча 59,2 пайызын эл аралык төлөм системалардын карттары, 40,8 пайызын «Элкарт» улуттук системасынын карттары түзгөн.

Карттарды пайдалануу менен нак акча каражаттарын алууну эске алганда, карттарды пайдалануу менен жүргүзүлгөн операциялардын саны 2015-жылы 20,5 млн операцияны, 2016-жылы – 24,8 млн операцияны (20,9 пайызга өсүш) түзсө, чогуу алгандагы көлөм 19,9 пайызга көбөйүп, 120,5 млрд сом чегинде катталган. Отчеттук жылдын III чейрегинин жыйынтыгы боюнча картты пайдалануу менен соода-тейлөө ишканаларындагы терминалдар аркылуу жүргүзүлгөн операциялардын саны 1 014,3 миң транзакцияны же бардык жүргүзүлгөн операциялардын 13,3 пайызын түзгөн, карттарды пайдалануу менен жүргүзүлгөн операциялардын жалпы көлөмү 39 292,3 млн сом чегинде катталып, 7,6 млн транзакция өткөрүлгөн.

Бул көрсөткүчтөр, Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен Улуттук банктын 2012-жылдын 14-майындагы № 289/5/1 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу боюнча 2012-2017-жылдарга каралган мамлекеттик программаны ишке ашыруунун алкагында коммерциялык банктардын банктык карттар рыногунда жигердүүлүк менен иш алып баруусун, ошондой эле калктын акча каражаттарын карттан картка которуу, интернет –банкинг жана башка банктык продукттарды колдонуусун тастыктап турат. Коммерциялык банктардын банктык төлөм карттарды кабыл алуу жана тейлөө боюнча аралыкта орнотулган түйүндөрүн өнүктүрүүдө да алгылыктуу тенденция байкалууда.

Эгерде 2015-жыл жыйынтыгы боюнча банктык төлөм карттар республиканын бардык аймактарында орнотулган 1 236 банкоматта жана 6 054 терминалда тейлөөгө кабыл алынса, 2016-жылдын жыйынтыгы боюнча банктык төлөм карттар, анын ичинде «Элкарт» улуттук карты 1 300 банкоматта жана 7 101 POS-терминалда (банкоматтардын өсүшү 5,1 пайызды же 64 банкоматты түзсө, POS-терминал 17,3 пайызга же 1047 POS-терминалга өскөн) тейлөөгө кабыл алынган.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде банктык төлөм карттар, анын ичинде «Элкарт» улуттук карты, өлкөнүн бардык аймактарында орнотулган 1 378 банкомат жана 8033 терминал аркылуу тейленген.

Чек ара аркылуу өткөрүлүүчү төлөмдөр III чейректе SWIFT, «Telex», «Банк-Кардар», «Е-Кардар» ж.б. системаларды пайдалануу менен өткөрүлгөн. Чек ара аркылуу өтүүчү төлөмдөрдү өткөрүүдө банктар көбүнчө SWIFT системасын колдонушкан. 2017-жылдын III чейрегинин жыйынтыгы боюнча эл аралык төлөмдөр валюталардын 12 түрү боюнча жүзөгө ашырылган. Ушул мезгил ичинде кириш төлөмдөрдүн жалпы көлөмү 293,2 млрд сомду (бул көрсөткүч 2016-жылдын тиешелүү чейрегиндегиге салыштырганда 36,9 пайызга көбөйгөн), ал эми чыгыш төлөмдөрдүн жалпы көлөмү 326,5 млрд сомду (2016-жылдын III чейрегине салыштырганда 37,5 пайызга көбөйгөн) түзгөн.

Отчеттук мезгил ичинде акча которуулар эл аралык жана локалдык системалар аркылуу жүзөгө ашырылган. Акча которуулардын эл аралык системалары боюнча кириш которуулардын жалпы саны 56,0

млрд сом жалпы суммасында 1,9 млн, чыгыш которуулардын саны 11,4 млрд сом жалпы суммасында 156,5 миңди түзгөн.

Улуттук банк 2015-жылы «Кыргыз Республикасында лицензия-уруксат берүү системасы жөнүндө», «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзамдарга ылайык, төлөм системаларынын операторлорун жана төлөм уюмдарын лицензиялоону жана алардын ишин жөнгө салууну жүзөгө ашыра баштаган. Төлөм системаларынын операторлору жана төлөм уюмдары тарабынан 2016-жыл ичинде өткөрүлгөн төлөмдөрдүн көлөмү 23,8 млрд сомду түзгөн. Төлөмдөрдүн олуттуу көлөмү уюлдук байланышка туура келген – 2016-жылдагы төлөмдөрдүн жалпы көлөмүнүн 54,4 пайызын, ал эми мамлекеттик төлөмдөрдүн көлөмү алардын жалпы көлөмүнүн 9,5 пайызын түзгөн. Төлөмдөрдүн жалпы саны 200 млн транзакцияны түзгөн. Төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын иши төлөмдөрдү өз алдынча тейлөө терминалдары жана субагенттик түйүндөр аркылуу кабыл алууга негизделгендиктен, 2016-жылдын акырына карата төлөм терминалдарынын саны 3 203 даананы, субагенттердин саны 10 382 бирдикти түзгөн.

2017-жылдын III чейрегинин жыйынтыгы боюнча төлөм системаларынын операторлору жана төлөм уюмдары аркылуу 6 173,6 млн сом жалпы суммасына 46,4 млн транзакция ишке ашырылган. Бардык төлөмдөрдүн негизги үлүшү 2016-жылдагыдай эле, уюлдук байланыш операторлорунун пайдасына – 3 342,5 млн сом (бардык төлөмдөрдүн жалпы көлөмүнүн 54 пайыз) туура келет, уюлдук операторлордун пайдасына өткөрүлгөн төлөмдөрдүн саны 42,8 млн төлөмдү түзсө, кызмат көрсөтүүлөрдү/товарларды мамлекеттик сунуштоочулардын пайдасына төлөмдөрдүн көлөмү (коммуналдык кызмат көрсөтүүлөрдү төлөө, салык жыйымдары, Ички иштер министрлигинин Жол-кайгуул кызматына айыптык төлөмдөр, мамлекеттин бюджетине башка төлөмдөр) 509,7 млн сомду (төлөмдөрдүн жалпы көлөмүнүн 8 пайыз), төлөмдөрдүн саны 1,4 млн төлөмдү (төлөмдөрдүн жалпы санынын 3 пайыз) түзгөн. Төлөм терминалдарынын саны 4 062 бирдикти, POS-терминалдардын саны – 166 бирдикти, агенттердин саны – 18 005 бирдикти, субагенттердин саны – 9 947 бирдикти түзгөн.

Жүгүртүүдөгү акчанын жалпы суммасы туруктуу негизде өсүүдө жана 2017-жылдын 1-октябрына карата 87 771,1 млн сомду түзгөн, анын ичинде 3 128,2 млн сом (3,6 пайыз) коммерциялык банктардын кассаларында болсо, калган 84 642,9 млн сом (96,4 пайыз) банктан тышкаркы системаларда (2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 19 198,5 млн. сомго же 29,3 пайызга көбөйгөн) болгон.

Нак акчалардын коммерциялык банктардын кассаларына кайтарымдуулугу кароого алынып жаткан мезгил ичинде 98,6 пайызды түзгөн (2016-жылдын III чейрегине салыштырганда 0,2 пайызга көбөйгөн).

Банк тутумундагы нак эмес акча каражаттарынын үлүшүнүн өсүш тенденциясынын байкалгандыгына карабастан, финансылык эсептешүүлөрдүн негизги үлүшү банк тутумунан тышкары жүзөгө ашырыла турган жагдай дале сакталууда, акча агымдарынын ачык-айкын болбошунан улам, көмүскө экономика деңгээли да жогору бойдон калууда жана эсептөөлөрдө нак акча каражаттарынын басымдуулук кылуу көйгөйү кыйла курч бойдон калууда.

1-таблица. Банк тутумунда нак жана нак эмес акчанын катышы (млн.сом)

Көрсөткүчтөр	2015-жылдын 31-декабрына карата		2016-жылдын 31-декабрына карата		2017-жылдын 31-сентябрына карата	
	млн сом	%	млн сом	%	млн сом	%
Жүгүртүүдөгү нак акчалар (банктардан тышкаркы акча M0)	53 118,0	64,6	69338,8	60,1	81 402,8	59,7
Нак эмес акчалар (банк тутумундагы акча (M2-M0))	29 149,2	35,4	46105,3	39,9	54884,0	40,3

Кыргыз Республикасынын төлөм системасын реформалоо боюнча стратегиялык максатка жетүү үчүн Улуттук банк кароого алынып жаткан мезгил ичинде финансы-кредит уюмдары, төлөм системаларынын операторлору жана төлөм уюмдары тарабынан сунушталуучу чекене төлөм кызмат көрсөтүүлөр түрлөрүн кеңейтүүгө багытталган, «Элкарт» төлөм карттары менен эсептешүүлөрдүн улуттук системасы –«Банктар аралык процессинг борбору» ЖАКтын (мындан ары –«БПБ» ЖАК) ишин колдоо боюнча иш-чараларды өткөргөн, коммерциялык

банктарга банктык төлөм карттарды кабыл алуу жана тейлөө боюнча инфраструктураны өнүктүрүүгө көмөктөшкөн.

Акыркы жылдар ичинде төмөнкүлөр төлөм системасынын негизги иш багыттарынан болгон:

- 2015-жылы «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзамын кабыл алып, 2016-жылы ага өзгөртүүлөрдү киргизүү, мыйзамдардагы дал келбестиктерди четтетүүгө багытталган жаңы ченемдик укуктук актыларды иштеп чыгуу жана колдонуудагы актыларды өркүндөтүү, ошондой эле төлөм системасынын бардык элементтеринин тең салмактуу укуктук жөнгө салынышын камсыз кылуу;

- Өкмөт жана Улуттук банктын 2012-жылдын 14-майындагы № 289/5/1 токтому менен бекитилген «Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу боюнча 2012-2017-жылдарга каралган мамлекеттик программанын (мындан ары – Мамлекеттик программа) иш-чараларын жүзөгө ашыруу;

- Россиянын улуттук төлөм карттар системасы менен интеграциялык долбоорлорду демилгелөө жана ЕАЭБ өлкөлөрү менен улуттук карт системаларын интеграциялоо маселелерин иштеп чыгуу, бул «Элкарт» улуттук системасынын карттарынын чет өлкөдө тейлөөгө кабыл алынышын, ошондой эле чек ара аркылуу төлөмдөрдүн өткөрүлүшүн жана электрондук сооданын өнүгүшүн камсыз кылууга өбөлгө түзөт;

- ЕАЭБ алкагында төлөм системалардын натыйжалуу жана коопсуз ишин камсыз кылуу максатында, Улуттук банктын улуттук төлөм системалардын өнүгүшүн камсыз кылуу боюнча жумушчу топ түзүү жөнүндө келишимге кошулушу;

- Кыргыз Республикасынын төлөм кызмат көрсөтүү рыногунун жаңы катышуучуларын (төлөм системаларынын операторлорун жана төлөм уюмдарын) лицензиялоону, ишин жөнгө салууну жана көзөмөлдөөнү жүзөгө ашыруу;

- төлөм системаларынын маанилүүлүк критерийлерин бекитүү жана ушул критерийлерге ылайык Кыргыз Республикасынын аймагында системалуу мааниге ээ жана маанилүү төлөм системаларын аныктоо;

– системалуу мааниге ээ төлөм системалары тарабынан эл аралык стандарттардын (финансы рынокторунун инфраструктурасы үчүн принциптердин) сакталышына өз алдынча баа берүүнү жүргүзүү;

– эл аралык төлөм системалары менен NNSS долбоору боюнча өз ара иш алып баруу;

– Улуттук банк менен коммерциялык банктар ортосунда төлөм карттары менен эсептешүүлөр системаларында орун алышы ыктымал болгон алдамчылык маселелерине тиешелүү маалыматтар менен алмашуу жана тыгыз иш алып баруу тууралуу келишимге кол коюу;

– Бирдиктүү банктар аралык процессинг борборун – «Элкарт» улуттук системасынын операторун кубаттуулукту көбөйтүү жана иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу үчүн модернизациялоо;

– «БПБ» ЖАКтын базасында банктык төлөм карттар менен чекене транзакцияларды иштеп чыгуу жана мамлекеттик кызматкерлердин эмгек акыларын, пенсияларды жана жөлөк пулдарды «Элкарт» улуттук карттына которуу боюнча бирдиктүү борборду түзүүнү демилгелөө. 2016-жылдан тартып коопсуздук деңгээлин жогорулатуу үчүн «БПБ» ЖАК микропроцессорго ээ «Элкарт» чип карттарын колдонууга киргизген. «Элкарт» чип карттары эл аралык стандарттарга шайкеш келет, бул республиканын аймагында сыяктуу эле, анын чегинен тышкары да карттардын тейлөөгө алынышы үчүн шарттарды түзөт. Жогору деңгээлдеги коопсуздукту эске алганда, «Элкарт» чип карттары жаңы заманбап продукттарды ишке ашыруу үчүн мыкты платформа болуп саналат;

– төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин лицензиялоо, жөнгө салуу жана инспектордук текшерүү ишин жүзөгө ашыруу. Лицензиялоо башталгандан тартып Улуттук банк тарабынан жалпы алганда төлөм системасынын операторлору ишкердикти жүзөгө ашыруусуна 21 лицензия жана төлөм уюмдарына 22 лицензия берилген.

2017-жылы юридикалык жактарды уюштуруучулардын ыктыярдуу жоюу тууралуу чечимине байланыштуу 3 лицензиянын аракети токтотулган (2 төлөм уюмунун лицензиясы жана 1 төлөм системасынын операторунун лицензиясы). 2017-жылы бир юридикалык жакка 2 лицензия берилген (төлөм системасынын операторунун жана төлөм уюмунун лицензиясы). Жыйынтыгында, 2017-жылдын 1-ноябрына

карата абал боюнча 20 юридикалык жак Улуттук банктын төлөм системасынын операторунун жана төлөм уюмунун ишин жүзөгө ашыруу укугуна лицензиясы бар.

2017-жылдын январынан октябрына чейин Улуттук банк, уюмдун финансылык абалына баа берүү, Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарынын сакталышына талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү максатында, 4 пландык инспектордук текшерүүлөр жана 4 пландан тышкаркы текшерүүлөр жүргүзүлгөн.

– Кыргыз Республикасынын аймагында иштеген акча которуу системаларынын операторлорун каттоо ишин жүзөгө ашыруу. 2017-жылдын 1-ноябрына карата абал боюнча Улуттук банкта акча которуу системаларынын 35 оператору катталган, алардын 19 - акча которуулардын локалдык (филиалдар аралык) системаларынын операторлору, 16 - эл аралык акча которуу системаларынын операторлору. Мындан тышкары, 6 эл аралык төлөм системасы банктык төлөм карттарды пайдалануу боюнча кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо үчүн жана электрондук акчалардын эл аралык системаларынын 4 оператору/эмитенти Кыргыз Республикасынын аймагында эл аралык электрондук акчаларды пайдалануу менен кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо үчүн каттоодон өтүшкөн.

§ 2. Мамлекеттик программанын жүзөгө ашыруунун негизги жыйынтыктары

2012-жылдан тартып Мамлекеттик программанын нак жана нак эмес акча жүгүртүүнүн оптималдуу катышына жетишүү жана Кыргыз Республикасында чекене төлөмдөр рыногун өнүктүрүү аркылуу банктык жана төлөм кызмат көрсөтүүлөрүн жайылтуу деңгээлин жогорулатууга багытталган иш-чаралары ишке ашырылган.

Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу боюнча ведомство аралык комиссиянын ишинин алкагында Мамлекеттик программанын иш-чаралар планынын министрликтер, ведомстволор, коммерциялык банктар тарабынан аткарылышына контролдук жүргүзүлүп, нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу боюнча сунуштар каралган жана орун алган көйгөйлөр жана аларды четтетүү жолдору талкууланган.

Жүргүзүлгөн иштердин жыйынтыктары Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүнүн артышына, улуттук төлөм системасынын өнүгүүсүнө жана төлөм кызмат көрсөтүүлөрдүн калайык-калкка жеткиликтүү болушуна олуттуу таасирин тийгизген. Мында Мамлекеттик программаны ишке ашыруу боюнча иш чараларды аткаруунун алкагында 2016-жылы төмөнкүдөй натыйжаларга жетишилген:

- эмгек акы долбоорлорунун алкагында эмгек акыларын эл аралык карттар аркылуу алышкан бардык бюджеттик уюмдар «Элкарт» улуттук төлөм системасына өтүшкөн;

- 59,1 миң адам (алуучулардын жалпы санынын 13,0 пайызы) социалдык төлөмдөрдү банктык төлөм карттар аркылуу ала башташкан;

- 264,4 миң адам пенсияларын коммерциялык банктардагы эсептер аркылуу алышат, бул пенсионерлердин жалпы санынын 43,0 пайызын түзөт;

- чек китепчелеринин заманбап түрү жана кол менен иштеп чыгууну автоматташтырылган эсепке алууга алмаштыруу катары «Бюджеттик каражаттарды алуучунун» 1 296 карты чыгарылган. Бюджеттик каражаттарды алуучунун карттары боюнча транзакциялардын саны 3 254 даананы, транзакциялардын көлөмү – 670,5 млн сомду түзгөн;

- өлкөнүн бардык коммерциялык банктары «БПБ» ЖАКка кошулган, натыйжада калайык-калк үчүн Элкарт улуттук төлөм системасынын карттары чыгарылып, бардык коммерциялык банктардын аралыкта орнотулган жабдууларында тейлөөгө кабыл алынууда;

- Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгын өз алдынча катышуучу катары Пакеттик клиринг системасына кошуу иш-чаралары жүргүзүлгөн.

Банктар тарабынан карт ээлерине нак эмес эсептешүүлөрдү жүргүзүүгө түрткү берүү иш-чаралары (дисконттук программалар, маркетингдик акциялар, жарнамалык оюндар, ошондой эле интернет жана уюлдук телефон аркылуу төлөөгө боло турган кызмат көрсөтүүлөрдүн тизмесин кеңейтүү) жүргүзүлгөн.

Банктардын калайык-калкка жаңы кызмат көрсөтүүлөр жана продукттар тууралуу маалымдоосу банктын мекемелериндеги

маалымат булактары аркылуу жарнамаларды жарыялоо сыяктуу эле, жалпыга маалымдоо каражаттары менен туруктуу өз ара иш алып баруу, пресс-конференцияларды уюштуруу, жарнамалык модулдарды жана статьяларды жайгаштыруу аркылуу жүзөгө ашырылган.

Чекене төлөм кызмат көрсөтүүлөрдөн керектөөчүлөрдүн финансылык сабаттуулугун жогорулатуу, ошондой эле Мамлекеттик программанын максаттарын жана милдеттерин түшүндүрүү максатында, Улуттук банктын областтык башкармалыктары жана Баткен областындагы өкүлчүлүгү, ошондой эле «БПБ» ЖАК менен биргеликте региондордун бюджеттик мекемелери үчүн окутуу семинарлары өткөрүлгөн.

2015-жылы «Кыргыз Республикасынын Салык кодексине толуктоолорду киргизүү жөнүндө» мыйзамга кол коюлган, анда банктык жабдуларды алып келүүдө КНС төлөөдөн бошотуу каралган. Бул мыйзамды аткаруу максатында Экономика министрлиги, Улуттук банк жана «Кыргыз банктар бирлиги» юридикалык жактар бирикмеси ортосунда Өз ара түшүнүшүү жөнүндө меморандумга, ошондой эле коммерциялык банктар менен түзүлгөн келишимге кол коюлган жана 2015-жылдын январынан тартып 2017-жылдын октябрына чейин 515 банкомат (447 бирдик пландаштырылган), 4 279 пос-терминал (2 879 бирдик пландаштырылган), 479 төлөм терминалы (408 бирдик пландаштырылган), 47 банк күркөлөрү (57 бирдик пландаштырылган) алынып келинген.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылдын 23-декабрындагы № 869 «Керектөөчүлөрдүн укугун коргоо боюнча чаралар жөнүндө» токтомунун соода-тейлөө ишканаларынын товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн төлөөлөрдү нак эмес формада кабыл алуусу максатында POS-терминалдарды милдеттүү түрдө талабын ишке ашыруунун алкагында улуттук валютада нак эмес төлөмдөрдү көбөйтүү үчүн 2016-жылдын акырында соода-тейлөө ишканаларында орнотулган POS-терминалдардын саны 5 711 даанага жеткен, ал эми жыл башында 4 613 даана болчу. 2017-жылдын 1-октябрына карата орнотулган POS-терминалдардын саны 6 446 даанага жеткен.

Ишкерлерге бул токтомду аткаруу тартиби чарба жүргүзүүчү субъекттерге товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн нак эмес формада төлөөдө карт ээлеринин укуктары тууралуу маалымдоо

үчүн социалдык видеороликтер даярдалып, республикалык жана регионалдык телеканалдарда көрсөтүлгөн.

Нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттырууга багытталган иш-чаралар топтомун аткаруунун натыйжасында төлөм системасы боюнча төмөнкүдөй көрсөткүчтөргө жетишилген:

2-таблица.

Төлөм системасы боюнча көрсөткүчтөр

		2014-жыл үчүн айкын маалыматтар	2015-жылга болжолдоолор	2015-жыл үчүн айкын маалыматтар	2015-жылга болжолдоолор	2016-жыл үчүн айкын маалыматтар	2017-жылдын 31-сентябрына карата айкын маалыматтар
Чекене системасы боюнча: Пакеттик клиринг системасы							
1	Төлөмдөрдүн саны (бирдик)	3 401 687	2 890 772	3 270 452	3 324 388	3 770 463	6 280 697
2	Төлөмдөрдүн көлөмү (млн сом)	101 579,2	84 112,8	102 480,7	96 729,8	122 769,8	129 719,9
Карттарды колдонуу менен эсептешүүлөр системасы							
1	Эмитирленген төлөм карттарынын жылдын акырына карата саны (даана)	908 908	974 341	1 198 508	1 120 492	1 615 753	1 846 849
2	Банктык төлөм карттарынын эсептешүүдө колдонуу деңгээли (бир адамга эсептегенде)	0,15	0,34	0,20	0,54	0,26	0,45
3	Төлөм карттарын колдонуу менен жүргүзүлгөн операциялардын саны (миң даана)	15 460,5	11 984,7	20 515,8	13 183,1	24 808,0	7 641,2
4	1 миң адамга эсептегенде операциялардын орточо саны (даана)	2 676,4	2 044,0	3 480,1	2 215,2	4 121,2	1 874,5
5	Төлөм карттары боюнча жүргүзүлгөн операциялардын көлөмү (млн сом)	83 806,2	60 119,9	100 500,5	66 131,8	120 547,6	104 719,2
6	Калктын киши башына эсептегенде карттар менен операциялардын орточо көлөмү (сом)	14 507,9	10 253,8	17 048,1	11 112,5	20 026,2	25 689,7
7	1 банкоматка туура келген адам саны (миң адам)	5,8	5,6	4,7	4,6	4,6	2,9

	2014-жыл үчүн айкын маалыматтар	2015-жылга болжолдоолор	2015-жыл үчүн айкын маалыматтар	2015-жылга болжолдоолор	2016-жыл үчүн айкын маалыматтар	2017-жылдын 31-сентябрына карата айкын маалыматтар	
Чекене системасы боюнча: Пакеттик клиринг системасы							
8	1 терминалга туура келген адам саны (миң адам)	1,2	1,1	0,9	0,9	0,8	0,5
9	Кыргыз Республикасынын калкынын саны (миң адам)	5 776,6	5 863,2	5 895,1	5 951,1	6 019,5	4 076,3 ¹
Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн гросстук системасы боюнча							
1.	Төлөмдөр саны (бир-дик)	262 490	205 274	329 435	236 065	338 721	266 772
2.	Төлөмдөр көлөмү (млн сом)	1 411 840,9	1 170 177,9	1 746 218,6	1 345 704,6	5 083 960,3	3 927 010,6

Бул маалыматтар төлөм системасынын көрсөткүчтөрүнүн алгылыктуу тенденциясын тастыктоодо.

§ 3. Төлөм системасы боюнча ченемдик-укуктук базаны өркүндөтүүнүн алкагында орун алган негизги тенденциялар

2015-жылы «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзам күчүнө кирген, ал инновациялык технологиялардын өнүгүү шартында Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын иш алып баруусун жөнгө салат, экономикада акча каражатынын кыймылынын ачык-айкындуулугун жана анын тескөөгө алынышын, улуттук төлөм системасынын коопсуздугун жана ишенимдүүлүгүн камсыз кылат, ошондой эле электрондук төлөм системасы менен иш алып барууда түпкү керектөөчүлөрдүн укугун коргойт.

Өркүндөтүү жана кабыл алынган мыйзамга ылайык келтирүү максатында төмөнкүлөргө багытталган бир катар ченемдик укуктук актылар иштелип чыккан жана бекитилген:

- төлөм системасынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин лицензиялоого, алардын ишин жөнгө салууга жана көзөмөлдөөгө;
- аралыктан банктык жана төлөм кызмат көрсөтүүлөрүн сунуштоо жана коммерциялык банктар тарабынан электрондук акчаларды

¹ Эмгекке жөндөмдүү жана андан улуу курактагы адамдар.

чыгаруу, аларды жайылтуу жана нак акчага айландыруу аркылуу инновациялык технологияларды өнүктүрүүгө;

- коммерциялык банктардын агенттери аркылуу республиканын региондорунда банктык чекене кызмат көрсөтүүлөрүнөн калктын пайдалануу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүүгө;

- Кыргыз Республикасынын аймагында банктык төлөм карттарды чыгаруу, эквайринг, процессинг жана аларды жайылтуу учурунда тобокелдиктерди минималдаштырууга;

- Улуттук банкта эл аралык төлөм системасынын операторлорун каттоодон өткөрүү тартибин белгилөөгө;

- республиканын төлөм системасын көзөмөлдөө (оверсайт) ишин өркүндөтүү, системанын коопсуздук жагынан алганда төлөм системасынын ишине көзөмөлдүктү жүзөгө ашыруу, иштелип чыккан маалыматтын купуялуулугун камсыз кылуу, ошондой эле улуттук жана лицензиялык саясаттын талаптарын сактоо;

- төлөм системаларынын пайдалануучуларынын таламдарын коргоо, төлөм системасынын натыйжалуулугун, коопсуздугун жана ишенимдүүлүгүн колдоо жана камсыз кылуу, кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (изин жашырууга) жана террористтик же экстремисттик иш-аракеттерди каржылоого каршы аракеттенүү.

3-ГЛАВА

Төлөм системасын андан ары өнүктүрүүнүн 2018-2022-жылдарга каралган комплекстүү милдеттери

§ 1. Төлөм системасын өнүктүрүү жагында негизги милдеттер

Кыргыз Республикасынын экономикасынын ар түрдүү субъекттери ортосунда төлөмдөрдүн коопсуз жана эффективдүү жүргүзүлүшүн камсыз кылган жаңы маалыматтык жана телекоммуникациялык технологияларды жайылтуу аркылуу төлөм системаларынын ишин жогорку технологиялык деңгээлде колдоо Улуттук банктын 2018-2022-жылдарда төлөм системасын өнүктүрүү жагында негизги милдети болуп саналат.

Орто мөөнөттүк мезгил ичинде Улуттук банк тарабынан төлөм системасын өнүктүрүү төмөнкү негизги багыттар боюнча жүзөгө ашырылат.

1. Нак жана нак эмес акча жүгүртүү катышын оптималдаштырууга жетишүү

Бул багытта Улуттук банк төлөм системасынын катышуучулары менен биргеликте чекене төлөмдөр рыногун өнүктүрүүгө багытталган иш-чараларды жүзөгө ашырууну, ченемдик укуктук базаны камсыз кылууну жана төлөм рыногунун катышуучуларынын ишин жөнгө салууну улантат.

Мындай багытты ишке ашырууда Улуттук банк төмөнкүлөр аркылуу калк жана чарба субъекттери үчүн төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнүн жеткиликтүүлүгүн жогорулатууга багытталган иш-чарада катышат:

– төлөм жана алдын ала төлөнүлгөн карттарды, электрондук акчаны кошо алганда, инновациялык төлөм технологияларын ишке киргизүү, ошондой эле айрыкча аларга банктык кызмат көрсөтүүлөргө аралыктан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн сунуштоо аркылуу калк жана чарба субъекттери үчүн алардын наркын төмөндөтүүчү жана төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнүн чөйрөсүн кеңейтүүчү технологиялык жана башка чечимдер;

– төлөмдүн электрондук каражаттарын колдонуу чөйрөсүн кеңейтүү, айрыкча мамлекеттик кызмат көрсөтүүлөргө төлөөлөр үчүн.

Мындан тышкары Улуттук банк төмөнкүлөргө көмөктөшүү аркылуу калктын жана чарба субъекттеринин финансылык кызмат көрсөтүүлөргө ишенимин арттырууга багытталган иш-чараларда катышат:

– алдамчылык операцияларга каршы аракеттенүүнү жана акча каражаттарды которууну жүзөгө ашырууда маалыматтан мыйзамсыз колдонуу тобокелдигин төмөндөтүүнү кошо алганда, төлөмдүн электрондук каражаттарын колдонуу коопсуздугун жогорулатуу;

– төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнө карата тарифтерди кошо алганда, төлөм кызмат көрсөтүүлөрүн сунуштоо шарттары тууралуу маалымдоодон улам калктын жана чарба субъекттеринин жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу;

- банктык жана төлөм кызмат көрсөтүүлөрдөн керектөөчүлөр укугун коргоо ишин өркүндөтүү;

- жеке белгилери көрсөтүлбөгөн металл эсебинен пайдалана алуу менен банктык төлөм карттары боюнча калкты тейлөөгө багытталган иш-чараларды жүргүзүү;

- аралыктан банктык тейлөө аркылуу мамлекеттик баалуу кагаздарды сатып алууга багытталган иш-чараларды жүргүзүү (мобилдик банкинг; интернет-банкнинг; үй банкинги);

- орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктерди жана коопсуздук чараларын кошо алганда, көрсөтүлүп жаткан төлөм кызматтары жөнүндө аларды маалымдоо аркылуу төлөм кызматтарын колдонуу жагында калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу;

- нак эмес эсептешүүлөрдө ар түрдүү төлөм инструменттерин калк тарабынан колдонулушуна түрткү берүү, нак эмес төлөмдөрдүн мамлекеттик маанилүүлүгүнө калктын, коомчулуктун көңүлүн бурууга багытталган маалымат кампанияларын жүргүзүү.

Мындан тышкары, Улуттук банк төмөнкүлөр боюнча иш-чараларды жүргүзөт:

- POS-терминалдар, банкоматтар, автоматташтырылган өз алдынча тейлөө терминалдары, Кыргыз Республикасында ар түрдүү төлөм инструменттерин кабыл алуу жана тейлөө боюнча техникалык инфраструктураны түзгөн башка жабдуулар сыяктуу аралыкта орнотулган жабдуулардын санын көбөйтүүнү жана агенттик тармакты кеңейтүүнү кошо алганда, нак эмес формада төлөмдөрдү кабыл алуу/ жүргүзүү боюнча кардарларды тейлөө аркылуу инфраструктураны өнүктүрүү;

- төлөм системасынын компоненттерин, финансы жана чекене рыногун өнүктүрүү маселелери боюнча мамлекеттик жана жеке секторлор менен өз ара иш алып баруу;

- төлөм системасынын катышуучулары менен мамлекеттик органдарды, бюджеттик уюмдарды, бизнес субъекттерин төлөм инструменттеринин ар түрдүү формаларын колдонуу менен нак эмес эсептешүүлөргө которуу үчүн шарттарды түзүү боюнча өз ара иш алып баруу;

- бюджет тарабынан чегерилген каражаттарды сарптоого контролдукту камсыз кылуу максатында Финансы министрлигинин

Борбордук казыналыгынын бюджеттик каражаттарды алуучунун карты, көп функционалдуу социалдык жеңилдетилген карттардын (медициналык, транспорттук, салыктык, пенсиялык, банктык) негизинде социалдык чөйрөдө долбоорлорду ишке ашырууда коммерциялык банктар менен өз ара иш алып баруу;

– аралыктан банктык тейлөө системаларын (кардар-банк, internet-banking, sms-banking, mobile-banking, e-commerce) өнүктүрүүгө көмөктөшүү, ушул системалардын ишин укуктук жөнгө салууну өркүндөтүү;

– эл аралык стандарттарга ылайык банктык төлөм карттарын, электрондук акчаларды, аралыктан банктык тейлөө системаларын колдонуу менен операциялардын коопсуз деңгээлин камсыз кылуу.

2. Улуттук төлөм системасын өнүктүрүү, аны башка өлкөлөрдүн төлөм системалары менен интеграциялоо боюнча чараларды өткөрүү

Аталган багыттын алкагында Улуттук банк тарабынан «Элкарт» төлөм карттары менен эсептешүүлөрдүн улуттук системасын, жаңы төлөм инструменттерин жана кызмат көрсөтүүлөрдү, продукттарды камтыган улуттук төлөм системасын өнүктүрүү жана атаандашууга жөндөмдүү жергиликтүү иштеп чыгууларды ишке киргизүү боюнча иш улантылат.

Улуттук банк тарабынан республика аймагында финансылык билдирүүлөр (ISO 20022 стандарт) форматтары боюнча эл аралык стандарттарды ишке киргизүү боюнча чаралар демилгелент.

Мындан тышкары, Улуттук банк тарабынан бирдиктүү экономикалык мейкиндикке кирген өлкөлөрдүн борбордук (улуттук) банктары менен ЕАЭБнын улуттук төлөм системаларын өнүктүрүүнү координациялоо боюнча жумушчу топтун алкагында төмөнкүдөй артыкчылыктуу багыттар боюнча кызматташууну улантат:

– улуттук төлөм карттарын интеграциялоо жагында чаралар КМШ өлкөлөрүнүн бирдиктүү төлөм мейкиндигин түзүү жана технологияларды биргелешип пайдалануу долбоорунун алкагында көз карандысыз төлөм системаларынын коопсуздугун, атаандашуу жөндөмдүүлүгүн жана интеграцияланышын камсыз кылуу, бирдиктүү төлөм мейкиндигинин алкагында бардык улуттук төлөм системаларын

биргелешип пайдалануу үчүн сунушталган инновациялык технологияларды жүзөгө ашыруу максатында жүргүзүлөт;

- финансылык билдирүүлөрдү өткөрүүнүн улуттук системалары ортосунда системалар арасында өз ара иш алып баруу жана/же интеграциялоону камсыз кылуу боюнча;

- финансылык технологияларды, санарип финансылык технологиялар боюнча бирдиктүү глоссарийди иштеп чыгууну өнүктүрүү.

Өлкөнүн экономикалык коопсуздугун камсыз кылуу, өлкөлүк, саясаттык тобокелдиктерди жана геосаясаттык факторлордун таасирин төмөндөтүү максатында бюджеттик төлөмдөрдү жана төлөөлөрдү (мамлекеттик бюджетке төлөмдөр жана мамлекеттик бюджеттен төлөөлөр) «Элкарт» улуттук төлөм системасына которуу боюнча иш улантылат.

Мындан тышкары, төмөнкүлөр боюнча иш-чаралар улантылат:

- «Элкарт» улуттук карттары менен эсептешүүлөр системасын өнүктүрүүгө көмөктөшүү, «Банктар аралык процессинг борбору» ЖАКтын колдоосу менен анын базасында майда чекене жана утурумдук төлөмдөрдү иштеп чыгуу боюнча бирдиктүү тейлөө борборун түзүү;

- «Элкарт» карттын пайдалануу менен төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнүн чөйрөсүн кеңейтүү, чип технологияларына бара-бара которуу аркылуу банктык төлөм карттарынын коопсуздугун камсыз кылуу, алдамчылык транзакцияларга бөгөт коюу боюнча талаптарды жогорулатуу, социалдык долбоорлорду ишке ашыруу, улуттук төлөм системасынын кеңири жайылышына багытталган иш-чараларды жүргүзүү ж.б;

- статистикалык отчетторду түзүү мүмкүнчүлүгү менен банктар тарабынан мониторинг жүргүзүү системасын ишке киргизүүгө жана системага санкциясыз кирүүлөрдү он-лайн текшерүүлөрдү жүргүзүүгө көмөктөшүү;

- «Элкарт» улуттук төлөм системасынын жакынкы жана алыскы чет өлкөлөрдүн, ошондой эле бирдиктүү экономикалык мейкиндикке мүчө мамлекеттердин төлөм системаларына интеграцияланышына багытталган иштерди жүргүзүү;

- баа саясатынын артыкчылыктарынан, карт ээлеринин лоялдуулук программасын ишке ашыруудан, жергиликтүү алдыңкы

иштеп чыгууларды жана чечимдерди ишке киргизүүдөн улам, ички жана эл аралык банктык төлөм карттар рыногунда «Элкарт» системасынын атаандашуу жөндөмдүүлүгүн арттырууга;

– жеке адамдар тарабынан бюджетке багытталган төлөмдөрдү, ошондой эле бюджеттик милдеттенмелер боюнча акча каражаттарды алууну нак эмес тартипте жүргүзүү мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү (эмгек акыны, пенсияларды, стипендияларды кошо алганда) максатында, Кыргыз Республикасынын кызыкдар мамлекеттик бийлик органдарынын жана төлөм кызматтарын сунуштаган операторлордун өз ара натыйжалуу иш алып баруусуна көмөктөшүү.

3. Банктык инновациялык кызматтарды колдонууга киргизүү үчүн мониторинг жүргүзүү жана ыңгайлуу шарттарды түзүү

Улуттук банк финансы рыногунун өнүгүүсүнө түрткү берүү, Кыргыз Республикасынын бардык аймактарында финансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу жана нак эмес төлөмдөрдүн наркын төмөндөтүү максатында, төмөнкүлөр аркылуу инновациялык банктык кызмат көрсөтүүлөрдү колдонууга киргизүү үчүн алгылыктуу шарттарды түзүүгө багытталган иш-чараларды жүргүзөт, анын ичинде төмөнкүлөр аркылуу:

– өлкөнүн бардык аймагында банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгү жана КМШ өлкөлөрүнүн акча которууларын иштеп чыгуу боюнча улуттук шлюзду түзүү үчүн калкты аралыктан тейлөө каналдарынын өнүгүүсүнө (электрондук акчалар, мобилдик төлөмдөр, контактсыз төлөмдөр жана башка төлөм кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо чөйрөсүн кеңейтүүчү жана калк, чарба субъекттери үчүн алардын наркын төмөндөтүүчү технологиялык чечимдер) көмөктөшүү;

– жаңы төлөм продукттардын рынокко чыгуусуна көмөктөшүү жана аларды жөнгө салуу боюнча нормаларды иштеп чыгуу, алар технологияларга тест жүргүзүүгө, нормалардын жана эрежелердин колдонуудагы системасына баа берүүгө, жаңы технологиялар үчүн потенциалдуу тоскоолдуктарды аныктоого багытталган;

– жаңы төлөм продукттарын/кызмат көрсөтүүлөрүн колдонууга киргизүү, ошондой эле Кыргыз Республикасынын аймагында электрондук коммерцияны өнүктүрүү үчүн алгылыктуу шарттарды түзүү маселелери боюнча төлөм кызмат көрсөтүүлөр рыногунун

катышуучулары жана Кыргыз Республикасынын кызыкдар мамлекеттик бийлик органдары менен өз ара иш алып баруу.

Улуттук төлөм системасы жана бүтүндөй экономика алдында турган милдеттердин алкагында Улуттук банк блокчейн, ыкчам төлөмдөр технологиясын, Кыргыз Республикасынын негизги өнөктөштөрү тарабынан криптовалюталарды өз өлкөлөрүнүн экономикасына киргизүү операциялык шайкештигин изилдөө, ошондой эле банктык кызмат көрсөтүүлөр рыногуна алардын чыгуусуна байланыштуу мобилдик операторлорду жөнгө салуу проблемалары, чек ара аркылуу өтүүчү төлөмдөрдүн, маалымат коопсуздугун өнүгүүсү менен байланыштуу иштерди жүргүзөт.

4. Төлөм системасы чөйрөсүндө ченемдик укуктук базаны андан ары өркүндөтүү

Улуттук банк чекене банктык жана банктык эмес төлөм кызмат көрсөтүүлөрүн өнүктүрүү жана көбөйтүү, аралыктан тейлөө каналдарды кеңейтүү жана өнүктүрүү максатында ченемдик укуктук базаны өркүндөтүүнү улантат.

Келечекте ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү боюнча аракеттер төлөм механизмдеринин натыйжалуулугун колдоого, төлөм индустриясында инновацияларды демилгелөөгө, түпкү пайдалануучуларды коргоого (соода уюмдарынын жана башка чарба субъекттеринин керектөөчүлөрү), натыйжалуу көзөмөлдүктү, шайкештикти камсыз кылууга, кылмыш жолу менен алынган кирешелерди легалдаштырууга (изин жашырууга) жана террористтик же экстремисттик иш-аракеттерди каржылоого каршы аракеттенүү боюнча натыйжалуу чараларды ишке ашырууга, алдамчылык максаттарда төлөм кызмат көрсөтүүлөрүн колдонууга бөгөт коюуга жана Кыргыз Республикасында чекене төлөмдөр системасын андан ары өнүгүүсүн камсыз кылууга багытталган.

Бизнес-коомчулукту так эмес төлөмдөр үлүшүн арттыруу боюнча иш-чарага тартуу максатында Улуттук банк так эмес формада төлөмдөрдү жүргүзүү боюнча Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексине өзгөртүү киргизүү каралган мыйзам долбоорун илгерилетүү боюнча Кыргыз Республикасынын Экономика министрлиги менен өз ара иш алып барат.

Улуттук банк Кыргыз Республикасынын бардык аймактарында нак эмес төлөмдөр санын жогорулатууга багытталган Улуттук банктын инновациялык кызматтарды сунуштоо үчүн банк ишине жаңы аралашкан катышуучулардын жана төлөм системаларынын ишин жөнгө салуу боюнча ыйгарым укуктарын кеңейтүү максатында, Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө» мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүүнү демилгелейт.

Мындан тышкары, Кыргыз Республикасынын кызыкдар мамлекеттик бийлик органдары жана төлөм кызмат көрсөтүүлөр рыногунун катышуучулары менен биргеликте улуттук төлөм системасынын өнүгүүсүнүн артыкчылыктуу багыттарын, улуттук төлөм системасынын өнүгүүсүнө тоскоолдуктарды жараткан укуктук чектөөлөрдү аныктоо жана аларды четтетүү, ошондой эле семинарларды, тегерек стол маегин, конференцияларды, жумушчу топторду өткөрүү жана/же аларда катышуу аркылуу төлөм системалары маселелери боюнча Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын долбоорлорун талкуулоо боюнча боюнча иштерди жүргүзөт.

Мамлекеттик мааниге ээ нак эмес төлөмдөрдү жүргүзүү үчүн инфраструктураны өнүктүрүү жагында банк секторунун өнүгүүсүн демилгелөө максатында Улуттук банк тарабынан Кыргыз Республикасынын кызыкдар бийлик органдары жана төлөм кызмат көрсөтүүлөр рыногунун катышуучулары менен биргеликте, 2015-жылдын 19-февралындагы № 36 «Кыргыз Республикасынын Салык кодексине толуктоолорду киргизүү жөнүндө» мыйзамды колдонуу мөөнөтүн узартуу тууралуу» мыйзам долбоорунун банктык жабдууларды алып келүүдө (банкоматтар, POS-терминалдар, төлөм терминалдары жана банктык күркөлөр) коммерциялык банктарды КНСтен бошотуу нормаларын колдонуу мөөнөтүн узартууга тиешелүү өзгөртүүлөрдү илгерилетүү иши жүргүзүлөт.

5. Кыргыз Республикасынын банк чөйрөсүндө жана төлөм системасында маалымат коопсуздугунун сакталышына жана орун алышы ыктымал болгон иш үзгүлтүгүнө жана кибер коркунучтарга карата чара көрүлүшүнө мониторингдин алкагында Улуттук банк тарабынан жүргүзүлүп жаткан иш-чараларга катышуу

Төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү өткөрүүнү кошо алганда, финансы-кредит чөйрөсүндө маалымат коопсуздугу маселелери барган сайын улам актуалдуу болууда. Банк жана төлөм системасында орун алышы ыктымал болгон иш үзгүлтүктөрүнө жана кибер коркунучтарга өз убагында чара көрүү түптөлгөн жагдайды жакшыртууга жана үзгүлтүктөр деңгээлин төмөндөтүүгө алып келет.

Бул багытта төмөнкүлөр боюнча иштер жүргүзүлүүдө:

- кибер чабуулдарга карата чара көрүү жана маалымат коопсуздук маселелери жагында Улуттук банктын кызматкерлеринин, укук коргоо органдарынын жана төлөм системаларынын катышуучуларынын квалификациясын жогорулатуу;

- төлөм системалары жагында алдамчылыкты жана кибер коркунучтарды аныктоо жана төмөндөтүү механизмдеринин болушу боюнча талаптарды иштеп чыгуу;

- тармактык коопсуздукту бекемдөө жана төлөм системаларынын катышуучулары тарабынан пайдалануу мүмкүнчүлүгүнүн ишенимдүүлүгүн байкоого алуу боюнча талаптарды коюу.

Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын катышуучулары төмөнкүлөргө багытталган иш-чараларды жүзөгө ашырат:

- төлөм системаларында орун алган тобокелдиктер, тобокелдиктерди төмөндөтүү ыкмалары, ошондой эле скимминг түзүлүштөрүн орнотуу жагында маалыматтар менен өз убагында алмашып туруу;

- эл аралык төлөм системалары жана башка өлкөлөрдүн жөнгө салуучулары менен кибер чабуулдар жагында жаңы тенденциялар тууралуу маалымат менен алмашуу, маалымат коопсуздугун жогорулатуу жагында тыгыз өз ара иш алып баруу ишин жөнгө салуу жана аны колдоого алуу;

– маалымат коопсуздугуна, программалык жана аппараттык камсыздоого карата талаптарды так аткаруу;

– маалымат коопсуздугу жагында иш алып барган кадр курамына карата минималдуу талаптарды жана квалификацияны жогорулатуу боюнча талаптарды аныктоо;

– ыкчам кайрылуу, кылмыш иштерин козгоо жана жүргүзүү, уюшулган алдамчылыкка жана кибер чабуулдарга каршы күрөшүү үчүн өз ара иш алып баруу бөлүгүндө укук коргоо органдары менен өз ара аракеттенүү маселелерин жөнгө салган ченемдик укуктук актыларды иштеп чыгуу жана аларга өзгөртүүлөр менен толуктоолорду киргизүү жолу аркылуу да Кыргыз Республикасынын укук органдары менен өз ара жигердүү иш алып баруу.

§ 2. Төлөм системасын өнүктүрүүдөн күтүлгөн натыйжалар

Калктын төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн арттыруу жана банктык тейлөө сапатын жакшыртуу максатында, Улуттук банк Кыргыз Республикасында чекене төлөмдөр рыногун өнүктүрүүгө, төлөм кызмат көрсөтүүлөр рыногун укуктук жөнгө салууну өркүндөтүүгө, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2017-жылдын 25-августундагы № 1836-VI токтому менен бекитилген Өкмөттүн «Жаңы доорго кырк кадам 2018-2023» программасында каралган банк секторун өнүктүрүү жагында чараларды жүзөгө ашырууга багытталган ишти улантат.

Кыргыз Республикасынын төлөм системасын 2018-2022-жылдар аралыгында өнүктүрүүнүн негизги багыттарында каралган бардык иш-чараларды жүзөгө ашыруу төмөнкүлөрдү камсыз кылууга өбөлгө түзөт:

Мамлекетке жана экономикага:

1. Номиналдык ички дүң өнүмдүн өсүшү боюнча натыйжалуу акча жүгүртүлүшүн уюштуруу жана нак акчанын өсүш арымын кыскартуу, нак акчанын көмүскө жүгүртүлүшүн азайтуу. Миграциялык процесстерди жана акча которуулардын агымын эсепке алуу жана контролдоо.

2. Мамлекеттин салык-бюджет саясатын жүргүзүүдө ачык-айкындуулукту арттыруу.

3. Жүгүртүүдө нак акчанын шайкеш массасын колдоого алууга (эмиссиялоого) байланыштуу чыгашаларды кыскартуу.

Коммерциялык банктарга жана банктык эмес төлөм кызмат көрсөтүүлөрүн сунуштоочуларга:

1. Жаңы кардарларды тартуу, депозиттик базаны көбөйтүү жана андан улам экономиканын реалдуу секторуна инвестициялоо үчүн кредиттик линияны кеңейтүү.

2. Региондордо чекене агенттер түйүнүн өнүктүрүү.

3. Кардарларды аралыктан тейлөө спектрин кеңейтүү.

4. Эмиссиялык-кассалык ишке байланыштуу чыгымдарды (акчаны инкассациялоо, иргөө, сактоо) кыскартуу.

Уюмдарга жана ишканаларга:

1. Нак акча менен иш алып барууга (кабыл алуу, сактоо жана ташып жеткирүү) кеткен чыгашаларды төмөндөтүү.

2. Эсепке алууну, финансылык контролдукту жана пландаштырууну натыйжалуу жүргүзүү.

Калкка:

1. Төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнөн жөнөкөй жана кеңири, ишенимдүү жана коопсуз пайдалануу мүмкүнчүлүгү, кыйла ыңгайлуу жана тез төлөө ыкмалары.

2. Төлөм кызмат көрсөтүүлөрүн алуу үчүн банктарды кеңири тандоо мүмкүнчүлүгү.

3. Банктарга, системаларга жана аймактык таандыгына карабастан, салттуу жана инновациялык инструменттерди жана төлөмдөрдү, акча которууларды ишке ашыруу ыкмалаларын кеңири тандоо мүмкүнчүлүгү.

Болжолдуу көрсөткүчтөр

Кыргыз Республикасынын төлөм системасын өнүктүрүүнүн 2018-2022-жылдарга каралган негизги багыттарындагы нак эмес эсептешүүлөр үлүшүн көбөйтүү боюнча милдеттерди аткарууга багытталган иш-чаралар топтомунун алкагында, төлөм системасы боюнча төмөнкү көрсөткүчтөргө жетишүү пландаштырылууда:

3-таблица. Болжолдуу көрсөткүчтөр

№		Болжолдо- олор 2018	Болжолдо- олор 2019	Болжолдо- олор 2020	Болжолдо- олор 2021	Болжолдо- олор 2022
Пакеттик клиринг системасы						
1	Төлөмдөр саны (бирдик)	8 682 343	9 116 460	9 572 283	10 050 897	10 553 442
2	Төлөмдөр көлөмү (млн сом)	187 387,0	196 756,3	206 594,1	216 923,8	227 770,0
Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы боюнча						
1	Төлөмдөр саны (бирдик)	385 955	405 253	425 516	446 791	469 131
2	Төлөмдөр көлөмү (млн сом)	5 081 447,7	5 335 520,1	5 602 296,1	5 882 410,9	6 176 531,4
Карттарды пайдалануу менен эсептешүү системасы						
1	Жылдын акырына карата эмитирленген төлөм карттарынын саны (жылдын акырына карата бардыгы болуп жүгүртүүдөгү карттар, миң даана)	2 020,0	2 121,0	2 227,1	2 338,4	2 455,4
2	1 адамга эсептегенде банктык төлөм карттарынын жайылтылышы деңгээли (даана)	0,50	0,51	0,53	0,55	0,57
3	Төлөм карттарын пайдалануу менен ишке ашырылган операциялардын саны (миң даана)	27 350,8	28 718,4	30 154,3	31 662,0	33 245,1
4	1 миң адамга эсептегенде операциялардын орточо саны (даана)	6 717,2	6 948,8	7 188,4	7 436,2	7 692,7
5	Төлөм карттары боюнча ишке ашырылган операциялар көлөмү (млн сом.)	151 212,1	158 772,7	166 711,3	175 046,9	183 799,2
6	Калтын жан башына эсептегенде карттар менен ишке ашырылган операциялардын орточо көлөмү (сом)	35 966	37 764	39 652	41 635	43 716
7	1 банкоматка туура келген адамдын саны (адам)	2 598	2 396	2 209	2 056	1 930
8	1 POS-терминалга туура келген адамдын саны (адам)	427	378	343	314	290
Электрондук акчаны пайдалануу менен эсептешүүлөр системасы						
1	Электрондук капчыктарды пайдалануучулардын саны (бирдик)	696 842,6	940 737,4	1 269 995,5	1 714 494,0	2 314 566,9
2	Электрондук акчаны пайдалануу менен ишке ашырылган операциялар бардыгы болуп (бирдик)	15 882 634,2	17 470 897,7	19 217 987,4	21 139 786,2	23 253 764,8
3	Электрондук акчаны пайдалануу менен ишке ашырылган транзакциялардын жалпы көлөмү (млн сом)	9 660,8	10 626,9	11 689,6	12 858,6	14 144, 4
	Өлкөнүн улуу курактагы калкынын саны (миң адам) ²	4 071,8	4 132,9	4 194,8	4 257,8	4 321,6

² Эмгекке жарамдуу жана андан улуу курактагы жарандар.

Кыргыз Республикасынын төлөм системасын өнүктүрүүнүн 2018-2022-жылдарга каралган негизги багыттарына карата 1-тиркеме

**Кыргыз Республикасынын төлөм системасын өнүктүрүүнүн
2018-2022-жылдарга каралган негизги багыттарын жүзөгө ашыруу боюнча
ИШ-ЧАРАЛАР ПЛАНЫ**

№	Иш-чаранын аталышы	Аткаруу индикаторлору	Аткаруу мөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар	Өнөктөштөр
Нак жана нак эмес акча жүгүртүлүшүнүн оптималдуу катышына жетишүү					
	Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу боюнча сунуштарды чыгаруу жана иргөө, келип түшкөн талаптарга жооп берүү, көп-кеңеш берүү, жолугушууларды уюштуруу, ведомстволор аралык жумушчу топтордун/кеңештердин ишине катышуу ж.б.	1.1. Кыргыз Республикасында нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу боюнча сунуштарды чыгаруу жана иргөө, келип түшкөн талаптарга жооп берүү, көп-кеңеш берүү, жолугушууларды уюштуруу, ведомстволор аралык жумушчу топтордун/кеңештердин ишине катышуу ж.б.	2018-2022-жж.	Улуттук банк, Өкмөт	Борбордук жана жергиликтүү бийлик органдары, министрликтер жана ведомстволор, коммерциялык банктар, Турак жай-коммуналдык чарба кызматтары
	1.2. Калктын нак эмес төлөмдөрдү жүргүзүүсү үчүн инфраструктураны өнүктүрүүдө төлөм системасынын катышуучуларына көмөк көрсөтүү	1.2. Калктын нак эмес төлөмдөрдү жүргүзүүсү үчүн инфраструктураны өнүктүрүүдө төлөм системасынын катышуучуларына көмөк көрсөтүү	2018-2022-жж.	Улуттук банк	Төлөм системасынын катышуучулары
	1.3. Кыргыз Республикасынын аймагында инновациялык төлөм инструменттерин өнүктүрүүгө көмөктөшүү	1.3. Кыргыз Республикасынын аймагында инновациялык төлөм инструменттерин өнүктүрүүгө көмөктөшүү	2018-2022-жж. Туруктуу негизде	Улуттук банк, Өкмөт	Экономика министрлиги, Мамлекеттик салык кызматы, эл аралык донорлор тартылышы мүмкүн
	1.4. Өкмөт менен Улуттук банктын нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу боюнча токтомун жүзөгө ашыруу	1.4. Өкмөт менен Улуттук банктын нак эмес төлөмдөр жана эсептешүүлөр үлүшүн арттыруу боюнча токтомун жүзөгө ашыруу	2018-2022-жж. Туруктуу негизде	Улуттук банк, Өкмөт	Экономика министрлиги, Мамлекеттик салык кызматы

<p>2</p> <p>Мамлекеттик жана жеке секторлор менен төлөм системаларынын компоненттерин, финансылык жана чекене рынокторун өнүктүрүү маселелери боюнча өз ара иш алып баруу</p>	<p>2.1. Инновациялык технологияларды (төлөм карттары, интернет-банкинг, мобилдик банкинг ж.б.) пайдалануу менен коммерциялык банктардагы эсептер аркылуу бюджеттик (бажы, салык, социалдык жана коммуналдык) төлөмдөрдү төлөөнү которууга көмөк көрсөтүү.</p> <p>2.2. Кызмат көрсөтүүлөрдү эмес формада мада кеңейтүүгө көмөк көрсөтүү (медициналык карт, студенттин, окуучунун карты, транспорттук карт ж.б., медициналык кызмат көрсөтүүлөр үчүн нак эмес формада төлөмдөрдү мындан ары кабыл алуу максатында, медициналык мекемелердеги ички кассалардын жабылышы).</p> <p>2.3. Төлөм карттарды, электрондук акчаларды, мобилдик төлөмдөрдү кошпо алганда, төлөм инструменттеринин ар түрдүү формаларын колдонуу менен нак эмес эсептешүүлөргө мамлекеттик органдарды, бюджеттик уюмдарды, бизнес субъекттерин которуу үчүн шарттарды түзүү боюнча төлөм системасынын катышуучулары менен өз ара иш алып баруу, ошондой эле алардын банктык төлөм карттарды жана өлкөнүн алыскы региондорунан мындай кызмат көрсөтүүлөрдү жайылтуу менен инновациялык кызмат көрсөтүүлөрдүн башка түрлөрүн жана технологияларды колдонуу аркылуу төлөмдөрдү кабыл алуу жана тейлөө боюнча инфраструктураны өнүктүрүү</p>	<p>Туруктуу негизде.</p> <p>2018-жылы</p>	<p>Улуттук банк</p> <p>Улуттук банк</p>	<p>коммерциялык банк, төлөм системасынын катышуучулары</p> <p>коммерциялык банк, төлөм системасынын катышуучулары</p>
		<p>Туруктуу негизде</p>	<p>Улуттук банк</p>	<p>Төлөм системасынын катышуучулары, бизнес-коомчулук, министрликтер жана ведомстволор</p>

	Экономика министр-лиги; «БПБ» ЖАК, төлөм системасынын катышуучулары, төлөм кызмат көрсөтүүлөр ры-ногунун катышуучулары	Улуттук банк		2.4. Чекене төлөмдөр боюнча кеңештин отурумдарын өткөрүү жана ушул Кеңештин мүчөлөрү менен чекене төлөмдөрдү өнүктүрүү, ченемдик укуктук базаны иш-теп чыгуу жана өркүндөтүү, жаңы инновациялык технологияларды модернизациялоо жана кеңири жайылтуу, иш-чаралар планын, өнүктүрүү программаларын даярдоо жана аларды жүзөгө ашыруунун жүрүшү маселелери боюнча өз ара иш алып баруу (каттар, кеп-кеңештер, сурап-билүүлөргө жооптор ж.б.у.с.).	Зарылчылыкка жараша	Улуттук банк	Улуттук банк	Коммерциялык банктар
3.	Чек ара аркылуу өтүүчү төлөм-дөрдү өткөрүү үчүн SWIFT жамааттык пай-далануу түйүнү программасынын ишенимдүү жана коопсуз ишин камсыз кылуу	Улуттук банк	Туруктуу негизде	SWIFT жамааттык пайдалануу түйүнүнүн, система аудитинин катышуучуларын техникалык жактан коштоо жана аларды тейлөө. Коммерциялык банктын ишинде шаттан тышкаркы жагдайлар келип чыккан учурда Бирдиктүү тейлөө борборунун кызматтарын сунуштоо.	Туруктуу негизде	Улуттук банк	Улуттук банк	Улуттук банк
4.	Кыргыз Республикасынын аймагында эл аралык төлөм системаларынын төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм операторлорунун лицензиялоо, жана төлөм уюмдарынын ишин камсыз кылуу	Улуттук банк	2018-2022-жж.	4.1. Кыргыз Республикасынын аймагында иш алып барган акча которуулар системасынын жана эл аралык төлөм системасынын операторлорун каттоо 4.2. Төлөм системаларынын операторлорун жана төлөм уюмдарын лицензиялоо, алардын ишин жөнгө салуу жана төлөм уюмдары	2018-2022-жж.	Улуттук банк	Улуттук банк	Улуттук банк

<p>5. Төлөм кызмат көрсөтүүлөрү жана инновациялык технологиялар боюнча финансылык сабаттуулукту жогорулатуу</p>	<p>5.1. Жалпыга маалымдоо каражаттары аркылуу төлөм системасы жөнүндө калкка маалымдоо (төлөм системасын өнүктүрүү максаттарын жана милдеттерин түшүндүрүү боюнча жарыялоолор, интервьюлар)</p> <p>5.2. Төлөм системасын өнүктүрүү максаттарын жана милдеттерин түшүндүрүү боюнча министрликтер, ведомстволор жана башка уюмдар үчүн семинарларды, презентацияларды, тегерек стол маектерин уюштуруу</p> <p>5.3. Улуттук банктын расмий веб-сайтына төлөм кызмат көрсөтүүлөрү, инновациялык технологиялар, төлөм системаларын өнүктүрүү тенденциялары ж.б. боюнча маалыматты жайгаштыруу</p> <p>5.4. Жаңы төлөм инструменттери, инновациялык технологиялар ж.б. боюнча эскертмелерди, буклеттерди иштеп чыгуу</p>	<p>2018-2022-жж. (жарым жылда кеминде 1 жолу)</p> <p>2018-2022-жж. (Жыл сайын)</p> <p>2018-2022-жж. (Чейрек сайын)</p> <p>Зарылчылыкка жараша</p>	<p>Улуттук банк</p> <p>Улуттук банк</p> <p>Улуттук банк</p> <p>Улуттук банк</p>	<p>коммерциялык банктар</p>
<p>Улуттук төлөм системасын өнүктүрүү жана анын башка өлкөлөрдүн төлөм системалары менен интеграцияланышы боюнча иш-чараларды өткөрүү</p>				
<p>6. Улуттук төлөм системасын өнүктүрүү</p>	<p>6.1. «БПБ» ЖАКтын «Элкарт» карттарын пайдалануу менен төлөм кызмат көрсөтүү спектрин кеңейтүү, социалдык долбоорлорду жүзөгө ашыруу боюнча иш-чараларга көмөк көрсөтүү</p> <p>6.2. Улуттук төлөм системасынын катышуучуларына көмөк көрсөтүү, анын ичинде коммерциялык банктар, «БПБ» ЖАК, бизнес-коомчулук менен «Элкарт» банктык төлөм карттарын пайдаланууну кошо алганда, нак эмес төлөмдөрдү кабыл алуу, инфраструктураны кеңейтүү маселелери боюнча өз ара иш алып баруу.</p>	<p>Чейрек сайын</p> <p>2018-2022-жж.</p>	<p>Улуттук банк</p> <p>Улуттук банк</p>	<p>«БПБ» ЖАК, төлөм системасынын катышуучулары</p> <p>«БПБ» ЖАК, төлөм системасынын катышуучулары, бизнес-коомчулук</p>

			Туруктуу негизде	Улуттук банк	«БПБ» ЖАК, коммерциялык банк
	6.3. Бирдиктүү банктар аралык процессинг борборунун узгүлтүксүз ишин камсыз кылууга көмөк көрсөтүү		2020-2021-жж.	Улуттук банк	«БПБ» ЖАК, коммерциялык банк
	6.4. «БПБ» ЖАКтын базасында майда чекене жана утурумдук төлөмдөрдү иштеп чыгуу боюнча бирдиктүү тейлөө борборун түзүүгө көмөктөшүү		Туруктуу негизде	Улуттук банк	«БПБ» ЖАК, коммерциялык банк
	6.5. Улуттук төлөм системаларын өнүктүрүүнү координациялоо боюнча жумушчу топто жана төмөнкү иш-чараларда катышуу: <ul style="list-style-type: none"> • «Элкарт» улуттук төлөм системасын жакынкы жана алыскы чет өлкөлөрдүн, ошондой эле бирдиктүү экономикалык мейкиндикке кирген мүчө-мамлекеттердин төлөм системалары менен интеграциялоо; • улуттук системалар ортосунда финансылык билдирүүлөр менен өз ара алмашуусу; • финансылык технологияларды өнүктүрүү; • санарип финансылык технологиялар боюнча бирдиктүү глоссарийди иштеп чыгуу. 				
	6.6. Кыргыз Республикасынын аймагында финансылык билдирүүлөр форматтары боюнча эл аралык стандарттарды колдонууга киргизүү (ISO 20022 стандарттары) <ul style="list-style-type: none"> • стандарттарды иликтеп чыгуу 		2018-2019-жж.	Улуттук банк	Коммерциялык банктар, төлөм системаларынын катышуучулары
	<ul style="list-style-type: none"> • стандарттарды иштеп чыгуу жана колдонууга киргизүү 		2019-2022-жж.	Улуттук банк	Коммерциялык банктар, төлөм системаларынын катышуучулары

Банктык инновациялык кызмат көрсөтүүлөрдү колдонууга киргизүү үчүн мониторинг жүргүзүү жана алгылктуу шарттарды түзүү				
7. Кыргыз Республикасынын ре-гиондорунда фи-нансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жогорулатуу	7.1 Төлөм системаларынын катышуучу-лары, коммерциялык банктар, бизнес-коомчулук, министрликтер жана ведомст-волор менен Кыргыз Республикасынын аймагында жаңы банктык кызмат көрсө-түүлөрдү жайылтуу маселелери боюнча өз ара иш алып баруу (каттар, кеп-кеңеш-тер, сурап-билүүлөргө жооптор, жумушчу жолугушуулар ж.б.у.с.).	2018-ж.	Улуттук банк	Төлөм системасынын катышуучулары, бизнес-коомчулук, министрлик-тер жана ведомстволор
	7.2 Кыргыз Республикасынын бардык ай-мактарында на эмес төлөмдөр санын жо-горутууга багытталган Улуттук банктын инновациялык кызматтарды сунуштоо үчүн банк ишине жаңы аралашкан каты-шуучулардын жана төлөм системалары-нын ишин жөнгө салуу боюнча ыйгарым укуктарын кеңейтүү максатында, Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республика-сынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө» мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүүнү демилгелөө	2018-2022-жж.	Улуттук банк	Төлөм системасынын катышуучулары, бизнес-коомчулук, министрлик-тер жана ведомстволор
Көзөмөл (оверсайт) потенциалын жана каталыктардын ролун бекемдөө жана өркүндөтүү				
8. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын талап-тарына ылайык төлөм система-ларына көзөмөл-дүктү (оверсайт-ты) жүргүзүү	8.1 Төлөм системаларынын ишине мони-торинг жүргүзүү (маанилүүлүк даражасы-на жараша).	2018-2022-жж. (Улуттук банктын төлөм системаларына көзө-мөл (оверсайт) боюнча ченемдик укуктук акты-ларында белгиленген мөөнөттөргө ылайык).	Улуттук банк	Коммерциялык банк-тар, төлөм система-сынын оператору/ төлөм уюмдары

	8.2 Эл аралык стандарттарга ылайык төлөм системаларынын ишине баа берүү (эң эле маанилүү төлөм системаларынын ишине баа берүү боюнча аналитикалык отчет).	2018-2022-жж. (Улуттук банктын төлөм системаларына көзөмөлдүк (оверсайт) боюнча ченемдик укуктук актыларында белгиленген мөөнөттөргө ылайык).	Улуттук банк	төлөм системасынын оператору/ төлөм уюмдары
	8.3. Төлөм системаларынын ишине баа берүүнүн жыйынтыктары боюнча системаларды өркүндөтүү үчүн мониторинг жүргүзүү	Туруктуу негизде	Улуттук банк	коммерциялык банктар, «БПБ» ЖАК, төлөм системасынын оператору/төлөм уюмдары
9.	Төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жогорулатуу жана рынокто ыңгайлуу төлөм кызматтарынын кеңири жайылтылышына көмөк көрсөтүү	9.1 «МПС» ЖАКтын Директорлор кеңешинин отурумдарында жана акционерлеринин жалпы жыйынында катышуу. 9.2. Акча которуулар системасынын бирдиктүү платформасын түзүү мүмкүнчүлүгүн иштет чыгуу. 9.3 Улуттук төлөм шлюзун түзүү мүмкүнчүлүгүн иштет чыгуу.	Улуттук банк, «БПБ» ЖАК	Коммерциялык банктар
10.	Кыргыз Республикасында төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн үзгүлтүксүз ишин камсыз кылуу	2018-2022-жж. 2018-2022-жж. 2018-2022-жж.	Улуттук банк	коммерциялык банктар, төлөм системасынын оператору/ төлөм уюмдары

11.	Төлем системаларына көзөмөлдүк (оверсайт) жайында башка ыйгарым укуктуу органдар менен кызматташууну бекемдөө.	Кыргызстандын жана чет өлкөлөрдүн жөнгө салуу жана көзөмөл органдары менен маалымат алмашуу, биргелешип чараларды көрүү жана төлөмдөр менен эсептешүүлөр рыногунун катышуучуларынын жөнгө салуу ыкмаларын шайкеш келтирүү боюнча өз ара иш алып баруу.	Туруктуу негизде	Улуттук банк	Жөнгө салуу жана көзөмөл (оверсайт) органдары
Төлөм системасы чөйрөсүндө ченемдик укуктук базаны андан ары өркүндөтүү					
12.	«Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу» мыйзам долбоору боюнча иш-чаралар	12.1. Ички мамлекеттик төлөмдөрдү өткөрүү, ошондой эле төлөм системасынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын алар тарабынан процессинг жана үчүнчү жактардын пайдасына төлөмдөрдү өткөрүү боюнча кызмат көрсөтүүнү сунуштоого, иштин башка түрүнө байланыштуу ишин айкалыштырууга чектөө бөлүгүндө «Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу» мыйзам долбоорун илгерилетүү.	2018-ж.	Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Өкмөтү, Жогорку Кеңеш, «Кыргыз банктар бирлиги» юридикалык жактар бирикмеси
	Улуттук банктын ченемдик укуктук базасын «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу» мыйзамына	12.2 «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө» мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу» мыйзамы бекитилгенден кийин Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын долбоорлоруна өзгөртүүлөрдү киргизүү, макулдашуу жана бекитүү.	2018-2022-жж.	Улуттук банк	Төлөм системасынын катышуучулары, «БГБ» ЖАК

<p>13. «Кыргыз Республикасынын 2015-жылдын 19-февралындагы № 36 «Кыргыз Республикасынын Салык кодексине толуктоолорду киргизүү жөнүндө» мыйзамында» мыйзам колдонуу мөөнөтүн узартуу жөнүндө» мыйзам долбоору боюнча иш-чаралар</p>	<p>Коммерциялык банктар 2017-жылдын 31-декабрынан тартып 2022-жылдын 31-декабрына чейин (кошо алганда) банктык жабдууларды (банкоматтар, POS-терминалдар, төлөм терминалдар жана банктык күркөлөр) ташып келүүдө кошумча нарк салгынан бошотула турган ченемдин аракеттенүү мөөнөтүн узартуу белгүндө «Кыргыз Республикасынын 2015-жылдын 19-февралындагы № 36 «Кыргыз Республикасынын Салык кодексине толуктоо киргизүү жөнүндө» мыйзамынын аракеттенүү мөөнөтүн узартуу жөнүндө» мыйзам долбоорун илгерилетүү</p>	<p>2018-ж.</p>	<p>Улуттук банк</p>	<p>Кыргыз Республикасынын Өкмөтү, Жогорку Кеңеши, «Кыргыз банктар бирлиги» юридикалык жактар бирикмеси</p>
<p>14. Кыргыз Республикасынын Жандык кодексине төлөмдөрдү нак эмес формада жүргүзүү боюнча өзгөртүү киргизүү каралган мыйзам долбоору боюнча иш-чаралар</p>	<p>Кыргыз Республикасынын Экономика министрилги менен Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө (Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексине, Салык кодексине, «Акционердик коом жөнүндө» мыйзамына)» мыйзам долбоорунун Жарандык кодекске юридикалык жактар жана жеке ишкерлер ортосунда Өкмөт тарабынан белгиленген чектүү суммадан жогору суммага нак эмес тартипте эсептешүүлөрдү жүргүзүү нормаларын белгилөө боюнча өзгөртүүлөрдү киргизүү жагында өз ара иш алып баруу</p>	<p>2018-ж.</p>	<p>Экономика министрилги</p>	<p>Улуттук банк, Ведомстволор аралык жумушчу топ</p>

15.	Эл аралык стандарттарга жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык төлөм системаларына көзөмөлдүк (оверсайт) боюнча ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү.	Кыргыз Республикасында төлөм системаларына көзөмөлдүктү (оверсайтты) жүзөгө ашыруу усулун өркүндөтүү.	2018-2022-жж. (рынокто жаңы инструменттердин жана/же төлөм системаларынын пайда болушуна жараша)	Улуттук банк	коммерциялык банктар, төлөм системасынын оператору/ төлөм уюмдары
Кыргыз Республикасынын банк чөйрөсүндө жана төлөм системасында маалымат коопсуздугунун сакталышына жана орун алышы ыктымал болгон иш узгүлтүгүнө жана кибер коркунучтарга карата чара көрүлүшүнө мониторингдин алкагында Улуттук банк тарабынан жүргүзүлүүчү иш-чараларга катышуу					
16.	Кыргыз Республикасынын банк чөйрөсүндө жана төлөм системасында маалымат коопсуздугунун сакталышына ыктымал болгон иш узгүлтүгүнө жана кибер коркунучтарга карата чара көрүлүшүнө мониторингдин алкагында иш-чаралар	Кыргыз Республикасынын банк чөйрөсүндө жана төлөм системаларында маалымат коопсуздугунун сакталышына мониторинг жүргүзүү жана орун алышы ыктымал болгон иш узгүлтүгүнө жана кибер коркунучтарга чара көрүү борборун түзүүгө катышуу	2018-2019-жж.	Улуттук банк	

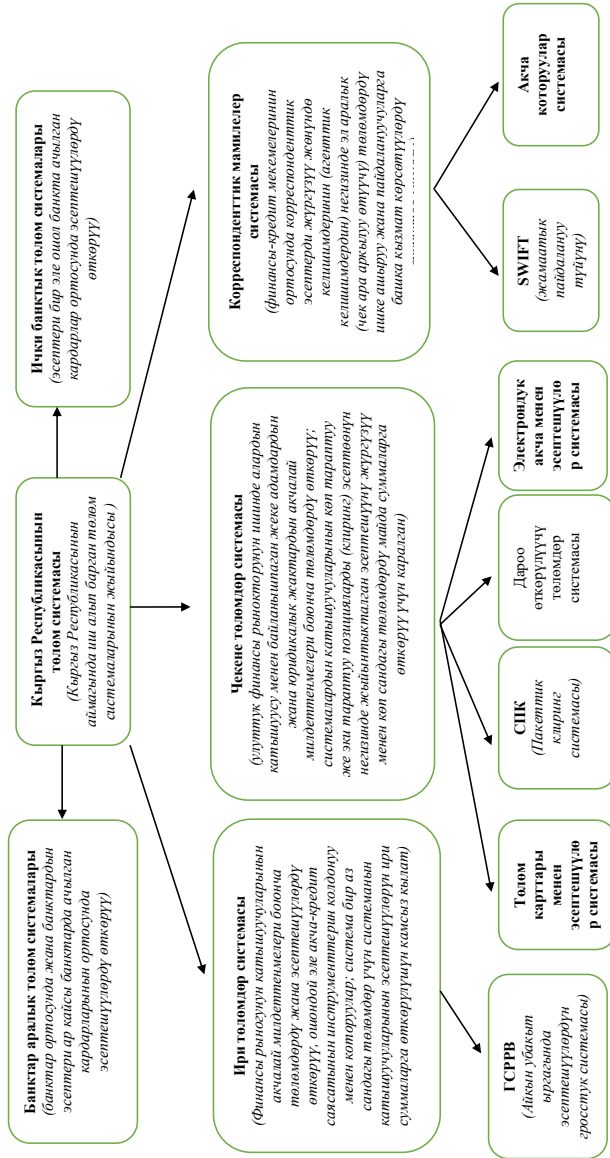
		2018-2019-жж.	Улуттук банк	Улуттук мамлекеттик коопсуздук комитети, Экономикалык кылмыштуулукка каршы күрөшүү боюнча мамлекеттик кызматы, Финансылык чалгындоо мамлекеттик кызматы, Ички иштер министрлиги, коммерциялык банктар, төлөм системасынын оператору/төлөм уюмдары
16.2 Улуттук банктын кызматкерлерин, укук коргоо органдарын, банктык, төлөм системаларынын катышуучуларын кибер чабуулдарга таасир этүү жагында окутуу		2018-2019-жж.	Улуттук банк	
16.3. Маалымат коопсуздугуна тиешелүү жагдайлар жана кибер коркунучтарга таасир этүү борборунун ишин автоматташтыруу боюнча талаптарды иштеп чыгууга катышуу: кибер коркунучтарга таасир этүү борбору үчүн GRC-системасын ишке киргизүү (кемчиликтерди тескөө, шайкеш келишин тескөө системасы, маалымат коопсуздугунун жагдайларына мониторинг жүргүзүү)		2018-2019-жж.	Улуттук банк	
16.4 Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын катышуучулары менен маалымат коопсуздугун камсыз кылууга, ошондой эле уюшулган алдамчылыкка жана кибер чабуулга каршы аракеттенүүгө багытталган чаралар боюнча өз ара иш алып баруу		2018-2022-жж.	Улуттук банк	Төлөм системасынын катышуучулары

Кыскартуулар тизмеси:

УКМК	Кыргыз Республикасынын Улуттук мамлекеттик коопсуздук комитети
ЭКМКК	Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Экономикалык кылмыштуулукка каршы күрөшүү боюнча мамлекеттик кызматы
ФЧМК	Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Финансылык чалгындоо мамлекеттик кызматы
МСК	Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Мамлекеттик салык кызматы
«МПЦ» ЖАК	«Банктар аралык процессинг борбору» жабык акционердик коому
ЖККР	Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши
КБ	Коммерциялык банктар
ИИМ	Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлиги
МЭ	Кыргыз Республикасынын Экономика министрлиги
ОЮЛ «СБК»	«Кыргыз банктар бирлиги» юридикалык жактар бирикмеси
ОПС/ПО	Төлөм системаларынын операторлору/Төлөм уюмдары
ПКР	Кыргыз Республикасынын Өкмөтү
ЖКХ кызматтары	Турак жай-коммуналдык чарба кызматтары
Төлөм системасынын катышуучулары	Түзүлгөн келишимдердин негизинде Кыргыз Республикасынын аймагында калайык-калкка төлөм кызмат көрсөтүүлөрүн сунуштаган финансы-кредит уюмдары, адистештирилген финансы-кредит мекемелери, төлөм системаларынын операторлору менен төлөм уюмдары, ошондой эле алардын агенттери
Төлөм кызмат көрсөтүүлөр рыногунун катышуучулары	«КГ төлөм системалардын операторлорунун ассоциациясы» юридикалык жактар бирикмеси; «Кыргыз банктар бирлиги» юридикалык жактар бирикмеси; «Кыргыз Республикасынын байланыш операторлорунун ассоциациясы» юридикалык жактар бирикмеси; «Сунуштоочулар (өндүрүүчүлөр жана дистрибьюторлор) ассоциациясы» юридикалык жактар бирикмеси; «Кыргызстандын рынокторунун, соода ишканаларынын жана кызмат көрсөтүү чөйрөсүнүн ассоциациясы» юридикалык жактар бирикмеси; «Аудиторлор ассоциациясы» юридикалык жактар бирикмеси; Мобилдик байланыш операторлору: «Скай Мобайл» ЖЧКсы, «Альфа Телеком» ЖАК, «Нур Телеком» ЖЧКсы

Кыргыз Республикасынын төлөм системасын өнүктүрүүнүн 2018-2022-жылдарга каралган негизги багыттарына карата 2-тиркеме

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ТӨЛӨМ СИСТЕМАСЫНЫН ФУНКЦИОНАЛДЫК ТҮЗҮМҮ

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2017-жылдын 13-декабрындагы
№ 2017-П-09/51-19-(НПА)

Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 27-ноябрындагы № 45/13 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан кайра каржылоо жана ликвиддүүлүктү колдоо максатында кредиттик аукциондорду өткөрүү тартиби жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө» мыйзамынын 20, 53 жана 68-беренелерине таянуу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 27-ноябрындагы № 45/13 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан кайра каржылоо жана ликвиддүүлүктү колдоо максатында кредиттик аукциондорду өткөрүү тартиби жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна сунушталган өзгөртүүлөр жана толуктоолор (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Токтом расмий жарыялангандан 15 (он беш) күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

4. Акча-кредиттик операциялар башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды, Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсин.

5. Токтомдун аткарылышына контролдук Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын орун басары Н. Жеңиш мырзага жүктөлсүн.

Төраганын милдетин аткаруучу

Н. Жеңиш

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2017-жылдын
13-декабрындагы
№ 2017-П-09/51-19-(НПА)
токтомуна тиркеме

**Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 27-ноябрындагы
№ 45/13 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан
кайра каржылоо жана ликвиддүүлүктү колдоо максатында
кредиттик аукциондорду өткөрүү тартиби жөнүндө» жобону
бекитүү тууралуу» токтомуна өзгөртүүлөр жана толуктоолор**

Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 27-ноябрындагы № 45/13 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан кайра каржылоо жана ликвиддүүлүктү колдоо максатында кредиттик аукциондорду өткөрүү тартиби жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын кайра каржылоо жана ликвиддүүлүктү колдоо максатында кредиттик аукциондорду өткөрүү тартиби жөнүндө” жобонун:

– 41-пунктунун 2-пунктчасы төмөнкү редакцияда берилсин:

«2) Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн мамлекеттик баалуу кагаздары, Улуттук банктын ноталары жана Бишкек шаардык мэриясы тарабынан чыгарылган, листингге ээ жана Кыргыз Республикасында лицензияланган тоорук аянтында котировкалануучу муниципалдык баалуу кагаздар (мындан ары — баалуу кагаздар)»;

– 61-пунктундагы «6, 7» деген сандардан кийин «, 8» деген сан менен толукталсын;

– 62-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«62. Эгерде баалуу кагаз катары күрөөлүк камсыздоо сунушталса, Улуттук банк менен Банк ортосунда тиешелүү Кредиттик келишимди жана Күрөө келишимин тариздетип, аларга кол коюу кредиттик аукцион өткөрүлгөн күндөн кийинки 3 жумуш күнү ичинде, ал эми ыйгарым укуктуу органдарда каттоодон өткөртүү 1 жумуш күнү ичинде ишке ашырылат.»;

– жобонун 1-тиркемесине карата 4-тиркеменин:

- 5.3-пунктундагы «6, 7» деген сандар «, 8» деген сан менен толукталсын;

- жобонун 1-тирекемесине карата 5-тиркеменин:

- баш сөзүндөгү «төмөнкүлөр боюнча ушул» деген сөздөр «Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн мамлекеттик баалуу кагаздарын/Улуттук банктын ноталарын күрөөгө коюу жөнүндө» деген сөздөр менен толукталсын;

- 1.2-пунктунун биринчи абзацы төмөнкү редакцияда берилсин:

«Күрөө коюучу Кредиттик келишим боюнча милдеттенмелеринин аткарылышын камсыз кылуу үчүн Күрөө кармоочуга _____ (суммасы жазуу түрүндө) сом өлчөмүндөгү жалпы номиналдык нарктан төмөнкү чыгарылыштагы жана көлөмдөрдөгү _____ Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн мамлекеттик баалуу кагаздарын/Улуттук банктын ноталарын (мындан ары — баалуу кагаздар) күрөө катары өткөрүп берет:»;

- 2.1.5.-пунктундагы «ушундай эле баадагы баалуу кагаздарга» деген сөздөр «(мамлекеттик казына векселдери, мамлекеттик казына облигациялары жана Улуттук банктын ноталары)» деген сөздөр менен толукталсын;

- жобого карата 1-тирекеме төмөнкү мазмундагы 8-тирекеме менен толукталсын:

«20__-жылдын «__» _____
№ _____
Кредиттик аукцион жөнүндө
башкы келишимге карата
№ 8-тиркеме

20__-жылдын «__» _____ № _____

**Кредиттик келишимге карата
КҮРӨӨ КЕЛИШИМИ**

Бишкек ш. _____ 20__-жылдын «__» _____

Мындан ары «Улуттук банк» же «Күрөө кармоочу» деп аталуучу Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын атынан __-жылдын “__” _____ № _____ буйругунун негизинде иш алып барган _____ бир тараптан, жана мындан ары «Банк» же «Күрөө коюучу» деп аталуучу _____ атынан Уставдын негизинде иш алып барган _____ экинчи тараптан, мындан ары «Тараптар» деп аталуучулар төмөнкүлөр боюнча ушул муниципалдык баалуу кагаздарды күрөөгө коюу жөнүндө ушул келишимди (мындан ары - «Келишим») түзүштү:

1. КЕЛИШИМ ПРЕДМЕТИ

1.1. Күрөө кармоочу Күрөө коюучуга _____ сом өлчөмүндө (суммасы жазуу менен) кредит берет. Кредитти жана ага кошуп эсептелген пайыздарды төөлөнүн акыркы мөөнөтү, 20__-жылдын «__» _____ № _____ Башкы келишимдин алкагында (Кредиттик аукцион жөнүндө башкы келишимдин) 20__-жылдын «__» _____ № _____ Кредит берүү жөнүндө кредиттик келишимге ылайык (мындан ары - Кредиттик келишим) 20__-жылдын «__» _____ келип жетет.

1.2. Күрөө коюучу Кредиттик келишим боюнча милдеттенмелеринин аткарылышын камсыз кылуу үчүн Күрөө кармоочуга _____ (суммасы жазуу түрүндө) сом өлчөмүндөгү жалпы номиналдык нарктан төмөнкү чыгарылыштагы жана көлөмдөрдөгү _____ муниципалдык баалуу кагаздарды (мындан ары - баалуу кагаздар) күрөө катары өткөрүп берет:

N	Каттоо номери	Баалуу кагаздын чыгарылган күнү	Баалуу кагаздын ордун жабуу күнү	Баалуу кагаздардын саны (даана)	1 баалуу кагаздын номиналдык баасы (сом)	Баалуу кагаздын номиналдык наркы (сом)
1						
2						
	Жыйынтыгында					

1.3. Бул келишим Күрөө коюучунун, аны бүтүндөй колдонуу мөөнөтү ичинде Кредиттик келишим жана Башкы келишим боюнча милдеттенмелеринин аткарылышынын камсыздоосу катары кызмат кылат.

1.4. Күрөө коюучу Күрөө кармоочунун алдында, кредиттин негизги суммасын жана ага кошуп эсептелген пайыздарды, айыптык санкцияларды жана туумдарды кошо алганда, Кредиттик келишим жана Башкы келишим боюнча өз милдеттенмелерин толук көлөмдө аткаруу; Кредиттик келишим жана Башкы келишимге ылайык негизги милдеттенмелерди аткарбай коюунун же кечиктирип аткаруунун же болбосо башка кемчиликтердин кесепетинен күрөө предметинен өндүрүүнү жүргүзүүдөн улам келип чыккан чыгымдар жана башка чыгашалар үчүн (соттук чыгашаларды кошо алганда) ушул Келишимдин 1.2-пунктунда көрсөтүлгөн күрөөгө коюлган мүлкү менен жооп берет.

1.5. Күрөө коюучу Күрөө кармоочунун алдында өз милдеттенмелерин толук же анын бир бөлүгүн төлөбөй койгон учурда, ушул Келишимде, Башкы келишимде жана Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзам актыларында белгиленген тартипте, күрөөгө коюлган баалуу кагаздарга карата менчик укук Күрөө кармоочуга өтөт.

1.6. Күрөө коюучу ушул Келишимдин 1.2-пунктунда көрсөтүлгөн күрөөгө коюлган баалуу кагаздар, башка жерде күрөөгө коюлбагандыгына, талаш-тартышта эместигин жана ага тыюу салынбагандыгына, ошондой эле Күрөө коюучунун башка милдеттерин камсыздоо предмети эместигине кепилдик берет.

2. ТАРАПТАРДЫН УКУКТАРЫ ЖАНА МИЛДЕТТЕРИ

2.1. Күрөө коюучу төмөнкүлөргө милдеттүү:

2.1.1. Күрөөгө коюлган баалуу кагаздарды Күрөө кармоочунун кат жүзүндөгү макулдугусуз кимдир-бирөөгө акысыз бербөөгө, башка күрөөгө койбоого, алмаштырбоого (ушул Келишимде каралган учурларды эске албаганда), ошондой эле кандайдыр бир негиздер боюнча аны пайдаланбоого.

2.1.2. Жайгашкан жеринин өзгөргөндүгү жана ушул Келишим, Кредиттик келишим жана Башкы келишим боюнча Күрөө кармоочу алдында милдеттерин аткаруусуна таасирин тийгизиши мүмкүн болгон башка өзгөрүүлөр тууралуу, алар күчүнө кирген күн келип жеткенге/ башталганга чейин алдын ала маалымдоого.

2.1.3. Күрөө коюучу Кредиттик келишим, Башкы келишим жана ушул Келишим боюнча өзүнө алган милдеттенмелерди аткара албай калган шартта же талаптагыдай аткарбаган учурда, ушул Келишимдин жана Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзам талаптарына ылайык, баалуу кагаздардан токтоосуз (талашсыз), соттук эмес тартипте өндүрүүнүн жүргүзүлүшүн толугу менен гарантиялайт жана макулдугун берет.

2.1.4. Ушул келишимдин каттоодон өткөртүү жана күчүнө киргизүү үчүн Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарында каралган бардык зарыл чараларды өз учурунда жана талаптагыдай ишке ашырууга.

2.1.5. Кредиттик келишимдин колдонуу мөөнөтү аяктаганга чейин төлөө мөөнөтү келип жеткен баалуу кагаздарды кийин төлөө мөөнөтү менен башка баадагы баалуу кагаздарга (муниципалдык баалуу кагаздар, мамлекеттик казына векселдер, мамлекеттик казына облигациялар жана Улуттук банктын ноталары) алмаштырылышын камсыз кылууга (Күрөө кармоочуга алдын ала маалымдоо менен). Мында, баалуу кагаздар, тиешелүү эмиссиядагы/тиешелүү эмиссиялардагы баалуу кагаздардын ордун жабуу күнү келип жеткенге чейинки 10 (он) жумуш күн мурда алмаштырылууга тийиш.

2.2. Күрөө коюучу күрөөдөгү баалуу кагаздар боюнча купондук төлөөлөрдү алуу укугуна ээ.

2.3. Ушул Келишим боюнча күрөө предметинен болуп саналган баалуу кагаздарды кайра күрөөгө коюуга жол берилбейт.

2.4. Күрөө кармоочу төмөнкүлөргө укуктуу:

2.4.1. Күрөө коюучудан ушул Келишимде көрсөтүлгөн милдеттердин мөөнөтүнөн мурда аткарылышын талап кылууга, эгерде анын талабы канааттандырылбаса — төмөнкү учурларда баалуу кагаздардын эсебинен өндүрүүнү жүргүзүүгө:

1) Күрөө коюучу Кредиттик келишимдин жана Башкы келишимдин талаптарын жана жоболорун бузган шартта;

2) Күрөө коюучу кийин күрөөгө коюу эрежелерин, үчүнчү жактардын баалуу кагаздарга укугу жөнүндө Күрөө кармоочуга эскертүү милдеттенмесин бузган учурда;

3) Күрөө коюучу ушул Келишимде же Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларында каралган башка талаптарды жана жоболорду аткарбаса.

2.4.2. Эгерде, Күрөө коюучу же үчүнчү жак баалуу кагаздардын Күрөө кармоочунун ээлигине өткөрүлүп берилишине тоскоолдук кылса, Күрөө коюучудан же үчүнчү тараптан мүлктү алуу үчүн зарыл болгон бардык мыйзамдуу аракеттерди көрүүгө.

2.4.3. Ушул Келишим боюнча өз укуктарын үчүнчү жакка өткөрүп берүүгө.

2.4.4. Баалуу кагаздардан өндүрүүнү жүргүзүүнү Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларына жана ушул Келишимдин шарттарына ылайык, соттук эмес тартипте ишке ашырууга.

2.5. Күрөө кармоочу күрөө менен камсыздалган талаптын өлчөмүнөн ашкан сумманын айырмасын Күрөө коюучуга кайтарып берүүгө милдеттенет. Күрөө кармоочунун баалуу кагаздардын наркынан канааттандырылуучу талаптарында төмөнкүлөр камтылат: кредиттин негизги суммасын кайтарып берүү, кредитти пайдалангандыгы үчүн пайыздарды төлөө, Кредиттик келишимге жана Башкы келишимге ылайык негизги милдеттенмелерин аткарбай коюудан, мөөнөтүн өткөрүп жиберүүдөн же талаптагыдай аткарбай коюудан улам келип чыккан чыгымдарды жана үстөк айыптарды (айыптык төлөм, туум) төлөө, өндүрүүнү жүргүзүүдөн келип чыккан мүмкүн болуучу чыгымдарды жана башка чыгашаларды (соттук чыгымдарды кошо алганда) төлөө.

3. КҮРӨӨ ШАРТТАРЫ

3.1. Тараптар ушул Келишимге ылайык баалуу кагаздарды күрөөгө коюуда Күрөө коюучу ошол баалуу кагаздарга укугун тастыктаган документти сунуштайт.

3.2. Тараптардын өз ара макулдугу боюнча ушул Келишимге ылайык күрөөгө коюлган баалуу кагаздар башка баалуу кагаздарга же ушул Башкы келишимде көрсөтүлгөн, Күрөө коюучуга тиешелүү болгон ушундай эле баадагы башка күрөөгө алмаштырылышы мүмкүн. Мында, Күрөө кармоочу менен Күрөө коюучунун ортосунда Тараптардын макулдугу боюнча жаңы Күрөө келишими тариздетилип, алар каттоо учурундагы төлөмдү төлөө менен тиешелүү мамлекеттик органдарда катталууга тийиш. Каттоодон өткөртүүгө кеткен чыгымдарды Күрөө коюучу төлөйт.

3.3. Күрөө коюучу ушул Келишимдин 2.1.5-пунктунда жана башка пункттарында каралган талаптарды аткарбай койгон шартта жана ушул Келишимге ылайык күрөөгө коюлган, Күрөө коюучунун Улуттук банктын баалуу кагаздарынын баалуу кагаздарды сактоого жана эсепке алууга ыйгарым укуктуу органда күрөөлүк депо-эсебинде турган баалуу кагаздарды төлөө мөөнөтү келип жеткен учурда, Тараптар баалуу кагаздарды сактоо жана эсепке алуу органы ошол баалуу кагаздардын номиналдык наркын суммасын анын ичинде Күрөө коюучу депо-эсебинен Күрөө кармоочунун эсебине которууга ыйгарым укук чегеришкен.

3.4. Тараптар ушул Келишимди каттоодон өткөртүү, ыйгарым укуктуу органда сактоо жана эсепке алуу үчүн Күрөө коюучу төлөй тургандыгына макулдашышты.

4. ТАРАПТАРДЫН ЖООПКЕРЧИЛИКТЕРИ

4.1. Ушул Келишим боюнча милдеттенмелер аткарылбаган же талаптагыдай аткарылбаган шартта, Тараптар бири-бирине келип чыккан чыгымдарды Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларына ылайык төлөп берүүгө тийиш.

4.2. Келтирилген чыгымдардын ордун толтуруу жана туумдарды төлөө күнөөлүү тараптарды ушул Келишимде, Кредиттик Келишимде жана Башкы келишимде каралган милдеттенмелерди аткаруудан бошотпойт.

4.3. Күрөө коюучу ушул Келишимдин 2.1.5-пунктунда каралган милдеттенмелерди аткарбаса же талаптагыдай аткарбаса, Күрөө коюучу Күрөө кармоочуга мөөнөтү өткөрүлүп жиберилген ар бир күн үчүн (өз милдеттенмелерин аткарбагандыгы үчүн) алмаштырылууга тийиш болгон баалуу кагаздардын номиналдык наркынан 0,05 пайыз өлчөмүндө туум төлөйт.

5. КҮРӨӨ ПРЕДМЕТИНЕН ӨНДҮРҮҮНҮ ЖҮРГҮЗҮҮ ТАРТИБИ

5.1. Ушул Келишимдин жоболоруна ылайык баалуу кагаздардан өндүрүүнү жүргүзүү зарылчылыгы келип чыккан шартта Тараптар, баалуу кагаздардан өндүрүүнү жүргүзүү ушул Келишимдин, Башкы келишимдин жана Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзам актыларынын шарттарына ылайык, соттук эмес тартипте дароо ишке ашырыла тургандыгына келишишти.

6. БАШКА ШАРТТАР

6.1. Келишим белгиленген тартипте каттоодон өткөн учурдан тартып күчүнө кирет жана Күрөө коюучу Күрөө кармоочу алдындагы өз милдеттенмесин, анын ичинде кредит боюнча негизги карыздын суммасын, ал боюнча кошуп эсептелген пайыздарды, айыптык төлөмдөрдү/туумдарды төлөө жана Күрөө коюучунун Кредиттик келишим, Башкы келишим жана ушул Келишим боюнча өз милдеттенмелерин аткарбай коюусунан же талаптагыдай аткарбашынан улам келип чыккан башка чыгымдардын/чыгашалардын ордун жабуу боюнча милдеттенмелерин толук аткарганга чейин колдонулат.

6.2. Ушул Келишим шарттары Тараптардын өз ара макулдашуусу боюнча өзгөртүлүшү жана толукталышы мүмкүн.

6.3. Келишимди тариздетүү жана каттоодон өткөртүү боюнча сарптоолор Күрөө коюучунун эсебинен жүзөгө ашырылат. Келишимди каттоодон өткөртүү Күрөө коюучу тарабынан ишке ашырылууга тийиш.

6.4. Келишим баалуу кагаздарды сактоо жана эсепке алуу боюнча ыйгарым укуктуу органда катталууга тийиш.

6.5. Келишим, ушул Келишимдин 6.4-пунктуна ылайык тиешелүү ыйгарым укуктуу органдарда каттоодон өткөн учурдан тартып күчүнө кирет.

6.6. Келишим бирдей юридикалык күчкө ээ 2 (эки) түп нускада түзүлгөн, 1 (бир) нускасы — Күрөө коюучуга, 1 (бир) нускасы — сактоо үчүн Улуттук банкка берилет. Күрөөнү каттоодон өткөргөн ыйгарым укуктуу органга 1 нуканы милдеттүү түрдө сунуштоо зарыл болгон шартта, кошумча 1 (бир) нуска түзүлөт. Бардык нускалар бирдей юридикалык күчкө ээ.

7. ТАРАПТАРДЫН ЮРИДИКАЛЫК ДАРЕКТЕРИ, РЕКВИЗИТТЕРИ ЖАНА КОЛ ТАМГАЛАРЫ

Күрөө кармоочу

Күрөө коюучу

Кыргыз Республикасынын Улуттук
банкы:

Банк: «Коммерциялык банк» ААКсы/ЖАК

Бишкек ш., Чүй проспектиси 168.

Бишкек шаары, _____ көчөсү

Улуттук банкагы корэсеп

№ 1010126 _____

Улуттук банктын БИК

№ _____

ИНН № _____

ОКПО № _____

Мамлекеттик салык кызматынын коду:

Кызматы _____

Кызматы _____

(кол тамгасы) _____

(кол тамгасы) _____

М.О.

М.О.»

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 25 октября 2017 г.
№ 2017-П-07\45-4-(ДКП)

О размере штрафа за несоблюдение обязательных резервных требований

В соответствии со статьями 20, 27 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Установить размер штрафа за несоблюдение обязательных резервных требований для коммерческого банка в размере трехкратной средней учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики за базовый период.

2. Пункт 3 постановления Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «Об обязательных резервах» от 19 марта 2010 года № 8/2 признать утратившим силу.

3. Юридическому управлению:

- опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;
- после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

4. Экономическому управлению довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков.

5. Настоящее постановление вступает в силу со дня официального опубликования.

6. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Н. Жениша.

Председатель

К. Кулматов

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 25 октября 2017 г.
№ 2017-П-07\45-5-(ДКП)

Об обязательных резервных требованиях к микрофинансовым компаниям, осуществляющим прием вкладов

В соответствии со статьями 20, 27 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Установить для микрофинансовых компаний, осуществляющих прием вкладов, следующие размеры обязательных резервов по обязательствам, входящим в расчетную базу обязательных резервов:

а) по обязательствам в национальной валюте – на уровне 4,0 процента суммы входящих в расчетную базу обязательств в национальной валюте;

б) по обязательствам в армянских драмах, белорусских рублях, казахских тенге, китайских юанях Жэньминьби, российских рублях – на уровне 4,0 процента суммы входящих в расчетную базу обязательств в армянских драмах, белорусских рублях, казахских тенге, китайских юанях Жэньминьби и российских рублях;

в) по обязательствам в иностранных валютах, за исключением указанных в подпункте (б) настоящего пункта, – на уровне 12,0 процента суммы входящих в расчетную базу обязательств в данных иностранных валютах.

2. Величину обязательных резервов рассчитывать как сумму обязательных резервов по обязательствам в национальной валюте и обязательных резервов по обязательствам в иностранной валюте.

3. Установить размер платы за депонирование в Национальном банке Кыргызской Республики обязательных резервов микрофинансовыми компаниями, осуществляющими прием вкладов, на уровне ноль процентов.

4. Установить размер штрафа за несоблюдение обязательных резервных требований для микрофинансовых компаний, осуществляющих прием вкладов, в размере трехкратной средней учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики за базовый период.

5. В перечень обязательств, входящих в состав расчетной базы обязательных резервов для микрофинансовых компаний, осуществляющих прием вкладов, включать все категории вкладов (депозитов), привлеченных микрофинансовыми компаниями на основании лицензии Национального банка Кыргызской Республики.

6. Юридическому управлению:

- опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;

- после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

7. Экономическому управлению довести настоящее постановление до сведения микрофинансовых компаний.

8. Настоящее постановление вступает в силу со дня официального опубликования.

9. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Н. Жениша.

Председатель

К. Кулматов

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 25 октября 2017 г.
№ 2017-П-09\45-9-(НПА)

О внесении изменений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести прилагаемые изменения в следующие нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики:

– постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О выпуске, размещении, обращении и погашении нот Национального банка Кыргызской Республики» от 28 марта 2013 года № 10/6;

– постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О внутрисуточном кредите Национального банка Кыргызской Республики» от 28 марта 2013 года № 10/8;

– постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О кредите «овернайт» Национального банка Кыргызской Республики» от 28 марта 2013 года № 10/7;

– постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О 7-дневном кредите Национального банка Кыргызской Республики» от 29 января 2014 года № 2/5;

– постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики кредитных аукционов для целей рефинансирования и поддержания ликвидности» от 27 ноября 2013 года № 45/13;

– постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О кредите для поддержания ликвидности» от 3 сентября 2015 года № 50/1;

– постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О кредите последней инстанции» от 14 июня 2017 года № 2017-П-09/24-6-(НПА);

– постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О работе Автоматизированной торговой системы Национального банка Кыргызской Республики»» от 28 марта 2013 года № 10/18;

– постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Правил торговли государственными ценными бумагами на вторичном рынке через Автоматизированную торговую систему Национального банка Кыргызской Республики» от 28 марта 2013 года № 10/17;

– постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики репо-операций с государственными ценными бумагами Кыргызской Республики» от 28 марта 2013 года № 10/10;

– постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики операций по покупке государственных ценных бумаг Кыргызской Республики на вторичном рынке на условиях аутрайт (редисконтная операция)» от 28 марта 2013 года № 10/14.

2. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

3. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;

- после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

4. Управлению денежно-кредитных операций довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, соответствующих структурных подразделений Национального банка Кыргызской Республики.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Н. Жениша.

Председатель

К.Кулматов

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 25 октября 2017 г.
№ 2017-П-09\45-9-(НПА)

Изменения в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики

1. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О выпуске, размещении, обращении и погашении нот Национального банка Кыргызской Республики» от 28 марта 2013 года № 10/6 следующие изменения:

в Положении о выпуске, размещении, обращении и погашении нот Национального банка Кыргызской Республики, утвержденном вышеуказанным постановлением:

- пункт 3 признать утратившим силу;
- в пункте 10 слова «государственных ценных бумаг» заменить словами «нот Национального банка»;

2. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О внутрисуточном кредите Национального банка Кыргызской Республики» от 28 марта 2013 года № 10/8 следующие изменения:

в Положении о внутрисуточном кредите Национального банка Кыргызской Республики, утвержденном вышеуказанным постановлением:

- второе предложение пункта 5 изложить в следующей редакции:
«Предметом залога в виде залога являются государственные ценные бумаги Правительства Кыргызской Республики и ноты Национального банка (далее – ценные бумаги).»;

- по всему тексту Положения, Приложения к Положению (Генеральное соглашение о внутрисуточном кредите) и Приложения 1 к Генеральному соглашению о внутрисуточном кредите аббревиатуру

«ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах.

3. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О кредите «овернайт» Национального банка Кыргызской Республики» от 28 марта 2013 года № 10/7 следующие изменения:

в Положении о кредите «овернайт» Национального банка Кыргызской Республики утвержденном вышеуказанным постановлением:

– второе предложение пункта 5 изложить в следующей редакции:

«Предметом залога в виде залога являются государственные ценные бумаги Правительства Кыргызской Республики и ноты Национального банка (далее – ценные бумаги)»;

– по всему тексту Положения, Приложения к Положению (Генеральное соглашение о кредите «Овернайт») и Приложения 1 к Генеральному соглашению о кредите «Овернайт» аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах.

4. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О 7-дневном кредите Национального банка Кыргызской Республики» от 29 января 2014 года № 2/5 следующие изменения:

в Положении о 7-дневном кредите Национального банка Кыргызской Республики, утвержденном вышеуказанным постановлением:

– второе предложение пункта 5 изложить в следующей редакции:

«Предметом залога в виде залога являются государственные ценные бумаги Правительства Кыргызской Республики и ноты Национального банка (далее – ценные бумаги)»;

– по всему тексту Положения, Приложения к Положению (Генеральное соглашение о 7-дневном кредите), Приложения 1, 2 к Генеральному соглашению о 7-дневном кредите аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах.

5. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики

кредитных аукционов для целей рефинансирования и поддержания ликвидности» от 27 ноября 2013 года № 45/13 следующие изменения:

в Положении о порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики кредитных аукционов для целей рефинансирования и поддержания ликвидности, утвержденном вышеуказанным постановлением:

- в абзаце девятом пункта 29 слово «государственных» исключить;
- подпункт 2 пункта 41 изложить в следующей редакции:

«2) Государственные ценные бумаги Правительства Кыргызской Республики и ноты Национального банка (далее – ценные бумаги);»;

- по всему тексту Положения, Приложения к Положению (Генеральное соглашение о кредитном аукционе), Приложения 2, 5 к Генеральному соглашению о кредитном аукционе аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах.

6. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О кредите для поддержания ликвидности» от 3 сентября 2015 года № 50/1 следующие изменения:

в Положении о кредите для поддержания ликвидности, утвержденном вышеуказанным постановлением:

- подпункт 1) пункта 14 изложить в следующей редакции:

«1) государственных ценных бумаг Правительства Кыргызской Республики и нот Национального банка (далее ценные бумаги);»;

в Договоре о залоге (Государственных ценных бумаг) к Кредитному договору о предоставлении кредита/транша (Приложение 3):

- в наименовании слово «Государственных» исключить;
- в пункте 1.2 слова «государственные», «(далее ГЦБ)» исключить;
- в подпункте 2.1.5 слова «(ГКВ и/или ГКО)» исключить;
- по всему тексту Договора аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах.

7. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О кредите

последней инстанции» от 14 июня 2017 года № 2017-П-09/24-6-(НПА) следующие изменения:

в Положении о кредите последней инстанции, утвержденном вышеуказанным постановлением:

- в пункте 14 слово «государственных» исключить;
- подпункт 1) пункта 19 изложить в следующей редакции:

«1) государственных ценных бумаг Правительства Кыргызской Республики и нот Национального банка;».

8. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О работе Автоматизированной торговой системы Национального банка Кыргызской Республики» от 28 марта 2013 года № 10/18 следующие изменения:

в Положении о работе Автоматизированной торговой системы Национального банка Кыргызской Республики, утвержденном вышеуказанным постановлением:

- в пункте 13 слова «Государственные ценные бумаги (далее - ГЦБ)» заменить словами «Ценные бумаги»;
- по всему тексту Положения аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах.

9. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении «Правил торговли государственными ценными бумагами на вторичном рынке через Автоматизированную торговую систему Национального банка Кыргызской Республики» от 28 марта 2013 года № 10/17 следующие изменения:

- в наименовании постановления, в пунктах 1 и 6 слово «государственными» исключить;

в Правилах торговли Государственными ценными бумагами Кыргызской Республики на вторичном рынке через Автоматизированную торговую систему Национального банка Кыргызской Республики, утвержденных вышеуказанным постановлением:

- в наименовании Правил слово «Государственными» исключить;

- в пункте 1 слова «государственными», «(далее - ГЦБ)» исключить;

- по всему тексту Правил аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах;

в Приложении 1 к Правилам:

- слово «Государственными» исключить;

- по всему тексту Приложения аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах;

в Приложении 2 к Правилам:

- слово «Государственными» исключить;

- по всему тексту Приложения аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах;

в Приложении 3 к Правилам:

- слово «Государственными» исключить;

- по всему тексту Приложения аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах.

10. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики репо-операций с государственными ценными бумагами Кыргызской Республики»» от 28 марта 2013 года № 10/10 следующие изменения:

- в наименовании постановления, в пунктах 1 и 6 слово «государственными» исключить;

- в пункте 2 слова «О порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики репо-операций с государственными ценными бумагами Кыргызской Республики» исключить;

в Положении о порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики репо-операций с государственными ценными бумагами Кыргызской Республики, утвержденном вышеуказанным постановлением:

- в наименовании Положения слово «государственными» исключить;

- по всему тексту пункта 1 слово «государственными» исключить;

- по всему тексту Положения аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах;

- в Приложении 1 к Положению:

- в наименовании и по всему тексту Приложения слова «государственными» исключить;

- по всему тексту Приложения аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах;

- в Приложении 2 к Положению:

- слово «государственными» исключить;

- по всему тексту Приложения аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах.

11. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики операций по покупке государственных ценных бумаг Кыргызской Республики на вторичном рынке на условиях аутрайт (редисконтная операция)» от 28 марта 2013 года № 10/14 следующие изменения:

- в наименовании постановления, в пунктах 1 и 5 слово «государственных» исключить;

в Положении о порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики операций по покупке государственных ценных бумаг Кыргызской Республики на вторичном рынке на условиях аутрайт (редисконтная операция), утвержденном вышеуказанным постановлением:

- в наименовании и по всему тексту Положения слово «государственных» исключить;

- по всему тексту Положения аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах;

- в Приложении 1 к Положению:

- в наименовании и по всему тексту Приложения слово «государственных» исключить;

- в преамбуле и в пункте 1.1 слово «государственными» исключить;

- по всему тексту Приложения аббревиатуру «ГЦБ» заменить словами «ценные бумаги» в соответствующих падежах.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 16 ноября 2017 г.
№ 2017-П-14/48-3-(ПС)

Об утверждении Положения «О нештатных ситуациях в платежной системе»

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности», статьей 26 Закона Кыргызской Республики «О платежной системе Кыргызской Республики», Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Положение «О нештатных ситуациях в платежной системе» (прилагается).

2. Признать утратившими силу:

– постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «Об основных требованиях к функционированию платежной системы Кыргызской Республики при возникновении нештатных ситуаций в платежной системе» от 28 января 2009 года № 4/6;

– в постановлении Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные правовые акты и признании утратившими силу некоторых нормативных правовых актов Национального банка Кыргызской Республики» от 8 июня 2017 года № 2017-П-14/23-11-(ПС):

- абзац шестой пункта 1 постановления;
- пункт 5 Приложения к постановлению.

3. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для включения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

4. Настоящее постановление вступает в силу с 1 января 2018 года.

5. Отделу развития государственного языка и документооборота довести настоящее постановление до сведения соответствующих структурных подразделений, областных управлений и представительства Национального банка в Баткенской области.

6. Управлению платежных систем довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, операторов платежных систем и платежных организаций Кыргызской Республики и операторов международных платежных систем.

7. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя председателя Национального банка Кыргызской Республики Орозбаеву Л.Дж.

Председатель

К. Кулматов

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 16 ноября 2017 г.
№ 2017-П-14/48-3-(ПС)

ПОЛОЖЕНИЕ о нештатных ситуациях в платежной системе

1. Общие положения

1. Положение «О нештатных ситуациях в платежной системе» (далее – Положение) определяет основные понятия и требования к функционированию платежной системы Кыргызской Республики и действиям персонала при возникновении нештатных ситуаций в платежной системе, связанных с:

- надежностью и бесперебойностью;
- доступностью;
- несанкционированным доступом к системе и мошенничеством;
- форс-мажорными обстоятельствами.

2. Настоящее Положение распространяется на участников и операторов платежной системы, являющихся резидентами Кыргызской Республики, которые осуществляют свою деятельность в соответствии с законами «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности», «О лицензионно-разрешительной системе в Кыргызской Республике», «О платежной системе Кыргызской Республики», «Об электронной подписи», «Об электронном управлении» (далее – законодательство Кыргызской Республики) и нормативными правовыми актами Национального банка Кыргызской Республики.

3. Платежная система Кыргызской Республики включает:

- системно-значимые платежные системы (далее – СЗПС);
- значимые платежные системы (далее – ЗПС);
- другие платежные системы.

4. В соответствии с критериями выделяются национальные платежные системы.

5. Организация деятельности платежной системы и инфраструктуры платежной системы должна предусматривать восстановление штатной работоспособности системы и минимизацию отрицательного влияния на функции, работоспособность которых оказалась нарушенной при возникновении нештатной ситуации.

6. Поддержание бесперебойного функционирования платежной системы Кыргызской Республики предполагает удовлетворение следующим требованиям:

- гарантия осуществления расчета в пределах установленного законодательством срока;

- гарантия исполнения расчета платежной системой и возврата денежных средств в сумме, размер которой определен законодательством, в случае неисполнения расчета платежной системой;

- обеспечение доступа к платежным услугам без ограничений для всех пользователей и в течение периода времени, востребованного пользователями, но ограниченный регламентом работы платежных систем.

7. Национальный банк Кыргызской Республики (далее – Национальный банк) осуществляет:

- надзор (оверсайт) за функционированием платежной системы Кыргызской Республики;

- наблюдение за технической инфраструктурой платежной системы Кыргызской Республики, в том числе контроль за функционированием межбанковской коммуникационной сети (далее – МКС) и узлом коллективного пользования SWIFT Национального банка (далее – УКП SWIFT), которые являются частью технической инфраструктуры платежной системы Кыргызской Республики;

- проверки деятельности операторов и участников платежных систем, банков, и платежных организаций, провайдеров критических услуг в соответствии с нормативными правовыми актами Национального банка.

2. Определения

8. Для целей настоящего Положения используются термины и определения, установленные законами «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности», «О платежной системе Кыргызской Республики», Положением «О безналичных расчетах в Кыргызской Республике», утвержденным постановлением Правительства Кыргызской Республики и Национального банка Кыргызской Республики от 9 сентября 2005 года № 420/21/4, Политикой по надзору (оверсайту) за платежной системой Кыргызской Республики, утвержденной постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 15 июля 2015 года № 38/4, а также Положением «О банковских платежных картах в Кыргызской Республике», утвержденным постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 9 декабря 2015 года № 76/8. В настоящем Положении также используются следующие термины и определения:

Инцидент – это любое событие, которое не является частью штатного функционирования системы и вызывает или может негативно отразиться на бесперебойности или качестве проведения платежей и расчетов в платежной системе.

Нештатная ситуация – ситуация, которая выходит за рамки правил и технологии работы платежной системы/платежной инфраструктуры и требует для ее разрешения специально организованной деятельности персонала оператора платежной системы и/или провайдера критических услуг. Правила управления нештатными ситуациями, ответственность и взаимодействие персонала устанавливаются во внутренних процедурах оператора/ участника платежной системы, провайдера критических услуг.

Мошенничество в платежной системе – в рамках настоящего Положения это противоправные преднамеренные обманные действия (или злоупотребление доверием) персонала оператора/участника системы/провайдера критических услуг (внутреннее мошенничество) или третьей стороны (внешнее мошенничество), направленные на несанкционированный доступ и использование информации, относящейся к банковской тайне, для получения денежных средств с банковских счетов/электронных кошельков участников системы и/или их клиентов.

К данной деятельности относятся:

- распространение внутренней конфиденциальной информации;
- нарушение прав доступа к информации, оборудованию, допущение утечки информации;
- умышленное удаление информации, которое может привести к невыполнению обязательств оператором и/или участником системы перед своим клиентом или третьими лицами;
- использование необъективной или сфальсифицированной информации/ платежных инструментов;
- операции с украденными/утерянными платежными инструментами/данными платежных инструментов для осуществления покупки товаров и услуг, а также снятия/перевода/хищения денежных средств;
- многократное снятие денежных средств путем оформления нескольких платежных чеков по одному факту оплаты;
- многократная оплата услуг и товаров в торгово-сервисных предприятиях на суммы, не превышающие определенный лимит («floor limit») и не требующие проведения авторизации;
- несанкционированное использование периферийных устройств и платежной инфраструктуры и незаконное завладение чужими денежными средствами с банковских счетов, электронных кошельков, отправка и выдача денежных переводов;
- несанкционированное подключение стороннего электронного записывающего устройства к периферийному устройству/ платежной инфраструктуре;
- другие виды мошенничества (создание и использование фиктивных предприятий обслуживания банковских платежных карт, приема электронных денег, отправки и выдачи денежных переводов и т.д.).

Облачные вычисления – это предоставление вычислительной мощности, хранилищ для баз данных, приложений и других информационно-технологических ресурсов по требованию через платформы облачных услуг по сети с оплатой по факту использования.

«Floor limit» – максимальная сумма транзакции, в рамках которой торгово-сервисное предприятие может проводить операции с банковскими платежными картами без авторизационного запроса.

Payment Card Industry Data Security Standard (PCI DSS) – стандарт, определяющий параметры защиты информации в области банковских платежных карт, разработанный международными платежными системами («Visa» и «MasterCard»).

3. Надежность и бесперебойность платежных систем

§1. Обеспечение надежности

9. Ответственность за обеспечение бесперебойного функционирования и соблюдение регламента платежных систем несут операторы и участники платежных систем. Провайдеры критических услуг несут ответственность за обеспечение бесперебойной обработки и маршрутизации сообщений в рамках платежной системы. Распределение ответственности сторон в случаях возникновения нештатных ситуаций в процессе осуществления платежей/переводов и расчетов, порядок и время информирования определяются в договорах между оператором, участниками и провайдерами критических услуг, а также во внутренних процедурах, устанавливающих порядок действий и взаимоотношения персонала платежной системы и платежной инфраструктуры.

10. Обеспечение конфиденциальности данных, безопасности системы, надежности и возможность восстановления должны входить в организацию и методы управления рисками и внутреннего контроля оператора/участников платежных систем/провайдеров критических услуг. Порядок управления рисками должен предусматривать периодическое обновление и мониторинг оценки рисков, включая изменения в системах, условиях эксплуатации или эксплуатации, которые могут повлиять на анализ рисков.

11. Внутренние процедуры операторов/участников платежной системы/провайдеров критических услуг должны устанавливать регламент управления инцидентами, порядок проведения работ и взаимодействия персонала по восстановлению штатного функционирования системы. Данные процедуры должны быть детализированными и в обязательном порядке предусматривать:

- порядок и сроки информирования руководства и персонала системы о возникновении нештатной ситуации;
- регистрацию факта возникновения нештатной ситуации (дату, время, описание события) в специальном журнале;
- порядок действий, если проблемы не были решены на уровне ответственных исполнителей персонала системы за предусмотренное процедурами время;
- порядок информирования клиентов о любом крупном инциденте, который также должен учитывать оценку эффективности способа коммуникации, включая информирование широкой общественности в случаях, когда это необходимо;
- порядок и сроки информирования руководства и персонала системы после устранения нештатной ситуации и восстановления штатного функционирования системы, включая порядок регистрации информации о восстановлении штатного функционирования системы (дату, время, причину возникновения нештатной ситуации, содержание принятых мер по ее устранению с указанием ответственных исполнителей), подготовки актов и экспертных заключений о ситуации.

12. Персонал оператора и участника платежной системы, провайдера критических услуг должен включать основной и дублирующий состав. В случае отсутствия какого-либо специалиста основного состава, его функции выполняет специалист из дублирующего состава.

13. Персонал оператора платежной системы должен включать:

- специалистов, выполняющих функции управления по сбору, обработке и передаче платежей (переводов) и сообщений, а также иметь службы технической и клиентской поддержки для качественной и своевременной обработки всех поступающих заявок;
- специалистов, выполняющих функции мониторинга за платежами (переводами) и сообщениями, платежными очередями, различными лимитами, соединениями и действиями участников и пользователей участников и т.п.;
- специалистов, выполняющих функции управления проведением расчетов, включая окончательный расчет;

- специалистов по сопровождению системы, обеспечивающих бесперебойное функционирование технической инфраструктуры и безопасность системы.

Не допускается возложение вышеперечисленных функций на одних и тех же сотрудников, выполнение вышеуказанных функций должно осуществляться разными сотрудниками. Оператор платежной системы обязан обеспечить достаточное количество персонала с соответствующей квалификацией. Количество и квалификация персонала должна соответствовать объемам услуг, предоставляемым оператором платежной системы

14. Персонал участника платежной системы должен включать:

- специалистов, выполняющих функции формирования, отправки и приема платежей (переводов), а также функции обмена другими сообщениями в рамках системы;

- специалистов по сопровождению системы, обеспечивающих бесперебойное функционирование и безопасность технической инфраструктуры участника системы.

15. Персонал провайдера критических услуг должен включать, как минимум, специалистов по сопровождению системы, обеспечивающих безопасное и бесперебойное функционирование технической инфраструктуры обмена сообщениями в рамках платежной системы.

16. Техническая инфраструктура платежной системы должна включать:

- основной аппаратно-программный комплекс (далее – АПК), к которому предъявляются определенные требования по обеспечению штатного функционирования системы и восстановлению в случае возникновения нештатных ситуаций;

- резервный АПК, который в случае выхода из строя любых компонентов основного аппаратно-программного комплекса должен полностью обеспечить штатное функционирование системы;

- каналы связи и средства безопасности передачи данных.

17. Функционирование платежной системы и критической инфраструктуры должно осуществляться в соответствии с критериями по обеспечению непрерывности, установленными внутри каждой системы и включающими наличие:

- основного и резервного центров по обработке платежей и автоматическое или ручное переключение работы системы с основного на резервный АПК и наоборот в случае возникновения сбоев в работе системы. В случае СЗПС, ЗПС, национальных платежных систем и у провайдеров критических услуг переключение работы системы с основного на резервный АПК и наоборот в случае возникновения сбоев в работе системы должно обеспечиваться в автоматическом режиме;

- средств безопасности передачи данных, минимизирующих риски несанкционированного доступа;

- установленного предельного значения времени простоя системы в случае возникновения сбоев в работе системы. В случае СЗПС, национальных платежных систем и провайдеров критических услуг предельное время простоя системы при возникновении сбоев в работе системы не должно превышать четырех часов;

- утвержденной максимальной продолжительности времени автоматизированного или ручного переключения между основным и резервным АПК с указанием максимально допустимого времени простоя до полного восстановления штатного функционирования системы;

- установленного предельного времени восстановления базы данных в случае возникновения сбоев;

- критерия максимально допустимого времени восстановления работы системы в случае сбоев основного и резервного АПК.

18. Модернизация системы, время, условия реагирования и порядок взаимодействия с поставщиком АПК и/или компанией, оказывающей услуги программного обеспечения платежной системы при возникновении нештатных ситуаций, которые приводят к нарушению критериев непрерывности, и меры по их устранению должны быть определены в договоре на техническую поддержку с провайдерами услуг и поставщиком АПК и программного обеспечения платежной системы.

19. Обновления систем, новые версии и вновь внедряемые системы, а также приложения до предоставления их пользователям должны проходить обязательное тестирование системы при различных сценариях стрессовой нагрузки и условиях восстановления.

20. Операторы платежной системы должны иметь утвержденные пошаговые процедуры по:

- обеспечению непрерывного функционирования АПК системы и требуемых для его функционирования каналов связи с указанием разового и суммарного времени простоя системы в течение квартала;
- осуществлению переключения между основным и резервным АПК с указанием максимально допустимого времени простоя до полного восстановления штатного функционирования системы;
- проведению периодических проверок персоналом оператора системы работоспособности резервного АПК, каналов связи системы и регулярного тестирования переключения работы системы с основного на резервный АПК и наоборот;
- обеспечению непрерывности функционирования рабочих станций персонала оператора системы;
- обеспечению восстановления данных в случае их повреждения или искажения в соответствии с установленным регламентом;
- обеспечению конфиденциальности передаваемых и получаемых системой данных согласно законодательству Кыргызской Республики.

21. Участники платежной системы должны иметь процедуры по:

- обеспечению безопасности и непрерывности функционирования рабочих станций персонала участника системы;
- резервированию каналов связи по передаче данных;
- обеспечению конфиденциальности передаваемых и получаемых от платежной системы данных согласно законодательству Кыргызской Республики.

22. Меры поддержания работоспособности платежной системы должны быть предусмотрены при использовании облачных вычислений. Оператор и участники платежных систем до заключения контракта с провайдером услуг должны убедиться и подвергнуть проверке способность провайдера услуг обеспечить надежность сервиса и восстанавливать внешние системы и услуги в оговоренных временных рамках.

23. Для минимизации операционных рисков в СЗПС, национальных платежных системах и УКП SWIFT при возникновении у участников проблем с рабочими станциями или каналами связи, операторы СЗПС,

национальных платежных систем и УКП SWIFT должны обеспечить для участников доступ к Единому сервисному центру (далее – ЕСЦ) проведения работ по формированию, отправке/получению платежных документов и других сообщений в системе.

§2. Перебои энергоснабжения

24. Оператор/участники платежных системы и провайдеры критических услуг должны обеспечить соответствие мощности линий и другого оконечного оборудования, через которое осуществляется подача энергоснабжения для работы систем, требованиям систем по мощности.

25. В случаях перебоев энергоснабжения, у оператора/участника платежных систем и провайдера критических услуг должно обеспечиваться автономное энергоснабжение.

26. Оператор/участники платежных системы и провайдеры критических услуг должны иметь процедуры, регламентирующие время автономного функционирования системы, а также обеспечивающие выполнение требований по продолжительности автономной работы системы с момента прекращения энергоснабжения и до момента последующего переключения на резервный АПК системы.

27. Оператор СЗПС, ЗПС, национальных платежных систем и провайдер критических услуг обязаны максимально минимизировать простой системы вследствие перебоев энергоснабжения.

28. Участник СЗПС, в случае перебоев энергоснабжения, должен обеспечить отправку/получение платежных документов посредством ЕСЦ в соответствии с установленным порядком и регламентом.

29. В случае перебоев энергоснабжения, участник УКП SWIFT может проводить отправку/получение платежных документов через рабочие станции ЕСЦ в соответствии с установленным порядком и регламентом или через альтернативные каналы передачи данных, используемые участником системы.

30. После восстановления энергоснабжения работы по переводу на основной АПК проводятся в соответствии с установленными внутренними процедурами участника или оператора системы.

§3. Сбои аппаратного и/или программного обеспечения системы

31. Сбои аппаратного обеспечения включают в себя нарушение функционирования или выход из строя серверного, сетевого, криптографического оборудования, специализированного оборудования и рабочих станций участника/оператора системы.

32. Сбои программного обеспечения включают в себя нарушение функционирования операционной системы, прикладного программного обеспечения, программного обеспечения на серверах доступа, инфраструктуры открытых ключей (PKI) и рабочих станций персонала системы.

33. Операторы платежной системы при сбоях собственного аппаратного или программного обеспечения должны проводить автоматическое переключение на резервный АПК или резервные рабочие станции оператора. В случае невозможности перехода на резервный АПК/рабочие станции, оператор должен обеспечить своевременное информирование всех своих участников, а также меры по решению нештатной ситуации и недопущению аналогичных случаев в будущем. Меры оператора должны быть отражены в Правилах системы, договорах и внутренних процедурах оператора платежной системы.

34. Участники платежной системы при сбоях собственного аппаратного или программного обеспечения должны обеспечить использование альтернативных и/или резервных средств в соответствии со своими внутренними процедурами.

35. В СЗПС при сбоях аппаратного и/или программного обеспечения системы или рабочих станций оператора проводится автоматическое переключение на резервный АПК или резервные рабочие станции оператора в соответствии с установленным порядком. В случае невозможности перехода на резервный АПК, работы по обработке платежей участников системы и проведению окончательного расчета проводятся оператором в соответствии с установленным порядком.

36. В случае невозможности участником СЗПС продолжить работу со своего резервного оборудования, выполнение соответствующих работ может проводиться через рабочие станции ЕСЦ в соответствии с установленным порядком и регламентом.

37. В случае невозможности участником УКП SWIFT продолжить работу со своего резервного оборудования, выполнение соответствующих работ может проводиться через рабочие станции ЕСЦ в соответствии с установленным порядком и регламентом, или через альтернативные каналы передачи данных, используемые участником системы.

38. В национальных платежных системах при сбоях аппаратного и/или программного обеспечения системы или рабочих станций оператора проводится автоматическое переключение на резервный АПК или резервные рабочие станции оператора. В случае невозможности участником национальных платежных систем продолжить работу со своего резервного оборудования, выполнение соответствующих работ может проводиться через рабочие станции ЕСЦ.

§4. Сбои каналов связи системы

39. При сбое канала основного канала связи между основным и резервным АПК системы, оператор системы должен провести переключение на резервный канал связи в соответствии со своими внутренними процедурами.

40. При сбое основного канала связи между оператором и участниками системы участник системы должен провести переключение на собственный резервный канал связи в соответствии со своими внутренними процедурами.

41. При выходе из строя обоих каналов связи у участника СЗПС, национальных платежных систем и УКП SWIFT работа по отправке/получении платежных документов и сообщений системы выполняется через ЕСЦ в соответствии с установленным порядком и регламентом.

§5. Нарушение регламента работы платежной системы

42. К нарушениям регламента работы относится продление периодов операционного дня вследствие:

- проведения работ по восстановлению штатного функционирования системы в случае возникновения нештатной ситуации у оператора системы в течение операционного дня;

- несвоевременной передачи сообщений и отчетов оператором платежной системы своим участникам;

- несвоевременной передачи платежей и сообщений между операторами платежной системы.

43. Регламент и порядок работы систем определяются нормативными правовыми актами, регулирующими функционирование системы, правилами работы системы, а также договорными отношениями между операторами платежных систем, между оператором и участниками платежных систем. Ответственность сторон за соблюдение и санкции за нарушение регламента и порядка работы системы устанавливаются в договорах и соглашениях между операторами, или оператором и участниками системы.

4. Несанкционированный доступ и мошенничество в платежной системе

§1. Обеспечение безопасности

44. Оператор и участники системы должны устанавливать четкую политику защиты платежных систем (в том числе и информационных ресурсов системы) от несанкционированного доступа, злоупотребления или мошеннического изменения, вставки, удаления, замены, подавления или раскрытия, иметь внутреннюю политику по обеспечению информационной безопасности системы, которая должна:

- иметь четко определенные задачи, основные требования по обеспечению конфиденциальности и доступу к информации, адекватности внутреннего контроля, а также критерии разграничения ответственности соответствующих лиц при осуществлении контроля;

- предусматривать своевременное реагирование на возникновение подозрительных операций или попыток несанкционированного доступа и порядок взаимодействия с правоохранительными органами Кыргызской Республики;

- предусматривать порядок незамедлительного информирования Национального банка и участников рынка платежных услуг о фактах внешних угроз, преступлений, мошенничества, которое может угрожать другим участникам;

– предусматривать разработку новых методов борьбы с мошенничеством;

– включать обязательные требования о проведении регулярного обучения сотрудников по безопасности и персонала системы механизмам предотвращения мошенничества и несанкционированного доступа.

45. Оператор и участники системы на регулярной основе (по мере необходимости, но не реже одного раза в три года) должны осуществлять самооценку системы и пересмотр внутренней политики по безопасности с целью обновления и включения новых инновационных методов борьбы с мошенничеством и несанкционированным доступом в систему.

46. Результаты самооценки должны представляться по запросу в Национальный банк.

§2. Внутреннее мошенничество

47. Для снижения риска возникновения внутреннего мошенничества оператор и участники системы должны иметь систему защиты от мошенничества и несанкционированного доступа на уровне аппаратно-программного комплекса (использование паролей и прав доступа к системе, криптографии, шифрования и т.п.), квалифицированный и прошедший проверку персонал для работы в системе, а также утвержденные должностные инструкции, определяющие ответственность, права и обязанности персонала.

48. Разрешение спорных ситуаций при возникновении риска внутреннего мошенничества, ответственность сторон и другие условия работы с системой должны быть определены в договорах между оператором и участниками системы.

§3. Мобильные платежи и платежи в режиме реального времени

49. Оператор и участники системы должны предоставлять своим клиентам и пользователям гарантию того, что доступ к услугам, выполняемый через интернет на веб-сайте или через приложение, будет надлежащим образом защищен и аутентифицирован (передача в зашифрованном виде учетные данных, паролей и ПИН-кодов).

50. Оператор и участники системы должны применять алгоритмы шифрования, которые соответствуют общепринятым международным стандартам.

51. Оператор и участники системы должны обеспечивать безопасность физического и логического доступа для того, чтобы разрешать доступ к своим системам только уполномоченному персоналу. Процедуры должны предусматривать механизмы обработки и передачи в целях защиты целостности систем и данных.

52. Оператор и участники системы должны обеспечивать мониторинг для предупреждения о любых необычных операциях системы, ошибок при передаче данных или необычных онлайн-операций, а также наличие процедур реагирования на необычные операции.

53. С ростом количества и объемов транзакций в системе мобильных и онлайн-услуг должно быть внедрено программное обеспечение автоматически отслеживающее подозрительные операции или характер изменения (динамики) платежей. В процессах обнаружения подозрительной активности должны учитываться качественные и количественные факторы.

Оператор и участник системы должны иметь внутренние процедуры с описанием действий при выявлении подозрительных операций, методов противодействия мошенничеству.

54. Оператор и участники системы должны предусматривать поддержание высокой доступности онлайн-систем и вспомогательных систем, в также процедуры восстановления на случай негативного воздействия извне, направленных на отказ системы.

55. Оператор и участники системы должны предусматривать наличие многофакторных моделей аутентификации при входе в систему и подписании транзакций в целях авторизации (подтверждения).

56. Системы должны предусматривать управление лимитами на операции для минимизации возможного ущерба.

57. Операции должны проводиться только после четко определенной авторизации пользователя в системе.

58. Безопасность, обеспечиваемая базовыми используемыми сетевыми устройствами и инфраструктурами компаний-поставщиков на транспортном уровне, не может считаться достаточной применительно к конфиденциальным и секретным данным, в частности PIN-кодам и паролям (примерами такой инфраструктуры являются GSM, GPRS, 3G, Bluetooth, Wi-Fi 802.11b и IrDA и т.п.). Защита передаваемых конфиденциальных данных должна обеспечиваться с использованием средств на уровне платежной системы.

59. В программном обеспечении должны быть внедрены меры, направленные на предотвращение дублирования транзакций, возникающего в результате задержек между сеансами связи или сбоях внутри сеанса.

60. Соглашения с провайдерами услуг должны включать наличие надлежащих планов восстановления и распределения ответственности в случае сбоев системы.

61. Оператор и участники системы должны информировать своих клиентов о мерах безопасности для того, чтобы защищать мобильные устройства от вредоносного программного обеспечения или иного программного обеспечения, использование которых может привести к негативным последствиям.

§4. Банковские платежные карты

62. При работе с банковскими платежными картами международных платежных систем оператору и участнику системы рекомендуется принять за основу Общие критерии для оценки безопасности информационных технологий (ISO/IEC 15408) и PCI DSS и придерживаться соблюдения данных требований.

63. Оператор и участники (эмитенты) должны иметь внутренние процедуры с указанием в них как минимум:

- разграничение доступа персонала к базе данных системы (к информации о номерах платежных карт, кодовых словах, держателе карты, об образце подписи и т.д.)
- список сотрудников персонала системы, имеющих такой доступ; ответственность и санкции за нарушение ограничений;
- системы защиты от внутреннего и внешнего мошенничества при эмиссии платежных карт;

- порядка обработки заявлений клиентов и получения банковских платежных карт, включающего требования по обязательной идентификации и проверке клиента;

- порядка возврата изъятых банкоматами карт.

64. Участники (эквайеры) должны иметь внутренние процедуры с указанием в них как минимум:

- порядка обработки заявлений торгово-сервисных предприятий и заключения с ними договоров, включающих требования к предоставляемому пакету документов (при необходимости нотариально заверенные копии учредительных документов и Устава, регистрации в налоговых органах, разрешений/лицензий на заявленные виды деятельности, ксерокопии паспортов руководства, бухгалтерский баланс с отметкой налоговых органов);

- порядка ведения базы данных торгово-сервисных предприятий, с которыми были расторгнуты договора или заявления которых были отвергнуты с указанием причины отказа;

- механизма контроля торгово-сервисных предприятий, включающего подтверждение факта его регистрации, регулярную проверку качества обслуживания платежных карт, условий содержания и работоспособности терминалов, хранения чеков, определение значений «flood limit» в зависимости от мошеннической активности торгово-сервисного предприятия;

- порядка закупки, хранения, установки/подключения и технического обслуживания периферийного устройства.

65. Для снижения риска внешнего мошенничества операторы системы должны иметь программное обеспечение, позволяющее проводить мониторинг и анализ риска, а также отслеживание подозрительных транзакций и авторизаций, совершенных посредством платежных карт на регулярной основе. Программное обеспечение должно контролировать как транзакции, совершенные в сети эквайера (контроль риска эквайера относительно торгово-сервисных предприятий), так и транзакции, совершенные посредством карт, эмитированных банком (контроль риска эмитента относительно держателей карт).

66. Участники системы могут иметь собственное программное обеспечение, позволяющее самостоятельно осуществлять

мониторинг и управление своими рисками, связанными с эмиссией и эквайрингом платежных карт для снижения потерь, вызываемых возможным мошенничеством при использовании платежных карт, или воспользоваться данной услугой оператора системы на договорных условиях.

67. Операторы и участники системы должны установить параметры мониторинга за авторизациями/транзакциями, превышение значений которых будет считаться подозрительными авторизациями/транзакциями. Мониторинг должен отражать как минимум следующие случаи, когда:

- сумма отдельной авторизации/транзакции (или общая сумма) превышает установленный лимит в заданный период времени;
- авторизация/транзакция платежной карты проводится в торгово-сервисных предприятиях в двух или более странах в заданный период времени;
- общая сумма транзакций в конкретной стране с повышенным риском превышает установленный лимит в заданный период времени;
- общее число авторизаций на одном торгово-сервисном предприятии превышает установленный лимит в заданный период времени;
- количество некорректных попыток ввода ПИН-кода в банкоматах превышает установленный лимит за заданный период времени;
- сумма отдельной авторизации/транзакции превышает установленный лимит для конкретной группы торгово-сервисных предприятий с повышенным риском.

Оператор или участник системы может устанавливать дополнительные правила и параметры мониторинга за подозрительными транзакциями с банковскими платежными картами и в периферийных устройствах.

68. Оператор и участник системы должны иметь подготовленный персонал для проведения анализа рисков возможного мошенничества, осуществляющий контроль за работой периферийных устройств, транзакций и авторизаций платежных карт.

69. Оператор и участник системы должны иметь внутренние процедуры с описанием средств и инструментов по распознаванию

поддельных платежных карт и подозрительных операций с использованием карт, методов противодействия мошенническому использованию карт/периферийных устройств, а также порядка действий персонала в случае выявления таких операций.

70. В договоре между оператором и участниками системы должны быть установлены как минимум:

- основные требования по соблюдению безопасности, которые участники системы должны использовать при разработке внутренних нормативных документов, процедур, типовых договоров с держателями платежных карт и торгово-сервисными предприятиями;
- время реагирования, порядок и сроки оповещения и взаимодействия сторон в случае выявления мошеннических операций;
- порядок и сроки разрешения спорных ситуаций между участниками системы;
- порядок и правила обработки чарджбеков;
- ответственность сторон в случае выявления мошеннических операций;
- порядок взаимодействия с правоохранительными органами по вопросам мошенничества;
- порядок и сроки предоставления и формы отчетов по подозрительным операциям;
- обмен информацией о мошеннических операциях между участниками системы.

71. В договоре между участником (эквайером) системы и торгово-сервисным предприятием должны быть отражены следующие аспекты:

- список карточных продуктов, принимаемых к оплате в торгово-сервисном предприятии;
- время и график работы торгово-сервисного предприятия;
- виды продаваемых товаров и услуг (профиль) для идентификации в системе торгово-сервисного предприятия и обязательство извещать об изменении своего профиля;
- определение значения «floor limit» для торгово-сервисного предприятия, если в нем используется «floor limit»;

- требования по соблюдению безопасности торгово-сервисным предприятием (проверка подлинности платежной карты, проверка подписи и реквизитов на платежной карте с документом, удостоверяющим личность держателя платежной карты и иные требования), запрет на хранение реквизитов платежных карт;

- возможность замораживания средств торгово-сервисного предприятия по подозрительным транзакциям, по которым проводится проверка;

- порядок проведения проверки торгово-сервисного предприятия по качеству обслуживания платежных карт, предоставляемых услуг, условий содержания, целостности и работоспособности периферийного устройства, хранения чеков;

- порядок взаимодействия в случае выявления операции с украденной/утраченной/поддельной платежной картой держателя карты или проведения мошеннических транзакций самим торгово-сервисным предприятием;

- ответственность сторон при выявлении мошеннических операций;

- условия обязательного обучения кассиров правилам приема и проверки платежных карт, а также методам выявления мошеннических операций и борьбы с ним.

72. В договоре между участником (эмитентом) системы и держателем карты должны быть определены основные требования по соблюдению безопасности держателем платежной карты (использование ПИН-кода, лимиты, действия держателя в случае утери карты, выявления несанкционированного списания средств со счета), а также распределение рисков и ответственности между сторонами при утере/похищении платежной карты, а также в случае выявления мошеннических транзакций.

73. Оператор системы на основании полученных от участников данных должен на постоянной основе проводить проверку защищенности процессингового центра от мошеннических и внешних атак, выявлять риски и предпринимать меры для снижения уровня мошенничества.

5. Форс-мажорные обстоятельства

74. К форс-мажорным обстоятельствам относятся обстоятельства непреодолимой силы, не зависящие от воли сторон, такие как пожары, аварии, стихийные бедствия, военные действия, которые приводят к нарушению штатного функционирования платежной системы.

75. Операторы и участники платежной системы должны иметь территориально удаленный резервный центр для обеспечения быстрого восстановления штатного функционирования платежной системы в случае возникновения форс-мажорных обстоятельств.

76. Территориально удаленный резервный центр должен удовлетворять как минимум следующим условиям:

- условия размещения резервного центра должны соответствовать требованиям безопасности, установленным нормативными правовыми актами Национального банка;

- обеспечить возможность полного дублирования работы основного центра (иметь соответствующие АПК, каналы связи с участниками, подготовленный персонал, бесперебойное энергоснабжение).

77. Операторы и участники платежной системы должны разработать процедуры, регламентирующие (в случаях наступления форс-мажорных обстоятельств) порядок перевода работы на резервный центр и взаимодействие персонала системы.

6. Отчетность

78. Операторы и участники платежной системы должны фиксировать информацию об инцидентах и нештатных ситуациях в журнале регистрации нештатных ситуаций и формировать отчет согласно Приложению 1 настоящего Положения. Отчет передается в Национальный банк в электронной форме:

- операторами СЗПС – на ежедневной основе;
- операторами ЗПС и других платежных систем, участниками платежной системы – на ежемесячной основе не позднее 10 числа месяца, следующего за отчетным.

79. Национальный банк на регулярной основе осуществляет сбор и обработку информации о состоянии платежной системы,

нештатных ситуациях и мошеннических операциях для анализа и оценки степени их воздействия на платежную систему в целом, а также на деятельность оператора и участника системы. В случае существенного влияния на платежную систему, Национальный банк разрабатывает и передает операторам и/или участникам платежных систем рекомендации и предложения по минимизации рисков, осуществляет контроль их исполнения и при необходимости принимает меры воздействия к операторам и/или участникам платежных систем в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

Приложение 1
к Положению по нештатным
ситуациям в платежной системе

Отчет об инцидентах и нештатных ситуациях

Наименование системы: _____
 Наименование оператора платежной системы: _____
 Отчетный период: _____

№ п/п	Дата и время регистрации / совершения инцидента, риск-события	Дата выявления инцидента / риск-события	Дата и время устранения инцидента / риск-события	ТО / филиал / Название СЦ / № АТМ / Название точки обслуживания / ТСП	Бизнес-процесс, на котором произошел инцидент / вид деятельности	Тип события	Краткое описание события	Причины возникновения риска	Принятые решения / предпринятые меры по предотвращению и минимизации риска	Контрольные меры / мероприятия	Статус исполнения контрольных мер	Метод управления операционным риском (обоснованное принятие, перенос, минимизация, отказ от вида деятельности и т.д.)	Уровень влияния на деятельность	Уровень влияния на репутацию	Уровень влияния на финансы	фактические убытки	возможные убытки	Дополнительные комментарии / предложения
																	0	

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 27 ноября 2017 года
№ 2017-П-07/49-2-(ДКП)

О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики

В соответствии со статьями 24, 28 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности», Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Установить учетную ставку Национального банка Кыргызской Республики в размере 5,00 процента годовых.
2. Настоящее постановление вступает в действие с 28 ноября 2017 года.
3. Экономическому управлению разместить информацию о размере учетной ставки на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики в течение одного рабочего дня со дня принятия настоящего постановления.
4. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Н.Жениша.

Председатель

К. Кулматов

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 13 декабря 2017 г.
№ 2017-П-07/51-2-(ДКП)

О графике заседаний Правления Национального банка на 2018 год по вопросу о размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики

В соответствии со статьей 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности», Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить график заседаний Правления Национального банка на 2018 год по вопросу о размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики (прилагается).

2. Экономическому управлению в течение 5 рабочих дней со дня принятия настоящего постановления:

– направить настоящее постановление в Аппарат Президента Кыргызской Республики, Жогорку Кенеш Кыргызской Республики и Аппарат Правительства Кыргызской Республики;

– опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики.

3. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя председателя Национального банка Кыргызской Республики Н. Жениша.

Исполняющий обязанности Председателя

Н. Жениш

ГРАФИК ЗАСЕДАНИЙ

Правления Национального банка на 2018 год по вопросу о размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики

Дата проведения заседания*	Наименование вопроса
26 февраля	1. Отчет о денежно-кредитной политике. IV квартал 2017 года 2. О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики
26 марта	О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики
28 мая	1. Отчет о денежно-кредитной политике. I квартал 2018 года 2. О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики
25 июня	О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики
27 августа	1. Отчет о денежно-кредитной политике. II квартал 2018 года 2. О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики
24 сентября	О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики
26 ноября	1. Отчет о денежно-кредитной политике. III квартал 2018 года 2. О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики
24 декабря	О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики

*В случае, если дата будет объявлена нерабочим днем в Кыргызской Республике, заседание Правления Национального банка Кыргызской Республики будет проведено на следующий рабочий день.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 13 декабря 2017 г.
№ 2017-П-11/51-4-(НФКУ)

Об Основных направлениях развития сектора микрофинансирования в Кыргызской Республике на 2018-2021 годы

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности», Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Основные направления развития сектора микрофинансирования в Кыргызской Республике на 2018 – 2021 годы (прилагается).

2. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

3. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

4. Управлению внешнего надзора довести настоящее постановление до сведения структурных подразделений Национального банка Кыргызской Республики, областных управлений, Представительства Национального банка в Баткенской области, ОАО

«Финансовая компания кредитных союзов», ассоциаций небанковских финансово-кредитных организаций, микрофинансовых организаций, кредитных союзов Кыргызской Республики.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики Джусупова Т.Дж..

Исполняющий обязанности Председателя

Н. Жениш

**Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 13 декабря 2017 г.
№ 2017-П-11/51-4-(НФКУ)**

**Основные направления развития сектора
микрофинансирования в Кыргызской
Республике на 2018-2021 годы**

ГЛАВА 1.

Общие положения

В Национальной стратегии устойчивого развития Кыргызской Республики на период 2013-2017 годы, утвержденной Указом Президента Кыргызской Республики от 21 января 2013 года № 11, была отмечена роль микрофинансирования как элемента финансовой системы, направленной на социальную мобилизацию населения путем расширения доступа к качественным финансовым услугам и предоставления финансового и социального посредничества для клиентов с низким уровнем доходов.

Программа Правительства Кыргызской Республики «Жаны доорго – кырк кадам», утвержденная постановлением Жогорку Кенеша Кыргызской Республики от 25 августа 2017 года № 1836-VI предусматривает системную работу, направленную на развитие кредитного рынка, потенциала потребителей финансовых услуг, повышения уровня финансовой грамотности и ответственного кредитования. Данная программа предполагает дальнейшее снижение процентных ставок по кредитам, внедрение услуг, основанных на информационно-цифровых технологиях, увеличение охвата населения банковскими услугами, развитие кооперативов, а также исламских принципов финансирования. Кроме этого, данная программа ключевым параметром для развития объектов МСБ определяет введение системы самообеспечения и саморегулирования.

ОНПСМ на 2018-2021 гг. содержит оценку текущего состояния микрофинансового сектора и реализации Стратегии развития микрофинансирования на 2011-2015 годы, утвержденной постановлением Правительства Кыргызской Республики и Национального банка Кыргызской Республики от 28 февраля 2012 года № 150/40/6, а также определяет основные направления развития сектора микрофинансирования на 2018-2021 годы.

В настоящем документе под сектором микрофинансирования понимаются небанковские финансово-кредитные организации в виде микрофинансовых организаций, кредитных союзов, а также ОАО «Финансовая компания кредитных союзов», занимающееся кредитованием кредитных союзов.

Цель ОНПСМ на 2018-2021 гг. – обеспечение благоприятной экономической, законодательной и регулятивной среды для институционального развития жизнеспособного, устойчивого и социально ответственного сектора микрофинансирования как важнейшего инструмента финансирования развития малого бизнеса и частного предпринимательства, повышения занятости и благосостояния населения.

Для достижения указанной цели, предусматривается решение следующих задач:

- совершенствование законодательной, нормативной базы, способствующей внедрению новых финансовых продуктов и услуг, а также расширению источников финансирования для НФКО;

- укрепление системы регулирования и надзора в сфере микрофинансирования;

- институциональное развитие сектора микрофинансирования для обеспечения его устойчивости и эффективности, расширение спектра оказываемых ими услуг, а также улучшение их ценовой и географической доступности;

- развитие институтов инфраструктуры рынка микрофинансирования;

- обеспечение прозрачности рынка микрофинансирования и защиты прав потребителей микрофинансовых услуг.

Успешная реализация ОНПСМ на 2018-2021 годы зависит от эффективной, последовательной и скоординированной работы всех

участников рынка, включая Национальный банк, бизнес-ассоциации и НФКО.

Реализация ОНРСМ на 2018-2021 годы будет осуществляться Национальным банком совместно с заинтересованными сторонами в соответствии с Планом мероприятий по их реализации, с указанием конкретных мер и сроков выполнения согласно Приложению 1 к ОНРСМ на 2018-2021 годы.

ГЛАВА 2.

Текущее состояние сектора небанковских финансово-кредитных организаций Кыргызской Республики

§ 2.1. Общая макроэкономическая и социально-экономическая среда

Национальная стратегия устойчивого развития Кыргызской Республики на период 2013-2017 годы ключевым целевым ориентиром определяет макроэкономическую стабильность. При этом достижение макроэкономической стабильности определяется сохранением следующих ключевых количественных параметров: среднегодового роста реального ВВП не менее 7 процентов, инфляции в интервале 5-7 процентов, дефицита бюджета – не более 5 процентов к ВВП и государственного внешнего долга до 60 процентов к ВВП.¹ По мере приближения к концу срока, охватываемого НСУР 2013-2017 гг., можно констатировать тот факт, что достижение целевых параметров более чем возможно.

Кыргызстану в условиях ухудшения экономической ситуации, связанной с неблагоприятной внешнеэкономической конъюнктурой, мировой экономической напряженностью на финансовых рынках, удалось стабилизировать макроэкономическую ситуацию, сократить волатильность курса национальной валюты и рост уровня инфляции.

Проводимая денежно-кредитная политика была направлена на поддержание положительных темпов роста экономики. В целях снижения процентных ставок по кредитам для конечных заемщиков и расширения кредитования экономики Национальный

¹ Национальная стратегия устойчивого развития Кыргызской Республики на период 2013-2017 годы.

банк продолжает предоставление кредитных ресурсов в рамках инструментов рефинансирования.

Наблюдается также улучшение отдельных социально-экономических показателей: уровень общей бедности, рассчитываемый Национальным статистическим комитетом Кыргызской Республики, в 2016 году составил 25,4 процента, снизившись на 6,7 процента по сравнению с 2015 годом. Необходимо отметить, что при этом абсолютное большинство бедного населения проживало в сельской местности (74 процента).

Начиная с 2012 года, Национальный банк начал осуществлять масштабные реформы по расширению финансового доступа и поддержке развития финансового сектора, направленные на усиление конкуренции между банками, укреплению финансовой инфраструктуры, расширению финансовых инструментов, внедрение системы защиты прав потребителей финансовых услуг и продвижение программ финансовой грамотности. В 2015-2016 гг. в Национальном банке были созданы отдел по защите прав потребителей и сектор финансовой грамотности.

Ведется работа по повышению доступа к финансовым услугам через электронные и платежные терминалы, развитие дистанционного банкинга. Ежегодно наблюдается прогресс в улучшении показателей по развитию инфраструктуры предоставления финансовых услуг (Таблица 1).

Таблица 1. Индикаторы финансовой доступности

Показатели	2012	2013	2014	2015	2016
Число отделений банков на 1000 км ²	4,8	5,2	5,6	6,0	6,6
Число отделений банков на 100 тыс.чел	17,1	18,2	19,2	20,4	21,9
Число банкоматов на 1000 км ²	3,1	4,1	5,0	6,2	6,5
Число банкоматов на 100 тыс.чел	11,0	14,4	17,3	21,0	21,6
Число терминалов на 1000 км ²	12,4	17,4	23,4	30,3	35,5
Число терминалов на 100 тыс.чел	44,8	61,5	80,9	102,7	118,0
Депозиты в комбанках (% от ВВП)	16,33	18,94	20,59	23,9	23,38
Кредиты комбанков (% от ВВП)	12,92	15,19	19,67	21,84	20,41
Кредиты НФКО	15,41	19,11	22,95	14,97	10,92
Кредиты НФКО (% от ВВП)	4,96	5,38	5,73	3,48	2,38

Однако в целом сохраняются факторы, сдерживающие экономический рост, – высокий уровень неравенства между регионами, недостаточная развитость инфраструктуры и институциональной системы, зависимость от денежных переводов и геоэкономических факторов. Несмотря на некоторое снижение, общий уровень бедности остается относительно высоким по сравнению с сопоставимыми странами региона.

В среднесрочном периоде целевым ориентиром денежно-кредитной политики будет удержание уровня инфляции в пределах 5-7 процентов. Поддержание макроэкономической стабильности и ускорение экономического роста в среднесрочном периоде требует диверсификации экономики, приостановления дальнейшего роста внешнего долга и улучшения деловой среды для развития предпринимательства, в том числе с использованием современных технологий. Ускорение экономического роста до 6-7 процентов является необходимым условием развития страны в целом и снижения уровня бедности.

§2.2 Текущее состояние микрофинансового сектора и его влияние на экономику страны

Микрофинансовый сектор Кыргызской Республики представлен микрофинансовыми организациями в виде микрофинансовых компаний, микрокредитных компаний, микрокредитных агентств и кредитных союзов.

Доля активов и кредитов микрофинансового сектора в общей сумме активов и кредитов банковской системы и системы небанковских финансово-кредитных организаций составляет 7,3 процента и 10,2 процента соответственно.

Микрофинансовые организации внесли значительный вклад в развитие МСБ и стимулирование деловой инициативы у населения с низкими доходами. Основными клиентами микрофинансовых организаций (около 56,2 процента) являются женщины. Кредитный портфель МФО на 60 процентов состоит из кредитов без залогового обеспечения, 34 процента из них выданы под групповое поручительство. В то же время уровень возвратности данных кредитов остается на уровне не ниже 95 процента.

В течении 2007-2011 годы сектор микрофинансирования характеризовался высокой динамикой роста и вхождением в него новых участников, последние четыре года рынок характеризуется замедлением темпов роста, при этом отмечается устойчивое сохранение основных качественных показателей деятельности. Так, за последние десять лет (с 2007 по 2016 годы) количество активных заемщиков выросло с 163,2 тыс. до 228,5 тыс. чел., а объем совокупного кредитного портфеля увеличился с 4,8 млрд сом до 10,9 млрд сом, при этом средний размер кредита на одного заемщика практически не изменился: 45,6 тыс. сом и 50 тыс. сом в 2007 и 2016 году соответственно, при этом показатель портфеля в риске свыше 30 дней не превышал 7,7 процента.

Следует отметить, в 2010 году прекратился рост количества участников сектора (454 МФО), и, начиная с 2011 года отмечается заметное сокращение количества МФО: на конец 2016 года количество МФО составило 162 единицы². Сокращение количества МФО происходило в связи с отсутствием достаточного капитала для ведения прибыльной деятельности, повышением регуляторных требований к МФО и другими причинами.

Таблица 2. Основные показатели развития НФКО

	2005		2010		2016	
	МФО	КС	МФО	КС	МФО	КС
Количество	134	320	396	217	162	116
Заемщики, тыс.чел	52,1	22,4	371,9	19,6	218,6	9,4
Кредитный портфель, млрд сом	1,49	0,58	9,9	1,14	19,5	0,94
Средний размер кредита, тыс.сом	28,5	25,9	26,7	58,2	89,2	100,1

Несмотря на сокращение количества МФО, охват населения микрокредитованием вырос с 1,4 процента до 3,8 процента (Таблица 3). Однако показатель финансового проникновения снизился с 3,9 процента в 2005 году до 2,5 процента.

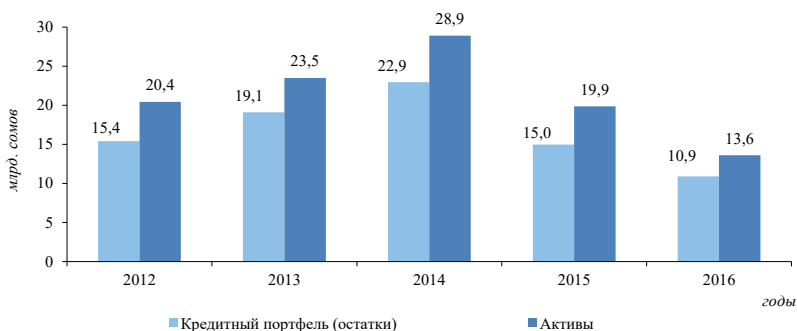
² По итогам III квартала 2017 года имеют лицензию/свидетельство об учетной регистрации 155 МФО

Таблица 3. Основные показатели развития МФО

Основные показатели	2005	2010	2015	2016
Количество МФО	134	396	172	162
Охват населения микрокредитованием, %	1.4	7.1	9.1	3.8
Показатель финансового проникновения, %	3,9	5.2	3	2,5
Уровень бедности, %	43.1	33.7	32,1	25,4
ВВП на душу населения (в долл. США)	478	888	1163,3	1133,6
Инфляция (среднегодовая), %	4,9	19,2	13,6	0,4

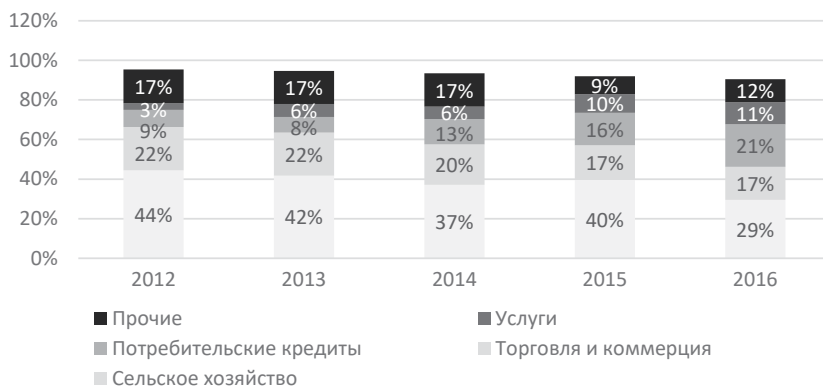
Сокращение кредитного портфеля МФО, активов, ресурсной базы, показателя финансового проникновения с 2010 года объясняется в том числе трансформацией трех крупных МФО в коммерческие банки: микрофинансовых компаний «Бай Тушум и партнеры», «ФГ «Компаньон» – в ЗАО Банк «Бай Тушум», ЗАО «Банк Компаньон», микрокредитной компании «Финка» – в ЗАО «Финка Банк».

График 2. Динамика кредитного портфеля НФКО

В связи с переходом ЗАО МФК «Финансовая группа Компаньон» в сектор коммерческих банков в 2016 году наблюдалось снижение основных показателей сектора НФКО, в частности активов и ресурсной базы, а также сокращение кредитного портфеля на 27,1 процента по сравнению с аналогичным показателем в 2015 году, который составил 10,9 млрд сомов. Без учета ЗАО МФК «Финансовая группа Компаньон» размер кредитного портфеля НФКО увеличился на 3,3 процентных пункта по сравнению с 2015 годом.

График 3. Распределение кредитного портфеля НФО по отдельным отраслям

Совокупный кредитный портфель МФО уменьшился на 29,0 процента и на конец 2016 года составил 10,0 млрд сомов. В целом кредитный портфель МФО состоит из кратко- и среднесрочных кредитов. Как видно из Графика 3, сельское хозяйство было и остается приоритетной областью кредитования МФО, доля сельского хозяйства в общем объеме микрокредитования упала с 44,2 процента в 2012 году до 27,7 процента в 2016 году. В 2009-2015 гг. доля сельского хозяйства варьировалась от 36 до 45 процентов. Доля коммерции и торговли за это время неуклонно падала: с 20,61 процента в 2012 г. до 16,1 процента в 2016 г. Наоборот, доля потребительских кредитов выросла с 9,5 процента до 23,5 процента, став вторым сектором по использованию микрокредитов.

Основным источником осуществления деятельности МФО является собственный капитал (чуть более 50 процентов). В структуре обязательств МФО доля обязательств перед иностранными организациями составила 26,8 процента. При этом обязательства в иностранной валюте составили 33,1 процента от общего объема обязательств, несмотря на то, что объем обязательств МФО уменьшился на 55,6 процента до 4,4 млрд сомов с 2015 до конца 2016 года (связано с трансформацией МФК «ФГ «Компаньон» в коммерческий банк).

Общая сумма оплаченного уставного капитала небанковских финансово-кредитных организаций на конец 2016 года составила 3,9 млрд сомов, уменьшившись с 2015 года на 17 процентов. При этом собственный капитал НФКО составил 6,9 млрд сомов, который уменьшился на 8,0 процента или на 0,6 млрд сомов.

Доля МФО (МФК, МКК, МКА) в общем объеме кредитного портфеля НФКО составляет 91,4 процента. Остальной кредитный портфель выдан кредитными союзами.

На конец 2016 года на территории Кыргызской Республики осуществляли деятельность 116 кредитных союзов. Кредитные союзы насчитывали около 16,4 тыс. участников, из которых 9,4 тыс. чел. являются заемщиками. В среднем на каждый КС приходится около 140 участников, что является достаточно низким показателем для системы кредитных союзов, учитывая потенциал и двадцатилетнее существование данной системы.

Начиная с 2013 года, кредитный портфель системы КС прекратил рост и на конец 2016 года составил 940 млн сомов. Доля кредитов в активах соразмерна с долей кредитов в активах в системе МФО: 79,5 процента и 80,4 процента соответственно. Средний размер кредита кредитного союза составляет около 100 тыс.сом. (Таблица 4).

Таблица 4. Показатели деятельности кредитных союзов 2013-2016 г.г.

Показатели	2013	2014	2015	2016
Количество организаций	153	135	125	116
Число заемщиков (чел.)	15 176	11 613	9 924	9 396
Активы (млн. сом)	1 747,2	1 330,4	1 136,5	1 183,9
Кредитный портфель (млн. сом)	1 456,5	1 152,6	933,5	940,6
Средний размер кредита (тыс.сом)	96	99,3	94,1	100,1
Общий объем депозитов (млн. сом)	80,8	14,2	8,5	8,6
Число членов (чел.)	24 541	20 047	17 488	16 353
Процентная ставка кредит (%)	27,31	25,63	27,88	27,77

Основными источниками финансирования кредитных союзов являются собственный капитал, а также финансирование со стороны ОАО «Финансовая компания кредитных союзов».

Отдельные кредитные союзы привлекают средства от других финансово-кредитных организаций страны и др. источников.

На конец 2016 года лицензию на привлечение депозитов имели только восемь кредитных союзов с незначительной депозитной базой. 42 процента кредитных союзов расположены в сельской местности, 15 процента – в городах Ош и Бишкек, остальные кредитные союзы осуществляют деятельность в небольших городах, охватывая при этом близлежащие к ним территории. За время деятельности КС не получило развитие филиальной сети и точек обслуживания, и кредитование в ориентировано в основном на сельское хозяйство и торговлю.

SWOT анализ микрофинансового сектора Кыргызской Республики

<p>СЛАБЫЕ СТОРОНЫ:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ недостаточная профессиональная компетентность по управлению рисками в НФКО;▪ низкий уровень корпоративной культуры и управления существенного количества малых и средних НФКО;▪ наличие значительного количества малых НФКО с низким уровнем финансовой устойчивости;▪ неразвитость рынка депозитов.▪ неадекватное ресурсное обеспечение ввиду ограниченного доступа к источникам финансирования, апексных институтов и высокой стоимости внешнего финансирования;▪ наличие репутационного риска системы НФКО, недостаточный уровень кредитной культуры и доверия к системе НФКО;▪ недостаточный уровень финансовой грамотности клиентов;▪ отсутствие комплексной системы подготовки и повышения квалификации кадров для микрофинансового сектора, отсутствие высококвалифицированных специалистов в регионах;▪ высокая зависимость от доходов мигрантов, денежных переводов, волатильности курса доллара;▪ слабый институциональный потенциал профессиональных ассоциаций и организаций второго уровня;▪ низкий уровень участия НФКО в системе обмена кредитной информации.	<p>СИЛЬНЫЕ СТОРОНЫ:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ наличие продуктов и услуг, условия которых соответствуют потребностям малообеспеченных слоев населения (короткий срок рассмотрения заявок, беззалоговое кредитование, удобный график погашения, высокий уровень клиент ориентированности и т.д.);▪ знания и опыт по обслуживанию сельского населения, в частности женщин;▪ кредиты предлагаются преимущественно в национальной валюте, что снижает валютные риски для клиентов.
--	--

<p>УГРОЗЫ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • правовые риски, связанные с частым изменением законодательства; • отсутствие информации о масштабах теневой деятельности как среди самих участников финансового рынка (безлицензионная деятельность), так и субъектов МСБ; • активное вхождение коммерческих банков в сектор микрофинансирования; • уязвимость к влиянию внешних экономических и геополитических шоков; • неопределенность, связанная со вступлением в ЕАЭС и его последствиями на уровень миграции, денежных переводов; • неблагоприятный деловой климат (рост безработицы, низкий темп роста субъектов частного предпринимательства и МСБ); • волатильность экономического восстановления и сопутствующее неблагоприятное воздействие на уязвимые секторы - бедные и сельские домохозяйства. 	<p>ВОЗМОЖНОСТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • наличие спроса на микрофинансовые услуги различных слоев населения; • высокая потребность в различных услугах у целевых групп микрофинансирования; • использование соответствующих информационно-коммуникационных технологий в целях расширения жизнеспособных банковских услуг и внедрение новых технологий, продуктов и услуг; • интеграция совместных проектов по цифровизации финансовых услуг с мультипрофильными партнерами; партнерство с государственными программами развития и доступа к финансовым и нефинансовым услугам. • широкое предоставление нефинансовых услуг – оказание содействия клиентам (консультации узкопрофильных специалистов, бесплатное обучение клиентов, организация выставок и ярмарок для продвижения продуктов и услуг и т.д.); • готовность к внедрению успешных международных практик микрофинансирования и пропаганда прозрачного ведения деятельности НФКО.
--	---

§2.3. Оценка реализации Стратегии развития микрофинансирования на период 2011-2015 гг.

Стратегия развития микрофинансирования на 2011-2015 гг. была принята 28 февраля 2012 года совместным постановлением Правительства и Национального банка № 150/40/6.

Основное направление СРМ на 2011-2015 гг. – дальнейшее развитие сектора НФКО, совершенствование нормативной базы, разработка концепции системы защиты депозитов МФО, внедрение принципов защиты прав потребителей, создание финансовых апексов и развитие агентского банкинга и операций по денежным переводам.

В рамках реализации СРМ на 2011-2015 гг. проводились мероприятия, направленные на совершенствование нормативной базы. В частности, в рамках реализации Стратегии были внесены изменения и дополнения в законы Кыргызской Республики «О микрофинансовых организациях в Кыргызской Республике» и «О кредитных союзах», нормативные правовые акты Национального банка. Наиболее важные изменения в законодательной и регулятивной среде, которые оказали влияние на развитие сектора, а именно:

- расширение перечня операций для МФО, совершенствование законодательной и регулятивной базы для создания и функционирования МФО по исламским принципам финансирования;

- усиление лицензионных требований для новых участников рынка (увеличение требований к минимальному размеру уставного капитала МФО, установление квалификационных требований и репутации должностных лиц МФО, установление требований к источникам происхождения денежных средств, направляемых в уставный капитал МФК и МКК, порядок подтверждения легальности их происхождения и другие инструменты обеспечения институциональной устойчивости МФО);

- внедрение норм, регламентирующих порядок трансформации НФКО, реализация мер по снижению уровня перекредитованности населения путем установления дополнительных требований по формированию РППУ по параллельным кредитам, установление требований к управлению кредитным риском;

- создание системы защиты прав потребителей, которая включает следующие регуляторные требования по юридическому оформлению взаимоотношений с клиентами, ограничение по максимальному размеру микрокредита, ограничение размера неустойки (штрафов, пени), требование по раскрытию информации о размере эффективной процентной ставки и полной стоимости кредита в абсолютном выражении и т.д.

В 2016 году постановлением Правительства Кыргызской Республики от 15 июня 2016 года № 319 была утверждена Программа повышения финансовой грамотности населения Кыргызской Республики на 2016-2020 годы и вступил в силу Закон Кыргызской Республики «Об обмене кредитной информацией».

Основные достижения сектора НФКО:

- снижение процентных ставок по кредитам НФКО с 38,8 процента в 2010 году до 31,4 процента в 2016 году;
- привлечение инвестиций от иностранных доноров и инвесторов в сектор на сумму более чем 1,5 млрд сомов;
- увеличение капитализации НФКО по сравнению с 2010 годом на 62 процента;
- охват населения услугами кредитования, увеличение доступности кредитов. Количество заемщиков сектора НФКО составило 222 тыс. человек с общей суммой кредитов в 10 млрд сомов; возвратность кредитного портфеля НФКО составляет 95 процентов;
- развитие микрофинансового сектора: увеличение минимального размера уставного капитала для МКК до 5 млн сомов, трансформация мелких НФКО в более крупные. Трансформация трех МФО в коммерческие банки, тенденция к увеличению количества микрофинансовых компаний путем трансформации из микрокредитных компаний и кредитных союзов.

В ОНРСМ на 2018-2021 гг. также включены мероприятия, предусмотренные Стратегией развития микрофинансирования на 2011-2015 годы, утвержденная постановлением Правительства Кыргызской Республики от 28 февраля 2012 года № 150/40/6, требующие постоянного исполнения: совершенствование регулятивной среды, которые, наряду с обеспечением финансовой стабильности, и будут создавать возможности для обеспечения финансовой доступности и формирование сильного и устойчивого сектора микрофинансирования.

ГЛАВА 3.

Основные направления развития сектора микрофинансирования Кыргызской Республики

§ 3.1. Роль сектора микрофинансирования в социально-экономическом развитии страны

Спрос на микрофинансовые услуги формируется в результате ряда факторов, обуславливающих его растущее значение в решении важнейших проблем социально-экономического развития:

1. *Микрофинансирование является одним из действенных инструментов методов борьбы с бедностью.* Уровень бедности остается высоким – 25,4 процента, за чертой бедности находится свыше 1,5 млн человек, основная часть которых (74 процента) проживает в сельской местности. Расширение доступа социально уязвимых слоев населения к услугам МФО в целях *стимулирования самозанятости и улучшения материального положения* может заменить субсидирование, выдачу пособий безработным, чья численность составила 2,2 процента от численности экономического активного населения (всего 2544,3 тыс. чел.).

2. Микрофинансирование считается действенным *механизмом развития малого и среднего бизнеса*, являющегося одним из основных факторов экономического роста. В экономике Кыргызской Республики доминируют небольшие хозяйствующие субъекты, большинство из которых являются фермерами, индивидуальными предпринимателями и малыми предприятиями, являющиеся потенциальными клиентами для НФКО.

Доля малого бизнеса в ВВП по итогам 2016 г. составила 40,8 процента, количество осуществляющих предпринимательскую деятельность составляет 463,6 тыс. чел. Из общего количества созданных в 2016 году новых рабочих мест около 65 процента были созданы в сфере малого бизнеса. Особую роль микрофинансирование играет в сельском хозяйстве, занимая в портфеле НФКО значительное место (30 процента), тем самым содействуя занятости сельского населения.

3. *Микрофинансирование способствует решению вопросов занятости молодежи.* Согласно ЮНИСЕФ, Кыргызская Республика

входит в число 20 крупнейших стран с наибольшей долей молодежи в их соответствующих группах населения. В возрастной структуре населения доля населения в возрасте до 19 лет составляет 38,5 процента и высокими темпами роста населения. В общей численности безработных большую часть составляют лица в возрасте от 18 до 30 лет. Данная категория населения нуждается в небольших займах для стартового бизнеса: работ на дому, оказания услуг по договору гражданско-правового характера и т.д., что в итоге приведет к снижению уровня молодежной безработицы.

4. *Микрофинансирование может удовлетворить спрос на кредиты, возросший в городах вследствие начала процесса урбанизации.* В последние годы вокруг городов Бишкек и Ош наблюдается усиление процессов урбанизации как следствие одновременного влияния двух факторов – возрастания темпов экономического роста и внутренней миграции. Отражением процесса формирования среднего класса и молодого городского населения можно считать бурный рост *потребительского кредитования*, что усилит спрос на микрофинансовые услуги.

5. Микрофинансирование зарекомендовало себя в качестве эффективного механизма продвижения гендерного равенства и создания экономических возможностей для женщин. В Кыргызстане увеличилось количество женщин предпринимателей и растет экономическая активность женщин, например, количество женщин предпринимателей в 2015 году достигло 87 125 человек по сравнению с 30 254 в 2002 году³.

6. Микрофинансирование через кредитные союзы способствует развитию кооперативного кредитования в сельской местности. Лишь 15 процентов кредитных союзов расположены в городах Ош и Бишкек, через остальные кредитные союзы, расположенные в селах, небольших городах и прилегающих к ним территориях, направляются средства, большая часть которых используется на развитие сельского хозяйства.

Кратко резюмируя роль микрофинансирования в социально-экономическом развитии и итоги развития сектора до настоящего времени, можно сделать следующие выводы:

³ www.un.org/womenwatch/daw/Review/responses/KYRGYZSTAN-Russian.pdf

1. Наиболее значимыми в социальном и экономическом контексте целевыми группами, получающими максимальную выгоду от повышения доступности микрофинансовых услуг, являются малообеспеченные семьи, женщины, жители сельской местности, начинающие предприниматели и молодежь.

2. Микрофинансовый сектор занимает относительно небольшую долю в структуре финансового посредничества, однако наблюдается устойчивая динамика повышения его роли, что свидетельствует о наличии значительного потенциала для дальнейшего развития.

3. Ряд внешних и внутренних факторов социально-экономического развития страны будет формировать высокий спрос на микрофинансовые услуги в долгосрочной перспективе.

4. Одно из ключевых параметров программы «Жаны доорго – кырк кадам» в развитии сельскохозяйственного сектора и МСБ в отдалённых регионах направлено на развитие кооперативного кредитования, которым в секторе микрофинансирования занимается КС.

§3.2. Основные направления развития сектора микрофинансирования

Повышение доступности финансовых услуг независимо от типа финансовых институтов является основной задачей развития финансового сектора в Кыргызстане в долгосрочной перспективе. Это предполагает создание диверсифицированной модели микрофинансового рынка, отражающей разнообразие институтов и технологий финансового обслуживания. В среднесрочном периоде это требует усиления интеграции микрофинансовых институтов, что обуславливает необходимость как существенного увеличения масштабов микрофинансовой деятельности, так и значительного расширения охвата населения микрофинансовыми услугами.

В сложившихся условиях необходимо применить новый стратегический подход, базирующийся на развитии сектора микрофинансирования, на основе рыночно-ориентированного роста социально-ответственных институтов, а также улучшенного доступа населения, в том числе его социально-уязвимых слоев, к разнообразным качественным услугам микрофинансирования.

В комплексе мероприятий, указанных в Плате действий, предусматривается дальнейшее стимулирование развития сектора микрофинансирования как важнейшего инструмента снижения бедности и финансирования развития малого бизнеса, содействия занятости и повышения благосостояния населения. Особое значение придается расширению географического охвата НФКО, обеспечению их устойчивости и эффективности, расширению спектра услуг и укреплению инфраструктуры.

1. Совершенствование законодательной и нормативной базы, способствующей разработке и внедрению новых финансовых продуктов и услуг и расширению источников финансирования для НФКО.

В целях усиления роли НФКО в национальной экономике, продвижения доступных микрофинансовых услуг в труднодоступные регионы страны и поощрения устойчивого развития НФКО с учетом специфики деятельности микрофинансовой деятельности необходимо определить ряд концептуальных положений для дальнейшего совершенствования законодательной, нормативной и методологической базы НФКО.

В среднесрочной перспективе внимание должно сфокусироваться на качественном развитии сектора микрофинансирования.

В данном направлении необходимо осуществление таких мер, как:

- анализ и корректировка законодательных рамок, влияющих на повышение уровня финансового посредничества НФКО и степени проникновения микрофинансовых услуг, как по географическому охвату территории страны, так и по внедрению новых продуктов и услуг;

- расширение ресурсной базы НФКО и развитие обеспечения доступа к альтернативным источникам финансирования.

В целях обеспечения импульса для развития кредитных союзов необходимо дальнейшее совершенствование законодательных норм кооперативного управления, что требует изучения и внедрения лучшей международной практики функционирования кредитных союзов. Направление, прежде всего, должно быть ориентировано на стимулирование использования полного механизма кооперативного кредитования, в частности, аккумуляирования сбережений участников

КС для дальнейшего потребительского и предпринимательского кредитования, развитию кооперативной общности, эффективности механизмов управления кредитным союзом. Вместе с тем особое внимание необходимо уделить развитию вспомогательных и апексных институтов системы кредитных союзов, возможности внедрения саморегулирования системы.

Для дальнейшего развития исламских принципов банковского дела и финансирования в Кыргызской Республике в системе НФКО будет продолжена работа по изучению лучших международных практик, корректировке действующих и разработке новых норм банковского законодательства в части расширения спектра и внедрения операций в соответствии с исламскими принципами финансирования.

2. Укрепление системы регулирования и надзора в сфере микрофинансирования.

Оптимизация регуляторного воздействия и развития микрофинансового рынка путем внедрения стандартов регулирования для различных видов НФКО, внедрения новых продуктов и альтернативных технологий, а также активное продвижение цифровых технологий и внедрение ИКТ будет способствовать созданию более благоприятных условий и позволит задействовать потенциал сектора микрофинансирования.

Дальнейшее развитие сектора предполагает создание и внедрение института саморегулирования, что также позволит повысить эффективность регулирования и надзора, снизить регуляторные издержки. До 2021 года планируется разработка комплекса мер по внедрению института саморегулирования, что потребует изучения международной практики, подготовки концепции саморегулирования системы для создания законодательной и нормативной базы.

В целях сокращения издержек регулирования и обеспечения его эффективности предусматриваются меры по внедрению риск-ориентированного надзора, усилению действия механизма по защите прав потребителей и укреплению потенциала регулятора посредством участия задействованных сотрудников в профессиональных программах по обмену опытом, постоянного повышения квалификации по новым подходам в регулировании сектора микрофинансирования.

Для мониторинга обеспечения более широкого доступа женщин к финансированию⁴ в соответствии с международной практикой, а также дальнейшего развития женского предпринимательства будут осуществлены мероприятия по развитию гендерной статистики в Национальном банке, включающей сбор, анализ и применение гендерно дезагрегированных данных в выработке политики финансовой доступности.

Необходимо совершенствование регулятивной базы, касающейся противодействия легализации (отмыванию) преступных доходов и финансирования террористической или экстремистской деятельности, осуществление мероприятий по внедрению пропорционального и риск-ориентированного регулирования и надзора за новыми технологиями в соответствии с рекомендациями Базельского комитета по банковскому надзору и ФАТФ.

3. Институциональное развитие сектора микрофинансирования для обеспечения его устойчивости и эффективности, расширение спектра оказываемых ими услуг, а также улучшение их ценовой и географической доступности.

Полноценное институциональное развитие микрофинансовых организаций невозможно без внедрения профессиональных стандартов деятельности, таких как внедрение принципов ответственного финансирования и также внедрение стандартов корпоративного управления.

К сожалению, отсутствие стандартов деятельности и низкий уровень профессионализма кадров в большинстве НФКО является сдерживающим фактором по привлечению внутренних и иностранных инвестиций в сектор микрофинансирования, повышению капитализации НФКО. В этой связи развитие потенциала НФКО в части повышения квалификации кадров сектора является первостепенной задачей.

Для обеспечения качественного руководства и управления НФКО, основываясь на передовом международном опыте, предлагается ввести требование об обязательном ежегодном обучении персонала

⁴ О Национальной стратегии Кыргызской Республики по достижению гендерного равенства до 2020 года и Национальном плане действий по достижению гендерного равенства в Кыргызской Республике на 2012-2014 годы.

НФКО, повышении квалификации высшего руководства, внедрение принципов корпоративного управления.

Ценовая доступность финансовых услуг находится в прямой зависимости от стоимости микрофинансовых услуг, определяемой ценовой политикой НФКО. В Плате действий предусматривается разработка комплекса мер по совершенствованию ценовой политики НФКО, направленной на повышение доступности услуг, в том числе в соответствии с исламскими принципами финансирования.

Доступность микрофинансирования для населения будет повышаться путем расширения доступа МФО к долгосрочным и дешевым источникам ресурсов. В данном контексте ориентиром должно стать привлечение сбережений населения через стимулирование дальнейшего развития системы кредитных союзов, использование права на привлечение вкладов, привлечение инвестиций финансово-устойчивыми и социально-ответственными МФО и т.д. В целях повышения физической доступности, а также сокращения издержек по созданию и поддержанию филиальной сети необходимо создание условий для развития дистанционного банкинга, включая разработку стандартов операций и взаимодействия МФО с операторами цифровых финансовых услуг.

В рамках реализации Программы повышения финансовой грамотности населения Кыргызской Республики на 2016-2020 годы необходимо предусмотреть проведение образовательных программ для широких слоев населения по дистанционному использованию микрофинансовых услуг со стороны МФО.

Опрос посредников микрофинансовых инвестиций (MIV)⁵, проведенный Symbiotics в 2016 году, свидетельствует о том, что инвесторы в микрофинансировании уделяют все больше внимания экологическим, социальным и управленческим приоритетам (так называемые ESG) при принятии решений об осуществлении инвестиций. Итоги опроса 95 MIV показывают, что в процессе рассмотрения заявок на кредитование они используют ряд индикаторов по охране окружающей среды и 98 процентов MIV поддерживают внедрение системы принципов защиты клиентов и оценку социального воздействия. При этом 80 процентов

⁵ MIV предоставляют инвестиции в виде долговых инструментов, инвестиций в капитал, а также выступают в качестве поручителей.

MIV отчитываются по вопросам экологических, социальных и управленческих факторов (ESG) перед своими инвесторами.

Таким образом, для привлечения средств международных инвесторов и кредиторов сектор микрофинансирования должен демонстрировать свою приверженность по соблюдению выше перечисленных стандартов, включая создание комплексной системы защиты клиентов в соответствии с требованиями ответственного финансирования.

4. Укрепление и создание институтов инфраструктуры рынка микрофинансирования

Профессионально функционирующие структуры поддержки микрофинансирования являются важным компонентом процветающей микрофинансовой отрасли. Функционирование адекватной и эффективной инфраструктуры мезо-уровня необходимо для снижения транзакционных издержек, расширения охвата, наращивания потенциала и обеспечение прозрачности сектора.

В настоящее время перечень источников формирования ресурсной базы НФКО ограничен. Несмотря на важность привлечения сбережений и направления их в инвестиционное русло в макроэкономическом контексте, необходимо иметь ввиду, что

во-первых, институты должны обладать соответствующим потенциалом для управления рисками связанные с предоставлением депозитных услуг;

во-вторых, должна быть соответствующая инфраструктура, обеспечивающая их защиту. В этой связи, а также в целях повышения доверия к сектору НФКО, принимающим депозиты, предлагается рассмотреть *возможность создания института по защите депозитов, либо включение в существующую систему защиты депозитов путем создания отдельного механизма.*

Несмотря на значительный интерес международных частных инвесторов и доноров в предоставлении кредитов и займов МФО, следует иметь ввиду, что они, в первую очередь, заинтересованы в партнерстве с финансово-устойчивыми организациями. Для решения проблем с обеспечением ресурсной базы НФКО с небольшим капиталом предлагается организовать деятельность апексных организаций. В международной практике апексные институты, кроме

осуществления основных функций в виде привлечения средств от организаций и выдачи оптовых кредитов ФКО, осуществляют хеджирование валютных рисков, оказывают консультативную, техническую помощь. Через апексные институты реализуются программы по стимулированию отдельных отраслей экономики, внедрение новых методов и т.д.

Помимо создания новых вспомогательных институтов сектора микрофинансирования, требуется особое внимание уделить укреплению потенциала профессиональных ассоциаций. В настоящее время бизнес-ассоциации не могут предоставить чёткую картину развития сектора ввиду того, что только 20 процентов участников сектора является членами бизнес-ассоциаций. Предполагается, что бизнес-ассоциациям будет отведена ключевая роль в развитии сектора, в том числе повышении потенциала НФКО, проведении образовательных программ и консультаций по всем аспектам деятельности НФКО: вопросы налогообложения, юридические консультации и сопровождение, обучение персонала и сертификация и т.д.

Наряду с развитием сопутствующей микрофинансированию инфраструктуры, данные меры обеспечат дополнительную финансовую устойчивость и прозрачность деятельности микрофинансовых организаций, будут способствовать существенному росту, консолидации и гармонизации сектора.

5. Обеспечение прозрачности рынка микрофинансирования и защиты прав потребителей микрофинансовых услуг.

Прозрачность сектора микрофинансирования будет способствовать систематическому сбору и публикации информации о кредитном портфеле, финансовых показателях, охвате и социальном воздействии для широкой общественности на национальном уровне.

Профессиональные ассоциации могут способствовать обеспечению прозрачности сектора путем распространения информации о своих членах на специализированных международных информационных площадках.

Расширение финансового охвата и повышение прозрачности не может происходить только посредством доступа к традиционным кредитным услугам и предполагает *широкое участие населения*

в использовании микрофинансовых услуг. В целях привлечения населения к микрофинансовым услугам необходимо проведение комплекса мер, направленных на повышение доверия населения к НФКО, изменения сознания/представлений населения о личных долгосрочных финансовых перспективах, что в условиях низкой финансовой грамотности населения должно формироваться посредством специальных программ.

Развитие финансовой системы обуславливает рост количества финансовых споров. В целях обеспечения стабильности и дальнейшего развития финансового сектора республики все большую актуальность приобретает создание института финансового примирителя/омбудсмена.

В этой связи ключевая роль будет отводиться полномасштабной реализации Программы повышения финансовой грамотности населения Кыргызской Республики на 2016-2020 годы, утвержденной постановлением Правительства Кыргызской Республики от 19 июня 2016 года № 319, проведения системных действий по внедрению схемы финансового омбудсмена.

Резюмируя, отметим, что микрофинансирование в Кыргызстане имеет большой потенциал развития. В республике существует значительный неудовлетворенный спрос на микрофинансирование малого бизнеса и доходоприносящей деятельности. Однако для успешного развития микрофинансирования необходимо активизировать работу по информированию и популяризации его целей и социальной значимости для населения страны на всех уровнях и с использованием различных инструментов информирования.

Для достижения эффективных результатов основные направления развития сектора микрофинансирования будут затрагивать три уровня. Это, прежде всего макроуровень, который предполагает дальнейшие меры по созданию благоприятной законодательной и регулятивной среды для обеспечения эффективной деятельности НФКО, внедрения новых продуктов и услуг и их доступности. Второй уровень – мезоуровень – предполагает дальнейшее развитие инфраструктуры, поддерживающей сектор НФКО, в том числе обучение и консультирование. Третий уровень – микроуровень – направлен на создание и устойчивое функционирование НФКО. Следует признать, что, несмотря на существующие проблемы, рынок

микрофинансирования в Кыргызстане развивается, бизнес-процессы микрофинансирования совершенствуются, облегчая доступ к заемным средствам широким слоям населения, малому бизнесу и индивидуальным предпринимателям.

§3.3. Реализация и мониторинг ОНРСМ на 2018-2021 гг.

Реализация ОНРСМ на 2018-2021 гг. будет осуществляться Национальным банком АМФО, ОАО «ФККС», Ассоциациями КС и НФКО на основе Плана действий по реализации ОНРСМ на 2018-2021 гг. Система мониторинга реализации ОНРСМ на 2018-2021 гг. будет обеспечиваться путем организации регулярного процесса отчетности и оценки. В целях проведения адекватной оценки выполнения задач ОНРСМ на 2018-2021 гг. предлагается проведение ежегодных встреч с участием Национального банка, профессиональных ассоциаций, участников микрофинансового сектора и экспертного сообщества для оценки результативности мер, осуществляемых в рамках ОНРСМ. В рамках данных встреч будет организовано изучение мнений всех заинтересованных сторон о развитии рынка микрофинансирования для осуществления корректирующих действий и внесения дополнений/изменений в План действий по реализации ОНРСМ на 2018-2021 гг.

ГЛАВА 4.

Ожидаемые результаты

В результате осуществления предусмотренных мер, расширение сектора микрофинансирования приведет не только к экономическим, но и к социальным результатам. Финансовая поддержка малого и среднего бизнеса, в частности предпринимательской деятельности в производственной сфере, торговле и сфере оказания услуг, станет одним из путей сокращения бедности и уровня безработицы, развития регионов, продвижения гендерного равенства и решения других проблем социально-экономического развития страны.

Реализация Плана мероприятий ОНРСМ на 2018-2021 гг., внедрение предусмотренных приоритетных мер создаст условия для:

- формирования эффективной регуляторной среды в сфере финансовой доступности, обеспечивающее защиту

социально-ответственных участников рынка микрофинансирования и потребителей микрофинансовых услуг, сокращения количества недобросовестных финансовых посредников, развитие эффективной инфраструктуры рынка микрофинансирования;

- увеличения ресурсного и инфраструктурного потенциала микрофинансовых организаций, предоставляющих микрокредиты, в первую очередь, на развитие частного предпринимательства, субъектов малого бизнеса, самозанятости и (или) иной деловой инициативы;

- формирования условий для вовлечения в сферу микрофинансирования на долгосрочной основе денежных средств физических лиц в форме депозитов и сберегательных паев;

- снижения рисков на рынке микрофинансирования;

- повышения уровня прозрачности, стабильности и надежности рынка микрофинансирования, снижения стоимости финансовых ресурсов для НФКО;

- повышения степени защиты прав потребителей микрофинансовых услуг, снижение процентной ставки по кредитам для конечного потребителя.

Достижение ожидаемых результатов будет оцениваться на основе следующих показателей прогресса:

1. уровень охвата микрофинансовыми услугами населения Кыргызстана составит – 4,89 процента к концу 2021 году, общее количество клиентов составит 313 тыс.чел. и географический охват услугами микрофинансирования достигнет 60 процентов;

2. сумма активов составит 35,4 млрд сомов на конец 2021 года (на 31.12.2016 г. – 14 млрд сомов) или 5процентов по отношению к ВВП;

3. показатель мобилизации внутренних сбережений достигнет 14,7 млрд.сом. (на 31.12.2016г. – 8 млрд сомов)

Данные показатели были определены на основе прогноза макроэкономических индикаторов развития и тенденций развития сектора микрофинансирования, а также с учетом происходящих интеграционных процессов в рамках регионального сотрудничества.

ГЛАВА 5.

Заключительные положения

Микрофинансирование в Кыргызстане, создав возможности для тысячи людей стать экономически активными членами общества, получая доходы и занимаясь предпринимательской деятельностью, все же остается недоступным для значительного количества населения. В действительности эффект от услуг микрофинансирования в большей степени значим для наиболее уязвимых слоев населения.

За годы, прошедшие с момента возникновения первых программ и институтов, микрофинансирование прочно заняло свое место в финансовой системе страны, способствуя развитию системы кредитных союзов, а также росту и развитию сектора МФО путем трансформации крупных игроков сектора в банки. Все эти изменения происходили созданием благоприятных условий для правового, нормативного, инфраструктурного и институционального формирования сектора микрофинансирования.

В настоящее время завершается этап динамичного количественного развития сектора микрофинансирования. Перспективы развития микрофинансирования на данном этапе тесно связаны с необходимостью дальнейшего углубления уровня финансового посредничества и усиления интеграции микрофинансовых институтов, укрепления финансового потенциала микрофинансовых организаций и диверсификации их ресурсной базы, в том числе путем расширения доступа институциональных инвесторов на микрофинансовый рынок, широкого и повсеместного развития микрофинансовых продуктов и услуг, внедрения новейших дистанционных и интерактивных технологий обслуживания.

Реализация ОНРСМ на 2018-2021 гг. ориентирована на более качественный этап развития сектора путем развития конкурентоспособных и социально-ответственных микрофинансовых институтов, нацеленных на расширение спектра и объема предоставляемых ими микрофинансовых услуг, с целью достижения целей социального и экономического благополучия населения Кыргызстана.

СПИСОК СОКРАЩЕНИЙ

АЗД	Агентство защиты депозитов при Министерстве финансов КР
АКСКК	ОЮЛ «Ассоциация кредитных союзов и кооперативов Кыргызстана»
АМФО	ОЮЛ «Ассоциация микрофинансовых организаций»
АИФ	ОЮЛ «Ассоциация исламских финансов»
ВВП	валовой внутренний продукт
ЕАЭС	Евразийский экономический союз
МФО	микрофинансовые организации
МКК	микrokредитные компании
МФК	микрофинансовые компании
МСБ	малый и средний бизнес
НБКР	Национальный банк Кыргызской Республики
НФКО	небанковские финансово-кредитные организации
НСКСКК	ОЮЛ «Национальный союз кредитных союзов и кооперативов Кыргызстана»
НСУР 2013-2017 гг.	Национальная стратегия устойчивого развития Кыргызской Республики на период 2013-2017 годы
КС	кредитный союз
ОНРСМ на 2018-2021 гг.	Основные направления развития сектора микрофинансирования на 2018-2021 годы
РППУ	Резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков
ССРМ	Среднесрочная стратегия развития микрофинансирования на 2006-2010 годы

СРМ 2011-2015 гг.	Стратегия микрофинансирования на 2011-2015 гг.
СРО	саморегулируемая организация
SWOT	Strength, weaknesses, opportunities and threats/ Сильные стороны, слабые стороны, возможности и угрозы
ФККС	ОАО «Финансовая компания кредитных союзов»
СНГ	Содружество Независимых Государств
ИКТ	информационно-коммуникационные технологии

Приложение 1
к ОНРСМ на 2018-2021 гг., утвержденные
постановлением Правления Национального банка
от 13 декабря 2017 г.
№ 2017-П-11/51-4-(НФКУ)

ПЛАН МЕРОПРИЯТИЙ
по реализации Основных направлений развития сектора
микрофинансирования в Кыргызской Республике на 2018-2021 годы

№ п/п	Наименование мероприятия	Мероприятие/действие	Ожидаемые результаты	Сроки исполнения	Ответственные исполнители
1	Совершенствование законодательной и финансовой базы, способствующей внедрению новых финансовых продуктов и услуг и расширению источников финансирования для НФКО				
1.1	Совершенствование законодательства и системы регулирования и надзора в области кредитных союзов и ОАО «Финансовая компания кредитных союзов» с учетом международной практики	1) Инвентаризация законодательства и изучение международного опыта. 2) Подготовка предложений со стороны КС. 3) Разработка изменений и дополнений в законодательство и нормативные правовые акты, для обеспечения дальнейшего качественного и устойчивого развития системы кредитных союзов	<ul style="list-style-type: none"> ● Изучение лучших международных практик и подготовка концепции по совершенствованию законодательства и регулированию. ● Эффективное использование потенциала кредитной кооперации для развития регионов, мобилизации сбережений в инвестиционное русло. ● Функционирование устойчивой системы кредитных союзов. ● Формирование инфраструктуры систем кредитных союзов (ИКТ, аудит, страхование). 	2018-2020 гг.	1) НБКР, ФККС. 2) ФККС, КС, Ассоциации КС, 3) НБКР, ФККС, КС

1.2	Создание законодательной основы для оказания НФО новыми финансовыми услугами	<p>1) Изучение и анализ необходимости внедрения новых финансовых услуг, направленных на оказание микрофинансовых услуг;</p> <p>2) Проведение семинара по вопросам использования новых финансовых услуг на банковском и микрофинансовом рынках.</p> <p>3) Внесение изменений и дополнений в НПА и/или разработка новых НПА Национального банка, предусматривающих возможность НФО предоставления новых финансовых услуг</p>	Нормативная база, позволяющая НФО оказывать новые микрофинансовые услуги	2018-2021 г.	<p>1) НЕКР, АМФО, ФККС, Ассоциации КС.</p> <p>2) АМФО, ФККС, Ассоциации КС.</p> <p>3) НЕКР, АМФО, МФО, ФККС, Ассоциации КС;</p>
1.3	Создание законодательной базы и механизмов с целью предоставления НФО соответствующих инструментов и механизмов по привлечению инвестиций по исламским принципам финансирования.	<p>1) Изучение международного опыта по привлечению инвестиций по исламским принципам финансирования.</p> <p>2) Разработка нормативных правовых актов для обеспечения выпуска и обращения исламских ценных бумаг НФО в связи с принятием изменениями в Закон Кыргызской Республики «О рынке ценных бумаг».</p>	Вопросы привлечения инвестиций в НФО, осуществляющие деятельность по исламским принципам финансирования, рекламированы, разработаны соответствующие регулятивные и надзорные требования к НФО в части привлечения инвестиций по исламским принципам финансирования.	2018-2021 г.	<p>1) и 2) НЕКР, АМФО, МФО, ФККС, Ассоциации КС;</p>

2 Укрепление системы регулирования и надзора в сфере микрофинансирования				
2.1.	<p>Совершенствование системы регулирования и надзора НФКО, в том числе НФКО, осуществляющих деятельность по ИПФ</p> <p>1) Изучение лучших международных практик и оптимизация воздействия на обеспечение финансовой доступности.</p> <p>2) Внесение изменений и дополнений в нормативные акты НБКР в соответствии со стандартами регулирования для сектора микрофинансирования и международной практикой.</p> <p>3) Совершенствование регулятивной отчетности в соответствии с новыми стандартами регулирования и надзора и сбора статистики в области гендерного финансирования.</p> <p>4) Разработка механизмов для надзора за поставщиками исламского микрофинансирования и обучение/развитие надзорного органа.</p> <p>5) Внесение изменений и дополнений в нормативные требования НБКР по расширению перечня операций, осуществляемых в соответствии с исламскими принципами финансирования</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Законотворительная и регулятивная среда, микрофинансирования улучшена. В регулировании и надзоре за НФКО применяется риск-ориентированный подход, с учетом особенностей деятельности НФКО и обслуживаемых ими целевых групп ● Повышение качества регулирования и мониторинга и предупреждение системных рисков ● Вопросы регулирования микрофинансовых услуг по исламским принципам финансирования, в том числе с использованием «исламского окна» регламентированы надлежащим образом, разрешены вопросы корректного налогообложения операций по исламским принципам финансирования. 	2018-2021 гг.	<p>1) НБКР, АМФО, ФККС, Ассоциация КС.</p> <p>2) НБКР, АМФО, ФККС, Ассоциация КС.</p> <p>3) НБКР, АМФО, ФККС, Ассоциация КС,</p> <p>4) НБКР</p> <p>5) НБКР</p>
2.2.	<p>Совершенствование регулятивной базы НФКО, касающейся ПОДФТ, в соответствии с законодательством КР и международными стандартами ФАТФ для НФКО</p> <p>1) Инвентаризация регулятивной базы.</p> <p>2) Внесение изменений и дополнений в нормативные акты НБКР</p>	<p>Снижение рисков в секторе НФКО</p>	2018-2021 гг.	<p>1) НБКР, АМФО, ОАО ФККС, КС.</p> <p>2) НБКР</p>

2.3.	Внедрение института саморегулирования для МФО, непривлекающих депозиты	1) Изучение международного опыта по созданию и регулированию СРО. 2) Анализ влияния СРО на рынок. 3) Подготовка концепции СРО. Разработка комплекса мер по внедрению СРО	Разработка законодательной и нормативной базы по созданию и внедрению схемы саморегулирования	2018-2021 гг.	1) НБКР, АМФО. 2) НБКР 3) НБКР, АМФО, МФО
2.4.	Укрепление потенциала органа регулирования и надзора сектора микрофинансирования	Обучение и профессиональный обмен по новым подходам в регулировании сектора микрофинансирования, обмен опытом по созданию СРО, апексных институтов, хеджированию рисков и т.д.	Повышение качества регулирования и мониторинга. Система предупреждения рисков	2018-2021 гг.	НБКР
3	Институциональное развитие сектора микрофинансирования для обеспечения его устойчивости и эффективности, расширение спектра оказываемых ими услуг, улучшение их ценовой и географической доступности				
3.1.	Повышение доступности и снижение стоимости финансовых услуг в регионах Кыргызской Республики.	Внесение изменений/дополнений в НПА, направленных на диверсификацию ресурсной базы НФКО и обеспечение доступности услуг микрофинансирования	МФО разрешен выпуск долговых ценных бумаг в пределах ограничений, установленных НБКР, пересмотрены ограничения по привлечению средств от акционеров и займам, разработаны регулятивные требования к эмитенту. Диверсификация ресурсной базы НФКО, снижение стоимости услуг и обеспечение жизнеспособности сектора в долгосрочной перспективе.	2018-2021 гг.	НБКР, АМФО, МФО, ФККС, Ассоциации КС;

3.2. Рассмотрение возможностей по оказанию агентских услуг по микрострахованию	<p>1) Исследование спроса и предложения на услуги микрострахования.</p> <p>2) Оценка правовых барьеров для разрешения НФО выступить агентом страховой компании и разработка предложения в НПА.</p> <p>3) Внесение, изменений в законодательство, позволяющих НФО оказывать услуги по микрострахованию</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Диверсификация деятельности НФО, смягчение рисков в деятельности НФО ● Увеличение финансового проникновения 	2018-2021 г.	1), 2) и 3) АМФО, НБКР
3.3. Совершенствование цели политики НФО для обеспечения доступности услуг и с учетом обеспечения рациональной прибыльности, в том числе по исламским принципам финансирования	<p>1) Проведение анализа себестоимости и системы ценообразования НФО различных типов, в том числе осуществляющих операции по исламским принципам финансирования, в соответствии с международной практикой.</p> <p>2) Анализ регуляторных положений на наличие ограничений по расширению ресурсной базы НФО</p> <p>3) Разработка комплекса мер по обеспечению эффективной ценовой политики</p> <p>4) Внесение соответствующих изменений в нормативные документы НБКР для обеспечения диверсификации источников финансирования</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Снижение стоимости услуг для обеспечения развития малого бизнеса и предпринимательства, избежание чрезмерной задолженности ● Создание условий для диверсификации ресурсной базы и снижения стоимости привлеченных ресурсов 	2018 г.	1) НБКР, АМФО, АИФ, ФККС, Ассоциация КС. 2) НБКР. 3) НБКР, АМФО, АИФ, ФККС, Ассоциация КС. 4) НБКР

3.4.	Обеспечение внедрения принципов корпоративного управления в НФКО.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Анализ существующей практики корпоративного управления. 2) Внедрение корпоративного управления для МФО и КС в соответствии с международной практикой. 3) Проведение обучающих семинаров 	Повышение эффективности и прозрачности управления	2018-2021 гг.	1), 2) и 3) АМФО, Ассоциации КС
3.5.	Разработка информационных коммуникационных технологий в деятельности НФКО	<ol style="list-style-type: none"> 1) Анализ применяющихся IT продуктов в МФО. 2) Внедрение скринговых карт, управления рисками и планшетного кредитования 	Повышение эффективности НФКО	2018-2021 гг.	1) АМФО, Ассоциации КС и 2)
4	Развитие институтов инфраструктуры рынка микрофинансирования			2018-2021 гг.	1), 2) и 4) НБКР, АМФО
4.1.	Создание и функционирование вспомогательных институтов, в том числе по исламским принципам финансирования	<ol style="list-style-type: none"> 1) Изучение опыта зарубежных стран по регулированию деятельности вспомогательных институтов МФО (апексные институты, схемы по хеджированию, институтов по защите/страхованию депозитов и т.д.). 2) Анализ существующей среды и разработка концепции создания вспомогательных институтов. 3) Подготовка концепции и технико-экономического обоснования по созданию апексного фонда для привлечения стратегического партнера в лице международных финансовых институтов или социальных инвесторов. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Заключение о необходимости создания законодательной основы для развития вспомогательных институтов МФО. ● Создан и функционирует апексный институт с функцией аккумуляирования и перераспределения внешних и внутренних ресурсов между МФО, разработаны регулятивные и надзорные требования к деятельности апексного МФО. 	2018-2021 гг.	3) АМФО, МФО

	4) Разработка нормативных правовых актов и внесение изменений и дополнений в нормативно правовые документы, касающиеся создания, деятельности и регулирования деятельности апексных институтов.				
4.2.	Укрепление потенциала НФКО	1) Рассмотрение способов и методов повышения потенциала НФКО 2) Внесение изменений в НПА в части ежегодного обучения персонала НФКО	Профессиональный и финансово устойчивый сектор пре-доступляющий эффективно доступные услуги	2018-2021 гг.	1) АМФО, Ассоциация КС, НФКО 2) НБКР
5	Обеспечение прозрачности рынка микрофинансирования и защиты прав и интересов потребителей микрофинансовых услуг				
5.1.	Размещение информации об НФКО на международных информационных площадках, проведение внешнего аудита на ежегодной основе	1) Обучение НФКО по использованию международных площадок. 2) Проведение разъяснительной работы среди участников сектора о проведении аудита и публикации аудированной отчетности	Обеспечение прозрачности сектора и подтверждение социального воздействия	2018-2021 гг.	1) и 2) АМФО, Ассоциация КС
5.2.	Создание условий для внедрения схемы финансового омбулсмена	1) Изучение международной практики по созданию и осуществлению схемы финансового омбулсмена. 2) Разработка законодательной среды для создания и внедрения схемы финансового омбулсмена	Эффективный механизм по обеспечению защиты прав потребителей финансовых услуг	2018-2021 гг.	1) и 2) НБКР, заинтересованные организации
5.3.	Повышение финансовой грамотности заемщиков и участников микрофинансового сектора	1) Разработка процедуры проведения обучения заемщиков, участников по финансовому управлению, управлению долгом, управление бизнес-процессами и т.д. 2) Проведение обучающих семинаров, курсов заемщикам, участникам сектора	Повышение доверия населения к сектору НФКО, повышение финансовой грамотности населения	2018-2021 гг.	1) и 2) АМФО, Ассоциация КС, НФКО

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 13 декабря 2017 г.
№ 2017-П-14/51-7-(ПС)

Об Основных направлениях развития платежной системы Кыргызской Республики на 2018 – 2022 годы

В соответствии со статьями 16, 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности», Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Основные направления развития платежной системы Кыргызской Республики на 2018 – 2022 годы (прилагаются).

2. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

3. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

4. Управлению платежных систем довести настоящее постановление до сведения структурных подразделений Национального банка Кыргызской Республики, областных управлений, представительства Национального банка в Баткенской области, коммерческих банков Кыргызской Республики, ЗАО «Межбанковский процессинговый центр», ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана», операторов платежных систем и платежных организаций.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Орозбаеву Л. Дж.

Исполняющий обязанности Председателя

Н. Жениш

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 13 декабря 2017 г.
№ 2017-П-14/51-7-(ПС)

Основные направления развития платежной системы Кыргызской Республики на 2018-2022 годы

ГЛАВА 1 Введение

§ 1. Общие положения

Обеспечение эффективности, безопасности и надежности платежной системы Кыргызской Республики является одной из задач, определенных Законом «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности». Для выполнения этой задачи усилия будут направлены на поддержание работы платежных систем на высоком технологическом уровне путем внедрения новых информационных и телекоммуникационных технологий.

Основные направления развития платежной системы Кыргызской Республики на 2018-2022 годы определяют цель, задачи и вектор развития платежной системы на среднесрочный период в рамках исполнения документа Стратегические направления деятельности Национального банка Кыргызской Республики на 2018-2021 гг., утвержденного постановлением Правления Национального банка от 31.05.2017 г. № 21/19, основных направлений развития банковского сектора, а также исполнения мероприятий в части развития банковского сектора, предусмотренных в Программе Правительства Кыргызской Республики «Жаңы доорго кырк кадам», утвержденной постановлением Жогорку Кенеша Кыргызской Республики от 25 августа 2017 года № 1836-VI.

Приоритетными направлениями Национального банка Кыргызской Республики (далее – Национальный банк) на среднесрочный период в области платежной системы являются увеличение доли безналичных платежей и расчетов и обеспечение безопасности платежной системы посредством совершенствования законодательства и механизмов регулирования и взаимодействия в области информационной безопасности для финансово-кредитных и платежных организаций,

операторов платежных систем с учетом использования лучших мировых практик, а также поддержка и содействие при внедрении инновационных продуктов и услуг в Кыргызской Республике.

Данный документ содержит:

- итоги реализации основных направлений развития платежной системы на 2015-2017 годы;
- целевые показатели и приоритеты в развитии национальной платежной системы на 2018-2022 годы;
- меры для достижения цели развития платежной системы и механизмы реализации.

Документ основывается на принципах:

- соответствия стратегических целей и задач нормативным правовым актам, регулирующим банковскую деятельность;
- взвешенного подхода в развитии национальной платежной системы, включая внедрение банковских инновационных услуг с учетом оценки возможных рисков и адаптации их к условиям рынка Кыргызской Республики;
- открытости процесса развития национальной платежной системы на основе взаимодействия Национального банка, заинтересованных органов государственной власти Кыргызской Республики, участников рынка платежных услуг;
- совершенствования нормативных правовых актов, направленных на устранение пробелов в законодательстве и обеспечение сбалансированного правового регулирования всех элементов платежной системы;
- использования лучшего зарубежного опыта.

Реализация Основных направлений развития платежной системы Кыргызской Республики на 2018-2022 годы будет осуществляться Национальным банком совместно с заинтересованными сторонами в соответствии с Планом мероприятий с указанием конкретных мер и сроков выполнения (Приложение 1).

§ 2. Общая структура платежной системы Кыргызской Республики

На территории Кыргызской Республики компоненты платежной системы представлены следующим образом:

1) система крупных платежей Национального банка – Гроссовая система расчетов в режиме реального времени (ГСРРВ);

2) системы розничных платежей: система пакетного клиринга мелких розничных и регулярных платежей (СПК), системы расчетов платежными картами, системы денежных переводов, системы для моментальных платежей, системы электронных денег;

3) инфраструктура для маршрутизации финансовых сообщений (УКП SWIFT, межбанковская коммуникационная сеть).

Функционально структура платежной системы Кыргызской Республики представлена в Приложении 2.

ГЛАВА 2

Современные тенденции платежной системы Кыргызской Республики

§ 1. Основные итоги развития платежной системы.

В 2015-2017 годы экономика Кыргызской Республики характеризовалась положительной динамикой роста. По данным Национального статистического комитета Кыргызской Республики (Нацстатком), прирост ВВП в 2015 году (на 3,9 процента) был поддержан секторами услуг, строительства и сельского хозяйства. Без учета предприятий месторождения «Кумтор» прирост ВВП страны составил 4,9 процента. В номинальном выражении объем ВВП составил 430,5 млрд сомов.

В 2016 году ВВП в реальном выражении увеличился на 3,8 процента. Экономический рост страны был поддержан всеми основными секторами экономики. Без учета предприятий по разработке золоторудного месторождения «Кумтор» прирост ВВП составил 3,7 процента. В номинальном выражении объем ВВП составил 458,0 млрд сомов.

По итогам января-сентября 2017 года объем ВВП в текущих ценах составил 335,0 млрд сомов, увеличившись в реальном выражении по сравнению с аналогичным показателем января-сентября 2016 года на 5,0 процента. Положительный вклад в прирост экономики был внесен всеми секторами экономики, кроме сектора «информация и связь». Номинальный прирост ВВП в обзорном периоде составил 6,2 процента.

Положительная динамика роста экономики Кыргызской Республики положительно отразилась и на функционировании платежной системы.

За период 2015-2017 годы наблюдалось увеличение объема платежей в межбанковской платежной системе, что свидетельствует о тенденции увеличения роли платежной системы в реальной экономике республики.

Если в 2015 году через межбанковские платежные системы (ГСРРВ и СПК) было проведено 3,6 млн платежей на общую сумму 1 848,7 млрд сомов, то в 2016 году через ГСРРВ и СПК было проведено 4,1 млн платежей на общую сумму 5 206,7 млрд сомов (прирост составил 13,9 процента и в 2,8 раза соответственно). Объемы платежей в ГСРРВ и СПК увеличились в 2,9 раза и на 19,8 процента соответственно.

Рост объема межбанковских платежей произошел, главным образом, в результате увеличения объема платежей по банковским операциям, в том числе по операциям через автоматизированную торговую систему Национального банка (операции с ценными бумагами, иностранной валютой, с кредитными операциями).

На конец сентября 2017 года через межбанковские платежные системы (ГСРРВ и СПК) было проведено 6,5 млн платежей на общую сумму 4 056,7 млрд сомов.

Анализ межбанковских платежей по итогам январь-сентябрь 2017 года в разрезе регионов показывает, что наибольший удельный вес платежей по объему (99,0 процента от общего объема) и количеству (62,8 процента от общего количества), по-прежнему, приходился на Чуйскую область и г. Бишкек (существенная концентрация). На Ошскую область приходилось 0,3 процента объема и 13,5 процента количества межбанковских платежей. По остальным

областям удельный вес платежей по количеству платежей составил от 2,4 процента до 8,1 процента от общего количества платежей, по объему платежей удельный вес не превысил 0,3 процента. Такая концентрация, по-прежнему, объясняется недостаточностью проникновения банковских и платежных услуг в регионы республики.

На рынке банковских платежных карт также наблюдалась положительная тенденция.

Если на конец 2015 года общее количество выпущенных банковских платежных карт составило 1,2 млн шт., то по итогам 2016 года данный показатель составил 1,6 млн карт, а по состоянию на 30 сентября 2017 года общее число выпущенных банковских платежных карт составило 1,8 млн карт. При этом количество выпущенных карт национальной системы «Элкарт» в 2015 году составило 307,3 тыс. шт., в 2016 году – 579,6 тыс. шт., а по состоянию на 30 сентября 2017 года – 752,6 тыс. шт.

Рост банковских платежных карт, главным образом, был обусловлен увеличением количества банковских платежных карт, выданных в рамках зарплатных проектов (все бюджетные организации, получающие в рамках зарплатных проектов заработную плату на международные карты, были переведены на национальную платежную систему «Элкарт»).

В разбивке по видам банковских платежных карт по итогам III квартала 2017 года 59,2 процента составляли карты международных платежных систем и 40,8 процента – карты национальной системы «Элкарт».

Количество операций с использованием карт с учетом снятия наличных денежных средств с карт составило в 2015 году 20,5 млн операций, в 2016 году – 24,8 млн операций (прирост на 20,9 процента), совокупный объем увеличился на 19,9 процента и составил 120,5 млрд сомов. По итогам III квартала 2017 года количество операций с использованием карт, проведенных через POS-терминалы в торгово-сервисных предприятиях, составило 1 014,3 тыс. транзакций или 13,3 процента от всех проведенных операций, общий объем операций с использованием карт составил 39 292,3 млн сомов, было проведено 7,6 млн транзакций.

Данные показатели свидетельствуют об активной деятельности коммерческих банков на рынке банковских карт в рамках реализации

Государственной программы по увеличению доли безналичных платежей и расчетов в Кыргызской Республике на 2012-2017 годы, утвержденной постановлением Правительства Кыргызской Республики и Национального банка от 14 мая 2012 года № 289/5/1, а также использовании населением таких банковских продуктов, как перевод денежных средств с карты на карту, интернет-банкинг и других. Положительная тенденция наблюдается и в развитии периферийной сети коммерческих банков по приему и обслуживанию банковских платежных карт.

Если по итогам 2015 года банковские платежные карты принимались к обслуживанию в 1 236 банкоматах и 6 054 терминалах, установленных по всей территории республики, то по итогам 2016 года банковские платежные карты (в том числе национальные карты «Элкарт») принимались к обслуживанию в 1 300 банкоматах и 7 101 POS-терминале, (прирост банкоматов составил 5,1 процента или на 64 банкомата, а POS- терминалов – 17,3 процента или на 1 047 POS-терминалов).

По итогам III квартала 2017 г. банковские платежные карты, в том числе национальная карта «Элкарт», принимались к обслуживанию в 1 378 банкоматах и 8033 POS-терминалах, установленных по всей территории республики.

Трансграничные платежи в III квартале проводились с использованием систем SWIFT, «Telex», «Банк-Клиент», «Е-Клиент» и т.д. Наиболее часто для проведения трансграничных платежей банки использовали систему SWIFT. По итогам III квартала 2017 года международные платежи осуществлялись по 12 видам валют. Общий объем входящих платежей по итогам III квартала 2017 года составил 293,2 млрд сомов (данный показатель увеличился на 36,9 процента по сравнению с аналогичным кварталом 2016 г.), общий объем исходящих платежей составил 326,5 млрд сомов (увеличение на 37,5 процента по сравнению с III кварталом 2016 г.).

По итогам III квартала 2017 года денежные переводы осуществлялись по международным и локальным системам денежных переводов. По международным системам денежных переводов общее количество входящих переводов составило 1,9 млн на общую сумму 56,0 млрд сомов, количество исходящих переводов составило 156, 5 тыс на общую сумму 11,4 млрд сомов.

Национальный банк в 2015 году в соответствии с законами «О лицензионно-разрешительной системе в Кыргызской Республике» и «О платежной системе Кыргызской Республики» начал осуществлять лицензирование и регулирование операторов платежных систем и платежных организаций.

Объем платежей, проведенных операторами платежных систем и платежными организациями за 2016 год, составил 23,8 млрд сомов. Наибольший объем платежей был произведен за мобильную связь – 54,4 процента от общего объема платежей за 2016 год, объем государственных платежей составил 9,5 процентов от всего объема платежей. Общее количество платежей составило порядка 200 млн транзакций.

Так как деятельность операторов платежных систем и платежных организаций основана на приеме платежей через платежные терминалы самообслуживания и субагентской сети, следует отметить, что на конец 2016 года количество платежных терминалов составило 3 203 шт, количество субагентов – 10 382 ед.

По итогам III квартала 2017 года через операторов платежных систем и платежных организаций проведено 46,4 млн транзакций на общую сумму 6 173,6 млн сомов. Основная доля всех платежей, также как и в 2016 году, приходится на платежи в пользу операторов мобильной связи – 3 342,5 млн сомов (54 процента по отношению к общему объему всех платежей), количество платежей в пользу операторов мобильной связи составило 42,8 млн платежей, объем платежей в пользу государственных поставщиков услуг/товаров (оплата коммунальных услуг, налоговые сборы, штрафы в ДПС МВД КР, другие платежи в бюджет государства) составил 509,7 млн сомов (8 процентов от общего объема платежей), количество платежей составило 1,4 млн платежей (3 процента от общего количества платежей). Количество платежных терминалов составило 4 062 ед., количество POS-терминалов – 166 ед., количество агентов – 18 005 ед., количество субагентов – 9 947 ед.

Общая сумма денег в обращении постоянно растет и на 1 октября 2017 года составила 87 771,1 млн сомов, из них 3 128,2 млн сомов (3,6 процента) находились в кассах коммерческих банков, а остальные 84 642,9 (96,4 процента) – вне банковской системы (по сравнению

с соответствующим периодом 2016 года увеличилась на 19 198,5 млн сомов или на 29,3 процента).

Возвратность наличных денег в кассы коммерческих банков за III квартал 2017 года составила 98,6 процента (по сравнению со III кварталом 2016 года увеличилась на 0,2 процента).

Несмотря на то, что наблюдается тенденция увеличения доли безналичных денежных средств, находящихся в банковской системе, продолжает сохраняться ситуация, при которой основная масса финансовых расчетов осуществляется вне банковской системы, имеет место непрозрачность денежных потоков, и, как следствие, остается высоким уровень теневой экономики и проблема преобладания наличных денежных средств в расчетах остается достаточно острой.

Таблица 1. Соотношение наличных и безналичных денег в банковской системе (млн сомов)

Показатели	на 31.12.2015		на 31.12.2016		на 31.09.2017	
	млн сомов	%	млн сомов	%	млн сомов	%
Наличные деньги в обращении (деньги вне банков M0)	53 118,0	64,6	69 338,8	60,1	81 402,8	59,7
Безналичные деньги (деньги в банковской системе (M2-M0))	29 149,3	35,4	46 105,3	39,9	54 884,0	40,3

В рамках реформирования платежной системы Кыргызской Республики Национальный банк в рассматриваемом периоде проводил мероприятия, направленные на расширение спектра розничных платежных услуг, предоставляемых финансово-кредитными организациями, операторами платежных систем и платежными организациями, по поддержке функционирования оператора национальной системы расчетов платежными картами «Элкарт» – ЗАО Межбанковский процессинговый центр (далее – ЗАО «МПЦ»), содействовал коммерческим банкам в развитии инфраструктуры по приему и обслуживанию банковских платежных карт.

Значимыми направлениями работ в области платежной системы в течение последних лет также стали:

- принятие Закона «О платежной системе Кыргызской Республики» в 2015 году и внесение изменений в него в 2016 году, разработка

новых и совершенствование имеющихся нормативных правовых актов, направленных на устранение пробелов в законодательстве и обеспечение сбалансированного правового регулирования всех элементов платежной системы;

- реализация мероприятий Государственной программы по увеличению доли безналичных платежей и расчетов в Кыргызской Республике на 2012-2017 гг., утвержденной постановлением Правительства Кыргызской Республики и Национального банка от 14 мая 2012 года № 289/5/1 (далее – Государственная программа);

- инициирование интеграционных проектов с российской национальной системой платежных карт (НСПК) и начало проработки вопросов интеграции национальных карточных систем стран ЕАЭС, которые позволят обеспечить прием и обслуживание карт национальной системы «Элкарт» за рубежом, а также проведение трансграничных платежей и развитие электронной торговли;

- присоединение Национального банка к Соглашению о создании рабочей группы по координации развития национальных платежных систем в целях обеспечения эффективного и безопасного функционирования платежных систем в рамках ЕАЭС;

- осуществление лицензирования, регулирования и надзора за новыми участниками рынка платежных услуг Кыргызской Республики (операторами платежных систем и платежными организациями);

- утверждение критериев значимости платежных систем и определение системно-значимых и значимых платежных систем на территории Кыргызской Республики в соответствии с данными критериями;

- проведение самооценки системно-значимых платежных систем на соблюдение международных стандартов в области платежных систем (принципы для инфраструктуры финансовых рынков);

- взаимодействие с международными платежными системами по проекту NNSS;

- подписание между Национальным банком и коммерческими банками Соглашения об обмене информацией и тесном оперативном взаимодействии по вопросам мошенничества в системах расчетов платежными картами;

- проведение поэтапной модернизации ЕМПЦ – оператора национальной системы «Элкарт» для увеличения мощности и обеспечения бесперебойной работы;

- инициация создания на базе ЗАО «МПЦ» единого центра обработки розничных транзакций с банковскими платежными картами и перевод заработных плат госслужащих, пенсий и пособий на национальную карту «Элкарт». С 2016 года ЗАО «МПЦ» ввело в использование новую карту с микропроцессором – чиповую карту «Элкарт» для повышения уровня безопасности. Чиповые карты «Элкарт» соответствуют международным стандартам, что облегчает реализацию возможности по обслуживанию карт как на территории республики, так и за ее пределами. Учитывая высокий уровень безопасности, чиповые платежные карты «Элкарт» послужат хорошей платформой для реализации новых современных продуктов;

- осуществление деятельности по лицензированию, регулированию и инспекторским проверкам операторов платежных систем и платежных организаций. С момента лицензирования в целом Национальным банком были выданы 21 лицензия на осуществление деятельности оператора платежной системы и 22 лицензии на осуществление деятельности платежной организации.

В 2017 году в связи с решением учредителей юридических лиц о добровольной ликвидации были прекращены действия три лицензии (две лицензии платежной организации и одна лицензия оператора платежной системы).

Также в 2017 году одному юридическому лицу были выданы две лицензии (лицензия оператора платежной системы и платежной организации). Итого по состоянию на 1 ноября 2017 года 20 юридических лиц имеют лицензии Национального банка на право осуществления деятельности оператора платежной системы и платежной организации.

С января по октябрь 2017 года Национальным банком были проведены четыре плановые инспекторские проверки и четыре внеплановые проверки с целью оценки финансового состояния организации, изучения и анализа на соблюдение требований законодательства Кыргызской Республики.

– осуществление деятельности по регистрации операторов систем денежных переводов, функционирующих на территории Кыргызской Республики. По состоянию на 1 ноября 2017 года в Национальном банке были зарегистрированы 35 операторов систем денежных переводов, из которых 19 – операторы локальных (межфилиальных) систем денежных переводов, 16 – операторы международных систем денежных переводов. Также прошли регистрацию шесть международных платежных систем для оказания услуг по использованию банковских платежных карт и четыре оператора/эмитента международных систем электронных денег для оказания услуг с использованием международных электронных денег на территории Кыргызской Республики.

§ 2. Основные итоги реализации Государственной программы

С 2012 года осуществлялась реализация мероприятий Государственной программы, направленных на достижение оптимального соотношения наличного и безналичного денежного обращения¹ и повышения уровня проникновения банковских и платежных услуг путем развития рынка розничных платежей в Кыргызской Республике.

В рамках работы межведомственной комиссии по увеличению доли безналичных платежей и расчетов в Кыргызской Республике осуществлялся контроль за исполнением Плана мероприятий Государственной программы со стороны министерств, ведомств, коммерческих банков, рассматривались предложения по увеличению доли безналичных платежей и расчетов, обсуждались возникающие проблемы и пути их решения.

Итоги проведенных работ существенно повлияли на увеличение безналичных платежей и расчетов в Кыргызской Республике, развитие национальной платежной системы и доступность платежных услуг для населения. Так, в рамках исполнения Плана мероприятий

¹ За период с 2012 года по 2017 год наблюдается значительное увеличение доли безналичных денежных средств, находящихся в банковской системе. Если по состоянию конец 2011 года соотношение безналичных денежных средств в национальной валюте к наличным деньгам вне банков составило 5,3 процента к 94,7 процента, соответственно, то на 31 сентября 2017 года данные показатели составили 40,3 процента к 59,7 процента соответственно.

по реализации Государственной программы в 2016 году достигнуты следующие результаты:

- все бюджетные организации, получающие в рамках зарплатных проектов заработную плату на международные карты, были переведены на национальную платежную систему «Элкарт»;

- социальные выплаты через банковские платежные карты стали получать 59,1 тыс. человек (13,0 процента от общего количества получателей);

- пенсии через счета в коммерческих банках получили 264,4 тыс. человек, что составило 43,0 процента от общего количества пенсионеров;

- выпущено 1 296 карт «Получателя бюджетных средств» (карта ПБС) для бюджетных организаций как современная альтернатива чековым книжкам и замена ручной обработки на автоматизированный учет. Количество транзакций по картам ПБС составило 3 254 шт., объем транзакций – 670,5 млн сомов;

- все коммерческие банки республики были подключены к ЗАО «МПЦ», в результате чего карты национальной платежной системы «Элкарт» выпускаются для населения и принимаются к обслуживанию в периферийных устройствах всех коммерческих банков;

- проведены мероприятия по подключению Центрального казначейства Министерства финансов Кыргызской Республики к Системе пакетного клиринга в качестве самостоятельного участника.

Банками проводились мероприятия по стимулированию держателей карт к проведению безналичных расчетов (дисконтные программы, маркетинговые акции, рекламные игры, а также расширение перечня услуг, которые можно оплатить через интернет и мобильный телефон).

Информирование банками населения о новых услугах и продуктах осуществлялось банками посредством размещения рекламы через различные источники информации как в самих учреждениях банка, так и через постоянное взаимодействие со средствами массовой информации, организации пресс-конференции, размещения рекламных модулей и статей.

В целях повышения финансовой грамотности потребителей розничных платежных услуг, а также разъяснения целей и задач

Государственной программы совместно с областными управлениями и Представительством в Баткенской области Национального банка, а также ЗАО «МПЦ» для бюджетных учреждений регионов проводились обучающие семинары.

В 2015 году был принят Закон «О внесении дополнения в Налоговый кодекс Кыргызской Республики», предусматривающий освобождение от уплаты НДС при ввозе на территорию Кыргызской Республики банковского оборудования. Во исполнение данного Закона был подписан Меморандум о взаимопонимании между Министерством экономики, Национальным банком и ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана», а также соглашение с коммерческими банками и за период с января 2015 года по октябрь 2017 года завезено 515 банкоматов (при запланированных 447 ед.), 4 279 POS-терминалов (при запланированных 2 879 ед.), 479 платежных терминалов (при запланированных 408 ед.), 47 банковских киосков (при запланированных 57 ед.).

В рамках реализации постановления Правительства Кыргызской Республики «О мерах по защите прав потребителей» от 23 декабря 2015 года № 869 об обязательной установке торгово-сервисными предприятиями POS-терминалов для приема оплаты за товары и услуги в безналичной форме на конец 2016 года количество POS-терминалов, установленных в торгово-сервисных предприятиях, достигло 5 711 шт., тогда как на начало года количество POS-терминалов составляло 4 613 шт. На 1 октября 2017 года количество POS-терминалов, установленных в торгово-сервисных предприятиях, достигло 6 446 шт.

Для информирования предпринимателей о порядке исполнения данного постановления и о праве картодержателей оплаты за товары и услуги в безналичной форме для хозяйствующих субъектов осуществлена подготовка и прокат социальных видеороликов на республиканских и региональных телеканалах.

По результатам выполнения комплекса мероприятий, направленных на увеличение доли безналичных платежей и расчетов, были достигнуты следующие показатели по платежной системе (см. Таблицу 2.):

Таблица 2. Показатели по платежной системе

		Факт 2014	Прогноз 2015	Факт 2015	Прогноз 2016	Факт 2016	Факт 31.09.2017
По розничным системам: Система пакетного клиринга							
1	Количество платежей (ед.)	3 401 687	2 890 772	3 270 452	3 324 388	3 770 463	6 280 697
2	Объем платежей (млн сомов)	101 579,2	84 112,8	102 480,7	96 729,8	122 769,8	129 719,9
Системы расчетов с использованием карт							
1	Общее количество эмитированных платежных карт на конец года (шт.)	908 908	974 341	1 198 508	1 120 492	1 615 753	1 846 849
2	Уровень проникновения банковских платежных карт в расчете на 1 человека (шт.)	0,15	0,34	0,20	0,54	0,26	0,45
3	Количество операций, совершенных с использованием платежных карт (тыс.шт.)	15 460,5	11 984,7	20 515,8	13 183,1	24 808,0	7 641,2
4	Среднее количество операций в расчете на 1 тыс. человек (шт.)	2 676,4	2 044,0	3 480,1	2 215,2	4 121,2	1 874,5
5	Объем операций, совершенных по платежным картам (млн сомов.)	83 806,2	60 119,9	100 500,5	66 131,8	120 547,6	104 719,2
6	Средний объем операций с картами в расчете на душу населения (сомов.)	14 507,9	10 253,8	17 048,1	11 112,5	20 026,2	25 689,7
7	Количество человек, приходящих на 1 банкомат (тыс. чел.)	5,8	5,6	4,7	4,6	4,6	2,9
8	Количество человек, приходящих на 1 терминал (тыс. чел.)	1,2	1,1	0,9	0,9	0,8	0,5
9	Население на территории КР (тыс. чел)	5 776,6	5 863,2	5 895,1	5 951,1	6 019,5	4 076,3 ²
По grossовой системе расчетов в режиме реального времени							
1	Количество платежей (ед.)	262 490	205 274	329 435	236 065	338 721	266 772
2	Объем платежей (млн сомов)	1 411 840,9	1 170 177,9	1 746 218,6	1 345 704,6	5 083 960,3	3 927 010,6

Из приведенных данных наблюдается положительная динамика показателей платежной системы.

² Население в трудоспособном и старше трудоспособного возраста

§ 3. Основные итоги в рамках совершенствования нормативной правовой базы в области платежной системы

В 2015 году вступил в силу Закон «О платежной системе Кыргызской Республики», который регулирует функционирование платежной системы Кыргызской Республики в условиях развития инновационных технологий, обеспечивает прозрачность и управляемость движения денежных средств в экономике, безопасность и надежность национальной платежной системы, а также защиту прав конечных потребителей при работе с электронными платежными системами.

В 2017 году в него были внесены изменения в части приведения в соответствие с Законом «О лицензионно-разрешительной системе в Кыргызской Республике».

В целях совершенствования нормативно-правовой базы по платежной системе и приведения в соответствие с Законом «О платежной системе Кыргызской Республики» был разработан и утвержден ряд нормативных правовых актов, направленных:

- на лицензирование деятельности операторов платежных систем и платежных организаций, регулирование и надзор за их деятельностью;
- на развитие инновационных технологий посредством предоставления дистанционных банковских и платежных услуг и выпуска электронных денег коммерческими банками республики, их распространения и обналичивания;
- на расширение доступа населения к банковским розничным услугам в регионах республики через агентов коммерческих банков;
- на минимизацию рисков при проведении эмиссии, эквайринга, процессинга и распространения банковских платежных карт на территории Кыргызской Республики;
- на установление порядка прохождения регистрации операторов международных платежных систем в Национальном банке;
- на усовершенствование надзора (оверсайта) за платежной системой республики, осуществление надзора за функционированием платежной системы с точки зрения безопасности системы, обеспечения конфиденциальности обрабатываемой информации и соблюдения национальной и международной лицензионной политики;

- на защиту интересов пользователей платежных систем, поддержание и обеспечение эффективности, безопасности и надежности платежных систем, противодействие легализации (отмыванию) преступных доходов и финансированию террористической или экстремистской деятельности.

ГЛАВА 3

Комплексные задачи по дальнейшему развитию платежной системы на 2018-2022 годы

§ 1. Основные задачи в области развития платежной системы

Основной задачей Национального банка в области развития платежных систем на 2018-2022 годы остается поддержание работы платежных систем на высоком технологическом уровне посредством внедрения новых информационных и телекоммуникационных технологий, обеспечивающих безопасное и эффективное проведение платежей между различными субъектами экономики Кыргызской Республики.

В среднесрочном периоде развитие платежных систем со стороны Национального банка будет осуществляться по следующим основным направлениям.

1. Достижение оптимального соотношения наличного и безналичного денежного оборота

В данном направлении Национальный банк совместно с участниками платёжной системы продолжит реализацию мероприятий, направленных на дальнейшее развитие рынка розничных платежей, обеспечение нормативной правовой базой и регулирование деятельности участников платежного рынка.

При реализации этого направления Национальный банк будет принимать участие в мероприятиях, направленных на повышение доступности платежных услуг для населения и хозяйствующих субъектов, в т.ч. посредством:

- внедрения инновационных платежных технологий, включая платежные и предоплаченные карты, электронные деньги, а также иных решений, расширяющих географию оказания платежных услуг и

снижающих их стоимость для населения и хозяйствующих субъектов, в частности, посредством предоставления им дистанционного доступа к банковским услугам;

- расширения сферы применения электронных средств платежа, в частности, для осуществления оплаты государственных услуг.

Национальный банк также будет принимать участие в мероприятиях, направленных на повышение доверия населения и хозяйствующих субъектов к финансовым услугам, в том числе посредством содействия:

- повышению безопасности использования электронных средств платежа, включая противодействие мошенническим операциям и снижение рисков нарушения защиты информации при осуществлении переводов денежных средств;

- повышению доступности для населения и хозяйствующих субъектов за счет информирования об условиях оказания платежных услуг, в том числе о тарифах на платежные услуги;

- совершенствованию защиты прав потребителей банковских и платежных услуг;

- проведению мероприятий, направленных на обслуживание населения по банковским платежным картам с доступом к обезличенным металлическим счетам (ОМС счетам);

- проведению мероприятий, направленных на осуществление покупки государственных ценных бумаг посредством дистанционного банковского обслуживания (мобильный банкинг, интернет-банкинг, домашний банкинг);

- повышению финансовой грамотности населения в части пользования платежными услугами посредством их информирования по оказываемым платежным услугам, включая возникающие риски и меры безопасности;

- стимулированию использования населением различных платежных инструментов в безналичных расчетах, проведения информационных кампаний, направленных на привлечение внимания населения, общественности к государственной значимости безналичных платежей.

Кроме того, Национальный банк будет проводить мероприятия по:

- развитию инфраструктуры по обслуживанию клиентов по приему/проведению платежей в безналичной форме, включая расширение агентской сети, увеличение периферийного оборудования: POS-терминалов, банкоматов, платежных терминалов, иных устройств, составляющих техническую инфраструктуру по приему и обслуживанию различных платежных инструментов в Кыргызской Республике;

- взаимодействию с государственным и частным секторами по вопросам развития компонентов платежных систем, финансового и розничного рынка;

- взаимодействию с участниками платежной системы по созданию условий для перевода государственных органов, бюджетных организаций, субъектов бизнеса на безналичные расчеты с использованием различных форм платежных инструментов;

- взаимодействию с коммерческими банками в реализации ими проектов в социальной сфере на основе многофункциональных социальных льготных карт (медицинская, транспортная, налоговая, пенсионная, банковская), карт получателя бюджетных средств Центрального казначейства Министерства финансов Кыргызской Республики с целью обеспечения контроля расходования средств, выделяемых бюджетом;

- содействию в развитии систем дистанционного банковского обслуживания (интернет-банкинг, смс-банкинг, мобильный-банкинг, e-клиент), совершенствованию правового регулирования функционирования данных систем;

- обеспечению необходимого уровня безопасности операций с использованием банковских платежных карт, электронных денег, систем дистанционного банковского обслуживания в соответствии с международными стандартами.

2. Развитие национальной платежной системы, проведение мероприятий по ее интеграции с платежными системами других стран

В рамках данного направления Национальным банком будет продолжена работа по развитию национальной платежной системы, включающей национальную систему расчетов платежными картами

«Элкарт», новых платежных инструментов и услуг, продуктов с их использованием, внедрению конкурентоспособных отечественных разработок.

Национальным банком будут инициированы мероприятия по внедрению международных стандартов по форматам финансовых сообщений (стандарта ISO 2022) на территории Кыргызской Республики.

Также Национальным банком будет продолжено сотрудничество с центральными (национальными) банками государств-членов единого экономического пространства в рамках рабочей группы по координации развития национальных платежных систем ЕАЭС по следующим приоритетным направлениям:

- в области интеграции национальных платежных карт мероприятия будут проводиться в рамках проекта создания единого платежного пространства стран СНГ и совместного использования технологий с целью обеспечения безопасности, конкурентоспособности и интеграции суверенных платежных систем, реализации инновационных технологий, предлагаемых для совместного использования всем национальным платежным системам в рамках единого платежного пространства;

- по обеспечению межсистемного взаимодействия и/или интеграции между национальными системами передачи финансовых сообщений;

- развитию финансовых технологий, разработки единого глоссария по цифровым финансовым технологиям.

В целях обеспечения экономической безопасности страны, снижения страновых и политических рисков и влияния геополитических факторов будет продолжена работа по переводу бюджетных платежей и выплат (платежей в государственный бюджет и выплат из государственного бюджета) на обслуживание в рамках национальной платежной системы «Элкарт».

Кроме того, будут проводиться мероприятия по:

- содействию развития системы расчетов национальными картами «Элкарт», поддержке ЗАО «МПЦ» для создания на его базе единого сервисного центра по обработке мелких розничных и регулярных платежей;

- расширению спектра платежных услуг с использованием карт «Элкарт», обеспечению безопасности банковских платежных карт путем поэтапного перевода на чиповые технологии и повышения требований по предотвращению мошеннических транзакций, реализации социальных проектов, проведению мероприятий, направленных на рост популярности национальной платёжной системы и др.;

- содействию внедрения системы мониторинга банками с возможностью создания статистических отчетов и он-лайн проверок возможного несанкционированного проникновения в системы;

- проведению работ, направленных на интеграцию национальной платежной системы «Элкарт» с платежными системами ближнего и дальнего зарубежья, а также государств-членов единого экономического пространства;

- повышение конкурентоспособности системы «Элкарт» на внутреннем и международном рынке банковских платежных карт за счет преимуществ ценовой политики, реализации программ лояльности держателей карт, внедрения передовых отечественных разработок и решений;

- содействию эффективному взаимодействию заинтересованных органов государственной власти Кыргызской Республики и операторов платежных услуг в целях расширения возможностей совершения платежей физическими лицами направляемых в бюджет в безналичном порядке, а также получения денежных средств по бюджетным обязательствам (включая заработную плату, пенсии, стипендии).

3. Осуществление мониторинга и создание благоприятных условий для внедрения инновационных банковских услуг

В целях стимулирования финансового рынка и повышения доступности финансовых услуг во всех регионах Кыргызской Республики, развития конкуренции и снижения стоимости безналичных платежей Национальный банк будет проводить мероприятия, направленные на создание благоприятных условий для внедрения инновационных банковских услуг, в т.ч. через:

- содействие в развитии дистанционных каналов обслуживания населения (электронные деньги, мобильные платежи, бесконтактные

платежи и иные технологические решения, расширяющие географию оказания платежных услуг и снижающие их стоимость для населения и хозяйствующих субъектов) для доступности банковских услуг по всей территории страны и создании Национального шлюза по обработке денежных переводов стран СНГ;

– содействие выходу на рынок новых платежных продуктов/услуг и выработке норм по их регулированию, направленных на тестирование технологий, оценке существующей системы норм и правил, выявление потенциальных препятствий для новых технологий;

– взаимодействие с заинтересованными органами государственной власти Кыргызской Республики и участниками рынка платежных услуг по вопросам внедрения новых платежных продуктов/услуг, а также создания благоприятных условий для развития электронной коммерции на территории Кыргызской Республики.

В рамках современных вызовов и задач, которые стоят перед национальной платежной системой и экономикой в целом, Национальный банк будет проводить работу, связанную с изучением технологии блокчейн, мгновенных платежей, операционной совместимости встраивания основными партнерами Кыргызской Республики криптовалют в экономику своих стран, проблемами регулирования мобильных операторов, связанными с их выходом на рынок банковских услуг, развитием трансграничных платежей, информационной безопасности.

4. Дальнейшее совершенствование нормативной правовой базы в сфере платежной системы

Национальный банк продолжит совершенствование нормативной правовой базы в целях развития и роста розничных банковских и небанковских платежных услуг, расширения и развития дистанционных каналов обслуживания.

В будущем усилия по совершенствованию нормативной правовой базы будут направлены на поддержание эффективности платежных механизмов, стимулирование инноваций в платежной индустрии, защиту конечных пользователей (потребителей, торговых организаций и других хозяйствующих субъектов), обеспечение эффективного надзора, обеспечение совместимости, реализацию

эффективных, основанных на оценке рисков мер противодействия легализации (отмыванию) преступных доходов и финансированию террористической или экстремистской деятельности (ПОД/ФТ), предотвращение использования платежных услуг в мошеннических целях и обеспечение дальнейшего развития системы розничных платежей в Кыргызской Республике.

В целях привлечения бизнес-сообщества к участию в мероприятиях по увеличению доли безналичных платежей Национальный банк будет взаимодействовать с Министерством экономики Кыргызской Республики по продвижению законопроекта, предусматривающего изменение в Гражданский кодекс Кыргызской Республики по проведению платежей в безналичной форме.

Национальный банк будет инициировать внесение изменений в Закон Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» в части расширения полномочий Национального банка по регулированию новых участников банковской деятельности и платежных систем для оказания инновационных услуг, направленных на увеличение безналичных платежей в отдаленных регионах Кыргызской Республики.

Также совместно с заинтересованными органами государственной власти Кыргызской Республики и участниками рынка платежных услуг будет проводиться работа по определению приоритетных направлений развития национальной платежной системы, выявлению и устранению существующих правовых ограничений, сдерживающих развитие национальной платежной системы, а также по обсуждению проектов нормативных правовых актов Национального банка по вопросам платежных систем посредством проведения и/или участия в семинарах, круглых столах, конференциях, рабочих групп.

В целях стимулирования банковского сектора в части продолжения наращивания инфраструктуры для проведения безналичных платежей, имеющих важное государственное значение, Национальным банком, совместно с заинтересованными органами государственной власти Кыргызской Республики и участниками рынка платежных услуг, будет проводиться работа по продвижению проекта Закона «О продлении срока действия Закона Кыргызской Республики «О внесении дополнения в Налоговый кодекс Кыргызской Республики» от 19 февраля 2015 года № 36» относительно продления

срока действия нормы, освобождающей коммерческие банки от уплаты НДС при ввозе банковского оборудования (банкоматы, POS-терминалы, платежные терминалы и банковские киоски).

5. Участие в мероприятиях, проводимых Национальным банком в рамках мониторинга информационной безопасности и реагирования на инциденты и киберугрозы в банковской сфере и платежной системе Кыргызской Республики

Вопросы информационной безопасности в финансово-кредитной сфере, включая проведение платежей и расчетов, становятся все более актуальными. Своевременное реагирование на инциденты и киберугрозы в банковской и платежной системе призвано улучшить ситуацию и снизить уровень инцидентов.

В этом направлении будет проводиться работа по:

- повышению квалификации сотрудников Национального банка, правоохранительных органов и участников платежных систем в области реагирования на кибератаки и вопросах информационной безопасности;
- разработке требований по наличию функционального механизма обнаружения и смягчения мошенничества и киберугроз в области платежной системы;
- выставлению требований по укреплению сетевой безопасности и отслеживанию надежности доступа со стороны участников платежных систем.

Участники платежной системы Кыргызской Республики будут проводить мероприятия, направленные на:

- своевременный обмен информацией о рисках в платежных системах, методах снижения рисков, а также установки скимминговых устройств;
- налаживание и поддержание тесного взаимодействия с международными платежными системами и регуляторами других стран по обмену информацией о новых тенденциях в области кибератак, повышения информационной безопасности;
- выполнение требований к информационной безопасности, к программному и аппаратному обеспечению;

– определение минимальных требований к кадровому составу, занятому в области информационной безопасности и требования по повышению квалификации;

– активное взаимодействие с правоохранительными органами Кыргызской Республики, в том числе путем разработки и внесения изменений и дополнений в нормативные правовые акты, регулирующие вопросы взаимодействия с правоохранительными органами в части оперативного обращения, возбуждения и ведения уголовных дел и взаимодействия для борьбы и противодействию организованному мошенничеству и кибератакам.

§ 2. Ожидаемые результаты развития платежной системы

С целью увеличения доступа населения к платежным услугам и улучшения качества банковского обслуживания населения Национальный банк продолжит работу, направленную на развитие рынка розничных платежей в Кыргызской Республике, совершенствование правового регулирования рынка платежных услуг, реализацию мероприятий в части развития банковского сектора, предусмотренные в Программе Правительства Кыргызской Республики «Жаңы доорго кырк кадам 2018-2023», утвержденной постановлением Правительства Кыргызской Республики от 25 августа 2017 года № 1836-VI.

Реализация всех мероприятий, предусмотренных Основными направлениями развития платежной системы Кыргызской Республики на 2018-2022 годы, позволит обеспечить:

Государству и экономике:

1. Организацию эффективного денежного обращения и сокращение темпов роста денежной наличности относительно роста номинального ВВП, уменьшение теневого оборота наличных денег. Учет и контроль миграционных процессов и потоков денежных переводов.

2. Увеличение прозрачности при проведении налогово-бюджетной политики государства.

3. Сокращение расходов, связанных с поддержанием в обращении (эмиссией) адекватной массы наличных денег.

Коммерческим банкам и небанковским поставщикам платежных услуг:

1. Привлечение новых клиентов, увеличение депозитной базы и, следовательно, расширение кредитных линий для инвестирования в реальный сектор экономики.
2. Развитие сети розничных агентов в регионах.
3. Расширение спектра дистанционного обслуживания клиентов.
4. Сокращение издержек, связанных с эмиссионно-кассовой работой (инкассация, обработка, хранение денег).

Организациям и предприятиям:

1. Снизить расходы на работу с наличными денежными средствами (прием, хранение и транспортировка).
2. Эффективное ведение учета, финансового контроля и планирования.

Населению:

1. Простой и широкий, надежный и безопасный доступ к платежным услугам, более удобные и быстрые способы оплаты.
2. Широкий выбор банков для получения платежных услуг.
3. Широкий выбор платежных инструментов для осуществления платежей и денежных переводов, вне зависимости от банков, систем и территориальной принадлежности.

Прогнозные показатели

В рамках комплекса мероприятий, предусмотренных Основными направлениями развития платежной системы Кыргызской Республики на 2018-2022 годы, направленных на выполнение задачи по увеличению доли безналичных расчетов, планируется достижение следующих показателей по платежной системе (см. Таблицу 3.):

Таблица 3. Прогнозные показатели

№		Прогноз 2018	Прогноз 2019	Прогноз 2020	Прогноз 2021	Прогноз 2022
Система пакетного клиринга						
1	Количество платежей (ед.)	8 682 343	9 116 460	9 572 283	10 050 897	10 553 442
2	Объем платежей (млн сомов)	187 387,0	196 756,3	206 594,1	216 923,8	227 770,0
Гроссовая система расчетов в режиме реального времени						
1	Количество платежей (ед.)	385 955	405 253	425 516	446 791	469 131
2	Объем платежей (млн сомов)	5 081 447,7	5 335 520,1	5 602 296,1	5 882 410,9	6 176 531,4
Системы расчетов с использованием карт						
1	Общее количество эмитированных платежных карт на конец года (тыс.шт.)	2 020,0	2 121,0	2 227,1	2 338,4	2 455,4
2	Уровень проникновения банковских платежных карт в расчете на 1 человека (шт.)	0,50	0,51	0,53	0,55	0,57
3	Количество операций, совершенных с использованием платежных карт (тыс.шт.)	27 350,8	28 718,4	30 154,3	31 662,0	33 245,1
4	Среднее количество операций в расчете на 1 тыс.человека (шт.)	6 717,2	6 948,8	7 188,4	7 436,2	7 692,7
5	Объем операций, совершенных по платежным картам (млн сомов.)	151 212,1	158 772,7	166 711,3	175 046,9	183 799,2
6	Средний объем операций с картами в расчете на 1 чел. (сомов)	35 966	37 764	39 652	41 635	43 716
7	Количество человек, проходящих на 1 банкомат (чел.)	2 598	2 396	2 209	2 056	1 930
8	Количество человек, проходящих на 1 POS-терминал (чел.)	427	378	343	314	290
Системы расчетов с использованием электронных денег						
1	Количество пользователей электронных кошельков (ед.)	696 842,6	940 737,4	1 269 995,5	1 714 494,0	2 314 566,9
2	Всего операций с использованием электронных денег (ед.)	15 882 634,2	17 470 897,7	19 217 987,4	21 139 786,2	23 253 764,8
3	Общий объем транзакций, проведенных с использованием электронных денег (млн сомов)	9 660,8	10 626,9	11 689,6	12 858,6	14 144, 4
	Численность взрослого населения страны (тыс. человек) ³	4 071,8	4 132,9	4 194,8	4 257,8	4 321,6

³ Население в трудоспособном и старше трудоспособного возраста

Приложение 1
к Основным направлениям развития
платежной системы КР на 2018-2022 гг.

ПЛАН МЕРОПРИЯТИЙ
по реализации Основных направлений развития платежной
системы Кыргызской Республики на 2018-2022 годы

№	Наименование мероприятия	Индикаторы исполнения	Сроки исполнения	Ответственные исполнители	Партнеры
	Достижение оптимального соотношения наличного и безналичного денежного оборота				
	Мероприятия по увеличению доли безналичных платежей и расчетов в Кыргызской Республике	1.1. Сбор и обработка предложений, ответы на запросы, консультации, организация встреч, участие в межведомственных рабочих группах/советах и т.д. по увеличению доли безналичных платежей и расчетов в Кыргызской Республике. 1.2. Содействие участникам платежной системы в развитии инфраструктуры для проведения безналичных платежей населением 1.3. Содействие развитию инновационных платежных инструментов на территории КР. 1.4. Реализация постановлений Правительства и Национального банка в части, касающейся увеличения доли безналичных платежей и расчетов	2018-2022 гг.	Национальный банк, ПКР	Центральные и местные органы власти, министерства и ведомства, КБ, службы ЖКХ
			2018 – 2022 гг.	Национальный банк	Участники платежной системы
			2018-2022 гг. На постоянной основе	Национальный банк, ПКР	МЭ, ГНС, Возможно привлечение международных доноров
			2018-2022 гг. На постоянной основе	Национальный банк, ПКР	МЭ, ГНС

<p>2. Взаимодействие с государственным и частным секторами по вопросам развития компонентов платёжных систем, финансового и розничного рынков</p>	<p>2.1. Содействие перевода оплаты бюджетных (государственных, налоговых, социальных и коммунальных) платежей через счета в коммерческих банках с использованием инновационных технологий (платежных карт, интернет-банкинг, мобильный банкинг и др.).</p> <p>2.2. Оказание содействия расширению услуг в безналичной форме (внедрение медицинской карты, карты студента, учащегося, транспортной карты и др., закрытие внутренних касс в медицинских учреждениях, с целью дальнейшего приема оплаты за медицинские услуги в безналичной форме).</p> <p>2.3. Взаимодействие с участниками платёжной системы по созданию условий для перевода государственных органов, бюджетных организаций, субъектов бизнеса на безналичные расчеты с использованием различных форм платёжных инструментов, включая платёжные карты, электронные деньги, мобильные платежи, а также по развитию инфраструктуры по приему и обслуживанию платежей с использованием банковских платёжных карт и других видов инновационных услуг и технологий, с распространением таких услуг в отдаленных регионах страны.</p> <p>2.4. Проведение заседаний Совета по розничным платежам и взаимодействие (письма, консультации, ответы на запросы и т.д.) с членами Совета по розничным платежам по вопросам развития розничных платежей, разработки и усовершенствования нормативно-правовой базы, модернизации и внедрения новых инновационных технологий и подготовки планов мероприятий, программ развития и хода их реализации.</p>	<p>На постоянной основе</p>	<p>Национальный банк</p>	<p>КБ, участники платёжной системы</p>
		<p>2018 г.</p>	<p>Национальный банк</p>	<p>КБ, участники платёжной системы</p>
		<p>На постоянной основе</p>	<p>Национальный банк</p>	<p>Участники платёжной системы, бизнес-сообщество, Министерства и ведомства</p>
		<p>По мере необходимости</p>	<p>Национальный банк</p>	<p>МЭ, ЗАО «МПЦ», участники платёжной системы, участники рынка платёжных услуг</p>

Развитие национальной платежной системы, проведение мероприятий по ее интеграции с платежными системами других стран					
6. Развитие национальной платежной системы	6.1. Содействие мероприятиям, проводимым ЗАО «МПЦ», по расширению спектра платежных услуг с использованием карт «Элкарт», реализации социальных проектов.	Ежеквартально	Национальный банк	ЗАО «МПЦ», участники платежной системы	
	6.2. Содействие участникам национальной платежной системы, в т.ч. взаимодействие с коммерческими банками, ЗАО «МПЦ», бизнес-сообществом по вопросам расширения инфраструктуры по приему безналичных платежей, в том числе с использованием банковских платежных карт «Элкарт».	2018-2022 гг.	Национальный банк	ЗАО «МПЦ», участники платежной системы, бизнес-сообщество	
	6.3. Содействие обеспечению бесперебойной работы Единого межбанковского процессингового центра (ЕМПЦ).	На постоянной основе	Национальный банк	ЗАО «МПЦ», КБ	
	6.4. Содействие созданию на базе ЗАО «МПЦ» единого сервисного центра по обработке мелких розничных и регулярных платежей.	2020- 2021	Национальный банк	ЗАО «МПЦ», КБ	
	6.5. Участие в рабочей группе по координации развития национальных платежных систем и мероприятий по:	На постоянной основе	Национальный банк	ЗАО «МПЦ», КБ	
	<ul style="list-style-type: none"> • интеграции национальной платежной системы «Элкарт» с платежными системами ближнего и дальнего зарубежья, а также государств-членов единого экономического пространства; • интеграции между национальными системами передачи финансовых сообщений; • развитие финансовых технологий; • разработке единого глоссария по цифровым финансовым технологиям. 				
	6.6. Внедрение международных стандартов по форматам финансовых сообщений (стандарта ISO 20022) на территории Кыргызской Республики.				

		<ul style="list-style-type: none"> изучение стандартов; разработка и внедрение стандартов. 	2018-2019 гг. 2019-2022 гг.	Национальный банк Национальный банк	КБ, участники платёжной системы КБ, участники платёжной системы
Осуществление мониторинга и создание благоприятных условий для внедрения банковских инновационных услуг					
7.	Повышение доступности финансовых услуг в регионах Кыргызской Республики	<p>7.1 Взаимодействие с участниками платёжных систем, коммерческими банками, бизнес-сообществом, министерствами и ведомствами по вопросу внедрения новых банковских услуг на территории Кыргызской Республики (письма, консультации, ответы на запросы, рабочие встречи т.д.).</p> <p>7.2 Инициирование вопроса внесения изменений в Закон Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» в части расширения полномочий Национального банка по регулированию новых участников банковской деятельности и платёжных систем для оказания инновационных услуг, направленных на увеличение безналичных платежей в отдалённых регионах Кыргызской Республики.</p>	2018 г. 2018-2022 гг.	Национальный банк Национальный банк	Участники платёжной системы, Бизнес-сообщество, Министерства и ведомства Участники платёжной системы, Бизнес-сообщество, Министерства и ведомства

Укрепление и совершенствование надзорного (оверсайта) потенциала и роли катализатора					
8.	Проведение надзора (оверсайта) за платежными системами в соответствии с требованиями Национального банка Кыргызской Республики	8.1 Мониторинг функционирования платежных систем (в зависимости от степени значимости).	2018-2022 гг. (согласно срокам, установленным в НПА Национального банка по надзору (оверсайту) за ПС).	Национальный банк	КБ, ОПС/ПО
		8.2 Оценка функционирования платежной системы на соответствие международным стандартам (аналитический отчет по оценке работы наиболее значимых платежных систем).	2018-2022 гг. (согласно срокам, установленным в НПА Национального банка по надзору (оверсайту) за ПС).	Национальный банк	ОПС/ПО
	8.3 Мониторинг за совершенствованием систем по результатам оценки функционирования платежных систем.	На постоянной основе	Национальный банк	КБ, ЗАО «МПЦ», ОПС/ПО	
9.	Повышение доступности платежных услуг и содействие появлению на рынке удобных платежных сервисов	9.1 Участие в заседаниях Совета директоров и общих собраниях акционеров ЗАО «МПЦ». 9.2 Проработка возможности создания Единой платформы систем денежных переводов. 9.3 Проработка возможности создания национального платежного шлюза.	На постоянной основе 2018-2019 гг. 2018-2019 гг.	Национальный банк, ЗАО «МПЦ»	КБ

10.	Обеспечение бесперебойности платежей и расчетов в Кыргызской Республике	10.1 Модернизация платежных систем Национального банка для обеспечения участников и населения удобными и своевременными расчетами. 10.2 Содействие межсистемной функциональной совместимости платежных систем. 10.3 Содействие внедрению новых стандартов и сервисов в сфере платежных систем.	2018-2022 гг. 2018-2022 гг. 2018-2022 гг.	Национальный банк	КБ, ОПС/ПО
11.	Укрепление сотрудничества с другими уполномоченными органами в области надзора (оверсайта) за платежными системами.	Взаимодействие с органами регулирования и надзора Кыргызской Республики и зарубежных стран по обмену информацией, совместному принятию мер и гармонизации методов регулирования участников рынка платежей и расчетов.	На постоянной основе	Национальный банк	Органы регулирования и надзора (оверсайта)
Дальнейшее совершенствование нормативной правовой базы в сфере платежной системы					
12.	Мероприятия по проекту Закона «О внесении изменений в Закон «О платёжной системе КР»»	12.1. Продвижение законопроекта «О внесении изменений в Закон КР «О платёжной системе Кыргызской Республики»» в части проведения внутрисударственных платежей, а также в части ограничения совмещения деятельности ОПС/ПО, связанной с предоставлением ими услуг по процессингу и проведению платежей в пользу третьих лиц, с другим видом деятельности. 12.2 Внесение изменений, согласование и утверждение проектов нормативных правовых актов Национального банка после утверждения Закона «О внесении изменений в Закон «О платёжной системе Кыргызской Республики»».	2018 г.	Национальный банк	ПКР, ЖККР, ОЮЛ «СБК»
	Приведение в соответствие нормативной правовой базы НБКР закону «О внесении изменений в Закон «О платёжной системе КР»»		2018-2022 гг.	Национальный банк	Участники платёжной системы, ЗАО «МПСЦ»

13.	Мероприятия по проекту Закона «О продлении срока действия Закона Кыргызской Республики «О внесении изменений в Налоговый кодекс Кыргызской Республики» от 19 февраля 2015 года № 36», в части продления срока действия нормы, освобождающей коммерческие банки от НДС при ввозе банковского оборудования (банкоматы, POS-терминалы, платежные терминалы и банковские киоски) с 31 декабря 2017 года до 31 декабря 2022 года включительно.	Продвижение проекта Закона «О продлении срока действия Закона Кыргызской Республики «О внесении изменений в Налоговый кодекс Кыргызской Республики» от 19 февраля 2015 года № 36», в части продления срока действия нормы, освобождающей коммерческие банки от НДС при ввозе банковского оборудования (банкоматы, POS-терминалы, платежные терминалы и банковские киоски) с 31 декабря 2017 года до 31 декабря 2022 года включительно.	2018 г.	Национальный банк	ПКР, ЖКР, ОЮЛ «СБК»
14.	Мероприятия по проекту Закона, предусматривающего изменение в Гражданский кодекс Кыргызской Республики по проведению платежей в безналичной форме	Взаимодействие с Министерством экономики КР по продвижению проекта Закона КР «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Кыргызской Республики (в Гражданский кодекс Кыргызской Республики, Налоговый кодекс Кыргызской Республики, Закон Кыргызской Республики «Об акционерных обществах)», в части внесения изменения в Гражданский кодекс КР по установлению нормы проведения расчетов между юридическими лицами и индивидуальными предпринимателями свыше пороговой суммы, Установленной Правительством Кыргызской Республики, в безналичном порядке.	2018 г.	МЭ	Национальный банк, межведомственная рабочая группа
15.	Совершенствование нормативной правовой базы по надзору (оверсайту) за платежными системами в соответствии с требованиями международных стандартов и законодательством Кыргызской Республики	Совершенствование методики осуществления надзора (оверсайта) за платежными системами в КР.	2018-2022 г. (по мере появления на рынке новых инструментов и/или платежных систем)	Национальный банк	КБ, ОПС/ПО

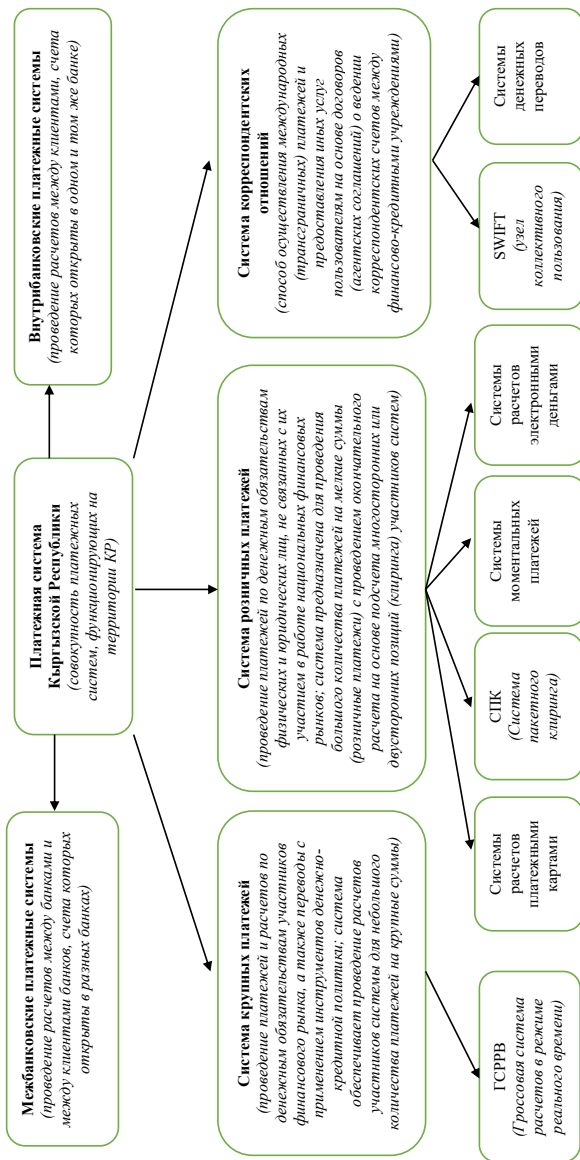
Участие в мероприятиях, проводимых Национальным банком в рамках создания центра мониторинга информационной безопасности и реагирования на инциденты и киберугрозы в банковской сфере и платежной системе Кыргызской Республики				
16. Мероприятия в рамках создания центра мониторинга информационной безопасности инцидентов и реагирования на киберугрозы в банковской сфере и платежной системе Кыргызской Республики	16.1. Участие в создании центра мониторинга информационной безопасности инцидентов и реагирования на киберугрозы в банковской и платежной системе Кыргызской Республики.	2018-2019 гг.	Национальный банк	
	16.2. Обучение сотрудников Национального банка, правоохранительных органов, участников банковской, платежной систем в области реагирования на кибератаки.	2018-2019 гг.	Национальный банк	ГКНБ, ГСБЭП, ГСФР, МВД, ОПС /ПО и КБ
	16.3. Участие в разработке требований по автоматизации деятельности центра реагирования на инциденты ИБ и киберугрозы; внедрение GRC-системы для центра реагирования на киберугрозы (система управления уязвимостями, управления соответствиями, мониторинг событий ИБ).	2018-2019 гг.	Национальный банк	
	16.4. Взаимодействие с участниками платежной системы Кыргызской Республики по мероприятиям, направленным на обеспечение информационной безопасности, а также на борьбу и противодействие организованному мошенничеству и кибератакам.	2018-2022 гг.	Национальный банк	Участники платежной системы

СПИСОК СОКРАЩЕНИЙ:

ГКНБ	Государственный комитет национальной безопасности Кыргызской Республики
ГСБЭП	Государственная служба по борьбе с экономическими преступлениями при Правительстве Кыргызской Республики
ГСФР	Государственная служба финансовой разведки при Правительстве Кыргызской Республики
ГНС	Государственная налоговая служба при Правительстве Кыргызской Республики
ЗАО «МПЦ»	Закрытое акционерное общество «Межбанковский процессинговый центр»
ЖККР	Жогорку Кенеш Кыргызской Республики
КБ	коммерческие банки
МВД	Министерство внутренних дел Кыргызской Республики
МЭ	Министерство экономики Кыргызской Республики
Национальный банк	Национальный банк Кыргызской Республики
ОЮЛ «СБК»	ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана»
ОПС/ПО	операторы платёжных систем/платёжные организации
ПКР	Правительство Кыргызской Республики
Службы ЖКХ	службы жилищно-коммунального хозяйства
Участники платёжной системы	финансово-кредитные организации, специализированные финансово-кредитные учреждения, операторы платёжных систем и платёжные организации и их агенты, предоставляющие платёжные услуги населению на территории Кыргызской Республики на основании заключённых договоров
Участники рынка платёжных услуг	ОЮЛ «Ассоциация операторов платёжных систем KG»; ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана»; ОЮЛ «Ассоциация операторов связи КР»; ОЮЛ «Ассоциация поставщиков (производителей и дистрибуторов)»; ОЮЛ «Ассоциация рынков, предприятий торговли и сферы услуг Кыргызстана»; ОЮЛ «Ассоциация аудиторов»; Операторы мобильной связи: ОсОО «Скай Мобайл, ЗАО «Альфа Телеком», ОсОО «Нур Телеком»

Приложение 2
к Основным направлениям развития
платежной системы КР на 2018-2022 гг.

Функциональная структура платежной системы Кыргызской Республики

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 13 декабря 2017 г.
№ 2017-П-09/51-19-(НПА)

**О внесении изменений и дополнений в постановление
Правления Национального банка Кыргызской Республики
«Об утверждении Положения «О порядке проведения
Национальным банком Кыргызской Республики кредитных
аукционов для целей рефинансирования и поддержания
ликвидности» от 27 ноября 2013 года № 45/13**

В соответствии со статьями 20, 53 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики кредитных аукционов для целей рефинансирования и поддержания ликвидности» от 27 ноября 2013 года № 45/13 изменения и дополнения (прилагаются).

2. Юридическому управлению:

- опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;
- после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

3. Настоящее постановление вступает в силу по истечению пятнадцати дней со дня официального опубликования.

4. Управлению денежно-кредитных операций довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, соответствующих структурных подразделений Национального банка Кыргызской Республики, областных управлений и представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя Председателя Национального банка Кыргызской Республики Жениш Н.

Исполняющий обязанности Председателя

Н. Жениш

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 13 декабря 2017 г.
№ 2017-П-09/51-19-(НПА)

**Изменения и дополнения в постановление Правления
Национального банка Кыргызской Республики
«Об утверждении Положения «О порядке проведения
Национальным банком Кыргызской Республики кредитных
аукционов для целей рефинансирования и поддержания
ликвидности» от 27 ноября 2013 года № 45/13**

Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики кредитных аукционов для целей рефинансирования и поддержания ликвидности» от 27 ноября 2013 года № 45/13 следующие изменения и дополнения:

в Положении о порядке проведения Национальным банком Кыргызской Республики кредитных аукционов для целей рефинансирования и поддержания ликвидности, утвержденном вышеуказанным постановлением:

– подпункт 2 пункта 41 изложить в следующей редакции:

«2) Государственные ценные бумаги Правительства Кыргызской Республики, ноты Национального банка и муниципальные ценные бумаги, выпущенные мэрией города Бишкек, имеющие листинг и котированные на лицензированной торговой площадке Кыргызской Республики (далее – ценные бумаги);»;

– пункт 61 после цифр «6,7» дополнить цифрой «, 8»;

– пункт 62 изложить в следующей редакции:

«62. В случае если залоговым обеспечением выступают ценные бумаги, оформление и подписание между Национальным банком и Банком соответствующего Кредитного договора и Договора о залоге осуществляется в течение 3-х рабочих дней после дня проведения

кредитного аукциона, а регистрация в уполномоченном органе – в течение 1-го рабочего дня.»;

- в Приложении 4 к Приложению 1 Положения:
- пункт 5.3 после цифр «6, 7» дополнить цифрой «, 8»;
- в Приложении 5 к Приложению 1 Положения:

- в преамбуле после слов «заключили настоящий Договор» дополнить словами «о залоге государственных ценных бумаг Правительства Кыргызской Республики/нот Национального банка»;

- абзац первый пункта 1.2 изложить в следующей редакции:

«В обеспечение выполнения обязательств Залогодателя по Кредитному договору, Залогодатель передает Залогодержателю в залог нижеперечисленные государственные ценные бумаги Правительства Кыргызской Республики/ноты Национального банка (далее - ценные бумаги) _____ на общую номинальную стоимость в размере _____ (сумма прописью) сомов, следующих выпусков и в следующих объемах:»;

- пункт 2.1.5 после слов «равноценные ценные бумаги» дополнить словами «(государственные казначейские векселя, государственные казначейские облигации и ноты Национального банка)»;

- Приложение 1 Положения дополнить Приложением 8 следующего содержания:

«Приложение 8
к Генеральному соглашению
о кредитном аукционе
от «___» _____ 20__ г.
№ _____

ДОГОВОР О ЗАЛОГЕ № _____

к Кредитному договору от «__» _____ 20__ г. № _____

г. Бишкек «__» _____ 20__ г.

Национальный банк Кыргызской Республики, именуемый в дальнейшем «Национальный банк» или «Залогодержатель», в лице _____, действующего на основании приказа Национального банка Кыргызской Республики от _____ № ___, с одной стороны, и _____, именуемое в дальнейшем «Банк» или «Залогодатель», в лице _____, действующего на основании Устава, с другой стороны, далее совместно именуемые «Стороны», заключили настоящий Договор о залоге муниципальных ценных бумаг (далее - «Договор») о нижеследующем:

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРА

1.1. Залогодержатель предоставил Залогодателю кредит в размере _____ (сумма прописью) сомов. Окончательный срок погашения кредита и начисленных процентов по нему, наступает в сроки, указанные в Кредитном договоре о выдаче кредита от «__» ____ года № _____ (далее – Кредитный договор), заключенным в рамках Генерального соглашения от ____ года № _____ (далее – Генеральное соглашение).

1.2. В обеспечение выполнения обязательств Залогодателя по Кредитному договору, Залогодатель передает Залогодержателю в залог нижеперечисленные муниципальные ценные бумаги (далее – ценные бумаги) _____ на общую номинальную стоимость в размере _____ (сумма прописью) сомов, следующих выпусков и в следующих объемах:

№№ п/п	Регистра- ционный номер	Дата выпуска ценных бумаг	Дата по- гашения ценных бумаг	Количество ценных бу- маг (штук)	Номинальная цена 1 ценной бумаги (сом)	Номинальная стоимость ценных бумаг (сом)
	Итого:					

1.3. Настоящий Договор служит обеспечением исполнения обязательств Залогодателя по Кредитному договору и Генеральному соглашению в течение срока его действия.

1.4. Залогодатель отвечает перед Залогодержателем заложенным имуществом, указанным в пункте 1.2. настоящего Договора, в полном объеме своих обязательств по Кредитному договору и Генеральному соглашению, включая основную сумму кредита, начисленных процентов по нему, штрафных санкций и пени; возмещение издержек и иных расходов (включая судебные издержки), вызванных обращением взыскания на предметы залога, вследствие неисполнения, просрочки исполнения или иного ненадлежащего исполнения основного обязательства согласно Кредитному договору и Генеральному соглашению.

1.5. Право собственности на заложенные ценные бумаги переходит к Залогодержателю в случае полного или частичного неисполнения Залогодателем своих обязательств перед Залогодержателем в порядке, установленном настоящим Договором, Генеральным соглашением и действующим законодательством Кыргызской Республики.

1.6. Залогодатель гарантирует, что предоставляемые в залог ценные бумаги, указанные в пункте 1.2. настоящего Договора, не находятся в другом залоге, в споре и под запрещением не состоят, не являются и не будут являться предметом обеспечения других обязательств Залогодателя.

2. ПРАВА И ОБЯЗАННОСТИ СТОРОН

2.1. Залогодатель обязан:

2.1.1. Не передавать безвозмездно, не закладывать, не менять ценные бумаги (за исключением случаев, предусмотренных

настоящим Договором), а также не распоряжаться заложенными ценными бумагами каким бы то ни было иным образом, без письменного согласия Залогодержателя.

2.1.2. Извещать Залогодержателя об изменении своего местонахождения и других изменениях в деятельности Залогодателя, способных повлиять на исполнение Залогодателем своих обязательств перед Залогодержателем по настоящему Договору, Кредитному договору и Генеральному соглашению, до дня наступления/начала действия данных изменений.

2.1.3. Залогодатель гарантирует и дает свое полное согласие на безотлагательное (беспорное), внесудебное обращение взыскания на ценные бумаги, в соответствии с условиями настоящего Договора и действующим законодательством Кыргызской Республики, в случае неисполнения или ненадлежащего исполнения принятых на себя обязательств по Кредитному договору, Генеральному соглашению и по настоящему Договору.

2.1.4. Своевременно и надлежащим образом провести все мероприятия, предусмотренные действующим законодательством Кыргызской Республики, необходимые для осуществления регистрации и вступления в силу настоящего Договора.

2.1.5. Обеспечить (с предварительным письменным уведомлением Залогодержателя) замену ценных бумаг, по которым срок погашения наступает до окончания срока действия Кредитного договора, на другие ценные бумаги (муниципальные ценные бумаги, государственные казначейские векселя, государственные казначейские облигации и ноты Национального банка) с более поздней датой погашения. При этом замену ценных бумаг необходимо осуществить за 10 (десять) рабочих дней до наступления даты погашения ценных бумаг соответствующей эмиссии/соответствующих эмиссий.

2.2. Залогодатель имеет право получать купонные выплаты (в случае наличия) по заложенным ценным бумагам.

2.3. Последующий залог ценных бумаг, являющихся предметами залога по настоящему Договору, не допускается.

2.4. Залогодержатель имеет право:

2.4.1. Потребовать от Залогодателя досрочного исполнения обязательств, оговоренных в настоящем Договоре, а если его

требование не будет удовлетворено - обратиться взыскание на ценные бумаги в следующих случаях:

1) при нарушении со стороны Залогодателя требований и положений Кредитного договора и Генерального соглашения;

2) при нарушении Залогодателем правил о последующем залоге, обязанностей по предупреждению Залогодержателя о правах третьих лиц на ценные бумаги;

3) при неисполнении Залогодателем других требований и положений, предусмотренных настоящим Договором или законодательством Кыргызской Республики.

2.4.2. В случае, если Залогодатель или третья сторона препятствуют передаче ценных бумаг во владение Залогодержателя, предпринять законные действия, необходимые для получения имущества от Залогодателя или третьей стороны.

2.4.3. Передать свои права по настоящему Договору третьему лицу.

2.4.4. Обращение взыскания на ценные бумаги производится во внесудебном порядке в соответствии с законодательством Кыргызской Республики и условиями настоящего Договора.

2.5. Залогодержатель обязуется возратить Залогодателю разницу от суммы, превышающей размер обеспеченного залогом требования Залогодержателя. Требования Залогодержателя, которые удовлетворяются из стоимости ценных бумаг, включают в себя: возврат основной суммы кредита, выплату процентов за пользование кредитом, возмещение возможных убытков и неустойки (штрафов, пени) вследствие неисполнения, просрочки исполнения или иного ненадлежащего исполнения основного обязательства, согласно Кредитному договору и Генеральному соглашению; возмещение издержек и иных расходов (включая судебные издержки), вызванных обращением взыскания.

3. УСЛОВИЯ ЗАЛОГА

3.1. Стороны согласились с тем, что при предоставлении в залог ценных бумаг Залогодатель предоставит документ, подтверждающий право на владение ценными бумагами.

3.2. По взаимному согласию Сторон заложенные в соответствии с настоящим Договором ценные бумаги могут быть заменены на другие ценные бумаги, либо на другие равноценные залого, указанные в Генеральном соглашении, принадлежащие Залогодателю, с оформлением, по согласованию Сторон, новых договоров о залоге между Залогодержателем и Залогодателем, с их регистрацией в соответствующих государственных органах и оплатой регистрационного сбора. Расходы на регистрацию при этом несет Залогодатель.

3.3. В случае неисполнения Залогодателем требований, предусмотренных в пункте 2.1.5 и других пунктах настоящего Договора, при наступлении сроков погашения ценных бумаг, заложенных в соответствии с настоящим Договором и находящихся на залоговом депо-счете Залогодателя в уполномоченном органе хранения и учета ценных бумаг, Стороны уполномочили орган хранения и учета ценных бумаг перечислить сумму номинальной стоимости указанных ценных бумаг с депо-счета Залогодателя на счет Залогодержателя.

3.4. Стороны согласились, что сборы за регистрацию настоящего Договора, хранение и учет ценных бумаг в уполномоченном органе оплачивает Залогодатель.

4. ОТВЕТСТВЕННОСТЬ СТОРОН

4.1. В случае неисполнения или ненадлежащего исполнения обязательств по настоящему Договору, Стороны возмещают друг другу все причиненные убытки в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

4.2. Возмещение убытков и выплата пени не освобождает виновную сторону от выполнения обязательств, предусмотренных настоящим Договором, Кредитным договором и Генеральным соглашением.

4.3. В случае неисполнения, либо ненадлежащего исполнения Залогодателем обязательств, предусмотренных пунктом 2.1.5. настоящего Договора, Залогодатель уплачивает Залогодержателю пеню в размере 0,05 процента от номинальной стоимости ценных бумаг, подлежащих замене, за каждый день просрочки (неисполнение своих обязательств).

5. ПОРЯДОК ОБРАЩЕНИЯ ВЗЫСКАНИЯ НА ПРЕДМЕТЫ ЗАЛОГА

5.1. В случае возникновения необходимости обращения взыскания на ценные бумаги, в соответствии с положениями настоящего Договора, Стороны пришли к соглашению о том, что обращение взыскания на ценные бумаги будет осуществляться безотлагательно, во внесудебном порядке, в соответствии с условиями настоящего Договора, Генерального соглашения и действующим законодательством Кыргызской Республики.

6. ПРОЧИЕ УСЛОВИЯ

6.1. Настоящий Договор вступает в силу с момента его регистрации в установленном порядке и действует до полного погашения Залогодателем своих обязательств перед Залогодержателем, в том числе по возврату суммы основного долга по кредиту, начисленных по нему процентов, уплаты штрафа/пени и возмещения других убытков/расходов, причиненных неисполнением или ненадлежащим исполнением Залогодателем своих обязательств по Кредитному договору, Генеральному соглашению и настоящему Договору.

6.2. Условия настоящего Договора могут быть изменены и дополнены только по взаимному соглашению Сторон.

6.3. Затраты по оформлению и регистрации настоящего Договора осуществляются за счет Залогодателя. Регистрация настоящего Договора осуществляется Залогодателем.

6.4. Настоящий Договор подлежит регистрации в уполномоченном органе хранения и учета ценных бумаг.

6.5. Настоящий Договор вступает в силу с момента регистрации в соответствующих уполномоченных органах в соответствии с пунктом 6.4 настоящего Договора.

6.6. Настоящий Договор составлен в 2 (двух) подлинных экземплярах, имеющих одинаковую юридическую силу, 1 (один) экземпляр – для Залогодателя, 1 (один) экземпляр – для хранения в Национальном банке Кыргызской Республики. При наличии требования обязательного предоставления экземпляра в уполномоченный орган, осуществляющий регистрацию залога, составляется дополнительно 1 (один) экземпляр. Все экземпляры имеют одинаковую юридическую силу.

7. ЮРИДИЧЕСКИЕ АДРЕСА, РЕКВИЗИТЫ И ПОДПИСИ СТОРОН

ЗАЛОГОДЕРЖАТЕЛЬ:

Национальный банк
Кыргызской Республики
г. Бишкек, пр. Чуй 168

ЗАЛОГОДАТЕЛЬ:

Банк:
ОАО/ЗАО «Коммерческий банк»
г. Бишкек, ул. _____.
Корсчет в Национальном банке
№ 1010126 _____
БИК Национального банка
№ _____ ИНН № _____
ОКПО № _____
Код ГНИ: _____

Должность _____
(подпись) _____ М.П.

Должность _____
(подпись) _____ М.П.»